

CAPÍTOL III

*QUALITAT DE VIDA
I PROTECCIÓ SOCIAL*

RESUM

A. NIVELLS DE BENESTAR I DEMOGRAFIA

A.1. Nivells de benestar

En aquest apartat s'analitza el nivell de benestar econòmic de les llars balears l'any 2006 amb les microdades de l'enquesta de condicions de vida (ECV). Els resultats plantegen una major capacitat adquisitiva mitjana de les llars balears enfront del conjunt espanyol, amb uns ingressos per adult superiors als de les llars espanyoles, si bé amb una distribució d'aquests menys igualitària. Concretament, els ingressos mitjans són d'un 13,5% per sobre de la mitjana espanyola i situen les llars balears en un bloc de regions, juntament amb Navarra, Madrid, Catalunya i País Basc, clarament distanciat de la resta. Afegida a aquesta major capacitat econòmica, les microdades de l'ECV mostren que un percentatge més elevat de llars balears (el 75,9% davant el 70,2% de les llars espanyoles) es troben en disposició d'estalviar per satisfer despeses imprevistes. Quant a la distribució de rendes, els indicadors de desigualtat assenyalen una distribució en el cas balear menys igualitària que la del conjunt espanyol, amb valors de l'índex de Gini del 0,3325 i del 0,3312 respectivament. Això no obstant, la utilització d'indicadors amb paràmetres més sensibles a l'avversió a la desigualtat, com ara el d'Atkinson,⁽²⁾ suggereixen una millor distribució de la renda a les Balears. Pel que fa a la resta d'indicadors de benestar material, les dades de l'ECV plantegen importants desigualtats en l'àmbit educatiu dels individus d'entre 16 i 30 anys que són paral·leles a les diferències en el poder adquisitiu determinat pels ingressos dels seus pares. En el cas de les condicions de l'habitatge, també s'observen diferències significatives. Però si la segmentació de les llars es fa per mitjà del règim de tinença de l'habitatge principal, sí que es detecten unes condicions de l'habitatge clarament pitjors en el cas de les llars en règim de lloguer. Quant als indicadors de pobresa, en línia amb els resultats de desigualtat esmentats, es detecta un percentatge més elevat a les Balears de llars en risc de pobresa. Així, la taxa de risc de pobresa de les Balears es troba en el 19,1%, quan aquesta és del 17,0% en el conjunt espanyol. En canvi, la taxa de risc de pobresa extrema a les Balears és inferior a l'espanyola (5,3% i 5,6% respectivament). Quan es calcula el percentatge de membres de menys de 16 anys sobre el total que viuen a les llars pobres, s'obté una taxa de pobresa infantil del 17,9% a les Balears enfront el 14,0% a Espanya.

A.2. Demografia

Les darreres dades disponibles de població segons el padró —revisió d'1 de gener de 2008— indiquen la continuació del cicle de creixement dels darrers deu anys, fonamentat en la incorporació anual de nous residents procedents de l'estranger. De fet, el 2007 la població augmentà en aproximadament 30.000 persones, amb una variació relativa del 4%, una taxa de creixement vegetatiu del 4‰ i una taxa migratòria (balanç) del 28‰. La previsió per als propers anys és una reducció dels fluxos anuals d'immigració i un augment lleu de l'emigració cap a l'estranger. A començament de 2007 es dué a terme l'enquesta nacional d'immigració. Entre els aspectes que destaquen en aquesta enquesta sobresurt el fet que en una cinquena part de les llars il·lenques viu algun resident procedent de l'estranger i que el 75% dels immigrants que en el moment de l'enquesta residien a les Illes no pensaven dur-hi la família. Quant als llaços familiars, les tres quartes parts tenen fills, però el 46% no conviu amb ells i, d'aquests, 3 de cada 10 són menors d'edat que resideixen al seu país de naixement. Gairebé a 4 de cada 10 llars on resideix un immigrant, aquest hi resideix amb la parella i els fills, a 3 sense parella i sense fills i a gairebé 3 amb parella i sense fills. Les llars amb nuclis familiars monoparentals suposen el 0,6 del total.

B. ELS QUATRE PILARS DE L'ESTAT DEL BENESTAR¹

B.1. La sanitat

El sistema sanitari balear es caracteritza per la insularitat i l'alta presència de població amb doble assegurança. Atesa aquesta singularitat del sistema balear, és necessari tenir-ne una visió global i fer el seguiment de l'activitat tant del sistema públic com privat. En aquest context, l'activitat assistencial en atenció hospitalària en el sistema públic va créixer moderadament tenint en compte l'ascens de la despesa sanitària pública. Per contra, l'activitat privada va contreure el creixement en l'àrea d'hospitalització, ja que es varen tancar dos hospitals al de l'any. D'altra banda, l'activitat en atenció primària, majoritàriament de titularitat pública, va augmentar, tot i que d'una manera molt menys intensa que l'any anterior. Mentrestant, el finançament insuficient de la salut va continuar generant dèficit. Al llarg del 2008, es va dur a terme una gran activitat legislativa en matèria de salut, així com una intensa activitat en formació, investigació i innovació sanitàries. Finalment, el nombre de donacions de sang varen arribar a un nou màxim històric i les donacions d'òrgans varen créixer notablement.

B.2. L'educació, la cultura i la llengua

L'any 2008 el total d'alumnes matriculats per nivells educatius és de 160.861, la qual cosa representa un increment del 3,7% respecte a l'any anterior i un increment de 5.720 alumnes. Quant a les taxes brutes d'escolaritat, cal dir que a tots els nivells educatius no obligatoris es troben per sota de les taxes estatals. En l'educació infantil, la taxa bruta d'escolaritat a les Illes Balears és d'un 11,8% i un 88,7% en el primer i el segon cicle respectivament, mentre que a l'Estat espanyol és d'un 26,2% i un 98,7%. En el primer cicle la diferència arriba als 14,4 punts. En l'ensenyament secundari no obligatori la taxa bruta d'escolaritat és d'un 58,0% (12,2 punts menys que la taxa estatal).

La major part de les noves matriculacions es concentren en l'educació primària i en el batxillerat: 1.907 alumnes més en primària i 1.849 en batxillerat. Els canvis en els altres nivells no són gaire significatius. A més, aquest increment es concentra bàsicament a Mallorca. D'altra banda, les modificacions a Eivissa i Menorca en aquests nivells no són gaire representatives i estan entre els 100 i els 300 alumnes. En els altres nivells i a la resta d'illes la tendència és cap a l'estabilitat, i les oscil·lacions tampoc no són gaire significatives.

La relació entre la gestió pública i privada és pràcticament la mateixa que en el curs anterior: un 64,5% de l'oferta educativa és pública i un 35,5% és privada. Es manté la tendència dels darrers cursos; l'oferta pública al conjunt de l'Estat és 2,8 punts superior a l'oferta pública de la CAIB (3,3 en el curs passat). Els centres privats concentren un 38,9% de l'alumnat de l'ESO (un 0,17% menys que en el curs anterior), un 36,7% de l'alumnat de primària (un 3,9% més que la mitjana estatal) i un 36,8% de l'alumnat de segon cicle d'educació infantil (5,2 més que la mitjana estatal). La presència de la gestió privada en els cicles formatius és molt baixa: els centres privats representen només un 12,9% del conjunt de la formació professional, 10,4 punts percentuals menys que a l'Estat. Igualment, en el primer cicle d'educació infantil la gestió privada estatal supera en 7,9 punts el percentatge de la CAIB.

1. El pilar de la Seguretat Social s'estudia en l'apartat 2 del capítol II.

El percentatge d'alumnat estranger en el curs 2008-2009 en l'educació no universitària va ser del 15,31% respecte a la població general. Continua aquesta concentració d'estrangers als centres públics, ja que més del 80% del total foren escolaritzats a l'escola pública.

D'altra banda, en el curs 2008-2009, a les Illes Balears varen cursar estudis universitaris a la UIB i a les escoles i centres adscrits un total de 13.552 alumnes, xifra que representa una disminució del 2,46% del nombre d'alumnes. A la UNED hi va haver 4.962 matriculats en aquest darrer curs, i a la UOC, un total de 1.367.

En l'àmbit cultural, el pressupost del 2008 del Govern de les Illes Balears destinat a cultura ha augmentat en xifres absolutes, ja que enguany s'hi han destinat 8.018.638 euros. El pressupost ha augmentat 1.069.235 euros respecte a l'any anterior. Per illes, els pressuposts dels consells insulars també han augmentat.

Pel que fa a les arts plàstiques, hem diferenciat entre la programació institucional i la programació comercial: als museus i a les fundacions es manté el nombre de visitats i, en el cas de la programació comercial, el nombre d'exposicions també s'ha mantingut estable. En l'àmbit musical, continuen tots els festivals de música que s'han fet al llarg d'aquests anys. Les discogràfiques mantenen les seves edicions de discs compactes. La Fira del Disc ha arribat a la novena edició, amb tot un seguit d'actuacions i estands. La creació literària continua com l'any passat, encara que el 2008 hi ha hagut més exemplars, però així i tot tenim una mínima representació en l'àmbit estatal. D'altra banda, segons les dades dels dipòsits legals dels consells insulars, només han augmentat a les Pitiüses, a Menorca han disminuït i a Mallorca augmenten els llibres però baixen els fullets. En el cas del teatre, l'any 2008 hi ha hagut un petit augment en el nombre de funcions i espectadors. En la projecció a l'exterior, la Direcció General de Cultura ha participat en set actuacions per Espanya (dues més que l'any passat). En el món del cinema tenim un petit descens en el nombre d'espectadors (3,5% menys que l'any anterior), però es manté la recaptació. Pel que fa al consum dels mitjans de comunicació, la televisió continua essent capdavantera, encara que s'ha reduït un minut la mitjana diària, ara són 231 minuts.

Referent a la llengua, cada any es nota més l'augment de l'ús del català, tant a les escoles, com a selectivitat i en els mitjans de comunicació. També s'ha incrementat l'oferta de formació per aprendre el català; però, tenint en compte el dèficit que hi havia d'aquesta formació entre els autòctons i el fort increment de població d'origen immigrant, des del punt de vista lingüístic encara és insuficient per cobrir els objectius fixats per la política de normalització.

B.3. L'habitatge

L'any 2008 la situació de l'habitatge es veu afectada directament per la crisi econòmica. Els antecedents més propers d'una situació semblant es poden trobar en l'anterior recessió del sector al llarg del període 1990-1993, si bé l'ajust que es produí en la recessió de començament dels anys noranta va ser menys intens que l'actual.

En l'ajust actual es registra un desequilibri profund entre la demanda i l'oferta residencial. La demanda es contreu ràpidament atesa la correcció cíclica del mercat residencial, però, sobretot, per l'impacte de la crisi financera internacional, primer sobre el sistema bancari i, després, sobre el teixit productiu, la renda i l'ocupació. L'augment de la morositat i les dificultats crei-

xents que han trobat les institucions financeres per trobar finançament en els mercats internacionals han conduït a un canvi dràstic de la política creditícia, amb una agudització de les restriccions creditícies, que s'han deixat notar molt especialment en el mercat hipotecari. Aquest canvi sobtat de les condicions de finançament de l'habitatge, juntament amb un agreujament de la crisi econòmica i un augment molt important de l'atur, han fet canviar radicalment l'escenari, per la qual cosa les empreses no s'hi han pogut ajustar amb prou rapidesa, tot i que la nova oferta residencial iniciada ha caigut un 53,6% i, més encara, la projectada (-66,3%). Però no es pot obviar que l'oferta d'habitatges acabats i que continuen sortint al mercat queda en 12.066 habitatges (-3,8%). La baixada, retardada, dels tipus d'interès a partir de la tardor tan sols va tenir efectes menors en l'impuls del mercat residencial, davant el fort impacte que representaren durant tot l'any les severes restriccions creditícies i l'enduriment del mercat hipotecari.

Les tipologies d'edificació no residencial col·lectiva lliure es mostren més resistents al cicle recessiu, en part com a resultat de les mesures contracíclics impulsades per les administracions, en particular els equipaments públics, la rehabilitació urbana, l'habitatge protegit o el Pla de Renovació d'Instal·lacions Turístiques, els efectes inicials del qual cal esperar després de la campanya turística del 2009. També aguanten millor la recessió l'edificació residencial unifamiliar i les obres de reforma i d'ampliació. La demanda d'habitatges per a turisme residencial continua reduint-se i reflecteix l'entrada ràpida en dificultats de les economies alemanya i britànica.

Malgrat que l'estoc d'habitatges continua augmentant, els preus mostren rigidesa a la baixa i el 2008 encara no són un factor d'ajust rellevant. A les Illes Balears disminueixen menys que la mitjana dels preus espanyols. En el quart trimestre es registra per primera vegada una taxa negativa (-1,2%), mentre que els preus espanyols baixen a partir del primer trimestre, cada cop a més velocitat. L'ajust a la baixa dels preus de l'habitatge de segona mà és més intens que en el cas de l'habitatge de nova construcció. L'augment dels lloguers s'està moderant.

El deteriorament de l'índex d'accessibilitat a l'habitatge ha estat més acusat a les Balears, on l'esforç financer de moltes famílies s'ha situat més enllà del límit de la seva capacitat de compra. El Pla Estatal d'Habitatge 2005-2008 ha tingut a les Illes Balears un grau d'execució del 80%, amb un increment del 21,7% en relació amb actuacions finançades amb el pla anterior.

B.4. L'economia social, els serveis socials i la dependència

L'economia social i solidària de les Illes, en aquest any de crisi, obre vies alternatives a l'ocupació. Les 480 empreses, organitzacions i iniciatives han ocupat 8.961 treballadors, 409 més que l'any 2007, que representen un increment del 4,8%. En conjunt, representa l'1,8% de la població ocupada de les Illes. Cal destacar, també, el nombre de voluntaris i socis que col·laboren en les iniciatives de l'economia solidària i que es calculen en 21.564 persones, 1.641 (el 8,3%) més que l'any anterior.

L'activitat dels serveis socials, durant l'any 2008, ha arribat a un total de 55.702 persones, que corresponen a 39.459 expedients familiars. Els serveis més sol·licitats són les demandes d'informació i d'orientació, que en el conjunt de les Balears han suposat un 52% del total de

demandes rebudes als serveis socials. Després, ja a molta distància —un 16,96% del total de demandes rebudes— s'han fet demandes vinculades a la prevenció i la inserció social, i en un 11,51% aquestes han fet referència a sol·licituds de prestacions econòmiques.

Pel que fa al sector de serveis a persones majors, el sector privat ofereix quasi un 21% més de places residencials que no el sector públic, això també passa amb els centres d'estades diürnes.

El 2008 varen ser beneficiàries dels diferents programes per a minories culturals i immigrants nouvinguts un total de 83.233 persones. D'aquest total, 15.370 eren menors (el 18,46%) i 42.799 dones (el 51,42%). Aquesta quantitat implica un nombre elevat de persones en situació de necessitat, a les quals, en total, es va dedicar una despesa de 6.352.532 euros. La mitjana per usuari de tots els programes és de 629,76 euros per persona.

Així com l'any 2007 es va produir una reducció del nombre de perceptors de prestacions no contributives en relació amb el període 2006, aquesta tendència s'ha romput respecte a l'any 2008, en què s'ha produït un increment de perceptors. Tot i aquest increment de perceptors, podem apreciar que del 2007 al 2008, en termes generals, els valors dels perceptors d'RMI s'han mantingut relativament estables al llarg de la sèrie presentada en aquest apartat. Cal destacar, en tot cas, la diferència que hi ha entre els perceptors d'Eivissa i els de Menorca.

Segons l'enquesta de discapacitat, autonomia i dependència (EDAD 2008), la taxa de discapacitat a Espanya és del 8,5%, la qual cosa representa un descens de mig punt percentual en relació amb l'enquesta anterior (EDDES 1999). A les Illes Balears la taxa és lleugerament inferior a la taxa espanyola i se situa en el 7,10%. En xifres absolutes parlem de 3.847.900 persones amb discapacitat a l'Estat espanyol i de 76.172 a les Illes Balears.

El col·lectiu amb discapacitat més nombrós és el format per les persones de més de 65 anys, que representa a les Illes Balears un total de 39.829 persones. En pràcticament deu anys el nombre de persones grans amb discapacitat a les Illes Balears ha augmentat un 34%. Això no obstant, convé tenir en compte que no totes les persones grans amb discapacitat es troben en situació de dependència. A les Illes Balears, la població de persones de més de 65 anys amb dependència arriba el 2008 a les 23.994 persones.

Segons l'Informe del 2007, la xifra global de familiars que tenen cura de persones grans, a partir d'alguns indicadors internacionals i d'altres que han estat elaborats per a aquest informe, no és preocupant pel que fa al potencial d'ajuda familiar: hi ha prou familiars per tenir cura de la gent gran. La dificultat pot ser que cada vegada és menys nombrosa la població de dones curadores més grans de 65 anys, i també que hi ha menys disponibilitat familiar per atendre els majors a causa de les noves tipologies familiars, de les exigències del mercat de treball, de la dispersió geogràfica dels familiars propers, dels costos econòmics associats a l'atenció a la dependència severa i absoluta, tant funcional com per deteriorament cognitiu, etc.

En resum, cal reconèixer la millora important en la gestió en benefici de les persones dependents. En aquest sentit, es pot veure que la diferència en dictàmens entre el 2007 i el 2008 es quadruplica. Això no obstant, cal continuar amb l'esforç, ja que les xifres de les Illes Balears se situen alguns punts per sota de la mitjana entre comunitats autònomes pel que fa a benefi-

ciaris amb drets reconeguts (74,80%). La fase en què s'hauria de millorar l'eficàcia de la gestió és en la de dictàmens. Les Illes Balears tenen un percentatge del 68,63% respecte a les sol·licituds presentades; la mitjana estatal és de 82,13%.

C. ALTRES INDICADORS SOCIALS: LA JUSTÍCIA

L'any 2008, tot i que continua sent preocupant els retrassos en la presa de decisions judicials, s'ha produït un cert increment de l'activitat de l'Audiència Provincial quant a assumptes registrats i un descens lleuger quant a resolucions dictades. El Partit Judicial de Palma s'organitza en jutjats de primera instància, els quals tots han augmentat llevat dels jutjats de família; jutjats contenciosos administratius, en què han augmentat els assumptes, cosa que planteja la necessitat de crear un nou jutjat; jutjats de violència contra les dones, en què s'han presentat 3.064 denúncies i 883 renúncies, i s'han imposat 456 ordres de protecció i 650 mesures de protecció a les víctimes; jutjats de menors, que han romput la tendència alcista i han tingut una reducció d'assumpes, i jutjats d'instrucció, en què hi ha hagut un increment d'assumpes; jutjats penals de l'1 al 7, en què hi ha hagut un augment de certa rellevància en el nombre d'assumpes. El Jutjat Penal núm. 8 destaca per l'increment del nombre d'executòries registrades, tot i que en aquest jutjat s'ha reduït el nombre d'assumpes a tràmit. Un any més, cal reiterar la necessitat de crear un segon jutjat penal d'executòries. El Jutjat de Vigilància Penitenciària no té cap problemàtica especial, si bé hi ha hagut un increment lleuger en el nombre d'assumpes. En el Jutjat Degà s'ha produït un descens del nombre d'expedients de consignació de renda. En el Servei Comú hi ha hagut un increment assumible. I en el Registre Civil persisteix la tònica d'increment de feina, tot i que la situació ha millorat amb la creació del Registre Civil número 2.

Pel que fa a la Fiscalia, les denúncies en supòsits de delictes contra la vida, els relatius a lesions genèriques i contra la llibertat han tingut un increment lleuger. Quant als delictes contra la llibertat sexual, els augments més notables han estat els relatius a agressió sexual i a abús sexual, i han disminuït els de prostitució. Amb referència als delictes contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic, hi ha hagut increments generalitzats. Els delictes contra els drets dels treballadors s'han reduït en còmput global. A més, es manté el nombre de denúncies per delictes contra l'ordenació del territori, llevat de les relatives a medi ambient, que han disminuït. D'altra banda, els delictes contra la seguretat col·lectiva han tingut un increment les denúncies per incendis amb perill per a la vida, tràfic de drogues, conducció havent begut alcohol i negativa a fer-se la prova d'alcoholèmia. S'ha produït un augment generalitzat de les denúncies per falsificacions, amb un increment notable de les relatives a la falsedat de documents privats, que el 2007 varen experimentar un descens destacable.

1

BENESTAR ECONÒMIC I DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA

RESUM

En aquest apartat s'analitza el nivell de benestar econòmic de les llars balears l'any 2006. Els resultats plantegen una major capacitat adquisitiva mitjana de les llars balears enfront del conjunt espanyol, amb uns ingressos per adult superiors als de les llars espanyoles, si bé amb una distribució d'aquests menys igualitària. Concretament, els ingressos mitjans es troben un 13,5% per sobre de la mitjana espanyola i situen les llars balears en un bloc de regions, juntament amb Navarra, Madrid, Catalunya i País Basc, clarament distanciat de la resta. Afegida a la seva major capacitat econòmica, les microdades de l'ECV mostren que un percentatge més elevat de llars balears (el 75,9% enfront del 70,2% de les llars espanyoles) es troben en disposició d'estalviar per satisfer despeses imprevistes.

Quant a la distribució de rendes, els indicadors de desigualtat assenyalen una distribució en el cas balear menys igualitària que la del conjunt espanyol, amb valors de l'índex de Gini del 0,3325 i el 0,3312 respectivament. Això no obstant, la utilització d'indicadors amb paràmetres més sensibles a l'avversió a la desigualtat, com ara el d'Atkinson,⁽²⁾ suggereixen una millor distribució de la renda a les Balears.

Pel que fa a la resta d'indicadors de benestar material, les dades de l'ECV plantegen importants desigualtats en el nivell educatiu dels individus d'entre 16 i 30 anys que són paral·leles a les diferències en el poder adquisitiu determinat pels ingressos dels seus pares. En el cas de les condicions de l'habitatge, també s'observen diferències significatives. Això no obstant, si la segmentació de les llars es fa per mitjà del règim de tinença de l'habitatge principal, sí que es detecten unes condicions de l'habitatge clarament pitjors en el cas de les llars en règim de lloguer.

Quant als indicadors de pobresa, en línia amb els resultats de desigualtat esmentats, es detecta un percentatge més elevat a les Balears de llars en risc de pobresa. Així, la taxa de risc a pobresa de les Balears se situa en el 19,1%, quan aquesta és del 17,0% en el conjunt espanyol. En canvi, la taxa de risc de pobresa extrema a les Balears és inferior a l'espanyola (5,3% i 5,6% respectivament).

1.1.

INTRODUCCIÓ

Des de la Memòria del CES de l'any 2002 s'analitzen els trets bàsics del benestar econòmic a les Illes Balears mitjançant l'estudi de les microdades de diferents bases de dades elaborades per l'INE; fins a la Memòria del 2006, amb les dades de l'enquesta contínua de pressupostos familiars, i d'ençà la Memòria del 2007, amb les de l'enquesta de condicions de vida.

La Memòria del 2008 pretén consolidar la línia d'anàlisi encetada en la memòria anterior. En efecte, la Memòria del 2007 va suposar una ruptura respecte a anteriors memòries en el sentit que els tòpics d'anàlisi del concepte de benestar econòmic foren ampliat més enllà dels recursos econòmics mateixos, i se n'hi varen incloure d'altres que hi estaven estretament relacionats, com ara l'estat de salut dels individus, el nivell educatiu i les condicions de l'habitatge.² Al capdavant, la proposta metodològica pretenia presentar els vincles entre aquestes diferents dimensions del benestar. En la mesura que hi hagi una correlació entre totes aquestes variables, la detecció de diferències entre les llars

2. Vegeu: Eurostat. «Income, Poverty and Social Exclusion», Brussel·les, 2000.

havia de mostrar nous camps potencials d'actuació pública de caire transversal per apaivagar les diferències entre les llars; en aquest sentit, la Llei 4/2009, d'11 de juny, de serveis socials de les Illes Balears, n'és una mostra. Així, aquesta memòria suposa una consolidació d'aquesta línia més àmplia, de tal manera que la principal aportació d'enguany és la d'estendre la dimensió temporal fins a l'any 2006, que és el darrer any en què hi ha disponible l'enquesta de condicions de vida (ECV). A l'igual que en memòries anteriors, els valors obtinguts per a les Balears es comparen amb els de la resta de comunitats autònomes de l'Estat espanyol.

Com ja s'ha comentat abans, la base de dades utilitzada és l'enquesta de condicions de vida que elabora l'INE. L'ECV és la continuació de l'enquesta panel de llars de la Unió Europea, que ja estava dissenyada per oferir informació sobre condicions de vida i exclusió social.³ A diferència del panel de llars, emperò, l'ECV ofereix informació detallada per comunitats autònomes de manera estable en el temps. En aquesta memòria s'han utilitzat les microdades de l'ECV de l'any 2007. Val a dir que la informació d'ingressos de l'ECV es refereix sempre a l'any anterior, raó per la qual a la resta del document ens referirem a l'any 2006.

Quant a la metodologia, aquesta és la mateixa que s'ha adoptada en memòries anteriors. Així, i per comparació a altres treballs que utilitzen la mateixa enquesta,

cal tenir en compte que prèviament es varen aplicar alguns filtres a les microdades. Així, s'eliminaren les llars sense informació d'ingressos, i de la resta s'eliminaren l'1% de llars amb més i manco recursos de cada comunitat autònoma, que són les que tenen una alta probabilitat de correspondre a errades de resposta i que podrien distorsionar els resultats. Posteriorment, la informació d'ingressos de la mostra de llars s'ha homogeneïtzat dividint aquests pel nombre de membres de 16 anys o més (*i. e.*, adults), que són els susceptibles de generar recursos econòmics. Així, d'ara endavant el concepte d'ingressos d'una llar s'utilitzarà com a sinònim dels ingressos totals per adult. D'altra banda, cal esmentar que en tots els càlculs s'ha previst el pes poblacional de cada llar.

La resta de l'apartat sobre el benestar econòmic dels ciutadans balears s'ha estructurat de la següent manera. A l'apartat 1.2 es compara el nivell d'ingressos mitjans de les llars de les diferents comunitats autònomes, així com la seva distribució relativa. A l'apartat 1.3 es mostra el nivell de desigualtat entre les llars balears utilitzant els indicadors de l'estat de salut, el nivell d'educació i les condicions de l'habitatge, tot segmentant la mostra de llars segons els quartils de renda o el règim de propietat de l'habitatge principal en què viuen. Finalment, a l'apartat 1.4 es dedica a l'anàlisi de la pobresa relativa.⁴

3. Per a una exposició sintètica de l'ECV, vegeu: <http://www.ine.es/prensa/np526.pdf>, pàg. 9-11.

4. En l'elecció dels indicadors de desigualtat de rendes i de pobresa s'ha seguit l'informe de síntesi del 2002 de la Comissió Europea.

QUADRE III-1. INGRESSOS MITJANS PER ADULT I INDICADORS DE DESIGUALTAT DE RENDES PER CA. (2008)

	Ingressos mitjans per adult (1)	Percentatge de llars amb capacitat per fer front a despeses imprevistes (2)	Percentatge de llars amb alguna dificultat per arribar a final de mes (3)	Indicadors de desigualtat de rendes			
				Gini (4)	P90/P10 (5)	Atkinson (0.5) (6)	Atkinson (2) (7)
Navarra	133,7	85,50%	33,7	0,3069	3,59	0,079	0,879
Madrid	127,0	75,10%	50,7	0,3514	4,92	0,1	0,38
País Basc	116,9	80,70%	47,7	0,3124	4,47	0,081	0,894
Catalunya	116,8	71,50%	56,5	0,3211	4,32	0,083	0,744
Illes Balears	113,5	75,90%	50,6	0,3325	4,47	0,09	0,356
Múrcia	111,1	62,70%	62,4	0,2897	3,8	0,07	0,376
Aragó	106,5	87,20%	33,2	0,3055	4,15	0,079	0,861
Astúries	102,8	78,30%	43,1	0,2903	3,58	0,067	0,251
La Rioja	100,8	77,60%	39,2	0,3181	4,26	0,084	0,37
Cantàbria	100,1	82,80%	49,6	0,3016	3,91	0,073	0,268
Espanya	100,0	70,20%	56,6	0,3312	4,6	0,09	0,671
País Valencià	99,9	71,90%	58,0	0,3066	3,95	0,077	0,362
Castella i Lleó	90,3	75,80%	47,6	0,3249	4,53	0,086	0,367
Galícia	87,3	71,70%	61,1	0,3103	3,85	0,081	0,321
Illes Canàries	84,7	44,90%	77,6	0,3361	4,46	0,094	0,884
Andalusia	84,2	54,50%	66,5	0,3201	4,29	0,084	0,429
Castella-la Manxa	81,7	69,60%	61,2	0,3182	4,55	0,08	0,292
Extremadura	74,2	67,70%	63,2	0,3338	4,11	0,095	0,414

Font: Elaboració pròpia.

1.2.

EL NIVELL I LA DISTRIBUCIÓ DE RENDES

En el quadre III-1 es mostren alguns indicadors sintètics tant de la situació central dels ingressos de les llars com de la distribució d'aquests. El primer indicador de benestar econòmic fa referència al nivell mitjà d'ingressos per adult (vegeu la columna 1 del quadre III-1). Els valors

obtinguts estan en línia amb els d'altres fonts estadístiques (vegeu les diferents memòries d'ençà el 2002), ja que consideren que les llars balears tenen uns ingressos mitjans força per sobre de la mitjana espanyola. En concret, els ingressos de l'any 2006 són un 13,5% superiors als del conjunt espanyol, que prenen un valor 100 de referència. Val a dir que les llars Balears se situen en un bloc de territoris, juntament amb Madrid, Navarra, Catalunya, el País Basc i Múrcia, amb ingressos

**QUADRE III-2. DISTRIBUCIÓ PER QUANTILS I PERCENTIL CINQUÈ
DELS INGRESSOS A LES BALEARS I ESPANYA**

	Percentil cinquè (P5)	Quartil 1	Quartil 2	Quartil 3	Quartil 4	Total
Illes Balears	0,97	10,1	17,2	25,34	47,36	100
Espanya	0,98	10,07	17,32	25,43	47,18	100

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, el quartil 1 (4) correspon a les llars amb manco (més) recursos. P5 correspon al 5% de les llars amb menys recursos.

Font: Elaboració pròpia.

clarament destacats respecte a la resta de regions. A banda de la capacitat adquisitiva mitjana, l'ECV ofereix informació per conèixer si aquesta, una vegada establertes les decisions de despesa, es tradueix en una capacitat folgada per poder estalviar i afrontar incerteses. Així, a les columnes (2) i (3) es mostren els percentatges de llars amb capacitat per fer pagaments imprevistos i de llars que arriben amb com a mínim alguna dificultat a final de mes. En ambdós casos, i en concordança amb els valors d'ingressos superiors a la mitjana espanyola, les Balears tenen un percentatge més alt de llars amb capacitat per satisfer despeses imprevistes (el 75,9% enfront del 70,2% del conjunt espanyol) i un menor percentatge de llars amb dificultats per arribar a final de mes (el 50,6% enfront del 56,6% del conjunt espanyol).

Una vegada comprovat que el nivell d'ingressos mitjans de les llars balears és superior al de totes les llars espanyoles, l'anàlisi del benestar econòmic requereix comparar la distribució dels ingressos. En coherència amb anteriors memòries, l'in-

dicador de referència per analitzar la desigualtat relativa de recursos és l'índex de Gini⁵ (vegeu la columna 4 del quadre III-1). Al contrari que en els anys anteriors, l'índex de Gini de les llars balears amb la mostra de l'ECV de l'any 2008 pren un valor de 0,3325, que és superior al que s'obté per al conjunt espanyol (0,3312), la qual cosa indica, per tant, una major desigualtat entre les llars balears de l'ECV que no pas entre el total de llars espanyoles. De fet, la comparació del valor balear amb els de la resta de comunitats autònomes indica que el cas balear se situa entre els d'una major desigualtat d'ingressos, i la Comunitat de Madrid es troba en el cas extrem, amb el valor més gran (0,3514). Per analitzar la sensibilitat dels resultats de l'ECV a la imposició de diferents pesos a l'acumulació d'ingressos per als segments de població amb més i manco recursos, les columnes 5 a 7 del quadre III-1 presenten els valors per a altres indicadors de desigualtat: la divisió entre els ingressos dels percentils 90 i 10 (P90/P10) i els índexs d'Atkinson (0,5 i 2), en què els valors entre parèntesis es refereixen al paràmetre d'aversion a la desigualtat, de tal

5. L'índex de Gini pren valors entre zero i la unitat. El valor zero correspondria a una distribució perfectament igualitària. És a dir que, per exemple, el 10% de població amb manco recursos tingués un 10% dels ingressos. El valor unitari ens indicaria que tots els recursos estarien en possessió d'una sola llar: la més rica. D'aquesta manera, com més baix és l'índex menor és la desigualtat relativa i a la inversa.

manera que com més gran és el paràmetre més es penalitzen les situacions extremes en les dues cues de la distribució. En tots els casos, com més (menys) gran és el valor dels indicadors, més desigual (igual) és la distribució dels ingressos. Els valors dels tres indicadors matisen la major desigualtat dels ingressos de la mostra de llars balears per comparació a la mitjana nacional obtinguda amb l'índex de Gini. En aquest sentit, és força significatiu el menor valor de l'Atkinson (2) a les Balears, que indica que la distribució en la cua baixa és més igualitària que en el cas espanyol. (Vegeu el quadre III-2.)

1.3.

LA RELACIÓ ENTRE LES DESIGUALTATS DE RENDA, LES CONDICIONS DE L'HABITATGE, L'ESTAT DE SALUT I EL NIVELL EDUCATIU

Com s'ha esmentat a l'apartat introductori, hi ha consens en la literatura sobre desigualtat respecte del fet que limitar l'anàlisi del benestar material a la variable d'ingressos suposa una simplificació. Així, a tall d'exemple, en les seves recomanacions sobre la pobresa i l'exclusió social, la Comissió Europea⁶ planteja la necessitat de combinar informació d'ingressos amb

una bateria àmplia d'altres indicadors, entre els quals hi ha les condicions de l'habitatge i l'estat de salut. En el cas de la salut, hi ha força treballs que palesen una estreta relació causal entre ingressos i salut en ambdós sentits.⁷ Pel que fa a l'habitatge, atès que en la majoria de casos aquests es financen amb hipoteques, les llars subjectes a restriccions de crèdit només podrien optar a habitatges en pitjors condicions de les que la seva renda a mitjà termini els hauria de permetre. Finalment, hi ha la qüestió de si les diferències de rendes en el present poden generar més diferències en el futur. Sobre això, la comparació de les desigualtats en el nivell educatiu dels pares i els fills permet oferir pistes de la desigualtat de rendes des d'una perspectiva intergeneracional. Així doncs, en aquest apartat es mostren les desigualtats en les variables de les condicions de l'habitatge, l'estat de salut i el nivell educatiu. Amb l'objectiu de poder copsar la relació entre aquestes variables i la desigualtat en termes d'ingressos, les primeres s'estudiaran segmentant la població segons el seu nivell d'ingressos.

Pel que fa a la informació sobre l'habitatge, en el quadre III-3 es mostra la diferència en el règim de tinença de l'habitatge principal (lloguer/propietat) quan les llars se segmenten per quartils de renda.⁸ Dos elements són destacables d'a-

6. Vegeu: Eurostat. «Income, Poverty and Social Exclusion», Brussel·les, 2000.

7. Vegeu: Deaton, A. «Health, Inequality, and Economic Development». *Journal of Economic Literature*, 41 (1), 2003, pàg. 113-158.

8. La teoria econòmica planteja que, sense restriccions financeres ni distorsions en el mercat de l'habitatge per polítiques públiques que afavoreixin la propietat o el lloguer, els individus haurien d'estar indiferents entre les dues opcions.

**QUADRE III-3. PERCENTATGE DE LLARS EN RÈGIM DE LLOGUER
PER QUARTILS DE RENDA A BALEARS I ESPANYA (2007)**

	Quartil 1	Quartil 2	Quartil 3	Quartil 4	Total
Illes Balears	16,1	28,4	21,6	17,1	20,9
Espanya	12,3	10,9	11	8,6	10,7

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, el quartil 1 (4) correspon a les llars amb manco (més) recursos.

Font: Elaboració pròpia.

**QUADRE III-4. CONDICIONS DE L'HABITATGE DE LES LLARS BALEARS
SEGONS QUARTILS DE RENDA I RÈGIM DE TINENÇA (2008)**

	% llars amb dificultats per arribar a final de mes		% llars que no poden mantenir la casa calenta		% llars amb problemes de llum		% llars amb problemes de renov		% llars amb problemes goteres/humitats	
	IB	Esp.	IB	Esp.	IB	Esp.	IB	Esp.	IB	Esp.
Quartil 1	59,4	72,1	17,2	12,2	24,1	23,0	23,2	26,7	15,5	14,0
Quartil 2	57,7	65,0	16,3	9,5	25,8	22,9	22,4	20,7	10,3	10,9
Quartil 3	52,5	51,8	8,6	9,9	27,5	25,5	28,4	16,9	4,3	4,9
Quartil 4	32,7	31,9	7,7	9,1	21,5	26,5	22,4	13,6	1,7	2,1
Lloguer	66,6	68,4	16,6	13,8	31,2	32,5	28,1	26,3	13,5	13,9
Propietat	46,4	53,6	11,4	9,8	23,1	23,5	23,1	18,6	6,5	7,3

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, el quartil 1 (4) correspon a les llars amb manco (més) recursos.

Font: Elaboració pròpia.

quest quadre III-3, que a més reforcen els resultats de la Memòria del 2007: (1) que a les llars balears el lloguer té més pes, que és gaire bé el doble que l'espanyol, i (2) que la importància relativa del lloguer és decreixent amb els ingressos entre els quartils 2 a 4 a les Balears. En el cas del quartil amb menys recursos, el menor pes del lloguer està lligat a la importància en aquest quartil de les llars jubilades.

En el quadre III-4 es recullen tant de la mostra de llars balears com espanyoles els

resultats d'algunes de les variables de les condicions de l'habitatge que en gran manera marquen la intensitat de la privació d'aquest.⁹ Quan es comparen les llars, s'observen diferències substancials entre els tres primers quartils en els casos de les variables de llum i de poder mantenir calenta la llar, de manera que el percentatge d'habitatges amb deficiències decreix substancialment com més alt és el nivell d'ingressos. Encara més, el percentatge de llars amb aquests problemes és més gran en la mostra de les Balears que

9. Per a una anàlisi més extensa del cas espanyol amb dades del panel de llars (PHOGUE), vegeu: Ayala, L.; Navarro, C., «The dynamics of housing deprivation», *Journal of Housing Economics*, 16, 2007, (1), pàg. 72-97.

QUADRE III-5. ESTAT DE SALUT PER QUARTILS DE RENDA DE LES LLARS BALEARS (2008)

	% llars amb algun membre amb mala salut (1)	% llars amb algun membre amb malalties cròniques (2)	% llars amb algun membre amb limitacions per les tasques diàries (3)
Quartil 1	18,9	37,0	40,5
Quartil 2	17,2	33,6	36,2
Quartil 3	13,7	37,9	33,6
Quartil 4	19,8	36,2	37,9
Total	17,4	36,2	37,0

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, el quartil 1 (4) correspon a les llars amb manco (més) recursos.
Font: Elaboració pròpia.

en la del conjunt espanyol. Tanmateix, la variable de segmentació que marca una major diferència és la del règim de tinença, en què les condicions de l'habitatge són substancialment millors per a les llars en propietat. Aquesta disparitat de resultats apuntaria que les polítiques públiques dirigides a disminuir les desigualtats en les condicions de l'habitatge no s'haurien de basar tan estrictament en els ingressos dels individus, sinó a millorar les possibilitats en règim de lloguer. En aquest sentit, les dades de l'ECV corroboren que en el cas balear les ajudes per a lloguer tindrien més impacte que en el cas espanyol en la millora del benestar dels individus, ja que està més estès com a règim de tinença.

Una segona dimensió que condiciona fortament el benestar material dels individus és el seu estat de salut. En el quadre III-5 se sintetitzen els resultats d'unes quantes preguntes formulades a l'ECV. A la columna (1) es mostra el percentatge de llars en què algun dels seus membres declara tenir mala o molt mala salut. Com es pot veure, el percentatge de llars amb

algun membre amb problemes de salut disminueix amb el nivell d'ingressos, i hi ha diferències importants entre les llars amb més i manco recursos, si bé aquesta tendència es romp en el quartil 4. A les columnes (2) i (3) es mostra la informació sobre els percentatges de llars amb algun membre amb una malaltia crònica o amb limitacions per a les tasques diàries, respectivament. En el cas de les malalties cròniques no s'observa cap tendència clara entre les llars segons el nivell d'ingressos.

Finalment, en el quadre III-6 es presenta informació del nivell educatiu màxim i completat dels individus entre 16 i 30 anys. S'han ordenat d'acord amb el quartil d'ingressos, en què s'ubica la llar a la qual pertanyen. El motiu d'ordenar els individus segons els ingressos de la llar a la qual pertanyen és oferir una imatge de si hi ha una possible relació entre el nivell d'ingressos dels pares (que a la vegada està correlacionat amb el seu nivell educatiu) i el nivell educatiu dels fills. Clarament, el quadre III-6 mostra que com més gran és el nivell d'ingressos de les llars més elevat és el nivell educatiu assolit pels

QUADRE III-6. NIVELL EDUCATIU DELS INDIVIDUS ENTRE 16 I 30 ANYS DE LES LLARS BALEARS PER QUARTILS DE RENDA DE LES LLARS A LES QUALS PERTANYEN

	Nivell educatiu				Total
	Primària	Secundària 1a etapa	Secundària 2a etapa	Educació superior (universitària)	
Quartil 1	18,9	41,3	27,5	12	100
Quartil 2	15,5	48,2	27,5	8,6	100
Quartil 3	4,6	48,4	31,2	15,6	100
Quartil 4	0	28,5	35,7	33,3	100
Total	18,9	41,3	27,5	12	100

Nota: Cada quartil representa un 25% de les llars, el quartil 1 (4) correspon a les llars amb manco (més) recursos.
Font: Elaboració pròpia.

seus fills. Si es té en compte que un dels principals aproximadors a la renda a llarg termini dels individus és el seu nivell educatiu, aleshores els resultats del quadre III-6 indiquen que hi ha un biaix important a l'hora de mantenir les desigualtats intergeneracionals d'ingressos. Atesa la possibilitat d'accedir a l'educació a un cost reduït mitjançant l'ensenyament públic, crida l'atenció la diferència observada, especialment pel que fa a l'educació universitària. En aquest sentit, s'hauria d'aprofundir el coneixement de les causes de l'abandonament educatiu a nivells prematurs. Saber si la principal raó rau en unes preferències intertemporals molt esbiaixades envers el present o a problemes de manca d'ingressos de la llar, per exemple, portaria a decisions públiques diametralment oposades. Val a dir que, al contrari que la majoria d'altres polítiques dedicades a reduir la desigualtat, que solen tenir un cost d'eficiència econòmica, el cas de la inversió en educació és dels pocs casos que permeten compassar l'equitat en la

distribució de recursos amb l'eficiència econòmica.

1.4.

LA POBRESA RELATIVA A LES ILLES BALEARS*

L'apartat segon sobre distribució de rendes s'ha dedicat a analitzar el conjunt de la població tenint en compte tant les llars amb més recursos com les de menys recursos. En aquest sentit, els indicadors utilitzats són sensibles, en major o menor mesura, segons l'aversion a la desigualtat implícita en cada indicador, a la situació de totes les llars. Aquest apartat, en canvi, es dedica a analitzar un grup més específic de població, com ara les llars amb manco recursos. L'objectiu és determinar el percentatge (taxa) de llars amb un nivell de recursos per sota d'un determinat llinyar, que està en relació amb el que es pot

* L'ECV no inclou els individus institucionalitzats i els sense llar.

considerar el nivell de vida estès entre la població d'un territori, de manera que les llars per sota d'aquest llinar són considerades en risc de pobresa.

Com és obvi, l'establiment d'un llinar monetari concret és una tasca difícil, possiblement arbitrària, i que esdevé encara més complicada quan en l'anàlisi s'inclouen realitats socioeconòmiques diferents com les representades per les distintes comunitats autònomes. Per tot això, la metodologia adoptada en aquest apartat és l'estàndard en aquests tipus d'estudis,¹⁰ és a dir, s'ha aplicat el concepte de pobresa relativa i no el d'absoluta.¹¹ D'aquesta manera, s'han considerat llars en risc de pobresa les que disposen d'un ingressos inferiors al 60% de la mediana de les llars del seu territori de residència.¹² En aquest sentit, cal fer notar que el que es calcula és el percentatge de llars de

cada comunitat autònoma que té uns recursos inferiors a una determinada xifra. Com es reflecteix a la columna (1) del quadre III-7, atès que s'analitza la pobresa relativa, la xifra llinar de referència és diferent a cada comunitat autònoma, que és més elevada als territoris més rics i a l'inrevés. Com que allò que es calcula és el percentatge de llars a la coa inferior, per analitzar les llars amb més pocs recursos s'acompanyen els resultats amb un indicador més restrictiu, que és el percentatge de llars amb ingressos per sota del 40% dels ingressos de la mediana, que és el que s'anomena en la literatura «la població en risc de pobresa extrema».

El quadre III-7 presenta el percentatge de llars que es troben per sota del llinar de pobresa relativa a cada comunitat autònoma segons l'ECV amb dades d'ingressos del 2006. Del quadre III-7 cal desta-

QUADRE III-7. TAXA DE LLARS EN RISC DE POBRESA PER CA (2008)

	Llinar d'ingressos per adult (€) (1)	Taxa de llars en risc de pobresa (2)	Taxa de llars en risc de pobresa extrema (3)	Taxa d'infants en risc de pobresa (4)
Navarra	13.142	18,2	4,6	13,9
Madrid	12.486	18,1	5,0	14,9
País Basc	11.497	17,5	7,3	14,1
Catalunya	11.480	17,9	5,1	11,6

Continua

10. Vegeu: Cantó, O.; Del Río, C.; Gradín, C. «La situación de los estudios de desigualdad y pobreza en España» *Cuadernos de Gobierno y Administración*, 2, 2000, pàg. 25-94.

11. Entre els avantatges del concepte de pobresa relativa hi ha que es té en compte el fet que el cost d'accés a alguns béns i serveis és diferent en una societat rica que en una de pobra. A més, cal fer notar que l'enfocament de pobresa relativa engloba la pobresa absoluta.

12. Cal observar que la utilització de la mediana en lloc de la mitjana implica que únicament s'observaran reduccions en el nivell de pobresa si efectivament s'ha produït una redistribució de recursos en favor de la població pobra.

QUADRE III-7. TAXA DE LLARS EN RISC DE POBRESA PER CA (2008)

	Llindar d'ingressos per adult (€) (1)	Taxa de llars en risc de pobresa (2)	Taxa de llars en risc de pobresa extrema (3)	Taxa d'infants en risc de pobresa (4)
Illes Balears	11.161	19,1	5,3	17,9
Múrcia	10.928	15,4	4,7	14,3
Aragó	10.470	18,7	6,6	15,7
Astúries	10.106	13,7	3,3	12,1
La Rioja	9.911	17,4	4,6	14,7
Cantàbria	9.843	13,5	2,8	6,3
Espanya	9.832	17,0	5,6	14,0
País Valencià	9.825	16,9	5,3	11,1
Castella i Lleó	8.876	15,1	5,4	11,2
Galícia	8.587	16,1	4,6	12,0
Illes Canàries	8.352	17,3	4,9	15,2
Andalusia	8.283	16,4	5,3	11,1
Castella-la Manxa	8.031	18,1	4,8	12,5
Extremadura	7.292	15,9	4,8	12,0

Font: Elaboració pròpia.

car-ne tres fets: 1. al contrari que allò que es va observar en anys anteriors, el percentatge de llars en risc de pobresa és més alt a les Balears que en el conjunt espanyol (el 19,1 enfront del 17,0 respectivament); 2. quan la referència de renda és el 40% de la mediana, la diferència en el risc de pobresa extrema de les llars balears i espanyoles es redueix considera-

blement, fins al punt que el risc de pobresa a les Balears passa a ser menor que a tot l'Estat, 5,3% i 5,6% respectivament; 3. la taxa de risc de pobresa infantil és del 17,9% a les llars balears i del 14,0% en el conjunt espanyol; en aquest sentit, cal fer ressaltar que el 17,9% dels menors balears viuen en llars en risc de pobresa relativa.¹³

13. La diferència entre els valors de les taxes de risc de pobresa i de pobresa infantil s'expliquen, principalment, pel pes important que tenen les persones més grans de 65 anys entre la població en risc de pobresa.

2

DEMOGRAFIA I LLAR

RESUM

Les darreres dades disponibles de població segons el padró (revisió de l'1 de gener de 2008) indiquen que continua el cicle de creixement dels darrers deu anys, el qual es fonamenta bàsicament en la incorporació anual de nous residents procedents de l'estranger. La resta de les components demogràfiques es troben determinades per la intensitat migratòria; de fet, el 2007 la població augmentà en aproximadament 30.000 persones, amb una variació relativa del 4%, una taxa de creixement vegetatiu del 4‰ i una taxa migratòria (balanç) del 28‰. La previsió per als propers anys és una reducció dels fluxos anuals d'immigració i un augment lleu de l'emigració cap a l'estranger.

A començament del 2007, es dugué a terme l'enquesta nacional d'immigració. Entre els aspectes que cal destacar d'aquesta enquesta, sobresurt el fet que en una cinquena part de les llars il·lenques viu algun resident procedent de l'estranger i que el 75% dels immigrants que en el moment de l'enquesta residien a les Illes no pensaven dur-hi la família. Quant als llaços familiars, les tres quartes parts tenen fills, però el 46% no conviu amb ells i, d'aquests, 3 de cada 10 són menors d'edat que resideixen al seu país de naixement. Gairebé en 4 de cada 10 llars en què resideix un immigrant, aquest hi resideix amb la parella i els fills, 3 sense parella i sense fills i gairebé 3 amb parella i sense fills. Les llars amb nuclis familiars monoparentals gairebé suposen el 0,6 del total.

2.1.

LA DINÀMICA DE LA POBLACIÓ

Les dades de la revisió del padró de l'1 de gener de 2008 mostren que continua el cicle de creixement de la població balear dels darrers deu anys: l'any 1998 la població oficial era de 796.483 habitants, mentre que en començar el 2008 arribà als 1.072.844. En termes absoluts, segons aquesta font, la Comunitat Autònoma s'ha incrementat amb 276.361 habitants, amb una variació relativa del 35%, més del doble de la mitjana estatal i set punts per sobre de la comunitat autònoma (Múrcia) que després de les Balears ha experimentat una variació més alta. (Vegeu el quadre III-8.)

No és cap novetat afirmar que aquest augment ha derivat de la intensitat dels fluxos immigratoris procedents de l'estranger que s'han produït en el darrer decenni. La repercussió d'aquest fenomen ha modificat la composició de la població balear, de manera que si el 1998 la població no nascuda a les Illes era el 33%, deu anys després, el 2008, gairebé 5 de cada 10 (46%) residents ha nascut fora de les Balears. Però, a més, si analitzam la diferència entre els nascuts en una altra comunitat autònoma i els nascuts a l'estranger, comprovam variacions molt significatives. Mentre que els primers continuen essent entorn d'una quarta part de

QUADRE III-8. POBLACIÓ SEGONS COMUNITAT AUTÒNOMA DE RESIDÈNCIA

	Rev. padró 1998	Rev. del padró 2008	Variació absoluta	Variació relativa (%)
Espanya	39.852.651	46.157.822	6.305.171	15,82%
Andalusia	7.236.459	8.202.220	965.761	13,35%
Aragó	1.183.234	1.326.918	143.684	12,14%
Astúries	1.081.834	1.080.138	-1.696	-0,16%
Illes Balears	796.483	1.072.844	276.361	34,70%
Illes Canàries	1.630.015	2.075.968	445.953	27,36%
Cantàbria	527.137	582.138	55.001	10,43%
Castella i Lleó	2.484.603	2.557.330	72.727	2,93%
Castella-la Manxa	1.716.152	2.043.100	326.948	19,05%
Catalunya	6.147.610	7.364.078	1.216.468	19,79%
Com. Valenciana	4.023.441	5.029.601	1.006.160	25,01%
Extremadura	1.069.419	1.097.744	28.325	2,65%
Galícia	2.724.544	2.784.169	59.625	2,19%
Madrid	5.091.336	6.271.638	1.180.302	23,18%
Múrcia	1.115.068	1.426.109	311.041	27,89%
Navarra	530.819	620.377	89.558	16,87%
País Basc	2.098.628	2.157.112	58.484	2,79%
Rioja	263.644	317.501	53.857	20,43%
Ceuta	72.117	77.389	5.272	7,31%
Melilla	60.108	71.448	11.340	18,87%

Font: INE.

la població —més concretament han passat de ser el 27% al 23%—, els segons n'han triplicat el pes, de manera que el 1998 eren el 7% i el 2008 el 23%. En xifres reals, s'ha passat de comptabilitzar 53.973 residents nascuts a l'estranger el 1998 a 245.442 el 2008, una xifra similar als residents nascuts en una altra comunitat autònoma (247.534). (Vegeu els gràfics A III-1 i A III-2.)

L'estadística de migracions reflecteix evolutivament els increments anuals. Només

en el període 2004-2007 s'han comptabilitzat més de 40.000 immigracions anuals, que es reparteixen entre els procedents d'una altra comunitat autònoma i els de l'estranger, que són superiors. El 2007 es comptabilitzaren prop de 60.000 immigracions, de les quals 26.587 procedien d'una altra comunitat autònoma i 33.345 de l'estranger. Això no obstant, per interpretar correctament aquesta dada i, fins i tot, l'augment de la població, s'ha de tenir en compte que des del 2004 es comptabilitzen com a moviment immigra-

tori procedent de l'estranger les altes per omisió dels estrangers gestionades en el padró que en realitat estan constituïdes per un volum de població que no necessàriament ha arribat a la comunitat autònoma en l'any en què es comptabilitzen sinó que la majoria són residents «invisibles a la xifres oficials» amb anterioritat a aquesta data: només el 2007, de les 33.345 immigracions produïdes procedents de l'estranger, 16.778 foren altes per omisió. En conseqüència, part del creixement anual que s'està detectant en les dades deriva de l'aflorament en el circuit de recompte administratiu d'aquests residents fins aleshores no considerats en les xifres oficials.

Pel que fa a les emigracions, aquesta estadística evidencia un volum de moviments a una altra comunitat autònoma lleugerament menor que l'immigratori, de manera que el saldo és favorable i es produeix un increment reduït de població que en els darrers anys augmenta amb la peculiaritat que una part d'aquests desplaçaments són d'estrangers. En canvi, segons l'estadística esmentada, la migració amb destinació a l'estranger, les dades de la qual no són prou consistents, això no obstant s'incorporen en aquest apartat les baixes per caducitat des de 2006, és molt menor que la immigració, i s'obté un saldo positiu important de més de 20.000, que en bona part determina el creixement anual de la població.

En les projeccions a curt termini per a les Illes Balears (2008-2017) publicades per l'Institut Nacional d'Estadística s'estima que en els propers anys els fluxos immigrants procedents de l'estranger minva-

ran, fins al punt que per al període 2008-2010 s'ha estimat un flux anual d'aproximadament 25.500 persones, i entre 17.000 i 15.000 persones el 2011, en què es fixa un punt d'inflexió cap a una estabilització de les entrades amb un lleuger ascens fins al 2017, any per al qual s'ha calculat un flux d'unes 17.000 persones. En aquestes projeccions s'estima que les sortides de població per emigració cap a l'estranger tindran un màxim en el període 2008-2009 de prop de 8.000 persones, i posteriorment les sortides baixarien fins a unes 5.000 anuals. Per tant, segons les hipòtesis amb què es treballa, en què s'han previst la situació econòmica i la repercussió de la implantació de normatives legals i d'acords en matèria d'estrangeria amb altres països, en els propers anys es produirà un menor creixement de la població derivada de la reducció dels fluxos immigrants procedents de l'estranger. Haurem d'esperar a conèixer les dades observades en la realitat per saber en quina mesura aquests factors influiran en la dinàmica de la població.

Les xifres publicades per l'INE tant de les estimacions de la població actual com de les projeccions presenten diferències notables en valors absoluts amb relació a les proporcionades pel padró. Així, el 2008, la diferència és de poc més de 27.000. El padró és una font administrativa que s'aprofita amb finalitats estadístiques però que, malgrat els esforços que s'estan duent a terme per millorar-ne la gestió, presenta una sèrie de deficiències que es tradueixen en el fet les xifres es disparin. Un dels principals problemes és el que afecta les baixes per canvi de residència a l'estranger, que habitualment no es

QUADRE III-9. INDICADORS REV. DEL PADRÓ 1-1-2008

		Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
% població 16 anys		15,95	16,02	16,58	15,24	13,50
% població 16-64 anys		70,47	69,96	69,96	74,05	73,82
% població 65 i més anys		13,58	14,03	13,46	10,72	12,68
Població estrangera / població illa (%)		20,79	20,56	16,39	24,84	30,86
Població nascuda fora de la CA / població illa (%)		45,95	44,48	41,27	58,28	60,42
Relació d'homes per cada dona		1,01	1,01	1,01	1,08	1,13
Índex creixement 2008/2007 (%)		4,09	3,92	2,44	6,25	8,35
Índex creixement població espanyola (%)		1,11	0,93	0,95	2,44	3,27
Índex creixement de la població estrangera (%)		17,28	17,38	10,79	19,73	21,79
Índex creixement de la població nascuda a les Illes Balears (%)		1,25	1,17	0,65	2,66	1,20
Índex creixement de la població nascuda en una altra CA (%)		0,33	-0,18	0,94	2,05	6,37
Índex creixement de la població nascuda a l'estranger (%)		16,21	16,28	10,94	18,17	20,50
Edat mitjana	Total	39,22	39,41	39,04	38,01	39,48
	Homes	38,23	38,30	38,35	37,59	38,94
	Dones	40,22	40,53	39,73	38,45	40,08
Índex d'envelliment (pobl. 65 i més/pobl. <16 anys)*100	Total	85,12	87,57	81,13	70,34	93,93
Índex de dependència* (pobl. <16 + pobl.> 64) / pobl. 16 a 64)* 100	Total	41,91	42,94	42,94	35,05	35,47
Índex de recanvi (Pobl. 60 a 64 / pobl. 20 a 24)* 100	Total	77,70	79,42	79,79	65,54	80,51
Índex de sobreenvelliment (pobl. >84 anys / pobl. >64 anys)* 100	Total	12,35	12,65	11,53	10,56	10,78
	Homes	8,99	9,14	8,98	7,87	8,00
	Dones	14,94	15,31	13,59	12,87	13,28

FONT: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT).

comuniquen a l'ajuntament, cosa que provoca que els saldos migratoris obtinguts a partir d'aquesta font apareguin sobredimensionats. Aquesta desviació s'intenta corregir tant en les estimacions de la població actual com en les projeccions a curt termini, a banda de l'encert que puguin tenir les hipòtesis que s'hagin establert. De fet, les diferències més grans es concentren en les edats adultes i, en especial, en el tram d'edat de 25 a 34 anys. [\(Vegeu el gràfic A III-3.\)](#)

La piràmide de la població actual està determinada per la incorporació d'un nombre important d'efectius als grups d'edat en edat laboral. Així, la distribució de la població segons els grups d'edat relacionats amb l'activitat reflecteixen que gairebé les tres quartes parts de la població tenen entre 16 i 64 anys (71%) i que l'índex de dependència sigui de quatre residents en edat no laboral per cada 10 de 16 a 64 anys. Com ja hem comentat en exercicis anteriors, un dels efectes demogràfics que ha produït la intensitat immigratòria experimentada ha estat el retard en el procés d'envelliment de la població, de manera que les Illes Balears és una de les tres autonomies amb població menys envellida. El 2008 l'edat mitjana de la població era de 39,2, inferior en poc més d'un punt a la mitjana nacional. [\(Vegeu el quadre III-9 i el gràfic A III-4.\)](#)

Un altre efecte, també esmentat en anys anteriors, ha estat la contribució de les mares de nacionalitat estrangera al nombre de naixements que es produeixen a les Illes (més del 20% anual). En les dades del padró, la base de la piràmide dels nascuts a les Balears s'ha eixamplat, i bona part de

la població de menys de 9 anys està constituïda pels fills d'aquestes mares. El creixement vegetatiu de les Illes manté un tendència creixent que es manifesta en l'evolució de les taxes anuals, que el 2007 fou de 4,55 per 1.000; només les comunitats autònomes de Madrid i Múrcia presentaren una taxa superior. [\(Vegeu el gràfic A III-5.\)](#)

A les Illes Balears el 21% dels residents, concretament 223.036 habitants, són estrangers. El 40% té una nacionalitat dels països que integraren la Unió Europea dels 15, principalment alemanys (33.208) i anglesos (22.055); el 3% són d'una nacionalitat de la resta dels països de la UE-25; el 8% són romanesos o búlgars, i la resta d'europaus només suposen el 2% de la població estrangera. Les nacionalitats llatinoamericanes corresponen al 27% dels estrangers; per quantitat, destaquen els equatorians i els argentins. Les nacionalitats africanes tenen un pes del 14%, els marroquins són la meitat dels residents d'aquest continent. Pel que fa a Àsia, amb un pes reduït, presenta un cas digne de destacar: l'evolució dels residents xinesos, el nombre dels quals s'ha incrementat en els darrers anys fins a arribar el 2008 a 3.486 habitants. [\(Vegeu el gràfic A III-6.\)](#)

2.2.

ELS COMPONENTS DE LA DINÀMICA DEMOGRÀFICA

En aquest subapartat analitzam la natalitat i la fecunditat, la nupcialitat, la mortalitat i la immigració.

2.2.1. LA NATALITAT I LA FECUNDITAT

Les taxes de natalitat del 2007 calculades per l'INE per a les Illes Balears ens donen un valor d'11,59%, similar a la mitjana estatal, que és del 10,98%. Aquesta xifra suposa un descens lleuger de la taxa, que s'equipara a la del 2003. Això no obstant, les dades provisionals del 2008 calculades per l'IBESTAT situen la taxa de les Illes en l'11,8% i, per tant, indiquen un nou repunt de la taxa.

La xifra de naixements a les Illes Balears continua creixent, tot i que recentment la corba d'increment sembla alentir-se, malgrat la revifada mostrada per les dades provisionals del 2008. D'acord amb les dades provisionals de l'Institut Balear d'Estadística, el total de nascuts vius a les Balears va arribar a la xifra de 12.644, que suposa un increment important respecte a l'exercici anterior. En xifres absolutes suposa un increment d'uns 700 naixements més que l'any anterior, de manera que continua la tendència iniciada a mitjan anys noranta, fruit de la coincidència de l'arribada d'un contingent important de dones autòctones a l'edat de maternitat (nascudes a la dècada dels seixanta), i de l'arribada massiva, sobretot a final del segle XX i principi del XXI d'importants contingents de dones immigrants en edat fèrtil i comportaments reproductius propiciats a unes taxes elevades de fecunditat.

El model reproductiu que presenten les Illes Balears segueix la tendència global dels països desenvolupats: retard en l'edat de tenir el primer fill, descens en el nombre mitjà de fills per dona i bastants de naixements de mares no casades.

L'edat mitjana de maternitat ha augmentat considerablement en els darrers anys. Així, segons dades de l'evolució d'aquest indicador a l'Europa dels 15, ha augmentat gairebé 2,4 anys entre el 1975 i el 2003, en què se situà en 29,5 anys. Molts de països europeus fins i tot ja superaven els 30 anys de mitjana. D'acord amb les dades de l'INE, tant les Illes Balears com l'Estat espanyol a final dels anys noranta ja superaren aquesta xifra i s'apropen lentament cap a 31 anys de mitjana en el cas de l'Estat espanyol i 30,5 anys a les Illes Balears.

El nombre de fills per dona ens informa de la quantitat de fills que cal esperar que una dona tingui al llarg de la seva vida reproductiva atès el comportament de fecunditat registrat en la societat analitzada. Les dades de l'INE del 2007 ens ofereixen uns valors d'1,406 fills per dona a les Illes Balears i d'1,396 fills per dona de mitjana estatal. Els valors són, per tant, lleugerament superiors a les Illes, però són molt semblants. (Vegeu el quadre III-10.)

Tot i que es troben un poc per sobre de la mitjana, les Illes Balears ocupaven la vuitena posició entre les comunitats autònomes pel que fa al nombre de fills per dona (desena posició si considerem les dades de les ciutats autònomes de Melilla i Ceuta, que presenten les taxes més elevades de l'Estat espanyol). En tot cas, des de començament dels anys vuitanta els valors de fecunditat es troben per sota de l'índex de reemplaçament (2,1 fills per dona, d'acord amb els càlculs establerts per als països desenvolupats).

**QUADRE III-10. INDICADORS BÀSICS DE NATALITAT I FECUNDITAT
A ESPANYA I A LES ILLES BALEARS**

	Taxes de natalitat		Percentatge de nascuts de mares no casades		Nombre mitjà de fills per dona	
	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears
1975	18,76	18,88	2,03	2,89	2,803	2,843
1976	18,76	18,55	2,16	3,00	2,802	2,786
1977	17,95	16,93	2,32	3,37	2,674	2,528
1978	17,23	15,97	2,50	3,41	2,553	2,367
1979	16,14	15,81	2,80	4,46	2,372	2,317
1980	15,22	15,10	3,93	5,28	2,215	2,187
1981	14,12	14,23	4,42	6,06	2,036	2,045
1982	13,59	13,87	5,12	7,79	1,941	1,990
1983	12,73	13,52	5,21	9,25	1,799	1,930
1984	12,36	13,34	6,76	10,83	1,728	1,896
1985	11,88	13,45	7,97	13,58	1,642	1,898
1986	11,39	13,04	8,01	11,09	1,558	1,826
1987	11,05	12,70	8,27	11,67	1,496	1,751
1988	10,82	12,70	9,12	12,96	1,450	1,719
1989	10,53	12,67	9,35	14,25	1,399	1,679
1990	10,33	12,47	9,61	14,65	1,362	1,622
1991	10,17	12,08	10,01	14,79	1,329	1,556
1992	10,16	11,74	10,52	15,51	1,316	1,503
1993	9,84	10,80	10,75	15,93	1,266	1,372
1994	9,42	10,41	10,76	15,66	1,204	1,313
1995	9,23	10,32	11,09	16,40	1,173	1,291
1996	9,19	10,27	11,68	17,96	1,162	1,273
1997	9,32	10,60	13,12	19,41	1,175	1,302
1998	9,19	10,54	14,51	22,65	1,155	1,283
1999	9,52	10,91	16,30	24,11	1,194	1,313
2000	9,88	11,36	17,74	25,35	1,234	1,351
2001	9,98	11,44	19,73	28,55	1,244	1,353
2002	10,14	11,71	21,78	30,35	1,263	1,382
2003	10,52	11,59	23,41	32,71	1,310	1,369
2004	10,65	11,42	25,08	32,49	1,329	1,354
2005	10,75	11,24	26,57	34,87	1,346	1,342
2006	10,96	11,70	28,38	37,70	1,382	1,407
2007	10,98	11,59	30,24	39,3	1,396	1,406

Font: Institut Nacional d'Estadística.

Encara que ja hem posat en relleu que un dels factors que més destaca en l'evolució recent del nombre de naixements és l'increment registrat, l'anàlisi del lloc de naixement de les mares que tenen fills a les Illes Balears ha esdevingut un dels elements de més interès en els darrers anys. Això és conseqüència de l'augment d'infants nascuts de mares estrangeres al nostre arxipèlag. Evidentment, aquest fet és el reflex d'un altre canvi demogràfic i estructural molt important que estan experimentant

les Balears que és la vinguda massiva de població estrangera, especialment intensa des de mitjan anys noranta. Paral·lelament, es produeix un gran augment dels naixements de mares immigrants, tant pel fet de tractar-se de migracions de tipus econòmic i majoritàriament de població en edat fèrtil, com pel fet que en molts de casos aquesta població conserva inicialment comportaments de fecunditat molt més pro natalistes que els que hi ha actualment a les Illes i als països de l'entorn

**QUADRE III-11. NASCUTS DE MARE ESTRANGERA SEGONS
COMUNITAT AUTÒNOMA DE LA RESIDÈNCIA DE LA MARE**

	Nascuts de mare estrangera				% de nascuts de mare estrangera / total de nascuts a la CA			
	2004	2005	2006	2007	2004	2005	2006	2007
Total nacional	62.633	70.259	79.903	93.486	13,78	15,07	16,61	18,98
Andalusia	6.611	7.408	8.719	10.762	7,43	8,07	9,13	11,20
Aragó	1.611	1.890	2.319	2.808	14,06	16,25	18,81	21,84
Astúries	422	506	503	640	5,85	6,76	6,53	8,17
Illes Balears	2.314	2.631	2.998	3.363	21,44	24,08	25,71	28,22
Illes Canàries	2.374	2.882	3.165	3.271	12,36	14,32	15,42	16,57
Cantàbria	347	386	428	599	6,86	7,33	8,37	11,14
Castella i Lleó	1.546	1.851	2.210	2.645	8,18	9,53	11,17	13,17
Castella-la Manxa	2.161	2.427	3.106	3.845	11,68	12,77	15,94	18,42
Catalunya	14.612	16.621	18.616	21.553	18,98	20,84	22,67	25,65
Com. Valenciana	7.664	8.811	10.036	11.798	15,66	17,40	19,01	21,66
Extremadura	496	495	525	606	5,01	4,95	5,11	6,07
Galícia	1.087	1.229	1.250	1.471	5,27	5,83	5,82	6,76
Madrid	13.861	14.701	16.401	19.297	20,08	21,19	22,86	25,67
Múrcia	3.078	3.461	3.856	4.597	18,46	19,97	21,25	
Navarra	943	952	1.188	1.283	14,98	15,48	18,58	19,45
País Basc	1.288	1.528	1.826	2.355	6,58	7,76	9,02	11,44
La Rioja	565	686	766	930	19,22	22,58	25,24	28,42
Ceuta	155	133	145	165	14,61	12,49	10,29	14,52
Melilla	296	333	396	397	29,75	32,91	28,99	35,70

Font: Institut Nacional d'Estadística.

desenvolupat; a aquests factors, també se n'hi podrien afegir d'altres, com ara voler obtenir permisos de residència (immigrant pare/ mare d'espanyol), voler arrelar amb un fill nat a l'àrea d'acollida, constituir una unitat familiar en arribar a les Illes, etc. (Vegeu el quadre III-11.)

El comportament més pro natalista de les dones immigrants s'evidencia en l'estadística de nascuts vius per ordre de naixement quan hi introduïm la variable del lloc de naixement. A partir de 4 i més fills, les dones nascudes a l'estranger superen els naixements de les nascudes a les Illes i a altres comunitats autònomes, cosa que ens indica la magnitud d'aquest compor-

tament reproductiu. Hi va haver 244 dones nascudes a l'estranger que tingueren els seu quart o posterior fill el 2007 a les Balears. Si ens fixam en el grup de naixements de 6 i més, veurem que més del 80% d'aquests naixements es produeix de dones nascudes a l'estranger. Si aquesta anàlisi es du a terme per nacionalitat de la mare, observarem que les dones marroquines adquireixen un enorme protagonisme quant a taxes de fecunditat molt elevades. Com més elevat és l'ordre de naixement i, per tant, més fills ha tingut la dona, més pes presenta el col·lectiu. Així, amb 6 fills suposen el 50% de les mares i amb 7 i més suposen el 70% del total de dones nascudes a l'estranger. (Vegeu el quadre III-12.)

**QUADRE III-12. NASCUTS VIUS SEGONS ORDRE DE NAIXEMENT
I LLOC DE NAIXEMENT DE LA MARE (2007)**

Ordre de naixement del nascut	Lloc de naixement de la mare			
	Total	Illes Balears	Altra CA	Estranger
Total	11.917	6.082	2.200	3.635
01	6.260	3.213	1.181	1.866
02	4.209	2.313	761	1.135
03	1.037	460	187	390
04	260	76	47	137
05	91	17	17	57
06	39	0	6	33
07 i més	21	3	1	17
%/total	100	51,04	18,46	30,50
Percentatge vertical (100%)				
01	52,53	52,83	53,68	51,33
02	35,32	38,03	34,59	31,22
03	8,70	7,56	8,50	10,73
04	2,18	1,25	2,14	3,77
05	0,76	0,28	0,77	1,57
06	0,33	0,00	0,27	0,91
07 i més	0,18	0,05	0,05	0,47

Font: IBESTAT.

La contribució recent de les mares estrangeres al nombre de naixements a les Illes Balears té una incidència important en el comportament i l'evolució de la natalitat. Hem passat de 512 naixements de mares estrangeres el 1996 a gairebé 4.000, segons les dades provisionals calculades per l'IBESTAT per al 2008. Així, els naixements de mares estrangeres s'apropen, cada cop més, a un terç del total, concretament haurien arribat, segons dades provisionals, a un 31,53%, mentre que l'any 1996 aquesta xifra arribava a uns valors inferiors al 6,6%. Respecte a l'any passat, suposa un augment significatiu del pes dels naixements de mare estrangera, amb un valor del 28,22%. (Vegeu el quadre III-13.)

Quant al nombre de naixements de mares fadrines, cal destacar que la proporció de naixements entre mares que no han contractat matrimoni continua augmentant.

Així, mentre que el 1975 només el 2,89% dels naixements eren extramatrimonials, les dades provisionals del 2008 indiquen que aquesta xifra ja ha arribat al 40%.

Una altra característica que voldríem destacar, tot i el poc pes sobre el conjunt de parts, és l'increment dels parts múltiples, important sobretot des de final dels anys noranta. L'any 2007, els parts múltiples suposaren poc més del 2% dels parts registrats a les Illes Balears. El total de parts múltiples foren 241 de dobles i només 5 de triples. Per illes, Mallorca registrà 191 parts dobles i 4 de triples; Menorca, 27 de dobles i 1 de triple, i Eivissa-Formentera registraren 23 parts dobles.

Això no obstant, quan es tracta de magnituds tan reduïdes és freqüent que es produeixin variacions interanuals importants. L'evolució general de les dades de parts

QUADRE III-13. NASCUTS VIUS SEGONS LA NACIONALITAT DE LA MARE. ILLES BALEARS

	1996		1999		2002		2005	
	VA	VR	VA	VR	VA	VR	VA	VR
Nascuts vius a les Illes Balears	7.787	100	8.848	100	10.420	100	10.926	100
Mare espanyola	7.275	93,42	8.021	90,65	8.573	82,27	8.295	75,92
Mare estrangera	512	6,58	827	9,35	1.847	17,73	2.631	24,08
Continent de nacionalitat de la mare estrangera	512	100	827	100	1.847	100	2.631	100
Europa	349	68,16	415	50,18	614	33,24	798	30,33
Àfrica	54	10,55	193	23,34	378	20,47	688	26,15
Amèrica Nord	10	1,95	10	1,21	13	0,70	19	0,72
Amèrica Central	27	5,27	48	5,80	67	3,63	69	2,62
Amèrica Sud	43	8,40	103	12,45	691	37,41	941	35,77
Àsia	26	5,08	56	6,77	80	4,33	113	4,29
Oceania	3	0,59	2	0,24	4	0,22	3	0,11

Continua

QUADRE III-13. NASCUTS VIUS SEGONS LA NACIONALITAT DE LA MARE. ILLES BALEARS

	2006		2007		2008*	
	VA	VR	VA	VR	VA	VR
Nascuts vius a les Illes Balears	11.675	100	11.917	100	12.644	100
Mare espanyola	8.677	74,32	8.554	71,78	8.644	68,36
Mare estrangera	2.998	25,68	3.363	28,22	4.000	31,64
Continent de nacionalitat de la mare estrangera	2.998	100	3.363	100	—	—
Europa	909	30,32	1.009	30,00	—	—
Àfrica	828	27,62	944	28,07	—	—
Amèrica Nord	17	0,57	23	0,68	—	—
Amèrica Central	85	2,84	63	1,87	—	—
Amèrica Sud	1.044	34,82	1.196	35,56	—	—
Àsia	112	3,74	125	3,72	—	—
Oceania	3	0,10	3	0,09	—	—

* Dades provisionals.

Font: IBESTAT- Institut d'Estadística de les Illes Balears.

múltiples confirma la tendència a un creixement rellevant en els parts amb més d'un nadó. En poc menys de vint anys els parts múltiples s'han més que triplicat, i s'ha passat de 62 parts múltiples l'any 1986 a 246 l'any 2007. Aquest creixement s'ha produït sobretot des de final dels anys noranta, quan les xifres de parts múltiples varen començar a créixer com a conseqüència principalment de l'ús de tècniques de reproducció assistida.

En relació a les interrupcions voluntàries de l'embaràs [vegeu el gràfic A III-7](#) i l'apartat 3.1.6 d'aquest capítol.

2.2.2. LA NUPCIALITAT

L'estudi del matrimoni heterosexuals a les Illes Balears reflecteix el canvi sociolò-

gic experimentat en el model de convivència en parella. Així, una part cada vegada més gran de la població considera innecessari el fet de casar-se per viure en parella i fins i tot tenir fills. La xifra total de matrimonis baixa lentament i, atès que això es produeix juntament amb un augment important de la població total, les taxes de nupcialitat presenten un gran descens. El 2008 el nombre de matrimonis heterosexuals, segons les estimacions provisionals de l'IBESTAT, va ser de 4.269, una xifra molt similar a la de l'exercici anterior.

L'any 1975 les Balears tenien una taxa superior al 8,4% i, amb gairebé un punt per sobre de la mitjana, era una de les comunitats autònomes amb una taxa més elevada de nupcialitat. De llavors ençà, la decisió de no formalitzar legalment les

unions de convivència en parella ha fet que les taxes hagin baixat de manera significativa. Així, d'acord amb dades de l'INE, l'any 2007 la taxa de nupcialitat de les Illes va ser de 4,22‰, la quarta més baixa de l'Estat, que era de 4,49‰, que també reflecteix la tendència general del descens de la taxa en el conjunt de l'Estat. (Vegeu el quadre III-14.)

Entre els que contreuen matrimoni, el matrimoni catòlic ha deixat de ser l'opció majoritària, ja que prop del 60% dels matrimonis celebrats a les Balears el 2008 han estat civils o d'altres tipus. Aquest canvi en la modalitat dels matrimonis

balears és recent. Així, entre el 2001 i el 2007 els pesos percentuals d'aquestes modalitats s'han invertit. El punt d'inflexió es troba en el 2004, en què hi hagué un percentatge gairebé idèntic entre matrimonis catòlics i civils i altres modalitats. De llavors ençà, els matrimonis catòlics mostren una tendència clarament decreixent i, d'acord amb les dades publicades per l'IBESTAT, situarien el percentatge de matrimonis catòlics entorn del 40% el 2007 (Vegeu el gràfic A III-8.)

Aquesta tendència pot explicar-se, entre d'altres, per dos factors principals: d'una banda, la immigració ha fet que augmen-

QUADRE III-14. EVOLUCIÓ DE LES TAXES DE NUPCIALITAT SEGONS COMUNITAT AUTÒNOMA

Matrimonis heterossexuals	1975	1985	1995	2005	2006	2007
Espanya	7,6	5,2	5,1	4,8	4,62	4,49
Andalusia	7,05	5,84	5,35	5,44	5,24	5,01
Aragó	6,92	4,85	4,55	4,54	4,34	4,13
Astúries	7,6	5,26	4,17	4,63	4,55	4,59
Illes Balears	8,42	6,02	5,48	4,39	4,27	4,22
Illes Canàries	7,71	5,99	5,23	3,49	3,45	3,17
Cantàbria	7,7	4,97	4,28	5,19	5,04	5,2
Castella-la Manxa	5,48	5,51	5	4,8	4,63	4,6
Castella i Lleó	5,87	4,13	4,09	3,98	3,87	3,94
Catalunya	8,36	5,12	5,27	4,69	4,42	4,26
Com. Valenciana	8,08	4,8	5,5	5,25	4,88	4,6
Extremadura	5,29	5,7	4,73	4,29	4,36	4,1
Galícia	6,93	4,65	4,3	4,03	4,07	4,07
Madrid	9,29	5,19	5,36	4,83	4,62	4,58
Múrcia	7,28	5,92	5,52	5,06	4,8	4,77
Navarra	7,63	4,66	4,98	4,57	4,61	4,5
País Basc	8,71	4,39	4,61	4,53	4,34	4,25
La Rioja	7,17	5,08	4,51	4,73	4,53	4,38

Font: Indicadors demogràfics. Institut Nacional d'Estadística.

tin els col·lectius de residents d'altres religions i això eleva el percentatge de les celebracions de matrimonis no catòlics; d'altra banda, l'increment de la laïcitat de la societat o, dit d'una altra manera, l'abandonament de la religió dominant i dels ritus i les celebracions que hi són inherents fa que a l'hora de prendre la decisió de casar-se s'adoptin fórmules matrimonials civils.

Una altra característica determinant és el retard en l'edat quan es contreu matrimoni. Aquest fet s'ha de lligar necessàriament a l'ampliació del període de formació prelaboral, la dificultat per accedir a un lloc de treball estable i la dificultat per independitzar-se i adquirir un habitatge propi. Hom no pot esperar, a curt i mitjà termini, que la situació canviï. Per tant, aquesta tendència es pot accentuar en el futur. Així, entre el 1975 i el 2007 s'ha incrementat en més de sis anys l'edat mitjana del primer matrimoni entre les dones a les Illes Balears, que passa de 23,86 anys a la barrera dels 30 per primer cop. Quant als homes, l'evolució ha estat gairebé idèntica, tot i que la xifra d'increment és lleugerament inferior a sis anys. Els homes de les Illes Balears han passat de tenir una mitjana de 26,75 anys en el primer matrimoni a superar els 32,87. Actualment, l'edat mitjana en el primer matrimoni dels contraents de les Balears és lleugerament superior a la mitjana dels contraents de l'Estat, quan a l'inici de la sèrie estudiada la relació era l'inrevés. Factors com el cost de vida superior, uns salaris mitjans baixos i el preu de l'habitatge podrien ser els que hi contribueixen de manera decisiva. [\(Vegeu el gràfic A III-9.\)](#)

Si el retard en l'edat mitjana dels matrimonis i del primer matrimoni és un fet general, també ho és la diferència quant a l'edat dels contraents heterosexuals segons el sexe. Els homes generalment es casen amb dones entre 2 i 3 anys més joves de mitjana. Aquest valor s'ha mantingut relativament constant al llarg de la sèrie estudiada, tant a l'Estat com al nostre arxipèlag.

Un factor que ha canviat de manera molt destacable en els darrers quinquennis i que s'ha intensificat des del començament del mil·lenni és el nombre d'estrangers entre les persones casades que declaren les Balears com a lloc de residència. L'any 2001, el percentatge de matrimonis amb algun membre estranger s'apropa al 16% i l'any 2007 aquesta xifra s'eleva fins a gairebé el 31%. En definitiva, en vint anys s'ha multiplicat gairebé per 5 la quantitat de matrimonis amb algun o tots dos membres de l'estranger. Entre home espanyol i dona estrangera es varen fer 156 matrimonis, i el 2007 se n'han comptabilitzat 540. Entre dona espanyola i home estranger s'ha passat, en les mateixes dates, de 77 a 424. Tot i amb això, el canvi més notable és el que s'ha experimentat en la incidència dels matrimonis quan els dos cònjuges són estrangers, que ha passat de 39 matrimonis el 1986 a 392 el 2007.

L'anàlisi de la procedència geogràfica dels estrangers casats a les Illes Balears reflecteix de manera molt clara els canvis produïts en els fluxos internacionals. Així, mentre l'any 1986 gairebé el 81% dels matrimonis d'illencs amb estrangeres (126 enllaços) eren amb dones de nacionalitat de països europeus, el 2006 aquest per-

centatge s'ha reduït fins a només un 31,16%, tot i que han augmentat els casos (177 enllaços, entre els quals es poden trobar també dones immigrants sud-americanes amb nacionalitat europea, per exemple, italoargntines). Les

dones d'Amèrica del Sud han protagonitzat més del 50,5% dels matrimonis amb homes espanyols (287 matrimonis, quan l'any 1987 només es dugueren a terme 18 enllaços entre espanyol i sud-americana). (Vegeu el quadre III-15.)

QUADRE III-15. MATRIMONIS HETEROSEXUALS SEGONS COMPOSICIÓ DE LES NACIONALITATS CONTRAENTS

	1986	1991	1996	2001	2005	2006	2007
Total	4.164	4.410	4.152	4.329	4.273	4.260	4.347
Ambdós espanyols	3.892	4.035	3.749	3.647	3.058	2.990	2.991
Espòs espanyol i esposa estrangera	156	198	186	331	535	568	540
Esposa espanyola i espòs estranger	77	124	154	198	295	337	424
Ambdós estrangers	39	53	63	153	385	365	392

Font: "Matrimonis". IBESTAT- Institut d'Estadística de les Illes Balears.

QUADRE III-16. NACIONALITATS MÉS FREQUENTS DELS ESTRANGERS CASATS AMB ESPANYOLS

Home estranger amb espanyola (2007)		Dona estrangera amb espanyol (2007)	
País	Xifra	País	Xifra
Argentina	59	Brasil	70
Nigèria	48	Colòmbia	66
Índia	36	Equador	48
Marroc	27	Argentina	46
Regne Unit	24	Cuba	26
Colòmbia	23	Rússia	20
Brasil	21	República Dominicana	20
Alemanya	21	Alemanya	19
Uruguai	16	Regne Unit	15
Cuba	13	Paraguai	15
Itàlia	11	Romania	14
Equador	11	Marroc	14
Veneçuela	9	Bolívia	13
França	9	Xile	11
Xile	8	Perú	11
Mèxic	7	Uruguai	11
Estats Units	6	Veneçuela	11

Font: "Matrimonis". IBESTAT- Institut d'Estadística de les Illes Balears.

Pel que fa als homes estrangers que es casaren amb espanyoles, hi trobam persones de 56 nacionalitats. Els col·lectius més nombrosos foren els argentins (59), nigerians (48) i indis (36), i amb més de 20, hi havia els marroquins (27), britànics, colombians, brasilers i alemanys. (Vegeu el quadre III-16.)

Aquestes xifres presenten una certa distorsió com a conseqüència dels matrimonis de conveniència duts a terme amb la finalitat de facilitar la nacionalitat a determinats col·lectius concrets, especialment dels extracomunitaris afectats per les restriccions en els permisos de residència i treball. Durant el 2008 s'han desarticulat diverses organitzacions a l'Estat espanyol, alguna de les quals amb presència a les Illes, que preparaven matrimonis de conveniència entre estrangers no comunitaris i espanyols.

En un capítol dedicat a l'estudi de la nupcialitat, és a dir, de l'establiment de llaços legals i/o religiosos que creen un nucli de convivència, tampoc no hi pot faltar l'apartat dedicat precisament a analitzar el fenomen contrari: la dissolució matrimonial.

La xifra de dissolucions ha crescut tant a l'Estat com a l'arxipèlag balear. Les Balears presentaven l'any 2007 una taxa de 3,66 dissolucions per mil habitants, per sobre del conjunt estatal, que assolía una taxa de 3,09‰. Només les Illes Canàries, amb la major taxa de l'Estat, i Melilla superen els índexs de la nostra comunitat. (Vegeu el quadre III-17.)

La Llei 13/2005, d'1 de juliol, modificà el Codi civil a fi d'estendre el dret de casar-se a qualsevol parella independentment de la composició heterosexual o homosexual dels seus membres. La sèrie estadística encara és curta: el segon semestre del

QUADRE III-17. DISSOLUCIONS DEL MATRIMONI 1996-2007

	Estat espanyol				Illes Balears			
	Total	Nul·litat	Separació	Divorci	Total	Nul·litat	Separació	Divorci
1996	83.990	102	51.317	32.571	2.417	5	1.390	1.022
1997	88.998	123	54.728	34.147	2.604	2	1.549	1.053
1998	93.988	115	57.353	36.520	2.935	1	1.699	1.235
1999	96.536	133	59.503	36.900	2.827	..	1.665	1.162
2000	102.495	145	63.377	38.973	2.920	2	1.746	1.172
2001	103.250	152	65.527	37.571	3.125	4	1.850	1.271
2002	115.278	229	73.032	42.017	3.290	7	2.059	1.224
2003	121.896	198	76.250	45.448	3.482	4	1.992	1.486
2004	132.789	197	81.618	50.974	3.747	2	2.147	1.598
2005	137.044	168	64.028	72.848	3.826	5	1.577	2.244
2006	145.919	174	18.793	126.952	3.949	5	390	3.554
2007	137.451	149	11.581	125.721	3.773	10	273	3.490

Font: Institut Nacional d'Estadística.

QUADRE III-18. MATRIMONIS HOMOSEXUALS. ILLES BALEARS (2005-2008)

		Futura residència			
		Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa-Formentera
2005	Homes	34	28	1	5
	Dones	9	4	2	3
2006	Homes	95	77	4	14
	Dones	53	37	8	8
2007	Homes	87	73	2	12
	Dones	42	36	2	4
2008	Homes	52	—	—	—
	Dones	39	—	—	—

2008: dada provisional.

Font: IBESTAT.

2005, els anys 2006 i 2007 i les dades provisionals del 2008, que poden presentar encara una certa variació per l'endarriment en els processos de depuració dels butlletins estadístics. Això no obstant, les dades provisionals del 2008 mostren un descens significatiu en el nombre d'aquest tipus d'enllaç, de manera que es constata la tendència detectada el 2007. L'any 2006, amb 148 matrimonis homosexuals, fou el primer de la sèrie que recollia aquests tipus d'enllaç durant un any sencer i significà un fort increment sobre els 43 que se celebraren en el segon semestre del 2005. Les dades posteriors del 2007 i del 2008, apunten que després d'arribar a un màxim matrimonial el 2006, que recollí les aspiracions de parelles consolidades que aprofitaren el nou marc legal per regularitzar la seva situació i aconseguir una equiparació legal amb les parelles heterosexuales, les unions homosexuals presenten una clara tendència a decreïxer. (Vegeu el quadre III-18.)

2.2.3. LA MORTALITAT¹⁴

El 2007 es produïren, d'acord amb les dades de l'IBESTAT, 7.233 defuncions de residents a les Balears (3.812 homes i 3.421 dones). La taxa es manté entorn del 7‰ i l'edat mitjana de defunció és quant a homes i dones 73 i 81,2 anys respectivament. Les malalties més freqüents com a causa de defunció foren, com en exercicis anteriors, les relacionades amb l'aparell circulatori i els tumors, que produïren 2.350 i 2.015 defuncions respectivament i, a molta distància, les relacionades amb el sistema respiratori. (Vegeu el quadre III-19.)

Las taxes estandarditzades ens permeten comparar la situació de la mortalitat amb altres àrees, amb independència de l'estructura per edat i sexe. Les dades de l'INE reflecteixen una situació més favorable per a la nostra comunitat autònoma, tant pel que fa a la taxa calculada per a tots els

14. Aquestes dades es poden ampliar a l'apartat 3.1.7. "Mortalitat i salut" d'aquest capítol.

**QUADRE III-19. EVOLUCIÓ DE LES TAXES ESTANDARDITZADES DE DEFUNCIÓ.
ESPANYA I ILLES BALEARS**

	1999	2001	2003	2007
Total				
Espanya	9,29	8,53	8,61	7,66
Illes Balears	9,91	8,73	8,56	7,38
Malalties del sistema circulatori				
Espanya	3,30	2,92	2,87	2,41
Illes Balears	3,71	2,97	3,03	
Tumors				
Espanya	2,37	2,35	2,29	2,16
Illes Balears	2,35	2,38	2,26	2,14
Malalties del sistema respiratori				
Espanya	1,13	0,88	0,96	0,85
Illes Balears	1,13	0,86	0,87	0,74

Font: Defuncions segons causa de mort. Institut Nacional d'Estadística.

grups de causes de defunció com per als grups de causes de defunció més freqüents a les Illes Balears.

Tant les taxes brutes de mortalitat com les taxes estandarditzades es troben afectades pel gran pes que suposen les defuncions ocorregudes en edats avançades, cosa que no fa possible avaluar la incidència de les defuncions en edats joves. Per mesurar i avaluar les defuncions prematures i teòricament evitables, s'utilitza l'indicador dels anys de vida potencialment perduts. Segons es desprèn dels resultats publicats per l'INE, la forta incidència de les defuncions ocorregudes entre 10 i 39 anys per causes externes, concretament, per accidents de trànsit, que és la causa més freqüent en aquest grup d'edat, fan que les causes del grup de traumatismes i altres malalties externes esdevinguin el segon grup de malalties que acumula més

defuncions teòricament evitables, després dels tumors. Això no obstant, la taxa estandarditzada dels APV és favorable a l'arxipèlag si es compara amb la mitjana nacional; la taxa corresponent a les causes externes arriba a uns valors elevats, amb un resultat superior en gairebé dos punts, de manera que és una de las autonomies amb el resultat més alt. (Vegeu els quadres III-20 i III-21.)

El creixement vegetatiu (balanç entre els naixements i les defuncions) és, en nombres absoluts, positiu. Les taxes són superiors a la mitjana nacional i es mouen en els darrers exercicis prop del 4%. D'aquest índex deriva una situació de baixa mortalitat i una natalitat que manté unes taxes que s'apropen al 12%. Aquestes taxes contribueixen de manera positiva a l'evolució de la població i afegixen potencialitats futures de creixement. Aquesta cir-

QUADRE III-20. ANYS POTENCIALS DE VIDA PERDUTS. ESPANYA I ILLES BALEARS (2007)

	Espanya				Illes Balears			
	Nre. de APVP	Distribució	Taxa estandaritzada APVP	Mitjana APVP	Nre. de APVP	Distribució	Taxa estandaritzada APVP	Mitjana APVP
Total	2.501.789	100	57,95	14,09	52.123	100	55,09	15,41
Malalties infeccioses i parasitàries	92.156	3,68	2,03	20,52	2.140	4,11	2,06	23,78
Tumors	976.927	39,05	22,52	14,01	21.307	40,88	22,62	15,04
Malalties de la sang i dels òrgans hematopoètics	8.299	0,33	0,19	17,55	100	0,19	0,12	8,33
Malalties endocrines, nutricionals i metabòliques	52.657	2,1	1,24	10,67	895	1,72	1,05	10,65
Trastorns mentals i del comportament	18.885	0,75	0,44	8,55	365	0,7	0,4	8,69
Malalties del sistema nerviós	77.417	3,09	1,84	12,61	1.065	2,04	1,16	11,57
Malalties del sistema circulatori	482.071	19,27	11,18	10,79	8.718	16,73	9,52	11,28
Malalties del sistema respiratori	149.997	6	3,5	10,07	2.580	4,95	2,89	10,16
Malalties del sistema digestiu	149.660	5,98	3,39	14,74	3.078	5,9	3,23	15,31
Malalties de la pell i del teixit subcutani	2.820	0,11	0,07	8,44	48	0,09	0,04	47,5
Malalties del sistema osteomuscular i del teixit conjuntiu	7.748	0,31	0,18	10,34	200	0,38	0,21	12,5
Malalties del sistema genitourinari	25.757	1,03	0,6	8,78	450	0,86	0,54	7,76
Embaràs, part i puerperi	583	0,02	0,01	44,81	..	..	..	..
Afeccions del període perinatal	1.268	0,05	0,03	52,83	..	..	..	..
Malformacions congènites, deformitats i anomalies cromosòmiques	16.601	0,66	0,39	39,81	43	0,08	0,04	42,5
Síntomes, signes i estats morbosos mal definits	77.998	3,12	1,77	19,67	917	1,76	0,92	17,98
Causas externes de mortalitat	360.949	14,43	8,57	31,44	10.219	19,61	10,29	35,24

Font: Defuncions segons la causa de la mort. Institut Nacional d'Estadística.

QUADRE III-21. TAXES ESTANDARDITZADES D'APV PER COMUNITAT AUTÒNOMA. DEFUNCIONS PER CAUSES EXTERNES (2007)

	TOTAL		HOMES		DONES	
	Tasa estandaritzada de APVP	Nre. medio de APVP	Tasa estandaritzada de APVP	Nre. medio de APVP	Tasa estandaritzada de APVP	Nre. medio de APVP
Galícia	11,71	29,59	19,33	31,58	4,29	23,34
R. Múrcia	11,58	35,28	18	36,6	4,82	30,85
Rioja	10,71	32,89	18,6	35,2	2,48	21,5
Astúries	10,38	27,5	17,8	30,13	3,16	19,11
Illes Balears	10,29	35,24	16,72	36,16	3,75	31,64
Illes Canàries	9,94	32,38	16,25	33,95	3,58	26,53
Castella i Lleó	9,89	30,22	15,16	30,97	4,52	27,87
Castella-la Manxa	9,39	32,98	14,23	33,09	4,36	32,61
Com. Valenciana	9,35	32,58	14,71	33,55	3,89	29,25
Navarra	9,25	30,82	14,17	30,56	4,18	31,79
Andalusia	8,61	31,51	13,8	32,83	3,41	27,08
Total	8,57	31,44	13,57	32,77	3,54	27,22
Aragó	8,32	29,97	13,56	30,87	2,8	26,36
País Basc	8,31	29,92	12,73	30,56	3,89	27,9
Extremadura	7,7	29,91	12,26	30,05	3,04	29,33
Cantàbria	7,43	27,23	11,59	29,79	3,26	20,67
Catalunya	7,43	30,92	11,52	32,51	3,28	26,39
Ceuta	7,37	36,35	13,26	43	1,56	14,17
Melilla	6,8	32,88	10,49	32,5	3,07	34,17
Com.de Madrid	5,6	32,94	8,65	34,94	2,65	27,95

Font: Defuncions segons la causa de la mort. Institut Nacional d'Estadística.

cumstància es veu afavorida, simultàniament, per unes taxes reduïdes de mortalitat infantil que afecten favorablement la base de la piràmide de la població. (Vegeu el gràfic A III-10.)

Pel que fa a les persones més grans de 65 anys, com a conseqüència de les millores sanitàries, d'hàbits de vida més saludables i d'una major participació en el si de la societat, continua augmentant l'espe-

rança de vida, tot i que ho fa lentament, atès que ja s'ha arribat a un sostre bastant alt, cada vegada més proper a la longevitat biològica de l'espècie humana. La xifra de defuncions es concentra especialment en les edats superiors, amb un desplaçament progressiu cap a les més altes. Així, mentre que l'any 1986 el 44% de las defuncions esdevenien en el grup 60-79 anys, el 2007 aquestes defuncions suposaren el 33% de les de-funcions registra-

QUADRE III-22. DEFUNCIONS SEGONS GRUPS D'EDAT I SEXE. ILLES BALEARS (2007)

	Total	Homes	Dones	Sobremortalitat homes
Total	7.233	3.812	3.421	1,11
< 1 any	32	13	19	0,68
De 1 a 4	5	2	3	0,67
De 5 a 9	5	3	2	1,50
De 10 a 14	5	3	2	1,50
De 15 a 19	15	9	6	1,50
De 20 a 24	28	24	4	6,00
De 25 a 29	33	29	4	7,25
De 30 a 34	67	47	20	2,35
De 35 a 39	76	56	20	2,80
De 40 a 44	119	85	34	2,50
De 45 a 49	143	79	64	1,23
De 50 a 54	206	159	47	3,38
De 55 a 59	291	190	101	1,88
De 60 a 64	368	267	101	2,64
De 65 a 69	414	290	124	2,34
De 70 a 74	678	434	244	1,78
De 75 a 79	929	556	373	1,49
De 80 a 84	1.340	679	661	1,03
De 85 a 89	1.296	524	772	0,68
De 90 a 94	805	267	538	0,50
De 95 i més	378	96	282	0,34

Font: Defuncions. IBESTAT.

des. A més, en el mateix període augmentà el nombre de persones mortes de 80 i més anys del 37% el 1986 al 53% el 2007. És a dir, més de la meitat de les defuncions ho són de persones més grans de 80 anys, i prop del 86% es registren entre persones de més de 60 anys. (Vegeu el quadre III-22.)

Pel que fa als sexes, només cal esmentar que l'esperança mitjana de vida en el naixement presenta una tendència a créixer moderadament, fins a situar-se, d'acord

amb les dades de l'INE del 2005 a les Illes Balears, en uns 74 anys en el cas dels homes i més de 81,5 anys en el cas de les dones. És evident, per tant, que hi ha una diferència important en les probabilitats de supervivència fins a edats avançades segons el sexe que afavoreixen les dones, explicable tant per factors biològics com socials.

Si tenim en compte que en edats avançades el moviment migratori és escàs i que la mortalitat tendeix a concentrar-se en

edats cada vegada més elevades, la conseqüència real és que la piràmide de població s'eixampla en el vèrtex, és a dir, experimenta un procés d'envelliment de la població que no és compensat per les aportacions de la base de la piràmide. De fet, entre les hipòtesis més utilitzades en les projeccions de població hom inclou fixar un quocient de millora en els primers trams d'edat i en els d'edats adultes amb un augment progressiu de la mortalitat en les edats superiors. Si actualment la població d'aquest grup d'edat suposa el 14%, el 2015 es creu que estarà prop del 16%, encara que en aquestes previsions l'arxipèlag balear manté una estructura de població menys envellida que la de la resta del territori nacional, on, també per al 2015, es preveu que aquest col·lectiu constitueixi un 20% de la població.

2.2.4. LA IMMIGRACIÓ

El 2008, un 46% de la població resident a les Illes Balears (492.976 persones) ha nascut fora de les Balears, amb un volum d'efectius pràcticament similar entre els nascuts en una altra comunitat autònoma (247.534) i els nascuts a l'estranger (245.442).

Les Illes Balears és una de les autonomies amb un índex més alt de població forana. Més específicament, el seu creixement actual està determinat pels fluxos migratoris procedents de l'estranger. Segons les dades provisionals de la revisió del padró de l'1 de gener de 2009, un 23,8% de la població és estrangera (260.950 residents). Aquest percentatge ha aug-

mentat lleugerament (prop d'un punt) en relació amb el 2008, lluny dels increments en els exercicis passats, que eren entorn dels 3 punts anuals. A més, s'estima que en els propers anys els fluxos migratoris baixaran en intensitat: la situació econòmica actual i el desplegament d'algunes normatives legals segons les projeccions de població a curt termini publicades per l'Institut Nacional d'Estadística (INE) tindran com a conseqüència un descens molt acusat en els fluxos d'entrada de població. En el cas balear, s'ha projectat un descens dels fluxos d'entrada i sortida en els propers dos anys (fins al 2010), ja que es calculen uns 15.377 efectius d'entrada i uns 6.304 de sortida. Per als anys següents, es preveu una recuperació lleugera (fins al 2017) del flux d'entrada i un descens lleuger del de sortida. [\(Vegeu el gràfic A III-11.\)](#)

La taxa de població immigrada nascuda fora de la Unió Europea continua superant la comunitària (un 10,5 i un 13,3% respectivament del total de població l'1 de gener de 2009) i en tots dos casos s'observen lleugers creixements respecte als anys anteriors. [\(Vegeu el gràfic A III-12.\)](#)

Les dades sobre immigració de la revisió del padró a escala municipal es refereixen a l'1 de gener de 2008; per aquest motiu, no es pot analitzar ben bé si hi ha un impacte diferenciat de la crisi econòmica per municipis i illes que s'hagi manifestat al llarg de l'any passat. Però, tot i així, hom pot comprovar que la taxa de població extracomunitària més elevada és manté a Eivissa i la més baixa, a Menorca (10,4 i 8,6% respectivament). En relació amb el 2007, augmenten les taxes lleuge-

rament a les tres illes; destaca Mallorca, on s'incrementa en un punt percentual (passa del 9,1% al 10,2%).

Pel que fa a Mallorca, la concentració més elevada de població extracomunitària (per sobre del 10% de la població) es manté a tres zones, a certs municipis del Pla (Porreres, Montuïri, Maria de la Salut i Vilafranca), alguns del Llevant (ses Salines i Felanitx) i d'altres de la badia l'Alcúdia (Alcúdia, Santa Margalida i sa Pobla), a més de les capçaleres comarcals, Inca (13,4%), Manacor (12,5%) i Palma (12,3%).

En relació amb el 2007, les taxes de població extracomunitària es mantenen o creixen lleugerament a la majoria d'aquests municipis. El 2008, sa Pobla continua essent el municipi amb més pes de població extracomunitària, amb un 16,3%, cosa que representa un augment de cinc punts percentuals respecte al 2007 (15,9%).

A Eivissa la immigració de fora de la Unió Europea es localitza sobretot a Eivissa Vila (amb un 14,1%) i a Sant Antoni (un 13,1%) i en tots dos casos el 2008 va suposar un augment de persones immigrants extracomunitàries de prop d'1,4 punts percentuals amb relació a l'any anterior. El 2008, a Formentera la taxa tot just va superar el 10%.

Menorca, a més de ser l'illa amb la proporció més baixa de població immigrada, és on més concentrat es troba aquest col·lectiu poblacional. Maó és l'únic municipi on supera el 10% de la població (un 12,9%). Tant a Maó com a Ciutadella

augmentaren els efectius d'immigrants al llarg del 2007, però en alguns municipis, com Ferreries o Alaior, ja es pot observar un descens lleuger en relació amb el 2007 (el mapa municipal de les taxes de població extracomunitària es pot consultar a l'Observatori Social de les Illes Balears, <http://www.uib.es/gi/osib>).

El perfil de la població nascuda a l'estranger (el 4% d'aquesta és de nacionalitat espanyola) presenta una estructura concentrada en la població en edat laboral. Estructuralment, la influència en la piràmide de la població balear és un efecte immediat del retard en el procés d'envelliment que fa que les Illes sigui una de les autonomies amb una població més jove. Aquest col·lectiu té una edat mitjana de 38 anys (la mitjana balear en el padró del 2008 era de 39 anys), i el 78% d'aquest té una edat entre 20-64 anys, el 14% menys de 20 anys i el 8% 65 o més anys.

Per sexes, en la població estrangera predominen els homes, que representen un 21,5% del total d'homes, de manera que continua una tendència que ja es fa palesa des del 2000 i que s'ha de relacionar amb la forta especialització de la immigració laboral estrangera en els sectors ocupacionals masculinitzats. (Vegeu el gràfic A III-11.)

Els països de naixement amb més presència són: Alemanya (33.469), Argentina (23.905), Regne Unit (22.375), Marroc (20.363), Equador (14.312), Colòmbia (11.330) i Romania (10.158), que representen en conjunt el 55% de la població nascuda a l'estranger.

El 2007 es dugué a terme l'enquesta nacional d'immigrants (ENI), l'objectiu de la qual era obtenir una aproximació a les característiques demogràfiques i socials dels nascuts a l'estranger, així com els seus itineraris migratoris, la història laboral i residencial i les relacions familiars. Fou una enquesta en què per primer cop s'intentava proporcionar una descripció dels fluxos migratoris més enllà de la quantificació global que normalment ofereixen altres fonts. Per l'interès que té, en aquest apartat es farà un resum dels principals resultats d'aquesta enquesta publicada per l'INE. En l'ENI del 2007 la població observada són els nascuts a l'estranger, amb 16 anys o més, i residents en habitatges familiars a l'Estat espanyol en el moment de l'enquesta.

En el 24% (94.290) de les llars de les Illes Balears, a la data de referència de l'enquesta, hi residia algun immigrant. La major part dels immigrants (66%) arribaren a Espanya en els darrers deu anys i el 25% abans del 1987, la resta ho féu entre el 1987 i el 1997. El flux de més intensitat es registra en el període 2002-2006. (Vegeu els gràfics [A III-13](#) i [A III-14](#).)

Pel que fa a la mobilitat, l'ENI trenca amb el tòpic de la gran mobilitat d'aquest col·lectiu: el 64% dels immigrants no ha canviat de municipi de residència cap vegada. Segons l'estadística de variacions residencials, la major mobilitat correspon als immigrants de nacionalitat estrangera amb origen en un país africà o latinoamericà; de fet, els fluxos migratoris dels europeus, tan importants a les Illes Balears, presenten unes xifres de mobilitat més reduïda que la resta d'immigrants.

D'altra banda, l'ENI demana el nivell de formació. La pregunta s'adreça als qui ja fa més de tres anys que són al nostre país i tenen ocupació: menys del 3% tenen un nivell inferior a l'educació primària, el 8% té educació primària, el 19% té primer cicle d'educació secundària, el 37% té segon cicle d'educació secundària i el 24% té algun dels cicles d'educació terciària.

Quant a la situació laboral, entre els que fa més de tres anys que resideixen a Espanya, el 26% treballa a les Balears en un sector d'activitat distint del que tenien inicialment en arribar a Espanya; el 24% no treballa encara que inicialment si ho feia; el 18% té la mateixa ocupació que la que aconseguiren en arribar; el 16% treballa en el mateix sector però en distinta ocupació, i la resta no ha treballat mai.

La comparació de l'evolució de l'ocupació a les Illes d'aquest col·lectiu mostra una millora en el lloc de treball. Si inicialment el pes dels treballadors no qualificats és important, en l'ocupació actual augmenta el d'ocupacions més qualificades, com direcció d'empreses, treballs tècnics o de tipus administratiu.

Aquesta variació també es manifesta en el sector d'activitat, en què, si inicialment la distribució dels nouvinguts és un 23% en l'hoteleria, un 15% en la construcció, un 9% en el sector primari i un 8% en el comerç i la reparació de vehicles de motor o activitats immobiliàries i de lloguer de serveis empresarials, actualment la primera activitat és la construcció (22%), seguida de l'hoteleria (19%) i un descens important del sector agrari en sis punts. (Vegeu els gràfics [A III-15](#) i [A III-16](#).)

Per tipologia d'habitatge, el 59% viu en un pis o apartament, el 40% en una habitatge unifamiliar i la resta en un altres tipus d'habitatge. Aquesta distribució presenta una clara diferència si es compara amb la mitjana espanyola d'aquests tipus de llars, en què el 70% resideix en un pis i només el 27% en un habitatge unifamiliar. El 30% d'aquestes llars a les Illes tenen una superfície de 105 metres quadrats o més, cosa que suposa que gairebé una tercera part dels immigrants afirmen residir en un habitatge d'aquesta superfície, i el 27% ho fa en habitatges entre 76 i 105 metres quadrats. Una altra diferència que reflecteix l'enquesta respecte a la mitjana nacional és el règim de tinença dels habitatges, en què sis de cada deu ho són en propietat i dos en lloguer, mentre que en el total espanyol quatre de cada deu declara que el règim de tinença és la propietat i, en un mateix percentatge, el lloguer. El nombre mitjà de persones per llar és de tres, i cal destacar que el pes de les llars amb major nombre de residents és menor que a la resta del territori espanyol i que, en canvi, el nombre de llars unipersonals en termes relatius és superior a la mitjana nacional. Pel que fa als equipaments bàsics de l'habitatge, gairebé la totalitat té aigua corrent i aigua calenta, cuina, electricitat i cambra de bany, però el 57% no té calefacció.

La composició de les llars mostra la tendència a agrupar-se per lloc de procedència. En el 53% de les llars (50.267) en què resideix algun immigrant tots els seus membres són immigrants, un percentatge més alt que la mitjana nacional (46%). La majoria d'aquestes llars estan constituïdes per persones l'origen de les quals és el mateix continent, mentre que la

combinació de distints orígens a la mateixa llar només representa el 0,7 de les llars de cada deu. La composició per país de naixement d'aquestes llars no es més que un reflex de la major o menor presència de cada un dels col·lectius, de manera que a les Illes Balears un poc més de la meitat de les llars d'aquest tipus (cinc de cada deu) són llars d'immigrants nascuts a Europa, seguits dels americans (tres de cada deu).

Les llars d'espanyols amb immigrants tenen una tipologia amb una distribució similar a l'anterior, tot i que les que estan constituïdes per espanyols i immigrants nascuts en un país del continent americà tenen una major representació que les que només tenen immigrants procedents de l'estranger. En nombres absoluts aquestes llars (44.023) suposen a començament de l'any 2007 que 79.786 residents espanyols no immigrants de les Illes Balears resideixen amb algun immigrant. Un nombre important d'aquestes llars, en realitat, està constituït per generacions que en el passat emigraren a l'exterior i que en algun moment retornaren, o bé són segones generacions o bé immigrants que han adquirit la nacionalitat espanyola.

En l'ENI s'introduí una pregunta relacionada amb la intencionalitat de reagrupament familiar: vuit de cada deu immigrants residents a les Illes no pensen dur la seva família. Aquesta resposta és sorprenent davant la que es va obtenir a altres comunitats autònomes, perquè, llevat de Ceuta i Melilla i després les Canàries, les Illes Balears és l'autonomia amb un major pes relatiu (75%) dels que no pensen en el reagrupament familiar, a cinc punts de la mitjana nacional. [\(Vegeu el gràfic A III-17.\)](#)

En aquests sentit, alguns estudis elaborats recentment han analitzat les cohorts d'entrada dels distints fluxos immigratoris comparant l'any de l'anotació padronal i l'any de sortida, i tots arriben a la conclusió que en un interval de sis a vuit anys la cohort inicial s'ha reduït al voltant del 20-25%; se suposa que es tracta de moviments emigratoris amb destinació a l'estranger.

Els motius de la immigració poden ser diversos, però entre les opcions incloses a l'enquesta, formulada com una pregunta amb diverses respostes, el 41% indica que entre els motius de la seva decisió hi ha la qualitat de vida, el 30% la recerca d'una ocupació millor, el 28% el reagrupament familiar i el 18% la falta d'ocupació. Aquests resultats no s'ofereixen per sexe en la desagregació autonòmica, però pel que fa a l'àmbit nacional les xifres presenten diferències. Així, el 45% dels homes esmenten com a motiu d'arribada la recerca d'una ocupació millor i el 26% la falta de treball, mentre que pel que fa a les dones, aquestes proporcions són del 32% i 20% respectivament. D'altra banda, la reagrupació familiar és el principal motiu de trasllat de les dones (39% davant el 26% dels homes).

Un aspecte determinant del grau d'integració i de permanència està determinat per les relacions familiars, encara que per interpretar-lo s'ha de tenir en compte que

l'enquesta s'adreça a la població de 16 anys i més: el 50% dels immigrants a les Illes estan casats, el 38% són fadrins i la resta són vidus, separats o divorciats. Entre els casats, vuit de cada deu viuen amb el seu cònjuge i sis de cada deu han nascut al mateix país; tres estan casats amb espanyols i un està casat amb un cònjuge nascut en un altre país. Entre els fadrins, sis de cada deu no viuen amb una parella, i entre la resta d'estats civils, tres de cada deu viuen en parella.

Les tres quartes parts dels immigrants tenen fills, però el 43% no conviu amb els seus fills; d'aquests, el 29% són menors d'edat i la majoria viuen al seu país de naixement. Entre els qui viuen amb fills (el 57% dels llars d'immigrants amb fills), vuit de cada deu tenen un o dos fills. [\(Vegeu el gràfic A III-18.\)](#)

Aquesta distribució significa que el 37% de les llars en què resideix algun immigrant el nucli familiar està constituït per la seva parella i els fills, el 27% són llars de parelles sense fills, el 7% és monoparental i el 30% són llars sense parelles ni fills. [\(Vegeu el gràfic A III-19.\)](#)

Entre els que tenen germans (nou de cada deu), pràcticament la meitat viu al seu país de naixement, però destaca que entre els que també han immigrat un 13% resideix al mateix municipi (el 6% amb l'entrevistat i el 7% en un altre habitatge).

3

SALUT, QUALITAT DE VIDA I SERVEIS SANITARIS

RESUM

Aquest any, quant a salut, s'ha volgut fer èmfasi en l'anàlisi de desigualtats socioeconòmiques i per gènere. Per primera vegada, s'incorporen dades del Registre Poblacional de Càncer de Mallorca, integrat en el Servei d'Epidemiologia de la Direcció General de Salut Pública i Participació des del mes de gener del 2008. D'altra banda, també s'ha incorporat com a font d'informació l'enquesta de morbiditat hospitalària que elabora l'Institut Nacional d'Estadística.

El sistema sanitari balear es caracteritza per la insularitat i l'alta presència de població amb doble assegurança. Atesa aquesta singularitat del sistema balear, és necessari tenir una visió global i fer el seguiment de l'activitat tant del sistema públic com del privat. En aquest context, l'activitat assistencial en atenció hospitalària en el sistema públic va créixer moderadament per l'ascens de la despesa sanitària pública. Per contra, l'activitat privada va contreure el creixement en l'àrea d'hospitalització pel tancament al llarg de l'any de dos hospitals. Per la seva part, l'activitat en atenció primària, majoritàriament de titularitat pública, va manifestar un ascens, tot i que força menys intens que l'any anterior.

Mentrestant, el finançament insuficient de la salut va continuar generant dèficit. Al llarg del 2008, es va dur a terme una gran activitat legislativa en matèria de salut, així com una intensa activitat en formació, investigació i innovació sanitàries. Per últim, el nombre de donacions de sang varen assolir un nou màxim històric i les donacions d'òrgans varen créixer notablement.

3.1.

SALUT I QUALITAT DE VIDA

La salut i la qualitat de vida tenen una font d'informació directa, expressada pels ciutadans i que periòdicament es recull en l'enquesta de salut de les Illes Balears. L'informe del CES de l'any 2007 recollia els principals resultats tant de salut com de mobilitat percebuda, així com de prevalença d'hàbits sans o hàbits tòxics i altres factors de risc. Es decidí que les dades de l'enquesta de salut mereixien una anàlisi per gènere i classe social, que es presenta enguany.

A més, seguint les memòries anteriors, s'aporten les dades de morbiditat de les quals hi ha registres poblacionals exhaustius (càncer, accidents de trànsit i totes les de declaració obligatòria). Com a novetat, a l'apartat de morbiditat s'ha inclòs informació de la morbiditat atesa a hospitals i quins motius creen més ingressos segons el registre CMBD. Pel que fa a la mortalitat, en aquest cas sí que es recullen les morts per totes les causes.

3.1.1. PERCEPCIÓ DE SALUT I QUALITAT DE VIDA

El gènere i la classe social són uns dels determinants clau de l'estat de salut equitatiu. L'OMS, a partir de la IV Conferència Mundial de la Dona, que va tenir lloc a Pequín l'any 1995, va considerar marcar com a prioritat reduir les desigualtats de gènere en tots els àmbits i en particular dins l'àmbit de la salut. A més a més, el 2008, l'OMS publica ja un programa d'acció: «Esmenar les desigualtats en una generació o com arribar a l'equitat actuant sobre els determinants socials de la salut», en què torna a insistir en el fet de la classe social com un determinant clau de l'estat de salut. L'enquesta de salut de les Illes Balears de 2007 (ESIB 2007) no fa res més que confirmar el que s'ha dit fins ara.

L'enquesta de salut de les Illes Balears de 2007¹⁵ posa de manifest un percentatge més elevat de dones que d'homes sense estudis i analfabetes, amb ingressos més baixos o que no reben cap pensió contributiva. El percentatge de contractats temporals o amb contracte verbal també és superior en aquest col·lectiu.

La dona es declara, amb més freqüència que no l'home, principal responsable dels infants de menys de 15 anys i de la cura de persones més grans de 74 anys i de persones amb discapacitats o limitacions. Lògicament, també dediquen més temps a aquestes tasques. Entre el principals motius per deixar de treballar esmenten la

dedicació exclusiva a la família i la incompatibilitat entre la família i treball.

També manifesten haver experimentat discriminació amb més freqüència que no els homes per raons d'ètnia i país i per la condició de ser dona.

Sobre l'estat de salut, en general, les dones manifesten tenir una pitjor percepció i declaren tenir més problemes crònics que els homes. De la mateixa manera, la probabilitat en dones adultes de patir un trastorn mental és més elevada que no en homes, sobretot en la cohort d'edat de 25 a 64 anys. En nines, la major diferència comparada amb els nins respecte als problemes de salut mental radica en els símptomes emocionals.

A partir de 65 anys, les dones tenen més limitacions per fer les activitats de la vida diària i menys autonomia funcional.

Les dones fumen menys i ho fan en menys quantitat, excepte les dones més joves. ([Vegeu el gràfic A III-20.](#))

A més, les dones de totes les edats fumen més que fa dos anys, i beuen menys que els homes i ho fan de manera ocasional.

Quant a l'activitat física feta en la jornada laboral, amb menys freqüència que els homes duen a terme activitats que comporten desplaçaments o esforços. En la infantesa, els nins practiquen més activitat física en el lleure que les nines, i el percentatge d'aquestes que no practicaven habi-

15. Univers: població no institucionalitzada resident a les Illes Balears. Recollida d'informació entre juny del 2006 i juny del 2007. Mostreig polietàpic estratificat. Mostra: 2.233 persones (1.696 ≥16 anys i 537 ≤15 anys).

tualment cap activitat era més del doble que el dels nins.

Pel que fa als hàbits alimentaris, el consum diari de fruites i verdura és més freqüent entre les dones així com seguir dietes o règims especials. La freqüència del sobrepès era superior entre els homes. [\(Vegeu el gràfic A III-21.\)](#)

Quant al descans, la proporció de dones que manifesten que les hores que dormen no els permeten descansar prou és superior a la d'homes, també tenen més problemes per dormir la majoria dies o tots els dies i més sovint es desperten unes quantes vegades a la nit.

Les dones freqüenten més els serveis sanitaris, sobretot el metge de capçalera, els serveis d'urgències de la sanitat pública i el dentista, i es fan més proves no urgents. El percentatge d'ingressos hospitalaris és més elevat (sobretot en dones grans) i consumeixen més medicaments que els homes.

Utilitzen més els serveis de la sanitat pública que els homes. Entre els motius per no rebre assistència mèdica quan ho necessitaven, hi havia les obligacions familiars.

Pel que fa a la classe social, entre les persones de classe social desfavorida hi ha una major proporció de gent en atur i una menor proporció d'estudiants o de treballadors insatisfets amb el seu treball, a més d'un nivell d'estrès més baix.

Tant en percepció de la salut, en nombre de trastorns crònics, en probabilitat de

patir un trastorn mental o en limitacions per fer les activitats de la vida diària, és a dir, en quasi tots els paràmetres de l'estat de salut, les classes socials desfavorides se n'enduen la pitjor part.

Amb referència als estils de vida, excepte que s'observa una major proporció de gent que fa un gran esforç físic en la seva jornada laboral i una menor proporció de bevedors de risc, pel que fa a la resta d'hàbits, constatarem el mateix, la balança del risc elevat cau del costat de les mateixes classes, les desfavorides. Les classes desfavorides fumen més, especialment els homes, i presenten una major prevalença d'obesitat que les persones de classe benestant. [\(Vegeu els gràfics A III-22 i A III-23.\)](#)

El mateix esdevé a l'hora de dur a terme pràctiques preventives com la mamografia i la citologia.

Per acabar, les classes desfavorides tenen una cobertura més baixa de serveis sanitaris privats, i freqüenten més el sistema sanitari per problemes de salut, sobretot el metge de família. Utilitzen amb més freqüència el servei d'urgències per ingressar a l'hospital i consumeixen més medicaments pel dolor, antidepressius i antihipertensius. En canvi, consumeixen amb menys freqüència anticonceptius orals que les persones de classe benestant.

3.1.2. LA MORBIDITAT

L'Institut Nacional d'Estadística du a terme l'enquesta de morbiditat hospitalà-

ria a tot el territori espanyol i amb periodicitat anual. Com que té la possibilitat de desagregar-se per comunitats autònomes, ens permet conèixer la morbiditat general atesa, en el nostre cas, als hospitals de les Illes Balears, tant públics com privats, segons el diagnòstic de sortida, i també ens permet determinar la durada de les estades per diagnòstic i estades mitjanes. Resulta no tan sols un mitjà per conèixer les característiques demograficosanitàries de la població ingressada, sinó també un dels mitjans de mesura resum de la freqüentació i la utilització dels recursos hospitalaris en l'any de referència.

Durant l'any 2007 es varen produir a les Illes Balears un total de 134.180 altes hospitalàries, 13.044 altes per cada 100.000 habitants, de les quals el 52,65% varen correspondre a dones. La taxa d'altes de les Illes Balears és la més elevada de tot l'Estat. L'ingrés del 62,66% es va fer per via d'urgència.

Per subgrups d'edat i sexe, els homes que presenten una major incidència pel que fa al nombre d'altes són els de 65 a 74 anys (10.555 altes), seguits pels de 55 a 64 anys (10.295 altes). Mentre que en el cas de les dones, la major incidència es troba en les del subgrup d'edat compresa entre 25 i 34 anys (13.935 altes), seguides per les de 35 a 44 anys (9.511 altes), motivada principalment pel grup diagnòstic de complicacions de l'embaràs, part i puerperi.

A diferència del que succeeix a l'Estat, on les complicacions de l'embaràs, el part i el puerperi suposen el grup diagnòstic de més incidència quant a altes durant l'any analitzat, a les Illes Balears és el grup

corresponent al de malalties en l'aparell digestiu, amb un total de 16.116 altes (12%) i que representa un taxa de 1.567 altes per cada 100.000 habitants.

Aquesta divergència en els resultats entre les Illes Balears i el conjunt de l'Estat podria ser deguda al major pes que hi té l'activitat privada (és la comunitat amb el percentatge més alt de doble assegurança). Per la mateixa raó, els resultats tampoc no coincideixen amb els del CMBD que es mostren més endavant, que només recullen l'activitat pública.

A continuació, es mostren els cinc grups diagnòstics amb més nombre d'altes durant l'any 2007 a les Illes Balears, el percentatge que representen respecte al total d'altes i la taxa per cada 100.000 habitants. Així mateix, a cada un d'aquests cinc grups es mostra la desagregació per sexes i els tres subgrups d'edat que presenten una major incidència, juntament amb el percentatge que representen dins el mateix grup. (Vegeu el quadre III-23.)

Un altre aspecte que s'ha de destacar de la informació disponible sobre les altes hospitalàries durant el període d'anàlisi és que la via d'ingrés principal han estat les urgències, un 61,1%. De forma específica, han suposat el 61,5% de les malalties del sistema circulatori; el 77,9% de les malalties de l'aparell respiratori; el 70,6% de les complicacions de l'embaràs, el part i el puerperi, i el 72,9% de les lesions i els enverinaments.

Respecte al temps d'estada als hospitals, les Illes Balears és la comunitat autònoma amb l'estada mitjana més curta: 5,8 dies.

**QUADRE III-23. CINC GRUPS DIAGNÒSTICS MÉS FREQUENTS
ALS HOSPITALS DE LES BALEARS (PÚBLICS I PRIVATS) (2007)**

Grup diagnòstic		Nre. altes	Percentatge	Taxa
520 579 IX	Malalties de l'aparell digestiu	16.116	12%	1.567
	Homes: 8.652 altes (53,7%)	Dones: 7.474 altes (46,3%)		
	1r grup 60-64 anys: 737 altes (8,5%)	1r grup 75-79 anys: 593 altes (7,9%)		
	2n grup 55-59 anys: 714 altes (8,3%)	2n grup 70-74 anys: 557 altes (7,5%)		
	3r grup 50-54 anys: 679 altes (7,9%)	3r grup 80-84 anys: 549 altes (7,4%)		
390 459 VII	Malalties del sistema circulatori	15.445	11,5%	1.470
	Homes: 8.699 altes (56,3%)	Dones: 6.746 altes (43,7%)		
	1r grup 70-74 anys: 1.201 altes (13,8%)	1r grup 75-79 anys: 1.045 altes (15,5%)		
	2n grup 75-79 anys: 1.162 altes (13,4%)	2n grup 80-84 anys: 1.031 altes (15,3%)		
	3r grup 60-64 anys: 1.061 altes (12,2%)	3r grup 70-74 anys: 811 altes (12%)		
460 519 VIII	Malalties de l'aparell respiratori	14.719	11,0%	1.431
	Homes: 8.631 altes (58,6%)			
	1r grup 0-4 anys: 1.479 altes (17,1%)			
	2n grup 75-79 anys: 963 altes (11,2%)			
	3r grup 70-74 anys: 920 altes (10,7%)			
630 677 XI	Complicacions de l'embaràs, el part i el puerperi	14.620	11,0%	1.421
800 999 XVII	Lesions i enverinaments	13.863	10,3%	1.348
	Homes: 7.790 altes (56,2%)			
	1r grup 30-34 anys: 676 altes (8,7%)			
	2n grup 20-24 any: 628 altes (8,1%)			
	3r grup 25-29 anys: 626 altes (8%)			

Font: Enquesta de morbiditat hospitalària. Elaboració pròpia.

Els grups diagnòstics que presentaren estades mitjanes més llargues foren: psicosis orgàniques senils i presenils, amb 24,58 dies; altres tuberculosi, amb 23,91 dies, i leucèmies, amb 20,43 dies. Per sexe, els homes presentaren estades mitjanes més llargues en els grups diagnòstics com altres tuberculosi, amb

27,79 dies; trastorns esquizofrèncs, amb 20,63 dies, i leucèmies, amb 19,51 dies. Les dones presentaren estades mitjanes més llargues en els grups diagnòstics com psicosis orgàniques senils i presenils, amb 29,04 dies; trastorns esquizofrèncs, amb 22,71 dies, i leucèmies, amb 22,41 dies.

**QUADRE III-24. ESTADES MITJANES HOSPITALÀRIES PER SEXE
DELS CINC GRUPS DIAGNÒSTICS MÉS FREQUENTS**

Grups diagnòstics	Homes	Dones
Malalties de l'aparell digestiu	4,70 dies	4,79 dies
Malalties del sistema circulatori	7,09 dies	7 dies
Malalties de l'aparell respiratori	6,79 dies	6,91 dies
Complicacions de l'embaràs, el part i el puerperi	—	3,07 dies
Lesions i enverinaments	5,54 dies	6,16 dies

Font: Enquesta Morbiditat Hospitalària. Elaboració pròpia.

Per sexe, les estades mitjanes hospitalàries dels cinc grups diagnòstics de més incidència es mostren en el quadre III-24.

D'altra banda, d'acord amb el CMBD dels hospitals públics de les Illes Balears, els capítols de la CIE-9 que generen més ingressos són, en les dones, les complicacions de gestació, part i puerperi, que representen una quarta part de les altes, seguit de les malalties de l'aparell circulatori, digestiu, respiratori les causes externes i, en sisè lloc, les neoplàsies. En els homes, el primer lloc l'ocupen les malalties de l'aparell circulatori, seguit de les de l'aparell respiratori, digestiu, les causes externes i, en cinquè lloc, les neoplàsies. Entre el 2003 i el 2008 només s'observen petites variacions. (Vegeu el quadre III-25.)

Pel que fa als diagnòstics concrets, els més freqüents en les dones són la colelitiasi, la insuficiència cardíaca, la bronquitis i bronquiolitis aguda, la fractura del coll del fèmur i l'osteoartrosi. En els homes, els diagnòstics més freqüents són la bronquitis crònica, la insuficiència cardíaca, la pneumònia, l'infart agut de miocardi i l'hèrnia inguinal. (Vegeu el quadre III-26.)

3.1.3. EL CÀNCER

Les Balears disposen d'informació sobre la incidència del càncer del Registre de Càncer de Mallorca. Creat l'any 1989 pel Grup d'Estudis del Càncer Colorectal a partir d'un registre monogràfic de càncer colorectal, el Registre de Càncer de Mallorca es va integrar el mes de gener del 2008 en el Servei d'Epidemiologia de la Direcció General de Salut Pública de la Conselleria de Salut i Consum.

La darrera informació disponible d'aquest registre correspon al període 1997-2000. En aquests moments es processen les dades dels anys 2001 i 2002.

Durant el període 1997-2000 es varen diagnosticar a Mallorca 14.827 casos de càncer, 10.406 si se n'exclouen els casos de càncer de pell no melanoma. Això representa que cada any es diagnostiquen uns 1.000 casos de càncer en les dones i uns 1.500 en els homes (llevat dels càncers de pell no melanoma).

En les dones, el càncer més freqüent és el de mama, seguit pel càncer de colon, el de còs d'úter, el de recte i el de cèrvix uterí. (Vegeu el gràfic A III-24.)

QUADRE III-25. CMBD DELS HOSPITALS PÚBLICS PER CAPÍTOLS CIE-9 (2003-2008)

Sexe	Capít. CIE-9	2003		2004		2005		2006		2007		2008	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Homes	M. infeccioses i parasitàries	989	2,8	947	2,8	960	2,7	950	2,7	857	2,4	933	2,5
	Neoplàsies	2.987	8,4	3.002	8,9	2.984	8,5	3.213	9,3	3.366	9,4	3.473	9,2
	M. endocrines, nutrició, metabòliques i t. immunitat	610	1,7	643	1,9	646	1,8	645	1,9	659	1,8	703	1,9
	M. sang i o. hematopoètics	233	0,7	257	0,8	315	0,9	328	0,9	345	1,0	364	1,0
	T. mentals	1.195	3,3	1.166	3,5	1.079	3,1	1.088	3,1	1.175	3,3	1.321	3,5
	M. sist. nerviós i òrgans sensorials	2.176	6,1	1.230	3,7	1.216	3,5	1.107	3,2	997	2,8	1.835	4,9
	M. aparell circulatori	5.223	14,6	5.354	15,9	5.533	15,8	5.553	16,0	5.791	16,1	6.001	15,9
	M. aparell respiratori	5.212	14,6	4.929	14,6	5.379	15,4	4.765	13,8	5.305	14,8	5.423	14,4
	M. aparell digestiu	5.138	14,4	5.095	15,1	5.140	14,7	5.054	14,6	4.928	13,7	5.316	14,1
	M. aparell genitourinari	2.271	6,4	1.931	5,7	2.076	5,9	2.085	6,0	2.293	6,4	2.220	5,9
	Complicacions en la gestació, el part i el puerperi	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	M. pell i teixits subcutanis	465	1,3	398	1,2	428	1,2	467	1,3	420	1,2	466	1,2
	M. aparell muscular i esquelètic i teixits connectius	1.667	4,7	1.579	4,7	1.648	4,7	1.585	4,6	1.653	4,6	1.778	4,7
	Anomalies congènites	434	1,2	460	1,4	438	1,3	384	1,1	314	0,9	375	1,0
	Condicions amb origen al període perinatal	610	1,7	634	1,9	650	1,9	684	2,0	783	2,2	743	2,0
	Síntomes, signes i estats mal definits	2.221	6,2	1.660	4,9	2.214	6,3	2.202	6,4	2.185	6,1	1.730	4,6
	Lesions i enverinaments	3.251	9,1	3.493	10,4	3.366	9,6	3.626	10,5	3.814	10,6	3.678	9,8
	Codis V	1.019	2,9	912	2,7	934	2,7	907	2,6	855	2,4	1.044	2,8
	No consta	0	0,0	0	0,0	9	0,0	8	0,0	220	0,6	319	0,8
	Total	35.701	100,0	33.690	100,0	35.015	100,0	34.651	100,0	35.960	100,0	37.722	100,0

Continua

QUADRE III-25. CMBD DELS HOSPITALS PÚBLICS PER CAPÍTOLS CIE-9 (2003-2008)

Sexe	Capít. CIE-9	2003		2004		2005		2006		2007		2008	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dones	M. infeccioses i parasitàries	660	1,7	589	1,6	586	1,6	623	1,7	556	1,4	551	1,3
	Neoplàsies	2.564	6,8	2.564	7,1	2.568	7,0	2.665	7,2	2.800	7,2	2.749	6,6
	M. endocrines, nutrició, metabòliques i t. immunitat	688	1,8	669	1,9	681	1,8	756	2,0	720	1,8	765	1,8
	M. sang i o. hematopoètics	284	0,7	414	1,2	343	0,9	305	0,8	309	0,8	344	0,8
	T. mentals	1.047	2,8	1.079	3,0	973	2,6	907	2,4	1.083	2,8	1.207	2,9
	M. sist. nerviós i òrgans sensorials	2.786	7,3	1.222	3,4	1.156	3,1	1.000	2,7	983	2,5	1.477	3,5
	M. aparell circulatori	3.628	9,6	3.651	10,2	3.808	10,3	3.629	9,8	3.899	10,0	4.115	9,8
	M. aparell respiratori	3.206	8,4	2.824	7,9	3.389	9,2	2.887	7,8	3.265	8,3	3.653	8,7
	M. aparell digestiu	3.707	9,8	3.788	10,5	3.767	10,2	3.698	10,0	3.900	10,0	3.990	9,5
	M. aparell genitourinari	2.098	5,5	2.091	5,8	2.117	5,7	2.372	6,4	2.371	6,1	2.545	6,1
	Complicacions en la gestació, el part i el puerperi	8.909	23,5	8.836	24,6	9.204	24,9	9.920	26,8	10.351	26,5	11.209	26,7
	M. pell i teixits subcutanis	367	1,0	290	0,8	310	0,8	336	0,9	308	0,8	362	0,9
	M. aparell muscular i esquelètic i teixits connectius	2.128	5,6	2.122	5,9	2.140	5,8	1.939	5,2	2.079	5,3	2.145	5,1
	Anomalies congènites	247	0,7	263	0,7	221	0,6	234	0,6	250	0,6	259	0,6
	Condicion amb origen al període perinatal	485	1,3	528	1,5	457	1,2	520	1,4	522	1,3	631	1,5
	Síntomes, signes i estats mal definits	1.499	3,9	1.315	3,7	1.552	4,2	1.481	4,0	1.573	4,0	1.509	3,6
	Lesions i enverinaments	2.613	6,9	2.819	7,8	2.854	7,7	2.951	8,0	3.150	8,0	3.243	7,7
	Codis V	1.036	2,7	900	2,5	781	2,1	819	2,2	860	2,2	962	2,3
	No consta	1	0,0	0	0,0	8	0,0	7	0,0	154	0,4	253	0,6
	Total	37.953	100,0	35.964	100,0	36.915	100,0	37.049	100,0	39.133	100,0	41.969	100,0

Continua

QUADRE III-25. CMBD DELS HOSPITALS PÚBLICS PER CAPÍTOLS CIE-9 (2003-2008)

Sexe	Capít. CIE-9	2003		2004		2005		2006		2007		2008	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
No consten malalties	M. infeccioses i parasitàries	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	12,5	0	0,0	0	0,0
	Neoplàsies	0	0,0	0	0,0	1	33,3	1	12,5	0	0,0	0	0,0
	M. endocrines, nutrició, metabòliques i t. immunitat	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	M. sist. nerviós i òrgans sensorials	1	12,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	33,3	0	0,0
	M. aparell circulatori	0	0,0	1	10,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	M. aparell respiratori	1	12,5	2	20,0	0	0,0	1	12,5	0	0,0	0	0,0
	M. aparell digestiu	0	0,0	3	30,0	0	0,0	1	12,5	0	0,0	0	0,0
	M. aparell genitourinari	0	0,0	1	10,0	1	33,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
	M. aparell muscular i esquelètic i teixits connectius	2	25,0	2	20,0	0	0,0	0	0,0	2	66,7	0	0,0
	Condicions amb origen al període perinatal	1	12,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	66,7
	Síntomes, signes i estats mal definits	0	0,0	0	0,0	1	33,3	1	12,5	0	0,0	0	0,0
	Lesions i enverinaments	3	37,5	1	10,0	0	0,0	2	25,0	0	0,0	1	33,3
	Codis V	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	12,5	0	0,0	0	0,0
	Total	8	100,0	10	100,0	3	100,0	8	100,0	3	100,0	3	100,0

Font: Servei de Salut de les Illes Balears.

**QUADRE III-26. CMBD DELS HOSPITALS PÚBLICS PER DIAGNÒSTICS
CIE-9 A 3 DÍGITS (2007-2008)**

CIE-9 (3 dígits)		2007		2008	
Homes		%	N	N	%
491	Bronquitis crònica	1.294	3,6	1.169	3,1
428	Insuficiència cardíaca	792	2,2	827	2,2
486	Pneumònia de l'organisme sense especificar	901	2,5	825	2,2
410	Infart agut de miocardi	740	2,1	823	2,2
550	Hèrnia inguinal	545	1,5	675	1,8
466	Bronquitis i bronquiolitis agudes	590	1,6	658	1,7
574	Colelitiasi	529	1,5	647	1,7
327	Trastorns orgànics de la son	0	0,0	624	1,7
414	Altres formes de malalties cardíques i isquèmiques cròniques	635	1,8	616	1,6
434	Oclusió d'artèries cerebrals	598	1,7	587	1,6
540	Apendicitis aguda	533	1,5	495	1,3
599	Altres alteracions de la uretra i vies urinàries	479	1,3	466	1,2
188	Neoplàsia maligna de la bufeta	435	1,2	437	1,2
250	Diabetis mellitus	418	1,2	437	1,2
600	Hiperplàsia prostàtica	443	1,2	437	1,2
162	Neoplàsia maligna tràquea, bronquis i pulmó	385	1,1	412	1,1
715	Osteoartrosi/Malalties afins	337	0,9	390	1,0
427	Disrítmies cardíques	419	1,2	386	1,0
Dones		%	N	N	%
574	Colelitiasi	851	2,2	953	2,3
428	Insuficiència cardíaca	845	2,2	885	2,1
466	Bronquitis i bronquiolitis agudes	570	1,5	713	1,7
820	Fractura del coll del fèmur	666	1,7	687	1,6
715	Osteoartrosi/Malalties afins	571	1,5	618	1,5
486	Pneumònia organisme sense especificar	550	1,4	546	1,3
434	Oclusió d'artèries cerebrals	445	1,1	446	1,1
780	Síntomes generals	545	1,4	424	1,0
599	Altres alteracions de la uretra i vies urinàries	385	1,0	418	1,0
174	Neoplàsia maligna a la mama de la dona	459	1,2	387	0,9
493	Asma	351	0,9	377	0,9

Continua

QUADRE III-26. CMBD DELS HOSPITALS PÚBLICS PER DIAGNÒSTICS CIE-9 A 3 DÍGITS (2007-2008)

CIE-9 (3 dígits)		2007		2008	
Dones		%	N	N	%
518	Altres malalties pulmonars	289	0,7	377	0,9
427	Disrítmies cardíques	305	0,8	366	0,9
540	Apendicitis aguda	334	0,9	343	0,8
590	Infeccions renals	271	0,7	323	0,8
519	Altres malalties de l'aparell respiratori	285	0,7	315	0,8
410	Infart agut de miocardi	314	0,8	305	0,7
250	Diabetis mellitus	274	0,7	300	0,7

Font: Servei de Salut de les Illes Balears.

En els homes, el càncer més freqüent és el de pulmó, seguit pel càncer de pròstata, el de bufeta urinària, el de colon, el de recte i el de laringe ([Vegeu el gràfic A III-25.](#))

Si el càncer de colon i el de recte es consideren junts, ocupen el primer lloc si es compten els dos sexes conjuntament o el segon en les dones i el tercer en els homes.

Globalment, en el període 1989-2000 les taxes d'incidència de càncer ajustades a la població mundial s'incrementaren tant en les dones com en els homes. ([Vegeu el gràfic A III-26.](#))

Els càncers que incrementen les taxes d'incidència són el càncer de mama en les dones, el càncer de pròstata en els homes i el càncer de recte, tant en els homes com en les dones. En canvi, s'observa una estabilització del càncer de colon tant en els homes com en les dones i del càncer de còs d'úter en les dones. Pel que fa al càncer de pulmó i de bufeta urinària en els

homes, i al càncer de cèrvix en les dones, podria produir-se un descens que s'hauria de confirmar.

3.1.4. ELS ACCIDENTS DE TRÀNSIT

Malgrat la tendència decreixent dels accidents de trànsit arreu de la Unió Europea dels 25, la mortalitat, la morbiditat i els costs econòmics que se'n deriven són aspectes força preocupants en la societat actual. Les projeccions que s'han fet estimen que la càrrega de la morbiditat per aquesta causa, situada el 2002 en el vuitè lloc, passarà a ocupar-ne el quart.

Actualment, es pretén resoldre aquest problema des de moltes perspectives i no tan sols des del punt de vista sanitari; les mesures han de prendre un caire de pluralisme que abasti l'àmbit del transport, el urbanisme, l'educació i el temps d'oci, entre d'altres. Aquesta inclinació es plasma en el programa sanitari de la UE de 2008-2013 amb el lema «Salut en totes les polítiques».

Segons les dades d'estudis preliminars elaborats a escala nacional, des de la implantació del sistema de permís de conduir per punts (1 de juliol de 2006) ha disminuït la mortalitat en carretera d'una manera important.

A les Balears des de l'any 2003 es veu un descens notable d'accidents amb víctimes i morts, amb les xifres més baixes d'accidentalitat i de víctimes entre els anys estudiats. Això no obstant, la mortalitat encara és alta. Segons l'IBESTAT, l'any 2006 la taxa bruta de mortalitat va ser de 9,6 morts per 100.000 habitants, superior en homes (15,5/100.000 habitants) que en dones (3,6/100.000 habitants). El 50% dels morts per accident de trànsit tenia entre 10 i 44 anys i, en la franja d'edat entre 10 i 34 anys, va ser la primera causa de mort.

La Direcció General de Salut Pública i l'Ib-Salut han fet un estudi per conèixer el perfil i les lesions de les persones que havien patit un accident de trànsit prou greu per ingressar en un hospital de la xarxa sanitària pública de les Illes. Així, sabem que en el període comprès entre els anys 2005 i 2006 varen ingressar de manera urgent 1.678 persones amb alguna lesió a causa d'un accident de trànsit. Tres de cada quatre ingressats varen ser homes (74,8% respecte a un 25,2% de dones). La meitat dels accidentats tenien menys de 30 anys. En aquest grup, el 40,3% tenia entre 15 i 29 anys.

El tipus de lesió més freqüent varen ser fractures (65,8%) i després lesions internes (22,6%). Les regions anatòmiques més afectades varen ser les extremitats seguides de les lesions traumàtiques cerebrals.

La meitat dels ingressats varen sofrir lesions moderades, i un terç, lesions greus (34,1%); el percentatge de lesions molt greus és superior entre els homes (6,2%) que entre les dones (3,9%).

Més de la meitat de les lesions més greus afectaven el cap i el coll, i un 29,0% es varen localitzar al tòrax. Quasi la meitat de les lesions molt greus eren internes, mentre que tres de cada quatre lesions moderades eren fractures.

El tipus d'usuari que es va atendre amb més freqüència varen ser els motoristes (33,7%). Més de la meitat dels motoristes eren joves entre 15 i 29 anys i majoritàriament homes.

L'estada mitjana dels lesionats per accidents de trànsit fou de 8 dies. Un 2,6% varen morir durant l'estada a l'hospital (83,7% homes i 16,3% dones). El 16,3% va morir en les primeres 24 hores d'hospitalització. Un 41,9% dels morts tenia menys de 30 anys i un 27,9% més de 60.

El cost econòmic dels lesionats per accident de trànsit va suposar l'1,6% del cost total dels ingressos hospitalaris. Un ingrés hospitalari per un accident de trànsit suposa una despesa mitjana de 5.300 euros.

3.1.5. MALALTIES DE DECLARACIÓ OBLIGATÒRIA

Els casos detectats de la majoria de les malalties de declaració obligatòria de moderada o alta incidència durant el 2008 s'han mantingut dins els límits els esperats o per sota d'aquests, i només set

QUADRE III-27. CASOS IMPORTANTS DE MALALTIES DE DECLARACIÓ OBLIGATÒRIA, ANY 2008. DISTRIBUCIÓ PER MALALTIA. COMPARACIÓ AMB EL PERÍODE 2003-2007

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	IE
Malaltia meningocòccica	3	5	2	—	1	1	0,40
Xarampió	—	—	—	—	—	1	—
Altres hepatitis (C i delta)	—	—	1	—	1	2	2,00
F. tifoidea i paratifoidea	1	1	1	1	1	3	3,00
Tuberculosi respiratòria	4	8	10	11	10	7	0,70
Hepatitis A	—	6	3	2	5	8	2,00
Legionel·losi	3	3	2	5	—	8	2,67
Paludisme	26	18	25	24	24	8	0,33

Font: Servei d'Epidemiologia.

malalties han presentat una incidència per sobre de l'esperada (sífilis, febre exantemàtica mediterrània, febre recurrent per paparres, altres hepatitis víriques —incloses C i delta— i legionel·losi). (Vegeu el quadre III-27.)

Pel que fa a les malalties incloses en un programa de vacunació sistemàtica, la malaltia meningocòccica, amb 18 casos i una taxa d'1,7 casos per 100.000 habitants, ha estat dins els límits esperats o per sota d'aquests. S'ha detectat un sol cas de xarampió autòcton. La parotiditis, que en els anys anteriors havia causat brots i epidèmies importants, ha disminuït considerablement, amb 35 casos, 69% menys que la mediana dels 5 anys anteriors, i una taxa de 3,3. La tos ferina ha augmentat lleugerament (9 casos i una taxa de 0,8). La varicel·la, amb 4.336 casos i una taxa de 404, es manté dins els límits esperats. D'hepatitis B se n'han declarat 16 casos (una taxa d'1,5) i no hi ha hagut cap cas de malaltia invasora per *Haemophilus influenzae*, de rubèola,

tètan ni poliomièlitis. Pel que fa a les malalties que es poden prevenir amb vacunació i incloses en calendari, únicament s'han donat casos de parotiditis i tos ferina en persones que haguessin estat vacunades. (Vegeu el gràfic A III-27.)

Quant a altres malalties de transmissió respiratòria sotmeses a vigilància, la incidència de la grip ha estat mitjana, tant pel que fa a la temporada 2007-2008 (període que va des de la setmana 40 d'un any fins a la 20 del següent, aproximadament d'octubre a maig), amb 555 casos, com a l'any natural 2008 (10.736 casos, taxa de 1.007 casos per 10).

La tuberculosi, tant la forma pulmonar (146 casos i una taxa de 13,6) com la resta de formes clíniques (45 casos i una taxa de 4,2), s'ha mantingut dins els límits esperats, en més de la meitat dels casos tenen entre 25 i 49 anys; els homes representen el 65,4% dels casos, i la proporció d'homes supera la mitjana en els grups de 25 a 64 anys.

Els factors o situacions de risc detectats amb més freqüència són l'enolisme (13,6%), la infecció VIH (13,1%), tenir constància de contacte amb un cas de TB (8,4%) i ser UDVP (6,3%); el 44% de pacients (84 casos) eren persones d'origen estranger i, d'aquests, el 40,5% eren de Bolívia (19 casos) o el Marroc (15 casos). De la resta s'havien consignat 25 nacionals, amb un rang d'1 a 7 casos per país. [\(Vegeu el gràfic A III-28.\)](#)

Pel que fa a la legionel·losi (transmissió via aerògena ambiental, no persona a persona), amb 104 casos i una taxa de 9,7 casos per 10⁵ habitants, ha augmentat considerablement respecte al període anterior, amb un índex epidèmic de 2,3. [\(Vegeu el gràfic A III-29.\)](#)

A Eivissa, 8 dels 17 casos estaven associats a un brot, de manera que l'augment es pot atribuir a aquest, mentre que a Mallorca la majoria de casos (73 de 81) eren pacients que no es varen poder associar a una font comuna d'exposició amb altres casos; la incidència a Menorca (6 casos) ha estat lleugerament superior a l'esperada, però molt per sota de la resta d'illes. Dels 104 casos, 42 eren turistes, 40 allotjats en establiments d'hosteleria i 2 en domicilis particulars.

Les malalties de transmissió alimentària i fecal-oral s'han mantingut amb incidències molt baixes des de fa anys gràcies al sanejament ambiental, tot i que enguany destaquen els 5 casos de disenteria bacil·lar. També ha estat baixa la incidència de les zoonosi: la leishmaniosi, amb 11 casos i una taxa d'1, ha disminuït un 50% respecte a la mediana del quinquenni

anterior i no hi ha hagut cap cas de brucel·losi ni de triquinosi.

De lepra, malaltia sotmesa a vigilància especial per l'OMS, no se n'ha comunicat cap cas ni autòcton ni importat. Durant el 2008 no hi havia cap cas actiu o en vigilància.

Pel que fa a les malalties de transmissió sexual i parenteral, la infecció gonocòcica ha quedat, tal com s'esperava, dins els límits baixos (37 casos i una taxa de 3,4), mentre que la sífilis ha continuat augmentant (99 casos, una taxa de 9,2 i un índex epidèmic d'1,48) i hi ha hagut un cas de sífilis congènita. La resta d'hepatitis víriques —epígraf que inclou la C i la delta— han presentat un índex epidèmic (IE) d'1,88, amb 45 casos i una taxa de 4,2, amb la màxima incidència a Palma (taxa de 7,2) i el major augment a les Pitiüses (índex epidèmic de 6).

Respecte a la sida i nous diagnòstics d'infecció pel VIH, s'ha de dir que s'actualitza periòdicament, i que la incidència pot canviar, en especial la dels darrers anys més propers a l'actualització, per la incorporació de casos detectats amb retard. Per aquest motiu es presenten dades agrupades d'un període. Pel que fa a la sida, en els anys 2003-2007 es varen notificar 349 casos (302 a Mallorca, 15 a Menorca, 29 a Eivissa i 3 sense illa assignada). El 78,5% eren homes. Aproximadament el 70% dels casos tenia entre 30 i 50 anys. El 40% dels homes i quasi la meitat de les dones tenien entre 30 i 39 anys. Només dos casos eren d'edat pediàtrica. La mitjana d'edat dels casos no pediàtrics era de 40 anys (41 anys els homes i 36 les dones). La

categoria de transmissió més freqüents va ser la d'UDVP, amb 144 casos (41,3%), i la diferència entre sexes era escassa: 40% entre els homes i un 44% entre les dones. Un total de 72 casos eren de categoria heterosexual, dels quals quasi un 60% tenien parelles múltiples com a subcategoria. Un total de 70 casos (20%) tenia el país d'origen diferent d'Espanya.

Els nous diagnòstics d'infecció pel VIH des de l'inici del registre (gener 2003-juny 2008) han estat 519, el 76,3% dels quals eren homes. Dels 519 casos, 447 corresponien a Mallorca, 27 a Menorca i 45 a Eivissa. Cap cas tenia assignada Formentera com a residència en el diagnòstic. Pel que fa a l'edat, només 2 casos tenien edat pediàtrica, i la mitjana d'edat dels 517 casos no pediàtrics era de 38 anys (rang 16-78), 39 els homes (rang 19-78) i 35 les dones (rang 16-59). Respecte a la distribució per categories de transmissió, cal destacar que el primer grup en importància va ser el de la transmissió heterosexual (174 casos; 33,5%), seguit de la categoria homosexual-bisexual (105 casos; 20,2%) i UDVP (86 casos; 16,6%); hi ha 152 casos sense categoria assignada. Quant als homes, la categoria heterosexual va suposar un 27,8% dels casos (la meitat per parelles múltiples), l'homosexual un 26,5% i la d'UDVP un 17%. A les dones, la categoria heterosexual representava un 52% (un terç per parella amb sida o VIH) i la d'UDVP un 15%. Hi havia 515 casos amb país d'origen conegut, distribuïts en 7 regions d'origen; les més freqüents són la Unió Europea, inclosa Espanya (71%), l'Àfrica subsahariana (13,5%) i Amèrica Llatina (11,8%). Els casos d'origen espanyol pre-

senten un percentatge considerablement més alt de la categoria UDVP (21,9 enfront de 6,6) i més baix de l'heterosexual (26,6 enfront de 47) que els d'origen estranger.

Una part dels casos detectats de les malalties de declaració obligatòria eren importats, és a dir, pacients diagnosticats a les Illes Balears amb origen de la infecció en un altre lloc; aquests casos no s'han inclòs a l'anàlisi anterior. El 2007 el nombre total d'aquests casos va ser de 38. En el quadre 5 es presenten els casos detectats i la comparació amb el quinquenni anterior. Destaquen la disminució del paludisme (8 casos, IE de 0,33) i de la tuberculosi respiratòria (7 casos, IE de 0,70), i l'augment de l'hepatitis A (8 casos, IE de 2) i la legionel·losi (8 casos, IE de 2,67)

Brots epidèmics

- a) Brots d'origen alimentari: El 2008 es varen detectar 11 brots de transmissió alimentària, un nombre molt més baix que en els anys precedents (IE 0,40), i tots varen tenir lloc a Mallorca. El total de persones afectades va ser de 39, amb 8 ingressats. Els brots de caràcter col·lectiu havien estat 7, i els familiars 4. Es va identificar l'aliment en 7 brots (ou i conserves industrials: 2 brots; productes de pastisseria, peix i aigua d'un dipòsit: 1 brot). Els agents implicats varen ser la *Salmonella* i la histamina (2 brots), i *E. Coli* i estafilococ (1 brot); en 4 brots no es va identificar l'agent.
- b) Brots d'origen no alimentari: En aquest epígraf s'agrupen tots els brots que es transmeten per mecanismes diferents a l'alimentari o hídric i, per tant, tant l'e-

tiologia com la presentació clínica i el patró de transmissió són heterogenis. S'hi inclouen també brots per ingesta accidental d'agents tòxics o infecciosos que no hi eren presents com a contaminants d'aliments o de begudes (ingesta accidental d'aigua de bany contaminada, intoxicacions per medicaments i substàncies psicoactives). L'any 2008 es varen detectar 26 brots no alimentaris, 20 a Mallorca, 2 a Menorca i 4 a les Pitiüses, amb un total de 190 afectats i una mitjana de 7 afectats per brot. En comparar el nombre de brots amb la mitjana del quinquenni anterior resulta un índex epidèmic de 0,80, un 20% més baix de l'esperat. Va davallar també el nombre d'afectats respecte al quinquenni anterior, amb un 33% d'afectats menys que els que s'esperaven. El mecanisme de transmissió més freqüent va ser el respiratori, amb 13 brots i 37 afectats, cosa que representa una disminució (mediana del quinquenni anterior: 17 brots i 107 afectats); la majoria de brots d'aquesta classe eren microepidèmies familiars de tuberculosi amb dos o tres casos. Seguia en freqüència

la transmissió fecal-oral amb 5 brots, igual que la mediana dels anys anteriors, però amb un augment del nombre d'afectats (118, IE 1,59), a causa sobretot d'un brot amb 71 casos en una residència geriàtrica. Destaca la disminució de la parotiditis, que va presentar un nombre de brots semblant als anys anteriors però amb una disminució important del nombre d'afectats. Cal esmentar també un brot per intoxicació aguda per cànnabis per via digestiva a 5 adolescents que havien acudit a un concert; en algun dels casos es varen detectar també altres substàncies psicoactives.

3.1.6. INTERRUPCIONS VOLUNTÀRIES DE L'EMBARÀS

El 2007 (darrer any en què ja es disposa de la informació completa), el nombre d'avortaments voluntaris a les Illes Balears varen ser 3.494 i la taxa de 15 a 45 anys va ser de 14,6 per 1.000. La incidència de les interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE) a les Illes Balears es manté molt per sobre la mitjana nacional i ha ocupat el

QUADRE III-28. INTERRUPCIONS VOLUNTÀRIES DE L'EMBARÀS A LES ILLES BALEARS. DISTRIBUCIÓ PER GRUPS D'EDAT (1998-2007)

Taxa per 1.000	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
De 15 a 19	9,7	10,2	11,5	12,7	13,6	12,2	13,4	13,7	14,5	16,2
De 20 a 24	15	16	20,2	20,6	20,5	18,9	19,2	20,3	22,2	24,9
De 25 a 29	12,9	12,9	14,2	14,6	15,6	15,3	15,4	15,6	17,7	20,9
De 30 a 34	10,8	10,3	10,4	10,9	12,7	10,9	11,6	12,3	13,8	14,4
De 35 a 39	7,9	8,5	8,5	7,8	8,2	9	8,9	8,1	10,4	9,7
De 40 a 44	2,9	3,7	3,3	3,8	3,4	3,6	4	3,6	4	3,8
Taxa global 15-44	9,9	10,3	11,3	11,6	12,2	11,5	12	12,1	13,5	14,6

Font: Servei d'Epidemiologia.

primer lloc entre les comunitats autònomes fins als darrers dos anys, en què ha estat superada per Madrid. (Vegeu el gràfic A III-30.)

La mitjana d'edat va ser de 27,5 anys, amb un rang de 13 a 48 anys. La distribució per grups d'edat es mostra a continuació. La major incidència ha correspost a les dones de 20 a 24 anys, i destaca la taxa de les més joves, que des de fa anys es manté més elevada que la mitjana. (Vegeu el quadre III-28.)

La majoria de dones (66,7%) eren fadrines, i prop de la meitat (50,8%) vivien amb una parella. El nivell d'instrucció més freqüent va ser el de segon grau (el 35,9% de primer cicle i el 32,7% de segon cicle). El 76,4% tenia ingressos propis i el 74,6% treballava. El 51,2% ja tenia algun fill i el 22,8% ja s'havia sotmès a alguna IVE anteriorment. El 76,1% havia utilitzat algun servei de planificació familiar, amb més freqüència públic. El 46,3% de les dones havien estat informades de la possibilitat de l'IVE a llocs diferents dels centres sanitaris. El motiu va ser matern en el 96,8% dels casos, i la mitjana de setmanes de gestació en el moment de la intervenció va ser de 8,4. El 83% de les intervencions es varen fer en centres privats de les Illes Balears, el 3,7% en centres públics i un 12,5% va anar a centres d'altres comunitats autònomes.

El lloc d'origen de la dona es coneix en els casos en què l'IVE s'ha fet a les Illes Balears. Les dones d'origen estranger suposaren el 45,8% del total (1.400

dones). La majoria de dones d'origen estranger eren d'Amèrica Llatina (58,8%) o de la Unió Europea (24,9%), i les 5 nacionalitats més freqüents varen ser: Bolívia (21,1%), Equador (11,1%), Romania (6,8%), Colòmbia (5,7%) i Argentina (5,6%); en total hi havia dones de 70 nacionalitats. Tot i que la mitjana d'edat de les dones estrangeres i espanyoles va ser similar, la distribució presentava algunes diferències en el grup de 15 a 19 anys, amb percentatges més baixos per a les estrangeres, i en el de 25 a 29, amb més proporció de les espanyoles.

3.1.7. MORTALITAT I SALUT¹⁶

Cada any moren a les Illes Balears més de 7.000 persones. Concretament, l'any 2007 en moriren 7.233 (3.812 homes i 3.421 dones). L'esperança de vida en néixer en el període 2005-2007 va ser de 86,4 anys en el cas de les dones i de 79,1 en el cas dels homes. Els tumors varen ser la primera causa de mort en els homes, seguida de les malalties del sistema circulatori; mentre que en les dones la primera causa són les malalties del sistema circulatori i la segona els càncers. Dos de cada tres homes i dues de cada tres dones de les Balears moren per una d'aquestes dues causes. En tercer lloc, i a més distància, se situen les malalties de l'aparell respiratori tant en homes com en dones. En quart lloc hi ha les causes externes en els homes i les malalties del sistema nerviós en les dones, que des de l'any 2000 s'han incrementat de manera important. (Vegeu el quadre III-29.)

16. Sobre l'anàlisi de la mortalitat des del punt de vista demogràfic vegeu l'apartat 2.2.3.

QUADRE III-29. NOMBRE DE MORTS, TAXA AJUSTADA DE MORTALITAT I MORTALITAT PROPORCIONAL A LES ILLES BALEARS (2007)

Homes	Nombre de morts	Taxa ajustada	Mortalitat proporcional
I. Malalties infeccioses i parasitàries	79	15,71	2,07
II. Tumors	1.247	255,48	32,71
III. Malalties de la sang i òrgans hematopoètics	20	5,60	0,52
IV. Malalties endocrines, nutricionals i metabòliques	91	22,26	2,39
V. Transtorns mentals i del comportament	77	21,00	2,02
VI. Malalties del sistema nerviós	113	29,03	2,96
IX. Malalties del sistema circulatori	1.080	270,23	28,33
X. Malalties del sistema respiratori	443	115,59	11,62
XI. Malalties del sistema digestiu	200	41,66	5,25
XII. Malalties de la pell i del teixit subcutani	3	0,57	0,08
XIII. Malalties del sistema osteomuscular	21	5,80	0,55
XIV. Malalties del sistema genitourinari	84	22,04	2,20
XVI. Certes afeccions del període perinatal	9	1,78	0,24
XVII. Malformació congènita i alt. cromosòmiques	2	0,68	0,05
XVIII. Síntomes, signes i estats mal definits	76	21,01	1,99
XX. Causes externes	267	44,12	7,00
Total	3.812	871,99	100,00
Dones	Nombre de morts	Taxa ajustada	Mortalitat proporcional
I. Malalties infeccioses i parasitàries	66	11,45	1,93
II. Tumors	768	141,00	22,45
III. Malalties de la sang i òrgans hematopoètics	20	3,30	0,58
IV. Malalties endocrines, nutricionals i metabòliques	137	23,41	4,00
V. Transtorns mentals i del comportament	143	23,30	4,18
VI. Malalties del sistema nerviós	191	32,06	5,58
IX. Malalties del sistema circulatori	1.270	211,52	37,12
X. Malalties del sistema respiratori	283	47,68	8,27
XI. Malalties del sistema digestiu	169	29,43	4,94
XII. Malalties de la pell i del teixit subcutani	12	1,90	0,35
XIII. Malalties del sistema osteomuscular	48	8,11	1,40
XIV. Malalties del sistema genitourinari	126	21,11	3,68
XV. Embaràs, part i puerperi	1	0,25	0,03

Continua

QUADRE III-29. NOMBRE DE MORTS, TAXA AJUSTADA DE MORTALITAT I MORTALITAT PROPORCIONAL A LES ILLES BALEARS (2007)

Homes	Nombre de morts	Taxa ajustada	Mortalitat proporcional
XVI. Certes afeccions del període perinatal	9	2,25	0,26
XVII. Malformació congènita i alt. cromosòmiques	6	1,40	0,18
XVIII. Síntomes, signes i estats mal definits	84	14,09	2,46
XX. Causes externes	88	15,44	2,57
Total	3.421	587,70	100,00

Font: IBESTAT i Servei d'Epidemiologia.

Per grups d'edat, les causes externes constitueixen la primera causa de mort a les Illes Balears entre 5 i 39 anys en els homes i entre 1 any i 35 anys en les dones. Els tumors són la primera causa de mort entre 40 i 75 anys en els homes i entre 35 i 75 en les dones, i les malalties del sistema circulatori són la primera causa de mort en ambdós sexes a partir de 75 anys.

L'evolució de les taxes ajustades de mortalitat de les Balears mostra des de final dels anys noranta una lleu tendència descendent, tant en dones com en homes. (Vegeu el gràfic A III-31.)

Si comparam les Balears amb el conjunt d'Espanya, veiem que les taxes segueixen la mateixa tendència, tant en homes com en dones. (Vegeu el gràfic A III-32.)

Pel que fa als principals grups de malalties, s'observa que la mortalitat per malalties del sistema circulatori ha seguit una tendència descendent important tant en les dones com en les homes. Aquesta disminució és més important en les malalties cerebrovasculars que en les coronàries en

tots dos sexes. En canvi, la mortalitat per tumors es manté globalment estable, malgrat que disminueix la mortalitat per càncer de mama en les dones i per càncer de pulmó i de pròstata en els homes. (Vegeu els gràfics A III-33 i A III-34.)

3.2.

ELS SERVEIS SANITARIS

El sistema sanitari de les Illes Balears és un sistema singular que es caracteritza per la insularitat i l'alta presència de població amb doble assegurament, ja que ha d'atendre tant una població resident amb constant creixement com una important població flotant, fet que condiciona l'estructura de l'oferta assistencial. Per això, en aquest apartat de serveis s'ha intentat evidenciar aquesta estructura des dels diferents àmbits en què es manifesta.

En aquest marc, l'activitat assistencial va experimentar un creixement sostingut, tot i que en termes generals menys intens que l'any anterior. A més a més, el finançament insuficient de la salut va

continuar generant dèficit. Mentrestant, es varen publicar al llarg del 2008 un gran nombre de decrets en matèria de salut i es va dur a terme una intensa activitat en formació, investigació i innovació sanitàries.

3.2.1. FINANÇAMENT DE LA SALUT

A l'hora de parlar de finançament pertoca aproximar la despesa en serveis de salut que es produeix a les Illes Balears. Per tant, quan ens referim a la despesa sanitària, cal considerar, a banda de la despesa pública, la despesa que efectuen els ciutadans a partir de la seva renda disponible, això és, una vegada descomptats els impostos de la seva renda bruta. Aquesta despesa l'anomenem despesa privada i es pot estimar a partir dels conceptes de despesa relacionats amb la sanitat que ens proporciona l'enquesta de pressuposts familiars de l'INE. El flux de la despesa sanitària de les Illes Balears s'aproxima en el [gràfic A III-35](#).

L'esquema posa en relleu que, del total de despesa sanitària a les Balears, un 71% s'efectua en el sistema públic i la resta als centres de titularitat privada. Per una banda, la despesa sanitària pública es destina a l'atenció primària (30%) i sobretot a l'atenció hospitalària (63%). La despesa amb atenció especialitzada pública es presta en un 93% a partir de mitjans propis, mentre que el 7% restant correspon a l'activitat concertada, aquesta darrera també coberta amb proveïdors privats d'assegurança sanitària.

Per l'altra banda, la despesa sanitària privada, no coberta per l'Estat, va suposar una despesa per càpita de 475 euros, el 29% de la despesa total. Aquest percentatge s'ha de relacionar amb el volum de població amb assegurança privada a les Illes Balears (25%), que proporcionalment és el més alt de totes les comunitats autònomes. (Vegeu l'apartat 3.2.3 sobre l'assegurança sanitari).

A més, tradicionalment la despesa farmacèutica pública per habitant des de l'any 1991 es troba per sota de la mitjana estatal, segons l'Institut Nacional d'Estadística i, concretament, l'any 2008 les Illes Balears estan a la cua de les comunitats autònomes, amb 197 euros per habitant. ([Vegeu el gràfic A III-36](#).)

És evident que distints factors expliquen la divergència de despesa farmacèutica entre regions, com ara el percentatge de gent gran, el PIB per càpita o la població mutualista.

Amb tot, la despesa sanitària pública per habitant es va situar encara lluny de la mitjana espanyola, que es troba en els 1.331 euros per càpita l'any 2007.¹⁷ Això explica que els hospitals de titularitat privada històricament hagin desenvolupat un paper supletori davant una xarxa pública que fins fa pocs anys era clarament precària, a banda de la influència que hagi pogut tenir el progrés socioeconòmic de la població balear.

Així, pel que fa al finançament públic de la sanitat, hi ha consens respecte als problemes financers que pateixen les comu-

17. Segons les dades que publica el Ministeri de Sanitat i Política Social el 2007, subjectes a revisió.

nitats autònomes.¹⁸ En el cas de les Illes Balears, aquest fet es pot concretar en tres punts clau:

- Es tracta d'un model de finançament estàtic que no recull l'increment de població experimentat a partir de l'any 1999. En aquest sentit, segons l'Institut Nacional d'Estadística, la població va créixer a Espanya entre els anys 2000 i 2008 un 14,0%, mentre que a les Balears ho va fer en un 26,9%, taxa d'augment que és pràcticament el doble de la mitjana estatal.
- El model no considera la població flotant. El contingent de persones que visiten les Illes al llarg de l'any, l'anomenada població flotant, suposa una càrrega mitjana diària de prop del 30% de la població permanent.¹⁹
- Per últim, cal destacar els condicionaments derivats de la insularitat i el

sobrecost important que implica aquesta circumstància. A més, s'ha de considerar la doble insularitat de Menorca i Eivissa i la triple insularitat de Formentera.

La despesa sanitària, en termes de pressupost executat, corresponent al 2008 va ser de 1.268 milions d'euros, cosa que representa un increment del 7,9% respecte a l'exercici anterior. D'aquesta forma, en els darrers cinc anys la despesa sanitària a les Illes Balears ha crescut un 50%.

Si s'analitza el pressupost executat pel Servei de Salut per capítols, s'observa que les despeses de personal i les despeses en béns i serveis concentren el 78% de la despesa. Destaca a més l'augment important de les transferències de capital. (Vegeu el quadre III-30.)

QUADRE III-30. PRESSUPOST EXECUTAT SECCIÓ 60 – SERVEI DE SALUT (PER CAPÍTOLS)

	Pressupost executat 2008	% s / total	Pressupost executat 2007
Cap. 1 Despeses de personal	464.238.241	37,50%	418.477.262
Cap. 2 Despeses corrents en béns i serveis	498.987.610	40,30%	445.928.682
Cap. 3 Despeses financeres	7.983.028	0,60%	2.738.177
Cap. 4 Transferències corrents	214.716.144	17,30%	209.080.196
Cap. 6 Inversions reals	43.961.253	3,60%	70.024.111
Cap. 7 Transferències de capital	8.319.698	0,70%	1.284.815
Total Servei de Salut de les Illes Balears	1.238.205.974	100,00%	1.147.533.243

Font: Estat d'execució de despeses SAP IBSA. Data: 01/04/09 (dades de la Secció 60)

18. El sistema de finançament de les comunitats autònomes de règim comú, regulat per la Llei 21/2001, preveu tant el finançament dels serveis comuns com el finançament de la gestió dels serveis de sanitat i dels serveis socials de la Seguretat Social.

19. Mateu, J.; Riera, A. «Un indicador diari de pressió humana per a les Balears». *Monogràfics CRE*, núm. 9, 2006.

3.2.2. L'ASSEGURAMENT SANITARI

El nombre de persones amb targeta sanitària a les Illes Balears a final de desembre del 2008 varen ascendir fins a 1.015.123. Al voltant d'una cinquena part dels titulars de les targetes varen ser d'origen estranger i, com és habitual en els darrers anys, aquesta proporció va continuar augmentant amb relació a l'any anterior. Així, els estrangers a les Illes Balears varen representar l'1 de gener de 2008 el 20,8% de la població empadronada, tres dècimes més que l'any anterior, percentatge molt superior a la mitjana espanyola (11,4%).

Les Balears encapçalen, segons les dades de l'enquesta nacional de salut, el rànquing de comunitats autònomes amb cobertura sanitària mixta, amb una quarta part de la població que en té. [\(Vegeu el gràfic A III-37.\)](#)

Aquest percentatge és gairebé el doble de la mitjana estatal, i és encara més la diferència si es compara amb altres comunitats autònomes amb renda per càpita similar o fins i tot superior a la de les Balears, com Navarra o La Rioja. [\(Vegeu el gràfic A III-38.\)](#)

A més d'això, s'ha de tenir en compte que moltes de les persones que visiten les Illes

gaudeixen d'assegurança vinculada al viatge, la qual, en cas de necessitat, s'utilitza fonamentalment a la xarxa sanitària privada.

3.2.3. ELS RECURSOS ASSISTENCIALS

Els recursos assistencials de què disposen les Balears per atendre aquesta població resident i flotant són els de l'atenció primària i de l'atenció hospitalària pública i privada.

Pel que fa als recursos d'atenció primària, la majoria són de titularitat i de gestió pública. Mentrestant, els recursos de l'atenció hospitalària comprenen els 10 hospitals públic (7 d'aguts, 2 de mitjana i llarga estada i 1 de psiquiàtric) i els 13 hospitals privats (10 amb afany de lucre i 3 sense afany de lucre).

3.2.3.1. Els recursos de l'atenció primària

La Xarxa d'Atenció Primària a les Illes Balears consta de 55 equips d'atenció primària que treballen a 55 centres de salut i a 104 unitats bàsiques de salut (UBS), 5 serveis d'urgències (SUAP) i 26 punts d'atenció continuada (PAC). [\(Vegeu el quadre III-31.\)](#)

QUADRE III-31. RECURSOS DE L'ATENCIÓ PRIMÀRIA (2008)

	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa-Formentera
RECURSOS MATERIALS				
Centres de salut	55	44	5	6
Unitats bàsiques de salut (UBS)	104	86	7	11
Serveis d'urgències (SUAP)	5	1	2	2
Punts d'atenció continuada (PAC)	26	22	0	4

Font: IB-Salut.

Al llarg del 2008 s'han obert 4 centres de salut (2 a Mallorca, 1 a Menorca i 1 a les Pitiüses).

El nombre de persones que varen treballar en atenció primària a les Illes Balears sumaren un total de 3.200. En plantilla, varen ser 2.417. Per col·lectius, un 35,5% dels professionals són metges, un 36,4% són infermers i auxiliars d'infermeria i la resta (28,1%) està constituït per altres professionals.

3.2.3.2. Els recursos de l'atenció hospitalària

Els hospitals de les Illes Balears es poden classificar des de dues perspectives, segons la seva titularitat, entre públics i privats, amb afany de lucre i sense, o segons la seva finalitat, en hospitals generals, hospitals de salut mental i hospitals de mitjana i llarga estada, d'acord amb el Reial decret 1277/2003, pel qual s'estableixen les bases generals sobre l'autorització de centres, serveis i establiments sanitaris. La normativa actual defineix els hospitals generals com els hospitals destinats a atendre pacients afectats per patologies agudes; els hospitals de salut mental com a hospitals destinats a proporcionar diagnòstic, tractament i seguiment de pacients amb malalties mentals, i els hospitals de mitjana i llarga estada com a hospitals destinats a atendre pacients que necessiten cures sanitàries, en general de baixa complexitat, per processos crònics o pacients amb un grau de mobilitat reduïda. (Vegeu el quadre III-32.)

El quadre III-32 ofereix l'escenari del sistema sanitari balear, diferenciat de la resta

de comunitats autònomes, com s'ha comentat, per l'alta presència de població amb doble assegurança (resident i flotant) i d'hospitals de titularitat privada.

En la part superior del quadre es troben els set hospitals de titularitat pública classificats com a generals, que conformen el gruix del sistema sanitari balear d'aguts (IB-Salut). Cal tenir en compte que l'oferta pública d'hospitalària es va ampliar en gran manera a partir de l'any 2007, amb l'obertura de l'Hospital Comarcal d'Inca, l'Hospital Mateu Orfila i l'Hospital de Formentera. Amb tot, a Mallorca es concentren quatre hospitals públics d'aguts, els dos més grans situats a Palma —Son Dureta i Son Llàtzer—, i a l'espera que s'inauguri el nou Hospital de Son Espases. Menorca, Eivissa i Formentera en disposen d'un per a cada illa.

L'altre subgrup d'hospitals públics el constitueixen els hospitals de mitjana i llarga estada i l'únic hospital de salut mental, tots aquests ubicats a Mallorca, excepte Cas Serres a Eivissa, que, tot i que està classificat com un hospital, funcionalment és una residència geriàtrica.

A la part inferior del quadre hi ha els hospitals de titularitat privada, amb afany de lucre i sense, més nombrosos que els públics (13 en total per 10 de públics), però de menys dimensió global i concentrats sobretot a Palma. Segons la seva finalitat, es divideixen amb afany de lucre i sense afany de lucre, encara que aquesta distinció és difusa. De totes maneres, els hospitals sense afany de lucre, gràcies als concerts, són d'ús majoritàriament públic.

QUADRE III-32. SISTEMA HOSPITALARI A LES ILLES BALEARS

Tipus	Hospital	Llits		TIPIUS hos	Hospitalització			Activitat quirúrgica			Activitat ambulatoria	
		Funcionants	Instal·lats		LLITS funcionants	Ingressos / altes	Estades mitjana	Int. quirúrgiques programades % d'ambulàtries	Int. quirúrgiques urgents	Parts (%) cesàries	1es consultes / successives	Urgències (% ingressos per aquesta via)
Públics	Aguts 7											
	Hospital Son Dureta	745	810	65	G							
	Hospital Mateu Orfila	142	142	0	G							
	Hospital d'Inca	155	158	3	G							
	Hospital Can Misses	175	181	6	G	1.834	77.355	547.154	10.566	9.101	382.472/	
	Hospital de Manacor	228	231	3	G				(ambulato-ries: 9%)	(21%)	840.081	450.627
	Hospital Son Llàtzer	377	426	49	G							
Mitjana i llarga estada 4	Hospital de Formentor	12	12	0	G							
	Hospital Joan March	102	108	6	ML	174	2.277	53.355	2.199 **	0	5.440/	0
	Hospital General de Mallorca	72	75	3	ML						12.461	
	Hospital Psiquiàtric	156	171	0	SM	156	66 *	53.497		0		
	Residència assistida Cas Serres****	152	166	14	L							
		2316	2480	149								
Privats	Amb ànim de lucre											
	USP Clínica Palmaplanas	123	174	51	G							
	Sanitària Balear, SA	193	194	1	G							
	Policlínica Miramar	191	215	24	G	822	63.013	202.672	41.066	3.353	265.442/	324.822
	Policlínica Verge de Gràcia, SA	25	25	0	G				(27,7%)	(32%)	328.686	
	Hospital General de Muro, SL	44	84	40	G							

Continua

QUADRE III-32. SISTEMA HOSPITALARI A LES ILLES BALEARS

Total	3.424	3.789	350	3.424	148.482	926.442	6,2	100.572	12.132	12.454	719.978/ 1.248.500	788.046
-------	-------	-------	-----	-------	---------	---------	-----	---------	--------	--------	-----------------------	---------

t: Elaboració pròpia a partir del SIESCRI i IB-Salut.

A final del 2008 es varen tancar dos centres privats, mentre que l'antiga Clínica Femenia va passar a denominar-se Clínica Bellver.

Els hospitals públics generals, d'aguts, presenten tant una major dotació d'infraestructures com de treballadors, mentre que la dotació d'alta tecnologia, exceptuant alguns casos com ara els equips d'hemodiàlisi, està molt repartida entre els hospitals de titularitat privada i pública.

D'aquesta manera, el parc de llits instal·lats a les Balears fou de 3.424 al llarg del 2008, dels quals el 51,7% varen correspondre a hospitals generals públics, el 4,8% a hospitals de mitjana i llarga estada, el 4,3% a l'hospital psiquiàtric, el 27,5% a hospitals privats amb afany de lucre i el 7,1% a hospitals privats sense afany de lucre, aquests darrers en part s'han de comptabilitzar com d'ús públic fruit dels concerts establerts. Els hospitals d'aguts conformen, doncs, la gran majoria de la infraestructura de l'assistència en atenció especialitzada.

Pel que fa al nombre de treballadors del sistema sanitari, aproximadament el 36% es troba la xarxa privada. L'estructura del personal que treballa en el sistema públic i privat és diferent. Així, als centres hospitalaris de l'IB-Salut un 15,8% dels professionals són metges, un 30,7% infermers, un 29,0% es classifica com a ajudants sanitaris -bàsicament auxiliars d'infermeria-, un 22,7% és personal no sanitari, propi o vinculat, i la resta són altres professionals, entre els quals hi ha els farmacèutics. A la xarxa privada un 33,4% dels professionals que hi treballen són metges, tot i que cal

tenir en compte que la mitjana d'hores treballades és significativament menor que a la pública, i un 21,7% són infermers.

Pel que fa a l'equipament tecnològic, es distribueix entre hospitals públics i privats segons el [gràfic A III-39](#)

Als hospitals de titularitat privada hi destaca la més alta concentració d'equips de litotrícia renal, de sales d'hemodinàmica i d'equips de ressonància magnètica. En canvi, a la xarxa hospitalària pública hi ha l'única bomba de cobalt de què es disposa a la comunitat autònoma i la gran majoria de sales d'hemodiàlisi i d'incubadores.

La singularitat del model assistencial balear es caracteritza per la molt alta presència de tecnologia a la xarxa privada i té la seva translació en termes de comparació territorial en el fet que a les Illes Balears hi ha més dotació d'alta tecnologia, per milió d'habitants, que a la resta d'Espanya, com s'observa en el [gràfic A III-40](#)

3.2.4. L'ACTIVITAT ASSISTENCIAL

En aquest subapartat es tracta l'activitat assistencial, que es divideix en els ítems següents: l'activitat de l'atenció primària, l'activitat hospitalària, les llistes d'espera quirúrgica i les consultes, els hospitals de mitjana i llarga estada i l'hospital psiquiàtric, i els trasplantaments i les donacions de sang i òrgans.

3.2.4.1. L'activitat de l'atenció primària

A la Xarxa d'Atenció Primària de les Illes Balears es varen atendre al llarg de 2008 un total de 7.413.591 visites, un 2,3%

més que l'any anterior. Aquest increment s'explica per l'ascens significatiu de les visites en pediatria (6,4%) i en infermeria (3,7%), ja que el nombre de visites en medicina general va experimentar un creixement per sota de l'1%. (Vegeu el quadre III-33.)

Paral·lelament, pel que fa a la mitjana de visites per habitant i any (freqüentació), es va mantenir la tendència a la baixa que es registra des del 2005 pel que fa als metges de família, ja que hi ha hagut 4,35 visites per habitant i any. Per contra, quant

als pediatres i el personal d'infermeria, aquesta ràtio va augmentar en relació amb l'any anterior, fins a arribar a les 4,77 i 2,57 visites per habitant susceptible de ser atès i any respectivament.

D'altra banda, els metges de família varen continuar essent el col·lectiu que va atendre més consultes per dia, fins a arribar a les 32,5 de mitjana diària per metge. Mentrestant, les consultes per facultatiu i dia en el cas dels pediatres varen ser 22,2 de mitjana, i dels infermers, 19,5.

QUADRE III-33. ATENCIÓ PRIMÀRIA A LES ILLES BALEARS (2008)

	Illes Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa-Formentera
Metge de família				
Total visites	3.990.108	3.256.671	308.860	424.577
Centre	3.959.572	3.231.642	304.607	423.323
Domicili	30.536	25.029	4.253	1.254
Freqüentació	4,35	4,53	3,81	3,63
Consulta/facultatiu/dia	32,49	32,94	31,98	29,74
Consulta/facultatiu/domicili/dia	0,25	0,25	0,44	0,09
Pediatria				
Total visites	694.542	543.998	63.210	87.334
Centre	694.236	543.743	63.168	87.325
Domicili	306	255	42	9
Freqüentació	4,77	4,79	4,79	4,69
Consulta/facultatiu/dia	22,21	21,74	23,35	24,61
Infermeria				
Total visites	2.728.941	2.205.715	224.545	298.681
Centre	2.612.985	2.114.353	212.613	286.019
Domicili	115.956	91.362	11.932	12.662
Freqüentació	2,57	2,65	2,38	2,21
Consulta/Inferm./dia	19,53	20,18	17,47	17,00
Consulta/facultatiu/domicili/dia	0,83	0,84	0,93	0,72

Font: IB-Salut.

Pel que fa a la localització de les visites, de mitjana només 0,25 vegades cada dia els metges de família es varen desplaçar al domicili del pacient, tot i que respecte al col·lectiu d'infermeria aquesta proporció ascendeix fins a les 0,83 vegades per dia. Les visites a domicili en el cas de pediatria són pràcticament inexistents.

3.2.4.2. L'activitat hospitalària

L'estructura del sistema sanitari balear es reflecteix també en l'activitat hospitalària, en què el sector privat té un presència més o menys intensa depenent del tipus d'activitat que es du a terme.

De fet, es pot comprovar com les implicacions de gestió són les que determinen les diferències entre els hospitals públics generals d'aguts i els hospitals privats. Els hospitals de mitjana i llarga estada, per la seva finalitat, funcionen a partir d'un engranatge distint.

Així, mentre que els ingressos hospitalaris estan pràcticament equilibrats entre tots dos sectors, el nombre d'estades és força superior a la sanitat pública. Això s'explica perquè hi ha més rotació als hospitals privats amb afany de lucre, on l'estada mitjana dels pacients és menys de la meitat que als públics d'aguts (3,2 dies enfront dels 7,1 dels públics d'aguts). Ara bé, s'ha de tenir en compte el tipus d'ingrés i el fet que presumptament impliquin menys complexitat.

Més de la meitat de les intervencions quirúrgiques programades es fan en el sector privat, tot i que part d'aquesta activitat està concertada. Això, no tan sols es deu a l'alta dotació tecnològica dels hospitals

privats, sinó també a la més alta freqüència en la utilització d'aquesta tecnologia per part dels privats respecte als públics. Per contra, les intervencions quirúrgiques urgents les fa molt majoritàriament el sector públic.

Per la seva part, és als hospitals públics on es produeixen el major nombre de naixements (dels 12.454 nascuts en centres hospitalaris, 9.101 varen néixer a la pública i 3.353 a la privada). Així mateix, als hospitals públics s'hi fan un percentatge significativament menor de cesàries (només el 21% enfront del 33% de la privada). Aquest percentatge també és inferior per comparació al conjunt d'hospitals públics de l'Estat espanyol, que és del 22,1%.

Quant a l'activitat ambulatoria, tant les primeres consultes com les urgències presenten percentatges d'activitat lleugerament superiors a la sanitat pública que a la privada. Tot i això, no es disposen de dades de la complexitat dels pacients atesos als dos dispositius assistencials.

Comparant amb el conjunt de l'Estat, la majoria d'indicadors d'activitat en termes per càpita són més alts a les Balears, la qual cosa pot ser provocada perquè hi ha més accessibilitat al sistema en el cas dels habitants d'aquesta regió i per l'alt volum de població no permanent que suporta el territori insular. ([Vegeu el gràfic A III-41.](#))

Quant a l'evolució, l'activitat hospitalària als hospitals públics d'aguts va manifestar un ascens moderat, després del fort augment experimentat l'any anterior,

QUADRE III-34. HOSPITALS PÚBLICS D'AGUTS

Hospitalització	2008	2007
Llits funcionants	1.837	1.811
Ingressos	77.355	74.104
Ingressos urgents	55.744	53.009
% ocupació	81,6%	79,3%
Estades	547.154	524.179
Ingressos x 1.000 hab.	72,8	71,8
Àrea quirúrgica		
Total intervencions quirúrgiques	56.780	52.315
Intervencions quirúrgiques programades	46.214	41.378
Intervencions quirúrgiques urgents	10.566	10.937
Paritori		
Parts	9.101	8.200
% cesàries	21,1%	20,3%
Urgències		
Urgències	450.627	435.932
% urgències ingressades	11,8%	11,1%
Urgències x 1.000 hab.	424,2	422,6

Font: FIC, gerències d'hospitals d'aguts.

d'acord amb el que mostren pràcticament tots els indicadors disponibles. (Vegeu el quadre III-34.)

Així, el nombre de llits funcionant va experimentar un augment de l'1,4%, fins a arribar als 1.837. Paral·lelament, els ingressos i les estades varen créixer un 4,4%, de manera que el percentatge d'ocupació dels llits hospitalaris va passar del 79,3% del 2007 al 81,6%. El nombre de parts va créixer un 11,0%. L'activitat a l'àrea quirúrgica va palesar també un creixement força pronunciat, un 8,5%, atribuïble a l'increment de les intervencions programades, atès que les inter-

vencions quirúrgiques urgents varen experimentar un descens del 3,4%. Finalment, el nombre d'urgències varen pujar un 3,4%. El percentatge d'urgències que varen haver d'ingressar a l'hospital es va situar en l'11,8%, set dècimes més que l'any anterior.

D'altra banda, l'activitat als hospitals privats amb afany de lucre es va contreure en l'àrea d'hospitalització pel tancament al llarg de l'any de la Clínica Menorca, SL, i l'Hospital d'Alcúdia. Així, el nombre de llits funcionant varen ser 27 menys que l'any 2007, i les altes i les estades varen descendir un 3,8% i un 14,6% respectiva-

QUADRE III-35. LLISTES D'ESPERA QUIRÚRGICA (LEQ)

	Desembre 2003	Desembre 2004	Desembre 2005	Desembre 2006	Desembre 2007	Desembre 2008
LEQ	11.353	10.603	11.466	9.757	11.150	11.988
LEQ x 1.000 hab.	12,39	11,57	12,1	9,87	10,8	11,29
Demora mitjana	67,53	73,37	63,4	58,14	60,83	61,92
>6 mesos	19	0	0	0	2	0
% 5-6 mesos	5,8	6	4,2	2,2	2,9	4,3
% <3 mesos	72,5	66,98	72,5	80,2	77,3	74,37

Font: Elaboració pròpia.

ment. Pel que fa a l'àrea ambulatoria, el nombre de persones ateses al servei d'urgències va disminuir un 11,7%, tot i que les consultes externes varen copsar un repunt significatiu (18,5%). En el bloc quirúrgic, les intervencions programades augmentaren un 1,3%.

3.2.4.3. Llistes d'espera quirúrgiques i consultes

Per analitzar l'evolució de les llistes d'espera, s'ha de tenir en compte que des del 2007 es du a terme més activitat assistencial de consultes externes i quirúrgica. El concepte de llistes d'espera s'ha de modificar cap a un concepte no tan numèric sinó més aviat qualitatiu i de gravetat del procés (no és el mateix un procés quirúrgic per a un càncer que un procés benigne cutani, per exemple). En aquest sentit, s'està fent un esforç qualitatiu per agilitzar els processos quirúrgics oncològics.

Així, si s'analitzen tan sols les llistes d'espera quirúrgiques amb dades de desembre del 2008, sense considerar l'augment d'activitat, aquestes s'incrementaren un 7,5% respecte al mateix mes que l'any anterior. (Vegeu el quadre III-35.)

Això no obstant, atès que les intervencions quirúrgiques programades varen créixer un notable 11,7%, augment més intens que el de les llistes d'espera, es reduí el percentatge de pacients en llistes d'espera sobre el total d'intervencions quirúrgiques programades. De fet, a les Balears les intervencions quirúrgiques per habitant són, juntament amb Catalunya, les més altes de l'Estat. (Vegeu el gràfic A III-42.)

La demora quirúrgica mitjana es va situar en els 61,92 dies, 1 dia més que el desembre de 2007, tot i que es troba per sota del registrat durant el trienni 2003-2005. No hi va haver cap cas que es demoràs més de 6 mesos. El temps mitjà d'espera als hospitals d'aguts de l'Ib-Salut continua essent inferior al del conjunt dels hospitals públics de l'Estat, que el desembre del 2007 era de 74 dies.

Cal insistir que per obtenir les dades de llistes d'espera es fa un tall puntual durant el mes de desembre de cada any, amb la qual cosa és més susceptible d'experimentar variacions provocades per elements diferents a la tendència subjacent respecte a quan s'analitzen dades anuals.

QUADRE III-36. HOSPITALS DE MITJANA I LLARGA ESTADA (2008)

Hospitalització	
Llits funcionants	179
Ingressos	2.277
% ocupació	81,7%
Estades	53.351
Estada mitjana	23,4
Àrea quirúrgica	
Sales d'operacions funcionants*	2
Total intervencions quirúrgiques	2.194
Recursos propis	900
Recursos externs	1.294
Consultes externes	
Primeres visites	5.440
Visites successives	12.461
Total visites	17.901
Rati 2/1	2,29
Hospital de dia (Tractaments)	
Hospital de dia adults	215
Tècniques diagnòstiques/terapèutiques	
Proves diagnòstiques (ecografies i radiografies)	983
Clínica del dolor (Tractaments)	207
Rehabilitació (sessions)	33.056

Els totals no inclouen les estades del psicogeriàtric ni llarga estada.

*Durant el 2008 s'han tancat totes les sales d'operacions.

Font: IB-Salut.

3.2.4.4. Hospitals de mitjana i llarga estada i hospital psiquiàtric

El nombre de llits funcionants de mitjana i llarga estada va ser d'un 5,1% del total de parc de llits de les Balears i d'un 4,6% pel que fa a l'hospital de salut mental. L'empresa pública GESMA (Gestió Hospi-

talària de Mallorca) s'encarrega de gestionar l'Hospital General i l'Hospital Joan March, ambdós de mitjana i llarga estada, i l'Hospital Psiquiàtric. S'ha d'anotar que dos hospitals privats estan classificats com a hospitals d'aguts o medicoquirúrgics, però una part de la seva dotació de llits es destina a aquesta tipologia de malalts.

Als hospitals de mitjana i llarga estada, durant l'any 2008 varen disposar de 179 llits funcionant i varen tenir un total de 53.351 estades, fet que va situar l'ocupació en el 81,7%. (Vegeu el quadre III-36.)

Els 2.277 pacients ingressats varen romandre, de mitjana, 23,4 dies en aquests dos hospitals sociosanitaris. Al llarg de l'any es varen tancar les dues sales d'operacions de què disposaven, així i tot s'hi dugueren a terme 2.194 intervencions quirúrgiques.

3.2.4.5. Els trasplantaments i les donacions de sang i òrgans

En aquest subapartat s'analitzen les donacions de sang i les donacions d'òrgans.

3.2.4.5.1. Les donacions de sang

Les donacions de sang a les Balears al llarg del 2008 varen superar els registres dels anys anteriors i varen situar el nou màxim en les 41.185 donacions. El creixement respecte al 2007 va ser del 6,7%, d'aquesta manera s'ha trencat, de cop, la tendència a retrocedir que s'observava des del 2005. (Vegeu el gràfic A III-43.)

Per illes, el 73% de les donacions es varen fer a Mallorca, el 12% a Eivissa i Formentera i el 9% a Menorca; mentre que la resta, un 7%, foren afèresis.

3.2.4.5.2. Les donacions d'òrgans

Durant el 2008, a les Balears hi va haver 38,2 donants per milió d'habitants, un 19,4% més que l'any anterior, però és encara menor dels màxims assolits durant el trienni 2004-2006, en què les

taxes se situaren per sobre dels 40 donants per milió d'habitants. (Vegeu el gràfic A III-44.)

Al llarg de l'any, tres hospitals varen generar donacions: Son Dureta, Menorca i Can Misses. Del total de 41 donants de les Balears, se n'obtingueren 126 òrgans (75 ronyons, 36 fetges, 8 cors i 7 pulmons).

Paral·lelament, el nombre de trasplantaments renals també va augmentar, fins a situar-se en 46, enfront dels 28 de l'any 2007. Així mateix, l'activitat global d'implants de teixits i de donació de teixits va experimentar una alça generalitzada de l'activitat. (Vegeu el quadre III-37.)

3.2.5. FORMACIÓ, INVESTIGACIÓ I INNOVACIÓ EN MATÈRIA SANITÀRIA

En matèria de salut, al llarg de l'any es varen dur a terme un gran nombre d'activitats de formació, d'investigació i d'innovació.

Pel que fa a la formació, cal destacar l'activitat de la Comissió de Formació Continuada de les professions sanitàries, de la Conselleria de Salut i Consum, que el 2008 ha revisat 676 activitats de formació, de les quals 637 han estat acreditades.

En formació sanitària especialitzada, s'ha donat formació a 381 residents, s'han acreditat 5 noves places d'especialitats, i en la convocatòria 2008-2009 s'ha fet una oferta de 145 places de residents.

Quant a la investigació, la despesa en el Sistema de Salut de les Illes Balears l'any 2007 va ascendir fins als gairebé 11

QUADRE III-37. ACTIVITAT GLOBAL DE DONACIÓ DE TEIXITS

	2008	2007
T. osteotendinós	21	18
H. Can Misses	7	1
H. Son Dureta	14	17
T. ocular (còrnies)	58	42
H. Son Dureta	25	19
H. Son Llätzer	22	16
H. Can Misses	6	4
H. Manacor	3	2
F. Banc de Sang i Teixits		1
H. Inca	1	
H. General	1	
Membrana amniòtica	9	2
H. Son Llätzer	3	2
H. Son Dureta	6	
Sang del cordó umbilical	222	211
H. Son Llätzer	53	49
H. Manacor	43	39
H. Son Dureta	91	113
H. Can Misses	35	
Vàlvules cardíques	8	5
H. Son Dureta	8	4
H. Can Misses		1

Font: CATIB.

milions d'euros en concepte de recerca i desenvolupament (R+D), amb 556 persones que hi varen participar, que si es comptabilitzen en termes d'equivalència en jornada completa varen ser 188. Això suposa el 12,6% del total de la despesa generada en R+D a les Illes Balears i el 12,1% de professionals dedicats a la recerca.

Aquesta investigació es completa amb el finançament extern, especialment el que arriba de l'Institut de Salut Carlos III, el

qual es dirigeix a l'estabilització d'investigadors i de tècnics de suport i afavoreix la incorporació de grups d'investigació.

D'altra banda, el Pla de Ciència, Tecnologia i Innovació de les Illes Balears 2009-2012 identifica com una oportunitat la creació d'un pol d'R+D+I de salut, amb un eix principal (Son Espases, UIB, Parc BIT) amb diferents estructures de recerca, empreses biotecnològiques i concentració del talent. En aquest sentit, és una línia

QUADRE III-38. EVOLUCIÓ DELS ASSAIGS CLÍNICSS PRESENTATS AL COMITÈ ÈTIC D'INVESTIGACIÓ DE LES ILLES BALEARS

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Assaigs aprovats	64	60	89	85	85	88
Assaigs denegats	6	7	8	9	3	3
Pendents de resolució	19	9	16	29	33	16
Suspesos	—	6	2	—	6	4
Total assaigs presentats	89	82	115	123	127	111

Font: Conselleria de Salut i Consum. Direcció General d'Avaluació i Acreditació.

prioritària d'aquest pla alinear accions de complicitat entre els camps de la biotecnologia, la biomedicina i les ciències de la salut amb les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC).

Així mateix, s'ha de destacar l'activitat d'R+D que avalua el Comitè Ètic d'Investigació Clínica de les Illes Balears. Aquest comitè es va crear l'any 2000 per vetllar pel compliment de la normativa en l'experimentació de productes, substàncies, fàrmacs i tècniques diagnòstiques o terapèutiques en éssers humans, i, especialment, per la seguretat, la integritat i el respecte als drets dels individus que participen en els programes d'investigació. A més, avalua projectes d'estudi de fàrmacs ja comercialitzats per assessorar la Conselleria, que té l'autoritat de permetre que es duiguin a terme aquests estudis a la nostra comunitat.

L'any 2008, es varen avaluar 189 protocols (111 assaigs clínics, 63 projectes d'investigació i 15 estudis de postautorització). Del total d'assaigs clínics presentats, 88 es varen aprovar, 3 es varen denegar, 16 estaven pendents de resolució i 4 es varen suspendre. L'evolució del nombre i

les avaluacions dels assaigs clínics presentats en els darrers 6 anys es mostra en el quadre III-38.

La innovació en la sanitat pública és un dels eixos prioritaris d'actuació, especialment en el camp de les noves tecnologies de la informació i comunicació (TIC). El Servei de Salut de les Illes Balears al llarg del 2008 ha desenvolupat diversos projectes per millorar l'accessibilitat, la seguretat del pacient, els sistemes d'informació i la gestió clínica, entre quals destaquen els següents:

- La implantació a tot el territori de la recepta electrònica. Les Illes Balears ha estat la primera comunitat autònoma de l'Estat que ha implantat al 100% els centres de salut i oficines de farmàcia. S'ha assolit una bona cobertura a Eivissa i Formentera i una bona progressió a les àrees en què la implantació és més recent (abril de 2009), en què la cobertura se situa entorn del 30% dels pacients.
- Història de salut. És una eina d'integració de tota la informació sanitària dels ciutadans que permet que en qualsevol

moment estigui a disposició dels professionals sanitaris de la Comunitat Autònoma. Té les mesures pertinents de seguretat i de confidencialitat. La història de salut permet a més tenir registres d'aspectes rellevants en matèria de salut, com ara les voluntats anticipades. Durant l'any 2008 s'ha iniciat la segona fase d'aquest projecte, que consisteix a implantar la gestió inte-

grada de processos assistencials mitjançant l'aplicació informàtica.

- Factoria d'informació corporativa. És un sistema d'informació del Servei de Salut que permet integrar la informació d'activitat i els indicadors de qualitat assistencial de tots els centres. Aquesta informació disponible actualitzada permet una gestió d'orientació clínica efectiva.

COL·LABORACIÓ:

EL SISTEMA DE SALUT
A LES ILLES BALEARS

GUILLEM LÓPEZ CASASNOVAS (UPF)

GABRIEL FERRAGUT (UPF)

L'anàlisi dels sistemes sanitaris no es poden fer només des d'una òptica quantitativa en la qual únicament es mesuri el volum de l'oferta o la utilització que se'n fa dels recursos, per a vincular-los exclusivament després amb els resultats de salut generals (dependents altrament de molts altres factors aliens al propi sistema sanitari). I menys encara fer-ho en una estàtica comparativa respecte d'altres indrets o països del nostre entorn. Tot i que aquests indicadors ens poden donar una idea de quina és o ha estat la dotació de recursos en un moment concret del temps, —i tal vegada en la seva evolució, quin ha estat el grau de prioritització política que han donat els governs a la política sanitària—, no ens dóna informació efectiva sobre el rendiment dels recursos utilitzats (humans, organitzatius, de “know how” del sistema, de tecnologia...) ni de quin és la seva causalitat envers l'estat de salut de la població. Així la conseqüència més directa d'anàlisis mitjançant comparatives parcials, quan no es complementen amb un estudi exhaustiu de les necessitats de morbi/mortalitat ni de l'avaluació del rendiment, consisteix en generar una

tendència incrementalista (de pressuposts i recursos) que no permet tancar l'abisme de l'efectivitat; és a dir, la diferència entre el que és eficaç en condicions ideals (que l'evidència determina com a bona medicina) i l'efectivitat de l'aplicació a la realitat concreta. L'error parteix de la consideració positiva de que el fet d'incrementar el pressupost respecte als anys anteriors, o que la disposició de més recursos que d'altres, donarà una avantatge comparativa en rendiments d'anys de vida ajustats per qualitat; obviant, entre d'altres, la millora assistencial efectiva en termes de benestar social, a quin cost (o a costa de què) s'assumeixen determinades prestacions, els efectes que un increment de l'oferta poden induir sobre la demanda en un context d'accés gratuït i escassa responsabilització dels professionals sobre les conseqüències econòmiques de les seves decisions, o també d'altres aspectes de caràcter més clínic, com la iatrogènia, la utilització indeguda, insuficient o inapropiada, la mala pràctica, etc. que podrien ser identificades mitjançant indicadors com els de mortalitat evitable però que generalment són menystinguts en anàlisis generals sobre la qualitat del sistema sanitari.

En tot cas, i com a punt de partida per a anàlisis posteriors que hauran de plantejar de forma exhaustiva les qüestions esmentades, necessitem tant per la banda de l'oferta com de la demanda dels serveis, situar el context de la realitat sanitària a les Illes Balears, i dels problemes que es poden plantejar en el futur a fi i efectes de reorientar-los als objectius i

prioritats que implica impregnar de salut totes les polítiques, i no només les assistencials. Els estudis que han comparat a nivell autonòmic diferents tipus d'indicadors descriuen, en termes generals i molt resumidament, (i) nivells de morbiditat i mortalitat que es troben favorablement en la franja mitjana-baixa de la distribució pel conjunt de les autonomies, (ii) malgrat enregistrar uns pitjors indicadors relatius als estils de vida (iii) possiblement vinculats als impactes socials, derivant-se de l'evolució del nostre sistema productiu, i per tant aliens al sistema sanitari, (iv) respostos amb una infraestructura inicialment precària que ha millorat, tot i disposant avui encara d'una remarcable baixa dotació de recursos (v) amb un finançament de la despesa pública associada que en alguns períodes s'ha caracteritzat per ser la més baixa de l'Estat per persona protegida, (vi) tot i l'elevada utilització dels recursos (situada en la franja mitja-alta), com correspon a una Comunitat que ha tingut una renda per càpita relativament elevada (vii) que es canalitza en bona part cap a alguns components de l'oferta privada, i (viii) que fan per un sistema sanitari que mereix una satisfacció global dels ciutadans similar (i no més) a la mitjana estatal.

Així, per explicar el cas de les Illes Balears, hem de destacar a priori una sèrie d'elements que aporten alguns indicis sobre quins poden ser els principals déficits del sistema sanitari actual i quins els reptes de futur que s'hauran d'encarar a mig termini. A partir de l'observació dels components de la "demanda" sanitària, entesa aquesta

com les necessitats assistencials de la població, cal destacar l'envelliment relatiu de la població tot i que retardat conjunturalment per l'arribada d'un important contingent d'immigrants a les Illes, que marcarà en bona part la direcció de l'evolució de les necessitats de salut. Aquests dos fenòmens sociodemogràfics, que no expliquen per si mateixos un increment en la utilització dels serveis sanitaris per càpita (són la freqüentació mitjana i la prestació sanitària real els components decisius), seran previsiblement determinants en la modificació dels patrons d'utilització i els circuits d'accés als serveis afectats. Aquesta alteració pot incidir negativament en les variables que en bona part expliquen l'estat de salut dels habitants de les illes (condicionants d'accés, les desigualtats en utilització...) i en la satisfacció dels potencials usuaris, (i) si la tipologia de les prestacions assistencials ofertes i el desplegament dels recursos (probablement amb una major rellevància de les prestacions sociosanitàries) no s'adapta a les noves necessitats, i si (ii) resulta insuficient l'ajustament financer que ha de compensar l'augment de població experimentat.

El grau més elevat de desenvolupament econòmic, i la corresponent millora de les condicions i expectatives de vida dels ciutadans de les Illes, "contorna" els factors de demanda que incideixen a la vegada i de forma significativa en l'oferta de serveis. Aquest major desenvolupament situa la salut com una de les prioritats de la ciutadania, la qual exigeix serveis de qualitat i una àmplia cartera

de noves prestacions, de components amb cost-efectivitat/ cost-utilitat diferents. La dinàmica esperada sobre la despesa sanitària total serà en aquest sentit previsiblement implacable. Més dubtós resulta la capacitat que pugui tenir l'evolució del component públic d'aquesta despesa pel que fa a les seves vies de finançament tradicional, basat avui en impostos quasi exclusivament. La pressió expansiva dels factors de demanda es confronten ara amb la incapacitat de l'oferta de situar-se al seu mateix nivell. Ja en el moment del traspàs de les competències sanitàries, la comunitat heretà una organització sanitària amb un important dèficit estructural i financer (fou l'única comunitat autònoma amb una despesa per càpita inferior als 600 euros i un diferencial de 100 euros respecte de la mitjana de l'Estat), i amb la necessitat en aquell moment d'afrontar un canvi important del parc públic d'infraestructures sanitàries que no han contemplat les assignacions financeres posteriors. La insuficiència del finançament autonòmic global (entorn de 16 punts per sota de la mitjana) també ha suposat que el finançament sanitari, es trobi a casa nostra per sota de la despesa contreta, determinada en gran part per les pressions inflacionàries pel costat de la demanda i també, a diferència d'altres autonomies, pels elevats costos operatius de la doble insularitat (el 0.5% com a factor d'ajust global en el sistema de finançament dels serveis comuns, pareix bastant insuficient) i de la notable incidència de la població flotant (la qual no es considera en el model de finançament). Tot i les

mesures de finançament extraordinàries adoptades en els darrers anys per part del govern central, i la cada vegada major proporció dels pressupostos autonòmics dedicats a salut, el deute sanitari acumulat ha anat progressivament augmentant (superant avui els 200 milions d'euros). Amb l'actual canvi de cicle econòmic, la caiguda dels ingressos tributaris (la caiguda dels ingressos als pressupostos de la CAIB del 2009 s'estima en més de 400 milions) i la superació de límits assumibles d'endeutament, obliguen a ser molt curosos a l'hora de plantejar estratègies tant pel que fa al nou direccionament que han de prendre els dispositius del sistema sanitari per a ser rellevants d'acord als nous reptes de salut, com pel que fa a la seva sostenibilitat financera.

La sostenibilitat del sistema sanitari públic, depèn en gran mesura de com es prioritzin els serveis que aquest pot oferir i els mecanismes de finançament i racionalització de la despesa que s'estableixin per fer front a l'augment de demanda descrit anteriorment. Amb una sanitat que intenta respondre a les demandes, aspiracions i voluntats d'una societat desenvolupada com la nostra, —i així medicalitzada i sobreconsumidora, que no es conforma amb l'objectiu curatiu del sistema, sinó que aspira també a que ofereixi l'esforç de cuidar, el pal·liatiu, el confort, la qualitat de vida, etc.— seria d'esperar que el finançament públic coactiu concentrés els seus recursos coactius i solidaris a les prestacions de cost efectivitat provades i perdés pes a favor d'altres formes de

finançament, més lligades a l'usuari que no al contribuent, per tal de fer front a aquestes necessitats de despesa generades o expressades. En aquest sentit, les Illes Balears compten amb algunes particularitats que obliguen a actuar en aquest sentit si es vol mantenir la desitjabilitat social del sistema sanitari públic, però que també poden facilitar la implementació de solucions. La frustració generada pel diferencial entre les expectatives socials associades a la major renda per càpita de la comunitat balear, i el nivell de despesa sanitària pública insuficient (fins i tot per sota de la mitjana espanyola), és una de les causes que ha fet que un dels trets més característics del sistema sanitari balear sigui el pes que hi té la sanitat de titularitat privada- amb el percentatge de població amb cobertura privada (26%) més alt de totes les comunitats autònomes, gairebé el doble de la mitjana estatal (14%) i la presència d'un important nombre d'hospitals de titularitat privada (el 40% dels

llits d'hospitalització al 2007). Aprofitant l'extensió i arrelament d'aquest sector sembla raonable i factible, doncs, que es busquin alternatives d'estructuració en la provisió i producció dels serveis sanitaris. Així es podrien generar oportunitats de millora en la qualitat de la prestació dels serveis i en el rendiment dels dos sectors, revertint globalment en un estalvi de recursos.

Tal com dèiem a l'inici de l'article, a l'hora de valorar els sistemes sanitaris és necessari fer un esforç per comprendre tots els factors que hi interactuen, oferir una perspectiva àmplia i no només de macromagnituds, amb indicadors que permetin millorar la gestió quotidiana i responsabilitzar-se'n, i també transparència informativa per a que política i socialment s'assumeixi una prioritització ineludible, la qual assegurï la funció social del sistema sanitari.

Setembre, 2009

4

EDUCACIÓ

RESUM

L'any 2008 el total d'alumnes matriculats per nivells educatius ha estat de 160.861, la qual cosa representa un increment del 3,7% respecte a l'any anterior i un augment de 5.720 alumnes. Quant a les taxes brutes d'escolaritat, val a dir que a tots els nivells educatius no obligatoris es troben per sota de les taxes estatals. En l'educació infantil, la taxa bruta d'escolaritat a les Illes Balears és d'un 11,8% i 88,7% en el primer i segon cicle respectivament, mentre que a l'Estat espanyol és d'un 26,2% i un 98,7%. En el primer cicle la diferència arriba als 14,4 punts. En l'ensenyament secundari no obligatori la taxa bruta d'escolaritat és d'un 58,0% (12,2 punts menys que la taxa estatal).

La major part de les noves matriculacions es concentren en l'educació primària i en el batxillerat: 1.907 alumnes més en primària i 1.849 més en batxillerat. Els canvis en els altres nivells no són gaire significatius. A més, aquest increment es concentra bàsicament a Mallorca. Mentrestant, les modificacions a Eivissa i Menorca en aquests nivells no són gaire representatives i estan entre els 100 i els 300 alumnes. En els altres nivells i a la resta d'illes la tendència és cap a l'estabilitat, i les oscil·lacions tampoc no són gaire significatives.

La relació entre la gestió pública i privada és pràcticament la mateixa que en el curs anterior: un 64,5% de l'oferta educativa és pública i un 35,5% és privada. Es manté la tendència dels darrers cursos; l'oferta pública al conjunt de l'Estat és 2,8 punts superior a l'oferta pública de la CAIB (3,3 en el curs passat). Els centres privats concentren un 38,9% de l'alumnat de l'ESO (un 0,17% menys que en el curs anterior), un 36,7% de l'alumnat de primària (un 3,9% més que la mitjana estatal) i un 36,8% de l'alumnat de segon cicle d'educació infantil (5,2 més que la mitjana estatal). La presència de la gestió privada en els cicles formatius és molt baixa: els centres privats representen només un 12,9% del conjunt de la formació professional, 10,4 punts percentuals menys que en el conjunt de l'Estat. Igualment, en el primer cicle d'educació infantil la gestió privada estatal supera en 7,9 punts el percentatge de la CAIB.

El percentatge d'alumnat estranger en el curs 2008-2009 en l'educació no universitària va ser del 15,31% respecte a la població general. Continua aquesta concentració d'estrangers als centres públics, ja que més del 80% del total va ser escolaritzat a l'escola pública.

D'altra banda, a les Illes Balears varen cursar estudis universitaris a la UIB i a les escoles i centres adscrits un total de 13.552 alumnes en el curs 2008-2009, xifra que representa una disminució del 2,46% del nombre d'alumnes. A la UNED hi va haver 4.962 matriculats en aquest darrer curs i a la UOC, un total de 1.367.

4.1.

EL SISTEMA ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS

En aquest apartat es tracta de definir els aspectes més destacables del sistema educatiu de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. El segon subapartat tracta exclusivament sobre l'alumnat estranger, ja que durant els darrers cursos la incorporació d'aquest alumnat representa un canvi significatiu en l'organització i en els requeriments del sistema educatiu.

4.1.1. LA SITUACIÓ EDUCATIVA A LES ILLES BALEARS

D'acord amb les dades d'escolarització facilitades per la Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears, durant el curs 2008-2009 continua l'ascens progressiu en la matriculació als ensenyaments de règim general: enguany s'han matriculat un total de 160.861 alumnes, 5.720 alumnes més que en el curs passat. En els cursos 2006-07 i 2007-08 els increments varen ser de 3.736 i de 4.226 alumnes respectivament. Seguint la tendència dels darrers anys, bona part de les noves matriculacions es

**QUADRE III-39. EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT PER NIVELLS EDUCATIS I PER TITULARITAT.
CURS 2005/06 I 2008/09**

Ensenyaments de règim general				Curs 2008-2009			
	2005-06	2006-07	2007-08	Total	Públics	Concertats	Privats
Educació infantil	32.332	33.967	35.781	36.580	22.738	11.703	2.139
Educació primària	56.726	59.004	61.352	63.259	40.032	21.319	1.908
ESO	39.126	39.717	39.541	39.767	24.309	14.247	1.211
Batxillerat	10.742	10.952	10.638	12.487	9.250	2.762	475
Cicles formatius de grau mitjà (CFGM)	4.220	4.588	4.539	4.789	4.015	638	136
Cicles formatius de grau superior (CFGS)	2.099	2.251	2.385	2.907	2.648	158	101
PGS/PQPI	784	926	905	1.072	971	101	—
TOTAL ensenyaments de règim general	146.029	151.405	155.141	160.861	103.963	50.928	5.970,0

1. Infantil: inclou alumnat de centres municipals: 2.341.

2. Batxillerat no inclou alumnat nocturn i a distància.

3. No s'hi inclou alumnat d'educació especial: 583 (204 en centres públics i 379 en centres concertats).

Font: Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura.

concentren en l'educació infantil (799 alumnes més, un increment molt menys accentuat que el que es va donar en el curs passat: 2.348) i en l'educació primària (1.907, ascens similar en el curs passat: 1.814). La novetat és l'increment notable en el nivell de batxillerat: 1.849 noves matrícules, al contrari del descens de 300 alumnes en el curs passat. (Vegeu el quadre III-39.)

Per illes, s'han matriculat un total de 127.824 alumnes a Mallorca, 15.060 a Menorca, 16.915 a Eivissa i 1.062 a Formentera. Mallorca continua aglutinant bona part d'aquest increment: 4.890 noves matrícules. Concretament, aquest ascens del nombre d'alumnes correspon als nivells de primària (1.599) i batxillerat (1.402). A Menorca, Eivissa i Formentera

els increments són de 654, 688 i 71 alumnes respectivament. En relació amb els altres cursos, els increments són graduals a tots els nivells. (Vegeu el quadre III-40.)

La relació entre la gestió pública i la gestió privada és pràcticament la mateixa que en el curs anterior: un 64,5% de l'oferta educativa és pública i un 35,5% és privada. Per nivells, els percentatges són els següents: 54,5% en el primer cicle d'infantil, 63,2% en el segon cicle d'infantil, 63,3 a primària, 61,1% a l'ESO, 74,1% a batxillerat i 87,1% a la formació professional. Continua la tendència d'altres cursos: l'alumnat matriculat en centres privats a les Balears se situa entre 4 i 5 punts per sobre del que es matricula al conjunt de l'Estat. La gestió privada té una major presència a la nostra comunitat que al

QUADRE III-40. ALUMNAT MATRICULAT PER NIVELLS EDUCATIUS I PER ILLES. CURS 2007-08 I 2008-09															
Règim General	Mallorca			Menorca			Eivissa			Formentera			Total		
	07-08	08-09	Diferència	07-08	08-09	Diferència	07-08	08-09	Diferència	07-08	08-09	Diferència	07-2008	08-09	Diferència
Educació infantil	28.061	28.650	589	4.028	4.174	146	3.474	3.536	62	218	220	2	35.781	36.580	799
Educació primària	48.820	50.419	1.599	5.527	5.712	185	6.565	6.672	107	440	456	16	61.352	63.259	1.907
ESO	31.649	31.745	96	3.289	3.322	33	4.326	4.408	82	277	292	15	39.541	39.767	226
Batxillerat	8.659	10.061	1.402	768	937	169	1.170	1.439	269	41	50	9	10.638	12.487	1.849
CFGM	3.537	3.730	193	527	561	34	462	478	16	13	20	7	4.539	4.789	250
CFGS	2.015	2.407	392	171	229	58	199	262	63	—	9	9	2.385	2.907	522
PGS/PQPI	696	812	116	116	125	9	82	120	38	11	15	4	905	1.072	167
TOTAL	123.437	127.824	4.387	14.426	15.060	634	16.278	16.915	637	1.000	1.062	62	155.141	160.861	5.720
RÈGIM ESPECIAL	8.573	9.266	693	1.021	966	-55	1.408	1.416	8	113	113	0	11.115	11.761	646

1. A batxillerat i cicles formatius no es preveu la modalitat a distància i d'adults.

2. Règim especial no inclou l'alumnat dels centres d'adults: 12.978.

Font: Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura.

conjunt de l'Estat. Únicament hi ha dos nivells als quals els percentatges estatals superen els nostres. En primer lloc, la presència de la gestió privada en els cicles formatius és molt baixa: els centres privats representen només un 12,9% del conjunt de la formació professional, un 10,4% menys que en el conjunt de l'Estat. En segon lloc, en el primer cicle d'educació infantil l'oferta privada és 8 punts més baixa que en el conjunt de l'Estat. (Vegeu el quadre III-41.)

Les taxes brutes d'escolaritat en els ensenyaments no obligatoris continuen per sota de les taxes estatals. En l'educació infantil, aquesta taxa a les Illes Balears és d'un 11,8% i 88,7% en el primer i segon cicle respectivament, mentre que a l'Estat espanyol és d'un 26,2% i 98,7%. En relació amb el conjunt de l'Estat, en el primer cicle d'infantil la diferència arriba a 14,4 punts. En el darrer curs la taxa estatal en aquest nivell s'ha incrementat en quasi 7 punts i a les Balears gairebé com en el curs

passat: 11,8% (només s'ha incrementat un 0,6%). Les taxes en l'educació secundària no obligatòria són les següents (vegeu el quadre III-42):

- Batxillerat: 58,0% (12,2 punts menys que la taxa estatal)
- CFGM: 22,2% (6,1 punts menys que la taxa estatal)
- CFGS: 12,8 (12,2 punts menys que la taxa estatal)

Quant a les dades referides als centres educatius, destaca l'increment de 13 centres a les Illes: 2 instituts d'educació secundària, 5 noves escoles d'educació infantil, 5 col·legis públics d'infantil i primària i 7 centres privats de règim general. D'altra banda, hi ha 6 centres menys d'ensenyament d'adults. Del total de 509 centres d'ensenyaments de règim general i especial, 324 són públics (2 més que en el curs passat), 112 són concertats (no hi ha cap centre nou), 40 són privats (8 més

QUADRE III-41. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE L'ALUMNAT MATRICULAT PER TITULARITAT DE CENTRE. CURS 2007-2008 I 2008-09

	Total		E. infantil primer cicle (1)		E. infantil segon cicle		E. primària		ESO		Batxillerat (2)		Formació professional (3)	
	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09
Centres públics														
Estat	67,4	67,3	43,7	46,6	68,2	68,4	67,3	67,4	66,3	66,0	72,7	74,1	75,0	76,7
Illes Balears	64,1	64,5	51,6	54,5	62,1	63,2	63,2	63,3	60,8	61,1	72,5	74,1	86,0	87,1
Centres privats														
Estat	32,6	32,7	57,4	53,4	31,8	31,6	32,7	32,6	33,7	34,0	27,3	25,9	25,0	23,3
Illes Balears	35,9	35,5	48,4	45,5	37,9	36,8	36,8	36,7	39,2	38,9	27,5	25,9	14,0	12,9

1. En centres autoritzats per l'Administració educativa.

2. No inclou règim d'educació a distància.

3. Cicles formatius i programes de garantia social. No inclou règim d'educació a distància.

Font: MECD. Estadístiques dels ensenyaments no universitaris. Dades d'avanç del curs 2007-08 i 2008-09.

**QUADRE III-42. TAXA BRUTA D'ESCOLARITAT PER NIVELL D'ENSENYAMENT
(ESTATAL I DE LA CAIB). CURS 2007-2008 I 2008-2009**

	E. infantil primer cicle (0-2)		E. infantil segon cicle (3-5)		Batxillerat (16-17)		CF grau mitjà (16-17)		CF (18-19)		PQPI/PGS grau superior (16-17)	
	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09
Estat	19,9	26,2	98,3	98,7	68,8	70,2	26,6	28,3	23,7	25,0	5,1	5,6
Illes Balears	11,2	11,8	90,4	88,7	56,1	58,0	22,3	22,2	11,2	12,8	4,2	5,0

1. Taxa neta per al grup d'edat referit.

2. En centres autoritzats per l'Administració educativa.

3. Inclou el règim d'educació a distància.

Font: MECD. Estadístiques dels Ensenyaments no Universitaris. Dades avanç curs 2007/2008 i 2008/2009.

**QUADRE III-43. NOMBRE I DISTRIBUCIÓ DE CENTRES A LES BALEARS
PER TIPOLOGIA I TITULARITAT. CURS 2008-09**

	C. públics		C. concertats		C. privats		C. municipals		Total general	
	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09
Escoleta d'educació infantil	7	7	16	16	18	20	29	32	70	75
Col·legi públic d'infantil i primària	205	210							205	210
Institut d'educació secundària	66	68							66	68
Centre privat de règim general (concertat o no)		1	90	90	9	15			99	106
Centre d'educació especial	1	1	6	6					7	7
Centre d'ensenyament d'adults	27	21			1	1			28	22
Estudis artístics	4	4			1	1			5	5
Escola oficial d'idiomes	8	8							8	8
Estudis musicals i de dansa	4	4			3	3	1	1	8	8
Totals	322	324	112	112	32	40	30	33	496	509

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

que en el curs passat) i 33 són centres municipals (3 més que en el curs passat). (Vegeu el quadre III-43.)

En relació amb el professorat, l'increment de la contractació ha estat de 426 professors. En el curs 2008-09 s'han contractat 16.080 professors: 11.356 en centres públics, 536 en centres privats i 3.877 en

centres concertats i 311 en centres municipals. Del total de professors, 11.361 són dones i 4.719 són homes. Quasi la meitat dels homes professors fan feina en instituts d'educació secundària. A les escoles d'educació infantil i els centres públics d'educació infantil i primària la presència de les dones és predominant. (Vegeu el quadre III-44.)

QUADRE III-44. PROFESSORAT PER TIPUS DE CENTRE I GÈNERE. CURS 2008-09

Tipus de centre	Centres públics			Centres privats			Centres concertats			Centres municipals		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Escoles d'educació infantil	5	52	57	2	123	125	3	140	143	1	292	293
Centres públics d'educació infantil i primària	859	4.045	4.904									
Instituts d'educació secundària	2.180	3.181	5.361									
Centres privats de règim general	11	3	14	118	261	379	992	2.615	3.607			
Centres d'educació d'adults	166	231	397	5	7	12						
Centres d'educació especial	5	11	16				12	115	127			
Ensenyaments artístics	83	59	142									
Escoles oficials d'idiomes	48	97	145									
Ensenyaments de música i/o dansa	211	109	320	9	11	20				9	9	18
Total centres	3.568	7.788	11.356	134	402	536	1.007	2.870	3.877	10	301	311
A tots els centres	Total homes			Total dones			Total professors					
Total professors/es	4.719			11.361			16.080					

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

QUADRE III-45. NOMBRE DE GRUPS PER ETAPA O ENSENYAMENT. CURS 07-08 I 08-09

Ensenyament	C. públics		C. concertats		C. privats		C. municipals		Total general	
	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09
Educació infantil - primer cicle	2	2	48	47	82	84	156	178	288	311
Educació infantil - segon cicle	908	932	438	448	32	41	—	—	1.378	1.421
Educació primària	1.781	1.823	802	813	67	83	—	—	2.650	2.719
ESO	1.115	1.110	541	541	48	66	—	—	1.704	1.717
Batxillerat	350	344	94	90	23	24	—	—	467	458
PGS/PQPI	67	74	8	8	—	—	—	—	75	82
Cicles formatius de grau mitjà	234	227	29	29	7	6	—	—	270	262
Cicles formatius de grau superior	145	151	6	6	8	8	—	—	159	165
Educació especial	26	58	81	83	—	—	—	—	107	141
Cicles formatius d'arts plàstiques i disseny	24	23	—	—	—	—	—	—	24	23
Escoles oficials d'idiomes	360	478	—	—	—	—	—	—	360	478
ESO per adults	103	101	—	—	4	4	—	—	107	105
Total Illes Balears	5.115	5.323	2.047	2.065	271	316	156	178	7.589	7.882

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

**QUADRE III-46. NOMBRE MITJÀ D'ALUMNES PER UNITAT/GRUP I PER ENSENYAMENT (ESTATAL I DE LA CAIB).
CURS 2007-2008 I 2008-2009**

	Educació infantil primer cicle (1)		Educació infantil segon cicle (2)		Educació primària (3)		Educació especial (4)		ESO		Batxillerat (5)		CF grau mitjà (5)		CF grau superior (5)		PQP/PGS (6)	
	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09	07-08	08-09
Total centres																		
Estatat	13,7	14,0	21,4	21,5	21,0	21,1	5,5	5,4	24,4	24,2	24,0	24,6	17,9	18,8	18,0	18,7	11,8	13,5
Illes Balears	14,1	13,9	22,9	22,7	23,2	23,3	4,9	4,1	23,2	23,2	23,6	25,0	15,7	17,3	14,4	17,2	11,5	13,1
Centres públics																		
Estatat	13,1	13,8	20,3	20,5	19,7	19,8	5,0	5,0	23,6	23,5	23,9	24,6	17,8	18,7	18,1	18,7	11,7	13,8
Illes Balears	13,0	13,1	21,5	21,9	21,8	22,0	5,3	3,5	21,6	21,9	22,8	23,9	15,5	17,0	14,2	17,1	11,4	13,1
Centres privats																		
Estatat	14,2	14,2	24,2	24,0	24,2	24,2	6,1	6,1	26,1	25,7	24,4	24,4	20,8	19,0	17,9	18,8	12,2	12,6
Illes Balears	15,5	15,0	25,6	24,3	26,0	25,9	4,8	4,6	26,3	25,5	25,9	28,4	20,9	18,6	16,3	17,8	11,6	12,6

1. En centres autoritzats per l'Administració educativa.

2. Unitats amb alumnat d'educació infantil segon cicle i mixtes d'ambdós cicles.

3. Unitats amb alumnat d'educació infantil i educació primària. També inclou unitats d'educació primària amb alumnat de primer cicle d'ESO.

4. Inclou les unitats de centres específics i les aules d'educació especial en centres ordinaris.

5. Règim ordinari.

6. S'hi inclou l'alumnat i les unitats d'aquests programes en centres i actuacions.

Font: MECD. Estadístiques dels ensenyaments no universitaris. Sèries temporals per comunitat autònoma (dades d'avanc del curs 2007-2008 i 2008-2009).

Amb referència a la distribució de les unitats i els grups d'acord amb la titularitat dels centres, del total dels 7.882 grups, 5.323 pertanyen a centres públics, 2.065 a centres concertats i 316 a centres privats. (Vegeu el quadre III-45.)

El nombre mitjà d'alumnes per unitat en l'ensenyament obligatori a les Balears es troba a prop del de l'Estat i es manté pràcticament igual que en el curs passat. Aquest nombre continua essent més elevat als centres privats que als centres públics, principalment en l'educació infantil de primer cycle (15,0 alumnes en centre privats respecte a 13,1 als públics), en l'educació infantil de segon cycle (24,3 res-

pecte a 21,9 als públics), en l'educació primària (25,9 respecte a 22 als públics), a l'ESO (25,5 respecte a 21,9 als centres públics) i a batxillerat (28,4 respecte a 23,9 als centres públics). Tot i així, les diferències són lleugerament menys accentuades que en el curs passat. (Vegeu el quadre III-46.)

Més de la meitat dels centres que ofereixen serveis complementaris són públics. Els col·legis públics d'infantil i primària així com els centres privats de règim general concertats són els que concentren bona part dels serveis de menjador, transport i obertura abans de l'horari lectiu. (Vegeu el quadre III-47.)

QUADRE III-47. NOMBRE DE CENTRES QUE OFEREIXEN SERVEIS COMPLEMENTARIS. CURS 2008-09

Finançament	Tipus de centre	Obertura abans de l'horari lectiu	Menjador	Residència	Transport
Centres públics	Escoles d'educació infantil	2	3	—	—
	Col·legis públics d'infantil i primària	92	154	1	36
	Instituts d'educació secundària	7	3	2	37
	Centres privats de règim general	1	—	—	—
	TOTAL	102	160	3	73
Centres privats	Escoles d'educació infantil	9	17	—	1
	Centres privats de règim general	6	9	1	5
	TOTAL	15	26	1	6
Centres concertats	Escoles d'educació infantil	9	10	—	1
	Centres privats de règim general	54	85	3	9
	Centres d'educació especial	2	6	4	6
	TOTAL	65	101	7	16
Centres municipals	Escoles d'educació infantil	12	28	—	—
	TOTAL	12	28	—	—
Total general		194	315	11	95

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

Pel que fa a l'equipament informàtic, aquest ha augmentat progressivament en els darrers cursos. Hem passat d'un total de 9.981 ordinadors en el curs 2004-2005 a 17.530 ordinadors en el curs 2008-2009, dels quals 12.564 són en centres públics. En relació amb les connexions a Internet (ADSL, RDSI, línia telefònica normal, TV cable, etc.), el nombre total de connexions arriba a 483. En els darrers cursos hi ha hagut oscil·lacions al voltant de les 400 connexions, i en el darrer curs s'ha arribat al nombre més elevat: 483, de les quals 306 pertanyen a centres públics. (Vegeu el quadre III-48.)

Quant a l'atenció a la diversitat, la Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat, per mitjà del Servei d'Atenció a la Diversitat, ha impulsat

accions directes amb la col·laboració d'altres direccions generals, així com accions impulsades des del Ministeri d'Educació, Política Social i Esport. Les accions en el curs passat han estat les següents:

1. Programa d'Acollida, Integració i Reforç Educatiu: edició i distribució de carpetes amb informació educativa per a les famílies; creació d'un equip de suport a l'atenció a la diversitat i la interculturalitat, adreçat principalment a l'alumnat d'incorporació tardana; accions d'interlocució (presencial i telefònica); disseny d'una plana web que estarà activa en el proper curs; atenció a l'alumnat immigrant a les oficines d'escolarització i assessorament a les famílies immigrants (amb un equip de mediadors); formació inicial a tot el personal que ha participat

**QUADRE III-48. NOMBRE DE LÍNIES DE CONNEXIÓ A INTERNET
I NOMBRE D'ORDINADORS PER TIPOLOGIA DE CENTRES.
CURS 2004-05, 2005-06, 2006-07, 2007-08, 2008-09**

Connexió a internet

Tipus de centre	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Centres públics. Total	359	308	287	274	306
Centres privats. Total	8	8	7	10	33
Centres concertats. Total	95	90	92	96	121
Centres municipals. Total					23
Total general	462	406	386	380	483

Ordinadors per centre

Tipus de centre	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Centres públics. Total	6.992	8.615	10.048	11.747	12.564
Centres privats. Total	282	315	364	433	606
Centres concertats. Total	2.707	2.917	3.414	3.766	4.331
Centres municipals. Total	29				
Total general	9.981	11.847	13.826	15.946	17.530

Font: Direcció General d'Innovació.

en aquests projectes; dotació del material bàsic per desenvolupar aquest pla, i promoció de projectes d'innovació als centres educatius en relació amb la interculturalitat, la cooperació o la cohesió social.

2. Programa de Reforç a l'Aprenentatge (PRA).
3. Ampliació dels plans d'intervenció socioeducativa en conveni amb entitats locals (PISE) per prevenir i pal·liar l'absentisme escolar i afavorir la formació professional inicial.
4. Programa de Reforç i Acompanyament Escolar (PROA).
5. Servei d'Atenció Educativa Domiciliària (SAED).
6. Aula hospitalària.
7. Programa de Llengua Àrab i Cultura Marroquina (LACM).

A més, s'ha continuat donant suport a l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu.

Els programes de qualificació professional inicial (PQPI), a l'igual que els programes de garantia social, es continuen oferint principalment des dels centres públics. En relació amb el curs passat, l'increment de l'alumnat ha representat 167 matrícules. Arribam a un total de 1.072 alumnes: 812 a Mallorca, 125 a Menorca, 120 a Eivissa i 15 a Formentorera. Per gènere, la distribució mostra que hi ha més presència d'homes en aquests ensenyaments, ja que el nombre d'homes dobla el de dones: 717 alumnes són homes i 355 són dones. (Vegeu el quadre III-49.)

En els cicles formatius la participació es reparteix proporcionalment entre homes i dones.²⁰ En el curs 2008-09 l'alumnat dels CFGM assoleix la xifra de 4.308 alumnes (2.078 homes i 2.230 dones). En els CFGS cursen aquests estudis un total de 2.907

QUADRE III-49. ALUMNAT DE PROGRAMES DE QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL INICIAL. CURS 2008-09 (COMPARACIÓ PGS 2007-08)

Titularitat	Centres públics			Centres concertats			Total	Total
Gènere	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	2008-09	2007-08
Mallorca	488	223	711	50	51	101	812	696
Menorca	95	30	125	—	—	—	125	116
Eivissa	75	45	120	—	—	—	120	82
Formentorera	9	6	15	—	—	—	15	11
Total	667	304	971	50	51	101	1.072	905

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

20. Per gènere, la distribució de la matrícula en els ensenyaments de secundària no obligatòria mostra dues tendències: en el batxillerat s'hi matriculen més dones; en els cicles formatius es matriculen més dones en el grau superior mentre que en el grau mitjà la matrícula es reparteix entre homes i dones.

alumnes (1.430 homes i 1.477 dones). Malgrat aquest repartiment de la matriculació, les especialitats que cursen els homes i les dones són clarament diferenciades.

Un 84,22% de la matrícula femenina (3.122 dones) dels cicles formatius (de grau mitjà i superior) es concentra en quatre famílies professionals: imatge personal, sanitat i serveis socioculturals i a la comunitat, administració i gestió i comerç i màrqueting. Els percentatges per nivells formatius són els següents (vegeu el quadre III-50.):

- En ells CFGM, les dones representen el 96% de l'alumnat d'imatge personal, el 88,62% de sanitat i serveis socioculturals i a la comunitat, el 71,5% d'administració i gestió i el 62,79% de comerç i màrqueting.
- En els CFGS, les dones representen el 90,90% de l'alumnat d'imatge personal, el 85,58% de sanitat, el 64,64% d'administració i gestió i el 57,89% de comerç i màrqueting.

QUADRE III-50. ALUMNAT DE CICLES FORMATIUS PER ESPECIALITAT I GÈNERE.
CURS 2008-09

Famílies professionals	CFGM			CFGS		
	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones
Activitats físiques i esportives	192	146	46	202	149	53
Administració i gestió	1.229	351	878	628	222	406
Agrària	118	105	13	65	50	15
Arts gràfiques	57	29	28	—	—	—
Comerç i màrqueting	129	48	81	57	24	33
Fabricació mecànica	16	15	1	—	—	—
Fusta, moble i suro	15	14	1	—	—	—
Hoteleria i turisme	317	207	110	169	52	117
Imatge i so	83	41	42	120	78	42
Imatge personal	150	6	144	33	3	30
Instal·lació i manteniment	129	127	2	87	59	28
Maritimopesquera	73	73	0	51	49	2
Sanitat. Serveis socioculturals i a la comunitat	985	112	873	791	114	677
Transport i manteniment de vehicles	294	287	7	104	103	1
Electricitat i electrònica	521	517	4	218	209	9
Edificació i obra civil	—	—	—	115	76	39
Informàtica i comunicació	477	440	37	312	281	31
Alimentació. Elaboració de productes lactis	4	0	4	—	—	—
Total	4.308	2.078	2.230	2.907	1.430	1.477

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

En les altres especialitzats la matrícula dels homes supera en gran manera la de les dones. Només en dues famílies professionals dels CFGM la presència masculina i femenina es reparteix per igual entre homes i dones:

- Arts gràfiques: 57 alumnes (29 homes i 28 dones)
- Imatge i so: 83 (41 homes i 42 dones)

En el curs 2008-09, les especialitats que en el grau mitjà tenen una matrícula majoritàriament femenina o compartida entre homes i dones, en el grau superior són cursades majoritàriament per homes. Per exemple, en l'especialitat d'imatge i so, en el grau mitjà les dones representen el 50,60% i en el grau superior representen el 35%: dels 120 alumnes, 78 són homes i 42 són dones. Un altre cas el trobam en l'especialitat de comerç i màrqueting: mentre que en el grau mitjà les dones són un 62,79% del total de l'alumnat, en el cicle superior són el 57,89%. L'únic cas invers el trobam a la família d'hoteleria i turisme. En aquesta especialitat, en el grau mitjà s'han matriculat 207 homes i 110 dones; en el grau superior els homes només han estat 52 i les dones 117. És evident que queda pendent esbrinar el que succeirà en els propers cursos i analitzar les distribucions de la matrícula en cursos passats per tal de comprovar si hi ha alguna tendència quant a aquest aspecte.

Pel que fa a la promoció de l'alumnat del curs 2007-08, continua la tendència a la baixa del nivell de promoció a mesura que augmenta el nivell d'ensenyament. A primària s'ha incrementat en 4 punts la

promoció: en el curs 2007-08 va promocionar un 96,6% de l'alumnat d'aquest nivell, un 96,8% de les alumnes. A l'ESO també s'ha incrementat el nivell de promoció: un 80,5% del total de l'alumnat avaluat ha promocionat i, en concret, un 82,75% de les alumnes, que superen als al·lots en més de 4 punts. Aquesta diferència percentual és la que s'ha donat en el nivell de batxillerat, tot i que els percentatges de promoció són més baixos que en l'ensenyament secundari obligatori. En aquest nivell ha promocionat un 72,6% de l'alumnat avaluat, un 74,22% de les dones i un 70,70% dels homes. El percentatge global ha augmentat en 2 punts respecte al curs anterior. En el batxillerat s'observa el mateix augment al llarg dels darrers cursos: d'un 68,72% d'alumnes que promocionen en el curs 2004-05 es passa a un 72% en el curs 2007-08. En els cicles formatius el nivell de promoció en el curs 2007-08 és molt baix: un 36,04% d'alumnat matriculat en centres públics i un 11,43% en centres privats. (Vegeu els quadres III-51 i III-52.)

El nivell de promoció a tots els nivells educatius (llevat dels cicles formatius i els PQPI) és superior als centres de titularitat privada. Per nivells, la promoció als centres privats en relació amb els centres públics és:

- En els tres cicles de primària, 2 i 3 punts superiors.
- En els cursos de l'ESO, entre 7 i 13 punts superiors
- En els cursos de batxillerat, entre 9 i 11 punts superiors

QUADRE III-51. PROMOCIÓ DE L'ALUMNAT D'ENSENYAMENTS OBLIGATORIS I BATXILLERAT.

CURS 2004-05, 2005-06, 2006-07 I 2007-08

Ensenyament	Resultats	2004-05			2005-06			2006-07			2007-08				
		Total	%		Total	%		Total	%		Total	%	homes	Total	% dones
Educació primària	Avaluat	29.377	100,0		29.205	100,0		30.084	100,0		62.506	100,0	32.220	100,00	100,00
Educació primària	Promociona	27.275	92,8		27.176	93,1		27.835	92,5		60.365	96,6	30.994	96,19	96,98
Educació primària	No promociona	2.102	7,2		2.029	6,9		2.249	7,5		2.141	3,4	1.226	3,96	3,12
ESO	Avaluat	39.423	100,0		39.726	100,0		39.135	100,0		39.030	100,0	19.950	100,00	100,00
ESO	Promociona	31.208	79,2		30.763	77,4		31.004	79,2		31.413	80,5	15.625	78,32	82,75
ESO	No promociona	8.215	20,8		8.963	22,6		8.131	20,8		7.617	19,5	4.325	27,68	20,85
Batxillerat	Avaluat	9.445	100,0		9.778	100,0		9.743	100,0		9.672	100,0	4.369	100,00	100,00
Batxillerat	Promociona	6.491	68,7		6.845	70,0		6.877	70,6		7.025	72,6	3.089	70,7	74,20
Batxillerat	No promociona	2.954	31,3		2.933	30,0		2.866	29,4		2.647	37,7	1.280	41,44	34,73

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

QUADRE III-52. MATRICULACIÓ I PROMOCIÓ DE L'ALUMNAT D'ENSENYAMENTS OBLIGATORIS I NO OBLIGATORIS, PER GÈNERE I TITULARITAT DELS CENTRES. CURS 2007-2008

	Matriculats				Promocioner/titulen						
	Total	Homes	%	Dones	%	Total	%	Homes	%	Dones	%
Titularitat pública											
1r Cicle d'educació primària	6.583	3.523	53,52	3.060	46,48	6.042	91,78	3.193	52,85	2.849	47,15
2n Cicle d'educació primària	6.124	3.221	52,60	2.903	47,40	5.690	92,91	2.987	52,50	2.703	47,50
3r Cicle d'educació primària	5.850	3.127	53,45	2.723	46,55	5.338	91,25	2.818	52,79	2.520	47,21
1r ESO	7.025	3.801	54,11	3.224	45,89	5.608	79,83	2.922	52,10	2.686	47,90
2n ESO	6.557	3.606	54,99	2.951	45,01	4.888	74,55	2.573	52,64	2.315	47,36
3r ESO	5.434	2.662	48,99	2.772	51,01	4.077	75,03	1.899	46,58	2.178	53,42
4t ESO	4.697	2.182	46,46	2.515	53,54	3.483	74,15	1.542	44,27	1.941	55,73
1r Batxillerat	3.777	1.665	44,08	2.112	55,92	2.661	70,45	1.115	41,90	1.546	58,10
2n Batxillerat	3.171	1.390	43,83	1.781	56,17	2.165	68,27	926	42,77	1.239	57,23
Cicles formatius	3.918	1.931	49,29	1.987	50,71	1.412	36,04	892	63,17	520	36,83
Garantia social	410	290	70,73	120	29,27	392	95,61	278	70,92	114	29,08
Titularitat privada											
1r Cicle d'educació primària	1.103	639	57,93	464	42,07	1.037	94,02	599	57,76	438	42,24
2n Cicle d'educació primària	1.036	558	53,86	478	46,14	980	94,59	524	53,47	456	46,53
3r Cicle d'educació primària	999	551	55,16	448	44,84	935	93,59	506	54,12	429	45,88
1r ESO	1.038	554	53,37	484	46,63	897	86,42	465	51,84	432	48,16
2n ESO	992	546	55,04	446	44,96	872	87,90	472	54,13	400	45,87
3r ESO	943	498	52,81	445	47,19	796	84,41	410	51,51	386	48,49
4t ESO	818	407	49,76	412	50,24	697	85,21	355	50,93	342	49,07
1r Batxillerat	312	142	45,51	170	54,49	255	81,73	111	43,53	144	56,47
2n Batxillerat	221	103	46,61	118	53,39	171	77,38	85	49,71	86	50,29
Cicles formatius	175	43	24,57	132	75,43	20	11,43	16	80,00	4	20,00
Garantia social	36	16	44,44	20	55,56	32	88,89	15	46,88	17	53,13

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

D'acord amb les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, el nivell educatiu de la població major de 16 anys a les Illes Balears mostra diferències en relació amb el conjunt de l'Estat. A les Balears, a diferència del conjunt de l'Estat, hi ha menys persones que només arriben a assolir el nivell de primària. L'any 2008, a les Balears un 25% de la població major de 16 anys tenia aquest nivell, enfront del quasi 30% del conjunt de l'Estat; els percentatges han minvat progressivament en els darrers anys. Però a les Illes Balears la població major de 16 anys té menys titulats universitaris que en el conjunt de

l'Estat. Si a l'Estat aquesta es troba al voltant del 21%-22%, a la CAIB es troba entre el 16% i el 18%. A més, els homes es troben en desavantatge: el 2008 només un 15,4% dels homes arriben a tenir estudis superiors. Una bona part de les dones que superen estudis de secundària continuen i acaben estudis superiors, a diferència dels homes: les dones a les Balears tenen més estudis de nivell superior. Mentre el percentatge estatal tant d'homes com de dones oscil·la al voltant del 21%, a les Balears les dones tenen percentatges superiors que els homes. (Vegeu el quadre III-53.)

QUADRE III-53. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LA POBLACIÓ MAJOR DE 16 ANYS PER NIVELL FORMATIU I GÈNERE. ANYS 2005-2008. ESTATAL I AUTONÒMIC.

		Total		Homes		Dones	
		Estat	CAIB	Estat	CAIB	Estat	CAIB
Analfabets	2008	2,4	1,9	1,6	1,3	3,1	2,5
	2007	2,2	2,2	1,4	1,4	3	3
	2006	2,2	2,3	1,4	1,3	3	3,3
	2005	2,2	1,6	1,3	0,9	2,9	2,3
Educació primària	2008	29,7	25	27,7	23,6	31,6	26,4
	2007	30,2	27	28	25,5	32,4	28,6
	2006	30,7	27,7	28,3	26,6	32,9	28,8
	2005	31,8	28,2	29,5	26,6	34	29,8
Educació secundària primera etapa i formació i inserció laboral corresponent	2008	24,8	32	26,9	35	22,8	29,1
	2007	24,7	31,7	26,7	34,5	22,8	28,9
	2006	25	29,5	27,3	32,6	22,7	26,5
	2005	24,9	31,8	27	34,8	22,8	28,9
Educació secundària segona etapa i formació i inserció laboral corresponent	2008	20	24	20,3	24,4	19,7	23,7
	2007	19,9	21,9	20,5	21,6	19,4	22,2
	2006	19,7	22,1	20,1	21,5	19,4	22,7
	2005	19,1	22	19,5	22,6	18,7	21,5

Continua

QUADRE III-53. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LA POBLACIÓ MAJOR DE 16 ANYS PER NIVELL FORMATIU I GÈNERE. ANYS 2005-2008. ESTATAL I AUTONÒMIC.

		Total		Homes		Dones	
		Estatat	CAIB	Estatat	CAIB	Estatat	CAIB
Formació i inserció laboral amb títol de secundària (2a etapa)	2008	0,1	0	0,1	0	0	0
	2007	0,1	0	0,1	0	0,1	..
	2006	0,1	0	0,1	0	0,1	..
	2005	0,1	0	0,1	0,1	0,1	0
Educació superior, excepte doctorat	2008	22,6	16,7	22,8	15,4	22,3	18,1
	2007	22,3	16,9	22,6	16,6	22	17,1
	2006	21,9	18	22,2	17,6	21,6	18,4
	2005	21,6	16	22	14,6	21,2	17,4
Doctorat	2008	0,5	0,2	0,6	0,3	0,4	0,1
	2007	0,5	0,3	0,6	0,3	0,3	0,3
	2006	0,5	0,3	0,6	0,4	0,3	0,2
	2005	0,4	0,2	0,6	0,3	0,3	0,1

Nota: La categoria educació secundària segona etapa i formació i inserció laboral corresponent inclou els programes PGS/PQPI.

Font: Direcció general de Planificació i Centres.

L'avantatge femení en els nivells superiors a les Balears contrasta amb la seva presència predominant en el total de persones que assoleixen com a molt el nivell de primària. Tant a escala estatal com autonòmica, el percentatge d'analfabetisme femení supera el masculí. Igualment, el percentatge de població major de 16 anys que només ha assolit el nivell d'educació primària és 4 punts més alt en el cas de les dones que no el del homes: l'any 2008 un 31,6% de les dones del l'Estat només ha cursat estudis de primària, tot i que aquest percentatge ha minvat respecte a l'any 2005, en què arribà al 34%.

4.1.2. L'ESCOLARITZACIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER

Des de fa poc més d'una dècada, a l'Estat s'ha produït un augment molt important de població immigrant procedent de diferents països. Es tracta d'un fenomen social total que ha d'analitzar-se des de diferents perspectives. L'escolarització n'és una.

El nostre sistema educatiu s'enfronta amb un alt nivell d'heterogeneïtat social, econòmica, cultural i acadèmica de l'alumnat, al qual ha de donar respostes adaptades a les seves necessitats. En el cas de l'alumnat estranger, l'augment impor-

tant de l'escolarització d'aquest alumnat en els darrers tretze cursos escolars —en què a les Balears el nombre d'estrangers en l'educació no universitària s'ha multiplicat per més de deu— i els seus trets característics tenen importants repercussions sobre el conjunt del sistema educatiu a diferents nivells que és important conèixer per les importants conseqüències d'aquesta realitat en la planificació i la construcció del sistema educatiu, en les pràctiques educatives, en el rendiment escolar i en la formació dels nous ciutadans. Per això en aquest apartat el nostre objectiu és fer el seguiment de l'evolució de les dades de l'alumnat estranger tenint en compte diferents aspectes, com la distribució en les etapes educatives, els centres educatius, el seu origen i l'assignació als centres educatius de les Illes. Aquestes dades, doncs, ens han de servir a més per reflexionar sobre el model d'escola i el model de societat que volem.

Fent una mirada retrospectiva sobre l'escolarització d'alumnat immigrant fa més d'una dècada en els ensenyaments no universitaris, el nombre d'alumnat escolaritzat ha estat molt important, sobretot pel que fa a la ràpida evolució que ha tingut en un període molt curt de temps. A l'Estat i en el curs 1997-1998, hi havia 72.335 alumnes escolaritzats en els ensenyaments no universitaris de règim general. En el curs 2007-2008, el nombre d'alumnes en aquests mateixos ensenyaments fou de 695.190 alumnes.²¹ Així, per cada mil alumnes en els ensenyaments d'educació infantil, primària i secundària obligatòria, s'ha passat d'11,1 alumnes estrangers en el curs 1997-98 a 97,6 alumnes estrangers en el curs 2007-2008.²² L'augment d'alumnat escolaritzat estranger ha incidit sobre totes les comunitats autònomes. En el cas de les Illes Balears, en el curs 1997-1998 hi havia 2.956 alumnes estrangers escolaritzats en

QUADRE III-54. PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER PER COMUNITAT AUTÒNOMA. (07-08)

	2007-2008 (%)
La Rioja	15,1
Illes Balears	14,4
Madrid	13,9
Catalunya	12,4
Múrcia	12,2
Comunitat Valenciana	12,0
Aragó	11,9
Navarra	9,8
Espanya	9,4

Continua

21. Ministeri d'Educació Política Social i Esport. *Datos y cifras curso escolar 2008-2009*. Secretaria General Tècnica. Subdirecció General d'Informació i Publicacions. Madrid: Mepsyd, 2008.

22. Ministeri d'Educació i Ciència. *Avances curso 2007-2008. Series de alumnado extranjero. Resultados por comunidades autónomas y provincias*. Madrid: Secretaria General Tècnica. Subdirecció General d'Informació i Publicacions, 2007.

QUADRE III-54. PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER PER COMUNITAT AUTÒNOMA. (07-08)

	2007-2008 (%)
Illes Canàries	8,7
Castella-la Manxa	8,8
Castella i Lleó	7,0
Cantàbria	6,8
Melilla	6,3
Andalusia	5,5
País Basc	5,6
Astúries	4,5
Galícia	3,2
Extremadura	2,9
Ceuta	2,1

Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esports. Dades i Xifres. Curs 2008-2009.

QUADRE III-55. ALUMNAT TOTAL I ESTRANGER PER NIVELLS EDUCATIS (2004-2005 A 2008-2009)

	2004-2005			2005-2006			2006-2007		
	Total alumnat	Estrangers	% estrangers	Total alumnat	Estrangers	% estrangers	Total alumnat	Estrangers	% estrangers
Educació infantil	31.306	3.141	10,03	32.332	3297	10,19	33.967	3311	9,75
Educació primària	56.988	7.556	13,25	56.726	8719	15,37	59.004	9462	16,04
ESO (primer i segon Cicle)	40.017	4.508	11,26	39.126	5124	13,09	39.717	5778	14,55
Batxillerat (LOGSE)	11.740	665	5,66	11724	708	6,03	11.243	873	7,76
Cicles formatius d'FP	6.824	335	4,9	6319	507	8,02	6.839	562	8,22

	2007-2008			2008-2009		
	Total alumnat	Estrangers	% estrangers	Total alumnat	Estrangers	% estrangers
Educació infantil	35.781	3900	10,9	36.580	4336	11,8
Educació primària	61352	10238	16,7	63.259	11.034	17,4
ESO (primer i segon Cicle)	39.541	6454	16,3	39.767	7408	18,6
Batxillerat (LOGSE)	10638	891	8,4	12.487	1048	8,4
Cicles formatius d'FP	6.924	692	10	7.696	805	10,5

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

els ensenyaments no universitaris i en el curs 2007-2008 hi havia 23.638 alumnes. Per comparació a la resta de comunitats autònomes, el percentatge d'alumnat estranger a les Illes Balears en el curs 2007-2008 fou de 14,4%, el segon més elevat de tot l'Estat, i molt per sobre de la mitjana nacional (9,4%).²³ (Vegeu el quadre III-54.)

Segons les dades de la Direcció General de Planificació i Centres de la Conselleria d'Educació i Cultura, el percentatge d'alumnat estranger en el curs 2008-2009 en l'educació no universitària va ser del 15,31% respecte a la població general. Segons les dades procedents d'aquesta mateixa font, el percentatge d'alumnat estranger escolaritzat a primària respecte al total de la població escolaritzada fou del 13,25% en el curs 2004-2005 i del 17,4% en el curs 2008-2009. Per la seva part, el percentatge d'alumnat estranger escolaritzat en l'educació secundària obligatòria fou de l'11,26% en el curs 2004-2005 i del 18,6% en el curs 2008-2009. (Vegeu el quadre III-55.)

Tenint en compte una perspectiva evolutiva de recorregut ampli, a les Illes Balears des del curs 1991-1992 fins al curs 2008-2009 l'augment d'alumnat estranger ha estat constant, particularment en l'educació primària i en l'educació secundària obligatòria.

Per illes i per nivells educatius, la distribució total en percentatges és la següent: els 11.034 alumnes estrangers escolaritzats en l'educació primària en el curs 2008-2009 es reparteixen de la manera següent: el 78,9% a Mallorca, el 7,5% a Menorca, el 12,7% a Eivissa i el 0,9 a Formentera. Pel que fa a l'escolarització dels 7.408 alumnes estrangers en l'educació secundària, les dades en percentatges varen ser les següents: a Mallorca el 79,6%, a Menorca el 6,8%, a Eivissa el 12,7% i a Formentera el 0,8%. (Vegeu el quadre III-56.)

La distribució per sexe és bastant equilibrada en conjunt, si bé observam algunes diferències entre tots dos pel que fa a l'ensenyament de batxillerat (42,3% d'homes i 57,7% de dones); els programes de qualificació professional inicial (QPPI), 65,0% homes i 35,0% de dones; els ensenyaments de règim especial, 34,9% homes i 65,1% de dones, i l'ensenyament d'idiomes, 26,74% homes i 73,25% de dones.

D'acord amb les dades de la Direcció General de Planificació i Centres 2008-2009, el darrer butlletí del CIDE²⁴ i les xifres anteriors, al nostre país l'escolarització d'aquest alumnat s'ha dut a terme fonamentalment als centres de titularitat pública. Aquesta mateixa realitat també s'ha produït a les Illes Balears,²⁵ i també l'increment constant del nombre d'alumnes escolaritzats en els diferents nivells

23. Ministeri d'Educació Política Social i Esport. *Datos y cifras curso escolar 2008-2009*. Madrid: Secretaria General Tècnica. Subdirecció General d'Informació i Publicacions. Madrid: Mepsyd, 2008.

24. Ministeri d'Educació i Ciència. Centre d'Investigació i Documentació Educativa. «El alumnado extranjero en el sistema educativo español (1996-2007)». *Boletín CIDE de Temas Educativos*, número 16, setembre de 2007.

25. Com ja s'ha recollit en les memòries del CES de tots els anys anteriors. Palma: CES.

QUADRE III-56. ALUMNAT ESTRANGER A LES BALEARS (2008-2009)

	Educació infantil	Educació primària	ESO	Batxillerat	Cicles GM	Cicles GS	Educació especial	PQPI	Educació d'adults	Règim especial	Educació d'idiomes	Total/illa
Mallorca	3.386	8.711	5.899	838	391	250	88	170	1.696	71	873	22.373
Homes	1.745	4.457	3.061	348	197	100	56	109	890	28	225	11.216
Dones	1.641	4.254	2.838	490	194	150	32	61	806	43	648	11.157
Menorca	339	831	505	51	51	14	4	21	437	10	56	2.319
Homes	186	449	267	26	31	7	2	15	174	6	12	1.175
Dones	153	382	238	25	20	7	2	6	263	4	44	1.144
Eivissa	579	1.396	942	155	78	19	11	28	446	28	128	3.810
Homes	295	713	500	67	37	9	4	19	180	4	44	1.872
Dones	284	683	442	88	41	10	7	9	266	24	84	1.938
Formentera	32	96	62	4	1	1	3	7			16	222
Homes	15	51	30	2	1	1	2	4			6	112
Dones	17	45	32	2			1	3			10	110
Total/ensenyamt	4.336	11.034	7.408	1.048	521	284	106	226	2.579	109	1.073	28.724
Total homes	2.241	5.670	3.858	443	266	117	64	147	1.244	38	287	14.375
Total dones	2.095	5.364	3.550	605	255	167	42	79	1.335	71	786	14.349

Nota: L'apartat ESO no inclou ESO per a adults.

L'apartat de batxillerat inclou el nocturn i també a distància.

Els apartats cicles GM i cicles GS inclouen tots els cicles a excepció dels d'arts plàstiques, que figuren dins règim especial.

Font: Direcció General de Planificació i Centres.

QUADRE III-57. ALUMNAT ESTRANGER PER NIVELLS EDUCATIS I TITULARITAT DEL CENTRE. CURS 2008-2009

	Total	Educació infantil	Educació primària	Educació especial	ESO	Batxillerat	Cicles formatius FP	PQPI	Educacions Artístiques	Educacions d'idiomes	Educacions esportives	No consta
Total Espanya	742.470	123.854	304.671	3.454	213.527	32.101	31.780	8.381	3.413	16.718	51	4.520
Públics	615.144	103.489	259.033	2.289	171.605	27.712	24.876	6.115	3.222	16.718	8	77
Privats	127.335	20.365	45.638	1.165	41.922	4.389	6.904	2.266	191	0	43	4.452
% públics	86	84	85	66	80	86	78	73	94	100	16	2
Total Illes Balears	26.145	4.336	11.034	106	7.408	1.048	805	226	109	1.073	0	0
Públics	21.569	3.568	9.036	47	5.940	881	695	220	109	1.073	0	0
Privats	4.576	768	1.998	59	1.468	167	110	6	0	0	0	0
% públics	82	82	82	44	80	84	86	97	100	100	0	0

1. En educació infantil no s'hi inclou l'alumnat estranger de primer cicle per no disposar d'aquesta informació.

Font: Elaboració pròpia a partir de Ministeri d'Educació i Ciència. Alumnat estranger. Resultats per comunitat autònoma. Avanços curs 2008-2009.

educatius. Durant el curs 2008-2009 continua aquesta concentració d'estrangers als centres públics: del total dels 26.145 alumnes estrangers, 21.569 (82%) foren escolaritzats a l'escola pública i 4.576 en centres privats. (Vegeu el quadre III-57.)

Segons les dades recollides, l'escola pública escolaritza més del 80% del total d'alumnes estrangers escolaritzats de forma gairebé constant a tots els nivells educatius.

Analitzant la informació estatal per nivells educatius (CIDE, 2007), i comparant les dades de les Illes Balears dels darrers cinc cursos, 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008 i 2008-2009, respecte al total d'alumnat i dels alumnes estrangers es pot veure que: el major nombre

d'alumnat estranger es concentra en l'educació primària, amb 63.259 alumnes; l'educació secundària obligatòria, amb 39.767 alumnes, i l'educació infantil, amb 36.580 alumnes.

En relació amb altres etapes educatives, destaca la presència d'alumnat estranger en els programes d'educació d'adults (2579), estudis d'idiomes (1073), batxillerat (1048), cicles formatius (805); PQPI (226), educació especial (106) i altres ensenyaments artístics i musicals (109). En aquest sentit, cal destacar que el percentatge de participació dels alumnes immigrants en els programes de qualificació professional inicial destinats a l'alumnat amb dificultats per seguir els estudis ordinaris de l'ESO, ja que sembla que també ha esdevingut una

QUADRE III-58A. NOMBRE D'ALUMNES ESTRANGERS PER 1.000 ALUMNES MATRICULATS A EDUCACIÓ INFANTIL, EDUCACIÓ PRIMÀRIA I ESO (2007-2008)

	Educació infantil			Educació primària			ESO		
	Total	Centres públics	Centres privats	Total	Centres públics	Centres privats	Total	Centres públics	Centres privats
Espanya	73	95	34	112	141	53	108	132	60
I. Balears	117	152	62	167	221	74	163	217	79

1. Per calcular la taxa d'educació infantil no s'ha tingut en compte l'alumnat de primer cicle, ja que no es disposa d'aquesta informació per a l'alumnat estranger.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'avanç del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Curs 2007-2008.

QUADRE III-58B. NOMBRE D'ALUMNES ESTRANGERS PER 1.000 ALUMNES MATRICULATS A EDUCACIÓ INFANTIL, EDUCACIÓ PRIMÀRIA I ESO (2008-2009)

	Educació infantil			Educació primària			ESO		
	Total	Centres públics	Centres privats	Total	Centres públics	Centres privats	Total	Centres públics	Centres privats
Espanya	70	92	32	115	145	53	118	144	68
I. Balears	119	157	55	174	226	86	186	244	95

1. Per calcular la taxa d'educació infantil no s'ha tingut en compte l'alumnat de primer cicle, ja que no es disposa d'aquesta informació per a l'alumnat estranger.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'avanç del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Curs 2008-2009.

alternativa per a l'alumnat estranger amb aquestes mateixes dificultats.

L'increment interanual de l'alumnat estranger també reflecteix aquesta important evolució constant en si mateixa i respecte a les dades globals de la població autòctona. El nombre d'alumnes estrangers per cada 1.000 alumnes matriculats en l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria és molt superior a la mitjana nacional. (Vegeu els quadres III-58a i III-58b.)

Pel que fa a la procedència geogràfica de l'alumnat i continuant la mateixa línia observada en els darrers anys, i també aquests dos darrers cursos acadèmics, els alumnes procedents d'Amèrica del Sud són el grup més nombrós en el sistema educatiu espanyol, i també en el sistema educatiu de

les Illes Balears amb percentatges un poc més elevats. El grup següent més nombrós d'alumnes a les Balears procedeix de la Unió Europea, amb percentatges un poc més elevats a les Balears respecte als percentatges estatals pel que fa a aquest alumnat, i un poc més baixos pel que fa a la resta d'Europa i Àsia. A les Balears, en aquests dos cursos, pel que fa a la procedència geogràfica de l'alumnat estranger, els percentatges estan més igualats respecte als anteriors, i les diferències en les procedències de l'alumnat estranger entre Espanya i les Illes Balears són molt més petites que el curs anterior. El tercer gran grup procedeix del nord d'Àfrica, amb un percentatge similar a l'estatal, i amb percentatges un poc més elevats en aquests dos darrers cursos respecte al curs passat a les Illes Balears. (Vegeu els quadres III-59a i III-59b.)

QUADRE III-59A. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE L'ALUMNAT ESTRANGER PER ÀREES GEOGRÀFIQUES DE PROCEDÈNCIA (2007-2008)

	TOTAL	Total	Europa		Àfrica	Amèrica			Àsia	Oceania	No consta país
			UE (27 països)	Resta		del Nord	Central	del Sud			
Espanya	695.190	100	25,40%	3,70%	19,40%	1%	3,60%	41,90%	4,80%	0%	0,10%
Illes Balears	23.638	100	27,40%	2,40%	18,80%	0,60%	2,60%	44,60%	3,50%	0%	0%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'avanç del Ministeri d'Educació , Cultura i Esport. Curs 2007-2008.

QUADRE III-59B. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE L'ALUMNAT ESTRANGER PER ÀREES GEOGRÀFIQUES DE PROCEDÈNCIA (2008-2009)

	TOTAL	Total	Europa		Àfrica	Amèrica			Àsia	Oceania	No consta país
			UE (27 països)	Resta		del Nord	Central	del Sud			
Espanya	742.470	100	25,10%	3,70%	20,50%	0,90%	3,70%	40,70%	5,20%	0%	0,10%
Illes Balears	26.145	100	27,40%	2,30%	20%	0,70%	2,70%	43,20%	3,70%	0%	0%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'avanç del Ministeri d'Educació , Cultura i Esport. Curs 2008-2009.

Es presenta, a continuació, la distribució d'aquest alumnat estranger per àrea geogràfica de procedència i titularitat del centre.²⁶ (Vegeu els quadres III-60a i 60b.)

Es pot observar que en els dos cursos el grup majoritari d'alumnes estrangers a les Illes Balears —11.292 alumnes en el curs

2008-2009— procedeix d'Amèrica del Sud. (Vegeu els quadres 61a i 61b.)

Els països de procedència són principalment: Equador, Argentina, Colòmbia i Bolívia; 7.156 de la Unió Europea, principalment Alemanya, Regne Unit i Romania, i 5.220 d'Àfrica, principalment del Marroc.

QUADRE III-60A. DISTRIBUCIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER PER ÀREA GEOGRÀFICA DE PROCEDÈNCIA I PER TITULARITAT DEL CENTRE (2007-2008)

	Total	Europa		Àfrica	Amèrica			Àsia	Oceania	No consta país
		UE (27 països)	Reste		del Nord	Central	del Sud			
Espanya	695.190	176.667	25.971	135.086	6.609	25.328	291.258	33.064	325	862
Pública	575.722	146.673	20.852	121.570	4.121	20.027	236.843	24.644	219	773
Privada	119.468	30.014	5.119	13.516	2.488	5.301	54.415	8.420	106	89
Illes Balears	23.638	6.467	570	4.452	149	615	10.544	831	9	1
Pública	19.586	5.421	432	3.771	110	471	8.675	696	9	1
Privada	4.052	1.046	138	681	39	144	1.869	135	0	0

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'avanç del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Curs 2007-2008.

QUADRE III-60B. DISTRIBUCIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER PER ÀREA GEOGRÀFICA DE PROCEDÈNCIA I PER TITULARITAT DEL CENTRE (2008-2009)

	Total	Europa		Àfrica	Amèrica			Àsia	Oceania	No consta país
		UE (27 països)	Reste		del Nord	Central	del Sud			
Espanya	742.470	186.640	27.440	151.918	6.943	27.269	302.190	38.894	327	538
Pública	615.144	156.332	22.042	136.423	4.313	21.598	243.979	29.544	214	699
Privada	127.335	30.308	5.398	15.495	2.630	5.671	58.211	9.350	113	159
Illes Balears	26.145	7.156	599	5.220	170	717	11.292	979	11	1
Pública	21.569	5.938	458	4.458	138	552	9.203	812	9	1
Privada	4.576	1.218	141	762	32	165	2.089	167	2	0

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'avanç del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Curs 2008-2009

26. Ministeri d'Educació i Ciència. *Avances curso 2007-2008. Series de alumnado extranjero*. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirecció General d'Informació i Publicacions, 2008.

QUADRE III-61A. ALUMNAT ESTRANGER PER PAÍS/ÀREA GEOGRÀFICA DE NACIONALITAT (2007-2008)

Unió Europea (27 països)	6.467	Àfrica	4.452	Amèrica del Sud	10.544
Alemanya	1.655	Algèria	95	Argentina	2.298
Bèlgica	68	Guinea Equatorial	45	Bolívia	1.054
Bulgària	710	Marroc	3.812	Brasil	408
França	250	Altres països d'Àfrica	500	Xile	576
Holanda	163	Amèrica del Nord	149	Colòmbia	1.726
Itàlia	711	Canadà	11	Equador	2.929
Lituània	17	Estats Units	86	Perú	246
Polònia	293	Mèxic	52	Uruguai	968
Portugal	167	Amèrica Central	615	Veneçuela	228
Regne Unit	1.311	Cuba	216	Altres països d'Amèrica del Sud	111
Romania	817	República Dominicana	319	Àsia	831
Suècia	69	Altres països d'Amèrica Central	80	Xina	479
Altres països de la UE	236			Filipines	169
Resta d'Europa	570			Índia	81
Rússia	229			Pakistan	14
Suïssa	81			Altres països d'Àsia	88
Ucraïna	155			Oceania	9
Altres països d'Europa	105			No consta país	1
		TOTAL	23.638		

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'avanç del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Curs 2007-2008.

QUADRE III-61B. ALUMNAT ESTRANGER PER PAÍS/ÀREA GEOGRÀFICA DE NACIONALITAT (2008-2009)

Unió Europea (27 països)	7.156	Àfrica	5.220	Amèrica del Sud	11.292
Alemanya	1.675	Algèria	103	Argentina	2.328
Bèlgica	87	Guinea Equatorial	43	Bolívia	1.072
Bulgària	757	Marroc	4.408	Brasil	537
França	264	Altres països d'Àfrica	666	Xile	590
Holanda	172	Amèrica del Nord	170	Colòmbia	1.934
Itàlia	861	Canadà	12	Equador	3.095
Lituània	25	Estats Units	103	Perú	298

Continua

QUADRE III-61B. ALUMNAT ESTRANGER PER PAÍS/ÀREA GEOGRÀFICA DE NACIONALITAT (2008-2009)

Polònia	351	Mèxic	55	Uruguai	1.959
Portugal	198	Amèrica Central	717	Veneçuela	218
Regne Unit	1.400	Cuba	258	Altres països d'Amèrica del Sud	161
Romania	984	República Dominicana	303	Àsia	979
Suècia	75	Altres països d'Amèrica Central	156	Xina	551
Altres països de la UE	307			Filipines	170
Resta d'Europa	599			Índia	123
Rússia	253			Pakistan	15
Suïssa	90			Altres països d'Àsia	120
Ucraïna	148			Oceania	11
Altres països d'Europa	108			No consta país	1
		TOTAL	26.145		

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'avanç del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Curs 2008-2009.

Els continents de procedència amb menys alumnes són Amèrica del Nord i Oceania, amb percentatges semblants als estatals. Això no obstant, i d'acord amb les dades de la Direcció General de Planificació i Centres i les dades d'avanç del Ministeri d'Educació i Ciència del 2008-2009, l'alumnat de la Unió Europea experimenta una important pujada a causa de la incorporació a aquest grup dels nous països que s'han afegit a la UE: Bulgària i Romania, augment que ja s'observava en cursos anteriors.

Per illes i d'acord amb les dades de la Direcció General de Planificació i Centres 2008-2009, els percentatges més importants de procedència de l'alumnat estranger són: a Mallorca: Marroc, Equador, Argentina, Colòmbia, Alemanya, Regne Unit, Bolívia, Uruguai, Bulgària i Romania; A Menorca: Equador, Regne Unit, Marroc,

Colòmbia, Bolívia i Argentina; A Eivissa: Marroc, Equador, Argentina, Alemanya, Regne Unit i Colòmbia, i a Formentera: Marroc, Argentina, Itàlia, Colòmbia i Alemanya.

Un altre aspecte que cal tenir en compte es refereix a la diversitat de l'alumnat estranger pel que fa a les nacionalitats de procedència. Segons el que reflecteixen les dades de la Direcció General de Planificació i Centres, no tan sols ha augmentat cada curs el nombre d'alumnat estranger en el sistema educatiu, també se n'ha ampliat la procedència geogràfica. Així, i durant els cursos 2006-2007, 2007-2008 i 2008-2009, i respectivament, són 126, 127 i 131 nacionalitats diferents a les Illes Balears. Tot i aquesta àmplia diversitat, la major part d'alumnat estranger procedeix de països en desenvolupament.²⁷

27. Tal com també es recull en l'*Informe España 2007 i 2008* del Centro de Estudios del Cambio Social. Madrid: Fundación Encuentro.

La distribució de l'alumnat estranger segons la titularitat del centre i també la distribució per illes i per municipis són qüestions que cal considerar respecte a la planificació i l'organització educativa, el suport al professorat i a les famílies i els programes que cal dur a terme. La concentració elevada d'estudiants immigrants en la xarxa pública i en determinats territoris i centres concrets requereix, sens dubte, que s'adoptin mesures estructurals del sistema per evitar processos de marginació d'aquests centres i alumnes. Així mateix, i tal com hem indicat en les memòries del CES dels anys anteriors, també és important afavorir una distribució equilibrada dels estudiants estrangers en el conjunt de la xarxa de centres públics i concertats de les Illes. Més que una declaració de principis, és important fer possible el valor educatiu de la diversitat i de la convivència intercultural a les nostres aules i fora d'aquestes com a missatge i com a pràctica educativa de valor. L'atenció a la diversitat requereix formació, estratègies organitzatives i més recursos materials i humans perquè el sistema educatiu funcioni de forma adequada a les necessitats de l'alumnat i de les seves famílies.

4.2.

ELS ESTUDIS UNIVERSITARIS A LES ILLES BALEARS (2008-2009)

Després d'un període d'un any i mig, des de final de 2006 fins a mitjan 2008, en què els nous governs, tant el de les Illes Balears com l'espanyol, sorgits dels processos electorals respectius varen compor-

tar canvis en les dues administracions pel que fa a les estructures i les responsabilitats tant en universitats com en recerca amb l'anunci de la continuació de la reforma del sistema universitari a tot l'Estat, es podia preveure un curs amb la inestabilitat derivada d'una transició complicada, com a mínim en les estructures (graus i postgraus) i els continguts (plans d'estudis), i així ha estat bona part del curs acadèmic 2008-09.

El context actual de recessió econòmica també ha emmarcat en gran manera les discussions del sistema universitari a les Balears. La Llei de pressuposts del Govern de les Illes Balears per al 2009 ha previst un increment limitat de les despeses i de les partides destinades a la universitat, a les quals el Govern ha destinat 61 milions d'euros.

D'altra banda, l'any 2008 ha significat l'inici del nou Pla Estatal d'R+D+I, que estableix els objectius i les prioritats de la política d'investigació i d'innovació per al període 2008-2011 i la continuïtat de diverses convocatòries competitives emmarcades en el programa Ingenio 2010.

Cal assenyalar, que aquest darrer curs acadèmic s'ha caracteritzat per ser un període de transició per adaptar les titulacions a l'espai europeu d'educació superior, sobretot pel que fa als graus, un procés que s'ha vist immers enmig d'un debat públic ampli i de reclamació per part d'alguns col·lectius, principalment de determinats sectors dels estudiants i de formes diverses, amb demandes que anaven des de la necessitat d'incrementar la informació o el debat fins a d'altres que vinculaven el procés amb la necessitat de

més beques i finançament públic o peticions d'aturada temporal del procés. En aquest sentit, el Ministeri va enfortir la comunicació amb la societat sobre l'anomenat procés de Bolonya, i la UIB va intensificar l'explicació pública dels diversos processos en marxa.

Un període, doncs, marcat profundament pel context de recessió en què es troba l'economia, en el qual, tal com s'indica des dels àmbits polítics, econòmics i socials, la represa del camí del creixement es fonamenta en una societat i una economia fortament basades en el coneixement. Tanmateix, aquest estat d'opinió a hores d'ara no ha comportat, en general, un increment de la inversió pública destinada a desenvolupar més les estructures bàsiques de generació i transmissió de coneixement, que són les universitats.

4.2.1. REFORMA DELS PLANS D'ESTUDI PER A L'ADAPTACIÓ A L'ESPAI EUROPEU D'EDUCACIÓ SUPERIOR

El procés d'adaptació a l'espai europeu d'educació superior (EEES), regulat pel Reial decret 1393/2007, de 29 d'octubre, que estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials, implica canvis importants en el sistema universitari espanyol, especialment pel que fa a la reforma, la verificació i l'acreditació dels títols oficials. Per tal de dur a terme el procés de reforma, s'han establert a la UIB al llarg de l'any acadèmic comissions de reforma de grau i màster per a cada títol. Les comissions han estat formades per una presidència, un secretari, vocals acadèmics i estudiants, i han comptat amb consultes de diverses organitzacions socials, acadè-

miques i científiques i d'experts de cada disciplina. Aquest procés ha estat liderat per l'equip rectoral, que ha estat assessorat per l'Oficina de Convergència i Harmonització Europea (OCIHE).

El Reial decret 1509/2008, de 12 de setembre, estableix el Registre d'Universitats, Centres i Títols (RUCT), que té caràcter públic i de registre administratiu, compila la informació actualitzada del sistema universitari referent a universitats, centres i títols, i és alhora un instrument que garanteix la qualitat en les noves titulacions adaptades a l'EEES. Amb aquest model, que potencia l'autonomia universitària, les universitats proposen l'oferta acadèmica, que, un cop avaluada per l'ANECA, verificada pel Consell de Universitats i registrada al RUCT, amb l'autorització corresponent del Govern de les Illes Balears, s'incorpora a un catàleg obert de titulacions. La inscripció al RUCT dels títols oficials té com a efecte la consideració inicial de títol acreditat. D'altra banda, tots els processos relacionats amb la renovació de l'acreditació dels títols, així com la modificació i l'extinció dels plans d'estudis, també s'hauran de registrar al RUCT.

El Reial decret 1892/2008, de 14 de novembre, determina les condicions d'accés als ensenyaments universitaris oficials de grau i els procediments d'admissió a les universitats públiques espanyoles sobre la base del respecte als principis d'igualtat, mèrit i capacitat. El Decret també regula un nou sistema d'accés a la universitat per a les persones més grans de quaranta anys que acreditin una determinada experiència laboral o professional i no disposin de la titulació acadèmica establerta

legalment a aquest efecte. De la mateixa manera, preveu l'accés de persones més grans de 45 anys que no disposin de titulació ni experiència laboral o professional.

Finalment, una resolució motivada de la Direcció General d'Universitats (DGU-MICINN, 16 de juliol de 2008) adreçada als rectors de les universitats espanyoles aclaria diversos aspectes relatius als ensenyaments de màster i doctorat en l'ordenació universitària que es desprèn del Reial decret 1393/2007.

Quant al calendari d'extinció dels ensenyaments de postgrau, a partir de l'1 d'octubre de 2009 no es podran iniciar programes de doctorat, d'acord amb el Reial decret 778/1998, de 30 d'abril, els quals s'extingiran definitivament el 30 de setembre de 2015.

Quant al calendari d'extinció dels ensenyaments de només segon cicle, d'acord amb el Reial decret 1393/2007, durant el curs acadèmic 2010-2011 no es podran oferir places de nou ingrés a primer curs de les titulacions actuals. Ara bé, l'extinció de les titulacions de segon cicle començarà el curs 2013-2014, quan ja no es podran oferir places a primer curs.

Quant a la implantació de nous ensenyaments de postgrau, d'acord amb el Reial decret 1393/2007 requerirà la verificació prèvia del Consell d'universitats i que les comunitats autònomes n'autoritzin la implantació.

Quant a la verificació del doctorat, en el nou marc d'adaptació a l'EES el programa de doctorat està format per un període de formació i un altre d'investigació que, un cop superats, permeten obtenir el títol de doctor. Això no obstant, el període de formació es pot configurar pròpiament com a màster —i, com a tal, s'entén que ja ha estat sotmès a verificació— o bé superant 60 crèdits d'un màster o més. La normativa, però, també preveu la possibilitat que les persones graduades en titulacions amb una durada superior als 300 crèdits puguin accedir directament al període d'investigació.

4.2.2. ALUMNAT UNIVERSITARI

Si es presta atenció al nombre d'alumnes, a les Illes Balears varen cursar estudis universitaris a la UIB i a les escoles i centres adscrits un total de 13.552 alumnes en el curs 2008-2009,²⁸ enfront dels 13.895 del curs anterior, la qual cosa suposa una reducció d'un 2,47% del nombre d'alumnes i tornar al nivell d'alumnes dels cursos 2005-06, de manera que es continua per la senda de disminució iniciada en els cursos 2005-06 i 2006-07. [\(Vegeu el quadre A III-1.\)](#)

A a la UNED hi va haver 4.962 alumnes matriculats en aquest darrer curs, 1.232 més que l'any acadèmic anterior. [\(Vegeu el quadre A III-2.\)](#)

A la UOC estudien un total de 1.367 persones, que completen l'alumnat universitari resident a les Illes. [\(Vegeu el quadre A III-3.\)](#)

28. En el moment de tancar aquest capítol (juny del 2009), encara no s'han divulgat les memòries acadèmiques de la UIB, la UNED i la UOC del curs 2008-09. En aquest moment, les dades oficials de la CRUE (Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles) han arribat a l'any acadèmic 2006-07.

Finalment, es poden considerar els 972 alumnes que estudien a altres universitats de l'Estat. En total, hi ha 20.853 alumnes seguint estudis universitaris de primer i segon cicle. A continuació, comentarem amb més detall aquestes dades.

Per fer l'anàlisi, ens centrarem de forma preferent en les dades de la UIB. La justificació d'aquesta decisió és evident: és l'única universitat pública presencial i concentra quasi el 65% de tot els alumnes de les Balears que segueixen estudis universitaris de primer i segon cicle.

La Universitat de les Illes Balears (UIB) imparteix en l'actualitat un total de 49 títols oficials en vigència. D'aquests, 19 corresponen a llicenciatures o enginyeries superiors (cicle llarg); 20 a diplomatures, arquitectura tècnica o enginyeries tècniques (cicle curt), i 10 a titulacions pròpies de la UIB. Si l'oferta de la UNED i de la UOC és no presencial, la de la UIB no es pot dir que sigui només presencial, ja que inclou un model semipresencial ja molt desenvolupat: el programa Campus Extens, així com una titulació completa a distància d'Educació Social.

Segons la branca de coneixement, no s'observen canvis significatius respecte al curs anterior. En relació amb la demanda de nou ingrés dels diversos estudis, es pot comprovar que els cinc estudis amb més alumnes són els de mestre, que en les ofertes de la UIB i de l'Escola Alberta Giménez han tingut 713 alumnes; seguits dels estudis d'empresarials, els quals en les dues modalitats han tingut 489 alumnes, i els estudis de turisme, amb tres opcions (Escola Felipe Moreno, Consell

d'Eivissa i UIB), els quals han tingut 252 nous alumnes. A continuació, els estudis de salut amb l'opció d'Infermeria i de Fisioteràpia arriben també a 252 alumnes, i els de Dret, 212 alumnes. En total, aquests cinc grans grups d'estudis formen un 51,5% de l'alumnat de la UIB. [\(Vegeu el quadre A III-4.\)](#)

4.2.3. EVOLUCIÓ DE LA MATRÍCULA EN ELS DARRERS ANYS

Al llarg dels cursos que van del 2002 al 2005, la matrícula no havia deixat d'augmentar. Aquesta tendència es va invertir en el curs 2005-06, i va disminuir també el 2006-07 de forma moderada. Aquesta tendència ha canviat en els cursos 2007-08 i 2008-09 i s'ha tornat als nivells de nova matrícula del 2003-05. Per volum de demanda, destaquen els estudis de Mestre/a en Educació Infantil, Educació Primària, Infermeria i Fisioteràpia, que registren valors que dupliquen clarament l'oferta de places de la UIB.

Segons la durada dels estudis, la demanda de carreres de cicle llarg es manté constant, mentre que a les de primer cicle es redueix la capacitat que tenen de captar alumnes. [\(Vegeu el quadre A III-5.\)](#)

Quant als estudis de segon cicle, augmenta la demanda amb relació al curs 2007-08 un 22% (de 226 a 275), tot i que no és suficient per cobrir l'oferta de places.

Les tendències a l'Estat han estat molt similars a les de la UIB, amb un descens moderat però sostingut respecte als cursos de final dels anys noranta. També es

pot confirmar com en el curs 2008-2009 continua la davallada del nombre d'alumnes del sistema universitari català (presencial, sense incloure la UOC) registrada en els cursos anteriors; la taxa de creixement anual acumulativa del sistema universitari català ha estat negativa, una vegada més, amb de l'1,4%. Com es pot observar, l'estancament relatiu de les dades de nova matrícula de la UIB és més destacat a partir de les comparacions. En qualsevol cas, pel que fa a la UIB, les dades del darrer curs només confirmen una tendència a mantenir el nombre d'alumnes, sense pèrdues apreciables, però tampoc no aconsegueix captar-ne més. En els darrers anys el nombre d'alumnes matriculats només augmenta en unes quantes universitats; cal dir que l'augment s'observa en especial a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) i a la Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED), atès que el funcionament i la configuració que tenen com a universitats no presencials han motivat un creixement apreciable si el comparam amb el nombre d'alumnes de la UIB al llarg dels darrers cursos. En els últims anys tant la UNED com la UOC han augmentat el nombre d'alumnes, de manera que han donat resposta a una nova manera de seguir els estudis universitaris: compatibilitzar els estudis i la feina, dilatar els processos de formació, etc. Probablement, la flexibilitat horària que permeten aquestes ofertes i la possibilitat de creixement que tenen —que no està limitada per les instal·lacions o la dotació de personal acadèmic per impartir classes presencials— han facilitat mantenir-ne el creixement. També s'ha mantingut la sortida de les Illes per cursar els estudis superiors.

La distribució per sexe a la UIB sobre la matrícula del curs 2008-09 és del 60,50% per a dones i el 39,50% per a homes. ([Vegeu el quadre A III-6.](#))

El percentatge de dones a la UIB continua superant en més de 6 punts la mitjana del conjunt de les universitats espanyoles en aquest mateix curs (54,2%), segons les dades del Consell de Coordinació Universitària (2008). Aquesta diferenciació per sexe superior a la de l'Estat pot estar relacionada amb l'estructura de l'oferta de la UIB, en la qual dominen estudis més feminitzats. La diferenciació apreciable per sexe no és conjuntural, és molt estable en els darrers anys; de fet, no ha canviat gaire des del curs 2000-01, ja que llavors hi havia un 58,40% de dones, és a dir, ha augmentat la feminització un poc més d'un punt percentual. Si es calcula la taxa de masculinitat (TM) es pot comprovar que, per cada 100 alumnes dones, només hi ha 65,29 homes (el curs 2003-04: 71,82). ([Vegeu el quadre A III-7.](#))

Per branques d'ensenyament, aquesta distribució mostra, malgrat això, resultats molt dispars: en les enginyeries i l'arquitectura tècniques són majoritaris els homes (en algunes carreres la TM és superior a 500 homes per cada 100 dones), resultat que es produeix en el sistema universitari espanyol, en un percentatge molt elevat. En l'extrem oposat se situen una sèrie de branques: els estudis d'Educació Social (TM: 19,26), Pedagogia (TM: 21,08), Treball Social (TM: 22,05), Infermeria (TM: 19,42), Psicologia (TM: 27,90), totes les carreres educatives (excepció feta de l'especialitat d'Educació Física) i totes les filologies (36,5%).

4.2.3.1. Alumnes que estudien fora de la CAIB

De tots els alumnes que fan proves d'accés a la UIB, hi ha un percentatge molt apreciable que es trasllada a una altra universitat de l'Estat. Pel que fa al curs 2008-09, 972 alumnes varen fer aquesta operació de trasllat. Aquest volum d'alumnes que opta per altres universitats presencials de l'Estat, es manté pràcticament igual respecte al curs 2006-07, ja que aquest curs varen ser 930 els que varen demanar trasllat d'expedient.

Les universitats a les quals cursen els estudis es concentren a Barcelona (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma, Universitat Politècnica i Universitat Pompeu Fabra), amb un 49,65% del total d'alumnes que directament es matriculen en universitats exteriors a la CAIB, i a Madrid (Universitat Complutense i Universitat Politècnica), amb més d'un 22%. A molta distància hi ha altres localitats com València o Granada. Aquestes destinacions de referència són les mateixes des del curs 2005-06.

Els factors que influeixen en aquest abandonament són diversos, però hi ha un factor molt destacat i després una sèrie de factors associats de diverses maneres:

- El factor més important és la manca d'alguns estudis a l'oferta de la CAIB (UIB, UNED, UOC), com ara els estudis de Medicina, Belles Arts, Arquitectura, Farmàcia, Ciències de l'Activitat Física, Enginyeria Industrial, etc. En total, més d'un 50% de tots els que estudien fora ho fan en carreres que no

s'ofereixen a la CAIB, entre les quals destaquen especialment les carreres sanitàries.

- El altres factors associats són molt diversos: el prestigi d'altres universitats; la tradició familiar de cursar els estudis en una determinada universitat pública o privada; la presència de familiars a les ciutats a les quals es traslladen els alumnes; la garantia de seguir els estudis en castellà (tot i que l'oferta d'universitats catalanes o valencianes capta més del 50% de tots els alumnes que estudien fora de la CAIB); etc. La importància d'aquests factors i el nivell d'associació és impossible d'estimar actualment, només un estudi detallat pot millorar el coneixement que tenim d'aquests temes.

4.2.4. LA UNED I LA UOC EN L'OFERTA I LA DEMANDA DELS ALUMNES DE LA CAIB

La UNED ha desenvolupat una certa transformació en els darrers anys, ja que ha dut a terme una adaptació de més qualitat a les tecnologies de la informació, i també ha millorat les instal·lacions que té a la CAIB. La seva oferta es concreta en 30 titulacions, seguides per un total de 4.962 alumnes. Domina la titulació de Dret (538 matriculats el 2008-09) i Psicologia (411), que han augmentat de forma sostinguda en els darrers anys acadèmics. Les dades sobre l'evolució de la matriculació són cada vegada millors. Les dades ajustades, oferides aquest any acadèmic per la seu de la UNED a les Illes, milloren la fiabilitat de les dimensions de la matrícula. Els

avantatges que ofereix, pel que fa a flexibilitat, són importants, però encara no se'n poden conèixer les taxes d'èxit, punt més dèbil de les ofertes d'estudis superiors a distància. [\(Vegeu el quadre A III-8.\)](#)

Les dades sobre els estudis de doctorat i formació continuada han millorat clarament la percepció de la importància de la UNED. Pel que fa als estudis de postgrau, la importància de la UNED ha augmentat considerablement, ja que ha matriculat 4.036 alumnes, i a més compta amb 52 alumnes en diversos estudis de doctorat.

La Universitat Oberta de Catalunya (UOC) té una oferta d'estudis en procés d'ampliació. En els estudis de primer i segon cicle, actualment en procés de canvi, hi ha 1.367 alumnes, de manera que ha augmentat en 50 el nombre de matriculats en el curs 2007-08 (1.307 alumnes de les Balears).

Pel que fa als estudis de postgrau, la seva importància relativa és mínima, amb 44 alumnes fent doctorats o màsters.

El rendiment acadèmic corresponent al curs 2008-09, mesurat a partir de la taxa de rendiment, és del 68,9%, dada lleugerament superior a la del curs 2007-08 (67,6%). De la mateixa manera, es mantenen diferències importants pel que fa a centres, amb xifres que oscil·len entre el màxim de les diplomatures de salut i mestre (superiors al 90%) i els mínims de diversos estudis de ciències. Segons la branca de coneixement, l'evolució d'aquest indicador evidencia una recuperació lleugera en tots els àmbits, especialment en les ciències (que superen el 65%), les

ciències socials i jurídiques (que superen el 69%) i les ciències humanes (que superen el 85%). La taxa d'èxit el curs 2008-09 se situa en un 90,3%, un punt superior a la del curs 2007-08.

4.2.5. ESTUDIS DE TERCER GRAU I INVESTIGACIÓ A LA UIB

En aquest darrer apartat, el dels estudis de postgrau, la UIB és l'oferta més estructurada, comparativament de més qualitat i amb resultats incomparablement millors. La matrícula dels cursos de doctorat, en el curs 2008-09, ha estat de 596 alumnes, de manera que ha disminuït un 7,5% respecte al curs anterior. Aquest nombre d'alumnes s'ha mantingut de forma significativa, sempre amb més de 450 alumnes en els darrers anys. En qualsevol cas, la tendència, des de 2005-2006, ha estat caracteritzada per l'increment moderat d'alumnes de doctorat, que ha augmentat en un 30,42%. [\(Vegeu el quadre A III-9.\)](#)

Segons la branca de coneixement, l'equilibri és notable; malgrat això, els doctorats de caire humanístic —filologies, història, etc.— (29,3%) i de ciències de la salut i psicologia (18,96%) són els que concentren una major proporció d'estudiants, seguits pels de ciències de l'educació, dret i economia i ciències experimentals, que se situen entre el 16% i el 17% del total. Si s'hi presta atenció de forma més detallada, la desigualtat per programes de doctorat és apreciable, amb doctorats amb més de 40 alumnes (biologia, educació —investigació i innovació—, ciències mèdiques bàsiques, història i història de l'art), i d'altres amb un nombre reduït d'a-

lumnas. En qualsevol cas, no és tan important el volum d'alumnes com la qualitat d'aquests estudis, mesurada per les mencions de qualitat atorgades per l'ANECA i pel nombre de tesis aprovades: només en el darrer curs s'han presentat 24 tesis.

En l'estudi de 2009 titulat *La calidad de las universidades en España* (CES de la Comunitat de Madrid), s'analitzen 32 variables agrupades en 10 factors: recursos humans, mitjans informàtics, llibres per alumne, tesis, patents, projectes d'I+D, etc. La majoria de les dades, recollides en el curs 2006-2007, han estat facilitats per la Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE) a l'equip d'investigadors encapçalat pel catedràtic d'Economia Aplicada Mikel Buesa. La Universitat de les Illes Balears parteix com la número 31 de la llista de 47 universitats públiques analitzades. Té un 58 sobre 100 punts en docència i en investigació. L'informe arrodoneix els seus resultats al 100% i presenta la Universitat Politècnica de València com a model amb 100 punts per mesurar la resta. La segueix la Universitat de Santiago de Compostel·la, amb 14,9 punts de diferència. A partir d'aquesta, els salts en la llista són més reduïts.

La UIB puntua malament a les variables considerades a l'índex general de docència (universitat 40 de 47, amb 27,22 punts de 100, encara que la primera universitat només arriba a 54,14 punts). Aquest resultat no és especialment preocupant quan es revisen els indicadors considerats, agrupats en cinc factors: dimensions de les universitats, recursos humans, dotació de recursos, esforç bibliogràfic i resultats del doctorat (nombre de tesis).

La puntuació de la UIB millora molt a l'índex general d'investigació (universitat 22, amb 36,65, la primera universitat arriba a 55,95 punts). Els indicadors d'aquest índex són els recursos financers obtinguts per a la investigació; els resultats de la investigació, mesurats per les patents i les tesis doctorals per doctor; els projectes d'I+D competitiva i nivell d'èxit dels estudiants del doctorat; el nivell acadèmic dels investigadors, i les publicacions ISI de les universitats. L'informe de la Fundació Conocimiento y Desarrollo (2008) coincideix amb aquesta bona valoració de la UIB en investigació. La UIB (amb 70,19 articles ISI cada cent professors a temps complet; al voltant de 1.600 publicacions per any, de les quals 700 són aparicions en revistes internacionals de prestigi) figura com el quart centre públic que més produeix, per sobre d'universitats com la Pompeu Fabra de Barcelona o la Carlos III de Madrid.

4.2.6. PROFESSORAT DE LA UIB

En l'àmbit dels recursos i l'organització, la reforma de la LOU, aprovada per la Llei orgànica 4/2007, de 12 d'abril, preveu, entre altres qüestions, una nova configuració de la docència universitària en tres àmbits:

- L'estructuració del personal docent universitari permanent en dos únics cossos: catedràtics d'universitat (CU) i professors titulars d'universitat (TU), així com la integració en aquests cossos del professorat catedràtic d'escola universitària (CEU) i el professorat titular d'escola universitària (TEU). Segons esta-

bleix la disposició addicional segona de la Llei orgànica 4/2007, que modifica la LOU, podran accedir directament al cos de TU el professorat TEU que tingui el títol de doctor o l'obtingui posteriorment i estigui acreditat d'acord amb els mecanismes prevists en la legislació. En aquest sentit, el Consell de Govern ha aprovat la promoció de la majoria de TEU doctors acreditats a TU al llarg de l'any acadèmic.

- La reestructuració de les modalitats de contractació laboral fixades ara en les figures següents: ajudant, professor ajudant doctor, professor contractat doctor, professor associat i professor visitant.
- Un nou procediment per accedir als cossos docents universitaris que requereix l'obtenció prèvia de l'acreditació per l'ANECA o l'AQUIB (a les Illes Balears).

Quant al personal docent i universitari, en la disposició addicional sisena encomana al Govern l'elaboració d'un reial decret sobre l'estatut del PDI, que inclourà la regulació d'una estructura de carrera funcional basada en l'obtenció de mèrits docents o investigadors i les condicions en què el funcionariat universitari pot participar en la gestió i l'explotació dels resultats de les seves investigacions.

Mentre aquest procés queda obert, pel que fa a la situació actual a la UIB, en relació amb el personal docent i investigador (PDI) de la UIB, s'hi donen els trets següents. [\(Vegeu el quadre A III-10.\)](#)

El professorat permanent està format per 488 catedràtics i titulars (40,13%) i per 728 (59,87%) de no permanents, és a dir, associats, ajudants i d'altres. Aquestes 1.216 places, equivalents a jornada completa (EJC) —és a dir, equivalents a 37,5 hores setmanals— representen 886 docents. Això significa que, si només es considera aquest professorat teòric (EJC), aquest augment en el nombre de professors millora la ràtio d'alumnes per professor: amb 15,29 durant el curs 2008-2009 a la UIB, mentre que durant el curs 2003-2004 aquesta ràtio era de 18,95 alumnes per professor.

El nombre de professors de la UIB, en els diversos cursos, presenta un increment progressiu moderat, ja que millora la dotació de personal en totes les opcions, excepció feta de les categories per extingir (catedràtics i titulars d'escola universitària), directament implicats en un procés d'accés a la categoria superior de titulars d'universitat. Aquesta millora pot ser enganyosa; de fet, la millora no és significativa pel que fa al professorat permanent, ja que els increments en nombre de titulars d'universitat (de 211 a 276 en el darrer any acadèmic) s'explica per la reconversió de catedràtics i titulars d'escola universitària (de 212 a 123 en el mateix període).

Com ja es va destacar a aquest mateix informe del curs passat, cal posar de manifest les diferències, des de la perspectiva de la categoria del PDI, entre els departaments que varen ser creats i dotats abans (química, física, biologia, dret, matemàtiques o els dos de pedagogia) i els departaments més recents (psicologia, economia aplicada, economia d'empresa, infermeria i fisioteràpia, etc.).

És molt destacada la proporció de professors associats, ajudants i d'altres de no permanents en alguns departaments (per exemple: més d'un 86,8% en Infermeria i Fisioteràpia; un 70,18% en Pedagogia i Didàctiques Específiques); amb tot, cal tenir en compte que el nombre d'associats, ajudants i d'altres de no permanents en els diversos departaments representa un 59,87% del total del professorat. S'ha de tenir present que el creixement de la UIB, des del curs 1999-2001, s'ha fet en bona part gràcies a la contractació de personal associat, és a dir, s'ha produït un increment constant d'aquest tipus de personal, contra els criteris manifestats per la gran majoria de responsables universitaris.

Si es consideren de forma conjunta els professors funcionaris permanents (CU, TU, CEU i TEU), representen un 40,13% (en el curs 2007-08 representaven un 43,75%). És a dir, hi ha 149,2 professors no permanents per cada 100 de permanents, mentre que el curs acadèmic 2007-08 n'hi havia 128,6. Per al pressupost del 2008, la plantilla del personal docent investigador no va presentar modificacions importants quant a creixement de nombre de places de professorat permanent, atès el difícil context econòmic actual. Així doncs, només s'hi ha executat un creixement de plantilla de PDI, basada en professorat no permanent, corresponent al desplegament de nous ensenyaments i las reformes actuals (EEES) per al curs 2008-2009 (un augment de 71 professors no permanents en relació amb l'any 2008), de manera que ha disminuït el nombre de professors permanents en

23. Aquest augment del desequilibri s'ha de corregir en els propers anys si el que es vol és millorar la qualitat de la docència i de la investigació en els departaments i el conjunt de la UIB.

És evident que la política de professorat de la UIB depèn dels canvis que s'han de produir en els propers dos cursos acadèmics, amb la plena incorporació a l'espai europeu d'educació superior. A més dels canvis legals, s'han de produir canvis també en el finançament de la UIB per tal de millorar la capacitat de les dotacions de professorat i investigador permanent.

4.2.7. PERSONAL D'ADMINISTRACIÓ I SERVEIS

Pel que fa a les accions en matèria de personal d'administració i serveis, cal referir-se, fonamentalment, a dos aspectes en concret: la dotació i la formació.

Pel que fa a la dotació de personal d'administració i serveis (PAS), la UIB compta (segons el pressupost del 2009) amb 496 professionals funcionaris i 47 de contractats, és a dir, 543 professionals de nivells molt diferents, des d'auxiliars de suport administratiu fins a tècnics superiors de diverses especialitats. Segons el quadre de tretze indicadors institucionals, inclòs en el pressupost de la UIB,²⁹ el PAS ha passat de 729 a 886 persones, de manera que s'ha modificat la ràtio professors/PAS, la qual ha passat d'1,73 el 2003 a 1,63 el 2009. El PAS s'ha incrementat, però la dificultat a l'hora interpretar aquesta ràtio és gran, ja que la variació podria indicar

29. <http://www.uib.es/ca/infosobre/universitat/pressuposts/2009/index.html>.

una reducció del suport a les tasques acadèmiques o una major eficiència d'aquest suport, sigui per una certa economia d'escala a les organitzacions de suport (serveis diversos de la UIB). Però encara s'hauria d'estudiar la composició per categories i funcions d'aquest personal. Les dades actuals no permeten analitzar amb detall l'evolució del PAS, tot i que les memòries dels serveis mostren una mancança de personal considerable.

En relació amb la formació, val a dir que ha millorat la formació específica per a personal d'administració i serveis, ja que ha augmentat l'oferta i la participació en accions formatives en més d'un 6,2% respecte al curs 2007-08.

4.2.8. PRESSUPOST DE LA UIB

Dos dels grans principis que han de regir el finançament universitari són la suficiència i l'equitat, juntament amb una gestió eficaç i eficient dels recursos que s'hi destinen. Per suficiència s'entén un finançament adequat a les funcions encomanades a la Universitat: formació, recerca i desenvolupament social i econòmic. Un finançament que permeti una activitat acadèmica de qualitat, competitiva en el terreny europeu i internacional, que generi projectes i iniciatives singulars i complementàries en el si de la Universitat de les Illes Balears. En aquest terreny, és especialment rellevant analitzar i determinar els costos futurs de les diferents activitats universitàries tenint en compte els que es deriven de la construcció de l'espai europeu d'educació superior o l'impacte de la legislació que afecta l'àmbit universitari.

L'equitat implica igualtat d'oportunitats i polítiques actives que afavoreixin l'accés a l'educació superior de tot ciutadà que així ho desitgi i compleixi els requisits per accedir-hi. En aquest sentit, i en el context de l'EEES, es fa imprescindible posar en marxa una política robusta de beques, ajuts i préstecs als estudiants, juntament amb preus públics limitats per a les diverses matrícules. Bona part d'aquestes accions són competència del Govern de les Illes Balears. La nova política de beques, ajuts i préstecs s'ha d'apropar a la mitjana europea en un termini de pocs anys, ja que actualment Espanya, i més en concret les Illes Balears, se situen a la cua d'Europa quant a l'oferta de beques i ajuts als estudiants.

Pel que fa al pressupost de la UIB, vegeu els quadres [A III-11](#) i [A III-12](#).

Aquest any 2009 s'ha aprovat un pressupost de 92.451.336,38 euros, és a dir, ha augmentat un 7,71% respecte al curs anterior. Aquest augment s'ha produït de forma sostinguda en els darrers quatre pressuposts sempre per sobre del 5%. En els ingressos, les taxes públiques representen només un 11,44%, mentre que el 67,90% són transferències corrents, majoritàriament provinents del Govern de les Illes Balears. Les despeses es distribueixen en un 66,04% per a personal (el 2008 representava un 64,88%), despeses en béns corrents o serveis (15,23%) i inversions reals (16,83%). Aquest darrer capítol s'ha reduït considerablement si el comparem amb el que representava, per exemple, els anys 2000 (29,44%) o 2001 (33,99%). En qualsevol cas, les necessitats d'inversió no s'han reduït, ja que encara falten ins-

tal·lacions molt notables (biblioteca central i adaptació als requeriments espacials derivats del model d'ensenyament-aprenentatge de l'espai europeu, per exemple).

En els darrers vuit anys, cal reconèixer que l'esforç inversor del Govern de les Illes Balears ha estat insuficient, encara que important, degut, principalment, a la necessitat de donar resposta a l'entrada creixent de nous estudiants a les aules i la necessitat consegüent de dotacions de professorat, així com per la creació i la consolidació de les infraestructures universitàries. S'ha passat d'una transferència nominativa de 38,32 milions d'euros el 2003 a 61,14 milions d'euros el 2009, és a dir, d'una transferència nominativa per estudiant de 3.291 euros el 2003 a 4.928 euros el 2009, increments molt superiors als de l'IPC. Concretament, entre el 2008 i el 2009 l'increment de la transferència nominativa ha estat d'un 10,02%.

Malgrat tot, encara som lluny d'assolir un finançament universitari que representi l'1,5% del PIB l'any 2010, i que avanci cap a la recomanació de la Unió Europea d'un 2% d'inversió en educació superior i d'un 3% d'inversió general en R+D. Concretament, el 2009, el Govern ha destinat 61.139.540 euros a transferències a la UIB en els pressuposts del 2009, un 1,78% dels 3.478.983.703 euros que constitueixen el total dels pressuposts del Govern de la CAIB (article 1 de la Llei de pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a l'any 2009).

En aquest context i, pel que fa als recursos i la seva organització, la UIB té uns reptes

oberts que es poden resumir en els següents:

Personal docent i investigador. Definir una plantilla de professorat estable i equilibrada en relació amb l'encàrrec acadèmic. Adaptar els processos de gestió del col·lectiu docent i investigador a les exigències de l'EEES. Afavorir el reconeixement de l'activitat acadèmica.

Personal d'administració i serveis. Millorar el dimensionament del PAS per afrontar els nous reptes de l'EEES. Continuar les accions per a la promoció i millora de les condicions de treball.

Infraestructures. Completar la construcció dels campus de la UIB, en especial pel que fa a la biblioteca central, objectiu que ha quedat ajornat sine die. Millorar els espais destinats a serveis de la Universitat (serveis administratius, consergeries, aules d'informàtica i aprenentatge de llengües, etc.).

Gestió i organització. Completar la redefinició del model organitzatiu de gestió i acadèmica adequat a les noves funcions derivades de l'adaptació a l'EEES. Enfortir el sistema de qualitat institucional, de formació permanent del personal i de presència en la societat de les Illes.

Els reptes de la UIB no es limiten als apuntats al final d'aquesta darrera secció, tal com s'ha intentat explicar a les reflexions inicials dedicades a la situació de canvi universitari.

COL·LABORACIÓ:

EL PLA DE BOLONYA

SANTIAGO CAVANILLAS MÚGICA (UIB)

1. EL PROCÉS DE BOLONYA

Encara que els antecedents podrien remuntar-se fins a la Declaració de la Sorbona, signada el 1998 pels ministres d'Educació de França, el Regne Unit, Itàlia i Alemanya, o, fins i tot, a la Convenció de Lisboa de 1997, promoguda per la UNESCO i el Consell d'Europa, sobre "Reconeixement de qualificacions relatives a l'educació superior a la Regió Europea", és ja un lloc comú situar la primera fita del denominat "procés de Bolonya" a la denominada "Declaració de Bolonya" de 1999, que conté una declaració conjunta del ministres d'Educació de la UE. A partir de llavors el procés ha seguit els sempre complicats laberints comunitaris, ha dormit massa temps en mans d'una administració, l'espanyola, incapaç durant molts anys, ministres i governs (de tots dos colors), de posar fil a l'agulla, per acabar el 2007 en una adaptació apressada i no exempta de defectes, que ha concitat crítiques i protestes procedents de variats (i, en molt casos, antagònics) sectors de la comunitat universitària, però que ha permès, finalment, a les universitats espanyoles, sumar-se a l'espai europeu d'educació superior.

Com afecta i afectarà aquest procés les universitats —i la UIB, en particular? Examinem-ho en vista dels principals objectius del procés de Bolonya.

2. L'OBJECTIU D'ACONSEGUIR UN SISTEMA DE TITULACIONS COMPENSABLE I COMPARABLE

A partir d'una unitat de mesura comuna —el crèdit ECTS— es proposa una estructura dels títols en tres cicles: grau (3 o 4 cursos acadèmics), postgrau (1 o 2 cursos) i doctorat. En relació amb el sistema de titulacions, el Ministeri d'Educació ha pres dues decisions de gran envergadura: adoptar el model de grau de 4 anys —minoritari a Europa— i apostar per una desregulació de les titulacions —tot i que això no semblava consubstancial al procés de Bolonya.

L'adopció del model de 4 anys, tot i que no representa cap avantatge respecte del més comú de 3 anys, ha servit, en el curt termini, per evitar a les antigues llicenciatures un canvi traumàtic, però no se sap si en el termini més llarg danyarà la visibilitat dels postgraus o estendrà de fet el model grau/postgrau a un 4+2. El que segur que fracassarà és el poc realista i mal executat intent d'assolir una mena de primers cursos comuns per a les diferents branques jurídiques, és a dir, el model 1+3+1.

El model de 4 anys perjudica especialment la UIB. En primer lloc, encareix el cost general de la Universitat, ja que aquesta té més estudiants (60% aproxi-

madament) en títols —les diplomatures— que ara s'incrementen en un any més que en els títols —les llicenciatures— que es redueixen en un any. És probable, de totes maneres, que aquest inconvenient es pal·liï per un desplaçament de matrícules dels graus que abans eren diplomatures a favor dels que eren llicenciatures. En segon lloc, l'any suplementari que s'afegeix a les antigues diplomatures pot tenir un efecte dissuasori sobre una població estudiantil caracteritzada per la taxa d'"escolarització universitària" més baixa d'Espanya.

Quant a l'aposta per la desregulació de les titulacions —que implica que no existeixi una llista de títols possibles prèviament aprovats per l'Administració i que cada universitat pugui proposar els que cregui més adients—, es tracta d'una novetat sobre la qual és difícil fer pronòstics: probablement el seu èxit dependrà de la manera com es comprengui el sistema en el mercat laboral i s'hi adaptin les administracions públiques a l'hora de definir l'accés als seus llocs de treball.

3. L'OBJECTIU DE MANTENIR UNS ESTÀNDARDS ELEVATS DE QUALITAT

Tot i que les universitats han fet sempre bandera de l'excel·lència, el cert és que els mecanismes implícits i explícits de l'acadèmia han reservat de fet aquest lloc privilegiat a la recerca, mentre que la docència es considerava un subproducte d'aquesta, que la saviesa dels seus professors destil·lava de forma natural. Rompre

aquests hàbits a les universitats espanyoles costarà molt de temps i és dubtós que ni els sistemes de govern de les universitats ni els de contractació dels seus professors siguin els més adients per incorporar a l'ensenyança universitària aquesta nova "cultura de la qualitat". Les polítiques i els controls de qualitat administrats per l'ANECA i, en el nostre cas, l'AQUIB poden incentivar aquesta cultura sempre que no acabin reduïts a una enervant "pedagogoburocràcia" que doni més importància al fet que estiguin emplenades totes les caselles del corresponent informe que al que realment es fa a les universitats, risc no gens negligible.

4. L'OBJECTIU DE FACILITAR EL RECO- NEIXEMENT TRANSFRONTERER DE TÍTOLS I QUALIFICACIONS ACADÈMICS

L'homologació dels cicles —grau, postgrau i doctorat— i la utilització del crèdit ECTS com a unitat comuna de mesura no impliquen una equiparació material de les titulacions, entre altres coses perquè la unificació dels continguts no ha estat mai un dels objectius del procés de Bolonya. Per això, l'objectiu és més humil: lubricar els procediments nacionals, fer-los més accessibles i evitar que serveixin d'excusa per impedir el reconeixement d'una titulació si no hi ha diferències substancials amb la cursada per l'estudiant. Encara que Espanya s'ha distingit per la lentitud dels seus procediments de reconeixement, sembla que es van fent passos en la bona direcció i és previsible que els pròxims anys es produeixin avanços importants en aquest eix de Bolonya.

5. L'OBJECTIU QUE LA UNIVERSITAT SERVEIXI COM A ELEMENT DE COHESIÓ SOCIAL

En paral·lel i en part com a resposta als moviments "anti-Bolonya", els objectius del procés de Bolonya s'han anat tenyint amb una important dimensió social. L'educació, inclosa la universitària, és un element clau de cohesió social i de progressió personal. No obstant això, el paper de les universitats en aquesta tasca és molt reduït, ja que, en primer terme, no està en mans de les universitats, sinó del sistema educatiu preuniversitari, assolir que els estudiants de sectors socials desfavorits accedeixin en condicions a la Universitat. En segon lloc, el sistema de preus públics i de beques no depèn de les universitats, sinó de les autoritats educatives —fonamentalment, de les estatals—; esperem que coincideixin en els pròxims anys el lideratge i la pau social necessaris per abordar d'una vegada per sempre la reforma del sistema espanyol de preus dels estudis universitaris, ara per ara massa barats per als estudiants amb recursos i massa cars per als qui no en tenen.

6. L'OBJECTIU DE L'"EMPLEABILITAT"

L'objectiu que els estudis universitaris s'orientin a millorar la incorporació al mercat laboral (en realitat, al mercat *tout court*, ja que s'hi ha d'incloure la denominada "autoocupació") dels titulats és probablement un dels més rellevants del procés de Bolonya. La idea

d'introduir el mercat com un dels referents de les decisions sobre què i com s'ensenyia a la Universitat ha commogut els fonaments de la Universitat espanyola. Ciència i mercat sempre ha estat un maridatge difícil (no solament en la docència, sinó també en la recerca) i, no obstant això, imprescindible si no es vol incorre en maximalismes. I probablement és cert que la Universitat espanyola, molt dominada per l'acadèmia, era una de les que necessitava més posar uns quants grams més en el plat de la balança del mercat, si es volia que el fi estigués ben equilibrat.

La inclusió als plans d'estudis dels "resultats de l'aprenentatge", que combinen coneixements i habilitats, "saber" i "saber fer", la participació, més testimonial que real, dels agents socials en la seva elaboració i la realització d'enquestes i estudis sobre les necessitats del mercat i sobre la inserció laboral dels titulats constitueixen algunes de les peces d'aquesta orientació.

7. L'OBJECTIU DE LA FORMACIÓ CONTINUADA (LIFELONG LEARNING)

El procés de Bolonya també vol acabar amb l'estereotip, molt ferm a Espanya, que la Universitat és un lloc, com l'escola, per on es passa quan s'és jove per no tornar-hi mai més. En comptes d'això, una societat en canvi continu requereix que els titulats retornin constantment a la universitat per poder renovar els seus coneixements.

Ara bé, per poder fer front a aquest repte, les universitats han d'oferir propostes formatives molt flexibles i ajustades a les necessitats formatives dels interessats. És una pena, per exemple, que una regulació del doctorat massa burocràtica i amb un biaix estrictament acadèmic hagi tancat a Espanya l'oportunitat d'utilitzar el tercer cicle com a eina de formació continuada dels professionals, com es fa per exemple a Alemanya, amb el correlatiu augment en la visibilitat dels doctorats universitaris.

8. L'OBJECTIU DE LA MOBILITAT

El procés de Bolonya vol afavorir la mobilitat dins la UE tant d'estudiants com de professionals o acadèmics. Probablement la mobilitat entre cicles (és a dir, estudiants que fan el grau en una universitat, el postgrau en una altra i el doctorat en una altra) guanyarà protagonisme enfront de la més limitada —tot i que té èxit— mobilitat tipus ERASMUS.

No hi ha dubte que, en un marc europeu d'elevada mobilitat, una universitat de reduïda dimensió com la UIB solament pot sobreviure si, almenys en els nivells dels postgrau i doctorat, s'especialitza d'una manera notable.

9. L'OBJECTIU DE LA COMPETITIVAT EUROPEA

Un rerefons important del procés de Bolonya és augmentar la competitivitat europea com una economia basada en

el coneixement i, en el pla més immediat, elevar la imatge de l'oferta universitària europea al nivell de l'americana, amb la qual es considera competidora.

Un dels problemes amb els quals ens haurem d'enfrontar és el dels rànquings, tan propis de la cultura nord-americana. No solament és molt difícil trobar els indicadors adequats per calibrar una activitat tan complexa i variada com és la docència universitària, sinó que sempre existirà el perill que els indicadors es converteixin per si mateixos en objectius, de manera que es fal·legin els resultats.

10. QUINS MITJANS HI HA PER ASSOLIR AQUESTS OBJECTIUS?

El procés de Bolonya, com tot canvi, comportarà unes despeses conjunturals, com poden ser tot el temps i les energies emprats per elaborar els nous plans d'estudis o les transformacions que s'han de realitzar a les instal·lacions i el mobiliari per adaptar-se als nous models de docència. Però, sobretot, implicarà un augment important dels costos estructurals de les universitats, almenys en dos fronts: el derivat de l'increment de la feina de caràcter administratiu que suposaran l'homologació dels títols universitaris (per exemple, el suplement europeu al títol), la mobilitat dels estudiants i els processos d'avaluació i qualitat, d'una part, i, de l'altra, el derivat de la necessitat de reduir la ràtio professor/estudiant si es volen assolir els resultats de l'aprenentatge propis de cada

títol, per a la qual cosa fa falta una ensenyança en grups reduïts i fins i tot individualitzada.

És una pena que el debat entre els detractors i els partidaris de Bolonya, tan sorollós, hagi ocultat el problema gravíssim dels recursos necessaris per afrontar Bolonya amb garanties. Es tracta d'un problema encara sense resoldre sobre el qual planegen unes quantes circumstàncies negatives. La primera, és clar, la crisi econòmica, que obliga a reduir la despesa pública. La segona, la falta d'un acord entre Estat i comunitats autònomes sobre el finançament del procés de Bolonya, tot dintre d'un ja de per si mateix complex i canviant sistema de finançament autonòmic. La tercera, la urgència amb la qual s'ha acabat l'adaptació a Bolonya i, consegüentment, la

immediatesa amb la qual es necessitaran més mitjans en una institució de llarg alè, com és la Universitat, que, per exemple, necessita entre cinc i deu anys per formar una professor amb plena capacitat docent.

Si els recursos resulten insuficients, si la manta és massa curta, caldrà optar per destapar el cap (i, per exemple, detreure recursos —i dedicació dels professors— de la recerca) o destapar els peus (i imposar una política de numerus clausus acomodada als recursos efectius de què es disposa). Cap de les dues solucions no és bona, però, si no s'injecten nous recursos, les autoritats acadèmiques, en el pla "macro", i cada professor, en l'àmbit "micro", hauran d'afrontar aquest dilema.

Setembre 2009

5

CULTURA, LLENGUA I ESPORT

RESUM

El pressupost del 2008 del Govern de les Illes Balears destinat a cultura ha augmentat en xifres absolutes, ja que enguany s'hi han destinat 8.018.638 euros. El pressupost ha augmentat 1.069.235 euros respecte a l'any anterior. Per illes, els pressuposts dels consells insulars també han augmentat.

Pel que fa a les arts plàstiques, hem diferenciat entre la programació institucional i la programació comercial: als museus i a les fundacions es manté el nombre de visitats; hi ha pujades i baixades concretes, però poc significatives, i en el cas de les entitats comercials el nombre d'exposicions també s'ha mantingut amb canvis mínims. En l'àmbit musical, es mantenen tots els festivals de música que s'han fet al llarg d'aquests anys; per tant, aquesta continuïtat és sinònim que tenen una bona acceptació. Les discogràfiques mantenen les seves edicions de discs compactes. La Fira del Disc ha arribat a la novena edició, amb tot un seguit d'actuacions i estands. La creació literària es manté com l'any passat, encara que el 2008 hi ha hagut més exemplars, però així i tot tenim una ínfima representació en l'àmbit estatal. D'altra banda, les dades corresponents als dipòsits legals dels consells insulars només han augmentat a les Pitiüses, a Menorca han disminuït i a Mallorca augmenten els llibres però abaixen els fullets. En el cas del teatre, pareix que l'any 2008 ha tingut un petit augment en el nombre de funcions i espectadors, però no gaire significatiu. Quant a la projecció a l'exterior, la Direcció General de Cultura ha participat en set actuacions per Espanya (dues més que l'any passat). En el món del cinema tenim un petit descens en els espectadors (3,5% menys que l'any anterior), però es manté la recaptació; per tant, han pujat els preus de les entrades. Pel que fa al consum dels mitjans de comunicació, la televisió continua capdavantera, encara que ha reduït un minut la mitjana diària, ara són 231 minuts. En relació amb la comunicació escrita, els diaris *Última Hora* i *Diario de Mallorca* són els líders, i en ràdio ho són Mallorca FM C40 i Mallorca FM SER.

Quant al patrimoni, cal destacar l'esforç continu dels consells insulars i d'entitats com ARCA i l'Institut d'Estudis Eivissencs per millorar els béns patrimonials.

Referent a la llengua, cada any es nota més l'augment de l'ús del català, tant a les escoles (hi ha molts més exàmens contestats en català), com a selectivitat i en els mitjans de comunicació. També s'ha incrementat l'oferta de formació per aprendre el català, però, tenint en compte el dèficit que hi havia en aquesta formació entre els autòctons i el fort increment de població d'origen immigrant, des del punt de vista lingüístic encara és insuficient per donar cobertura a les necessitats reals.

5.1.

ELS PRESSUPOSTS

El pressupost del 2008 de la Direcció General de Cultura del Govern de les Illes Balears ha estat de 8.018.638 euros. En termes absoluts, el pressupost ha augmentat 1.069.235 euros respecte a l'any anterior. ([Vegeu el quadre A III-13.](#))

L'any 2008 el pressupost de cultura del Consell Insular de Mallorca va ser de 24,4 milions d'euros i va suposar el 8,55% del total del pressupost del Consell. El Consell Insular de Menorca va dedicar 4,7 milions d'euros a la cultura, xifra que representa un 6,94% del total del pressupost de la institució i supera en 134 mil euros el valor del 2007. D'altra banda, en el Consell Insular d'Eivissa i Formentera el pressupost que es va destinar a la cultura va ser de 5.974.506,83 euros el 2008. ([Vegeu el quadre A III-14.](#))

5.2.

LES ARTS PLÀSTIQUES

Aquest apartat es pot dividir en dos àmbits: la programació institucional i la programació comercial.

5.2.1. LA PROGRAMACIÓ INSTITUCIONAL, LES FUNDACIONS I ELS MUSEUS

Al Casal Sollerí, durant l'any 2008, es varen dur a terme 25 exposicions, dues menys que l'any anterior, repartides en els diferents espais: la planta baixa, l'entresòl, la planta noble, la sala vermella i el pati.

Pel que fa al centre civocultural Ses Voltes, s'hi varen fer un total de vuit exposicions, tres més que el 2007. A causa d'aquest augment, el nombre de visitants d'aquest centre s'ha incrementat al llarg dels anys i ha arribat durant el 2008 a les 44.735 persones, de manera que se superen els 39.860 que hi passaren l'any passat.

A la Llotja no s'hi han fet exposicions perquè l'edifici està en procés de restauració.

L'Obra Social de Sa Nostra va dur a terme un total de 76 exposicions repartides per les diverses sales de què disposa a les Illes. Al Centre Cultural de Palma es varen fer 14 exposicions; a Menorca, sumant les sales de cultura de Maó i Ciutadella més altres espais de col·laboració, s'hi varen fer un total de 21 exposicions; a la Sala de Cultura d'Eivissa, 15; a la de Formentera, 2, i a les sales de la part forana, un total de 24 exposicions. ([Vegeu el quadre A III-15.](#))

Pel que fa a la Fundació La Caixa, segons les dades de l'Obra Social per a les Illes Balears, les exposicions culturals d'art i objectes artístics fetes al Caixa Fòrum de Palma han rebut 499.390 visites, i s'hi han fet un total de nou exposicions.

Pel Museu de Mallorca el 2008 hi varen passar un total de 25.940 visitants, una xifra molt superior a l'any passat, en què arribaren a 23.982. El nombre d'obres de la col·lecció queda repartit en els diversos fons que té el museu: el fons arqueològic, el fons de belles arts, el fons etnogràfic, el fons fotogràfic, el fons documental, el fons bibliogràfic i les arts decoratives i industrials. A la secció etnològica de Muro arribaren un total de 2.661 visitants i baixa en 13 la xifra de l'any anterior.

El Museu de Lluç va rebre un total de 21.300 visites, unes 80 persones més que el 2007. El fons del museu continua tenint un nombre lleugerament superior a les dues mil obres de diversos autors, dels quals destaquen: Gabriel Femenia Maura, Gregori Bauçà, Joan Miró, Montesinos, Joan Miralles, Ricard Anckermann, etc. Durant el 2008 s'hi han incorporat figures de Nadal de Can Bernardí Nou, d'Antònia i Andreu de S'Aranjassa, de M. Garcies i de Joan Guerra. També jocs de cafè dels anys cinquanta i quadres de pintors mallorquins actuals que passen a formar part del fons de reserva.

La Fundació Pilar i Joan Miró té un patrimoni artístic constituït per unes 4.000 obres de pintura, escultura, dibuix i obra gràfica del propi Joan Miró. A la col·lecció, però, cal afegir-hi centenars d'objectes que l'artista arreplegà i que formaven part del seu particular entorn creatiu, així com 400 obres d'altres artistes, majoritàriament procedents de donacions i homenatges a Joan Miró, entre les quals destaquen Chagall, Tàpies, Clavé, Chillida i Úrculo, entre d'altres. Pel que fa als nous ingressos d'obres, aquests es redueixen a

la peça Malabarista, de Baltazar Torres, i referent als visitants, l'any 2008 la Fundació ha rebut un total de 43.991 visites, 19.027 menys que l'any passat.

El Museu d'Art Espanyol Contemporani de la Fundació Joan March el 2008 va rebre un total de 102.658 visitants, xifra inferior a la del 2007, en què va ser d'un total de 113.385. El nombre d'obres de la col·lecció permanent és de 70, i hi destaquen autors com Picasso, Miró, Dalí, Gris, Chillida, Tàpies, Barceló, Claver, Miralles, Ferran García Sevilla, Palazuelo, Rivera, Broto...

Pel Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma Es Baluard varen passar 352.937 visitants, 32.749 persones menys que el 2007. La col·lecció estable del museu té un total de 564 obres d'art, i entre els artistes més destacats hi figuren: Picasso, Miró, Sorolla, Picabia, René Magritte, Anglada Camarasa, Munch i Esteban Vicente, entre d'altres. El nombre d'obres incorporades al fons del museu el 2008 fou de 25 peces. Les principals exposicions temporals varen ser les de «Light Messages», «Nomad», de Jason Martin, «En Privat 1»; «Echoes», de Francesca Martí; «80 y Derivas», «Animar-te. 20 anys d'animació per ordinador a la UIB» cartells de Joan Miró.

El 2000, va començar la renovació del Museu Diocesà de Mallorca, que es va inaugurar l'abril de 2007. El museu té una col·lecció permanent que fa un recorregut per la història de l'art de Mallorca. L'any 2008 s'hi ha fet la primera exposició temporal titulada «La fe i la mar. Creences i devocions del món marítim». També s'hi

han fet les ponències de les Jornades de l'Associació de Museòlegs de l'Església de Espanya. S'han fet visites escolars al museu i visites especials amb motiu de festivitats assenyalades com Sant Sebastià, Sant Jordi o sobre històries i llegendes dels reis Jaume I i Jaume II. Pel que fa al nombre de visitants, el museu a rebut un total de 4.500 visites l'any 2008.

També cal destacar la incorporació en espais públics de Palma d'exposicions d'escultures, com les d'Alicia Ribeiro, entre d'altres.

El 2008 el nombre de visitants del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera va ser de 17.276, inferior a la quota del 2007. En canvi, a la necròpolis del Puig des Molins s'ha aconseguit un petit augment en el nombre de visitants, ja que s'ha arribat als 4.598 visitants. Cal destacar, però, que entre els dos han rebut, a més, 7.429 visites escolars.

A l'Ateneu de Maó, l'any 2008, si bé no hi va haver variacions en les col·leccions permanents respecte al 2007, hi va haver una gran varietat d'activitats, des de conferències sobre temes diversos en un cicle de cine fòrum passant per exposicions o cursos de formació, entre d'altres. D'aquesta manera, l'Ateneu de Maó es consolida com un dels principals focus culturals de Menorca i es confirma com un espai de referència en aquest àmbit. Tot i que no n'hi ha un recompte, s'estima que hi ha hagut unes 5.000 visites al museu al llarg de l'any 2008.

El Museu de Menorca registre 9.820 visites, inferior a la xifra facilitada de l'any 2006, amb 11.352 visites. El Museu

Monogràfic de Pol·lèntia ens ha facilitat les dades dels dos darrers anys i també ha seguit la tendència de la majoria dels museus de les Illes Balears i ha passat d'unes 16.000 visites el 2007 a 14.241 el 2008. També ens ha facilitat dades dels darrers tres anys el Museu Balear de Ciències Naturals, que ha sofert una evolució decreixent, ja que ha passat en els dos darrers anys de 18.144 a 18.058. [\(Vegeu el quadre A III-16.\)](#)

5.2.2. LA PROGRAMACIÓ COMERCIAL

Pelaires va augmentar el nombre d'exposicions, ja que ha passat de les deu del 2007 a les dotze que del 2008, tenint en compte les vuit de la Sala Pelaires i les quatre del Centre Cultural Pelaires. La Galeria Altair acollí el 2008 un total de quatre exposicions, les mateixes que l'any anterior. A la Galeria Major l'oferta es va mantenir en deu exposicions, el mateix nombre que les organitzades el 2007. La Galeria Mediterrània va tancar durant l'any 2008. Pel que fa a la Galeria Horrach Moyà, s'han fet cinc exposicions, les mateixes que el 2007. La Galeria Joan Oliver Maneu, amb al major augment d'exposicions, va tenir quinze exposicions el 2008, enfront de les deu de 2007, i també la galeria Joanna Kunstmann, on es feren cinc exposicions al llarg del 2008. Pel que fa a la Galeria Xavier Fiol, hi va haver sis exposicions el 2008, una menys que l'any anterior. Finalment, la galeria Aba Art Contemporani ha organitzat un total de cinc exposicions, tres menys que les registrades el 2007. [\(Vegeu el quadre A III-17.\)](#)

5.3.

LA MÚSICA

En aquest apartat es fa un recorregut pels esdeveniments musicals duts a terme a les Balears. S'ha de fer ressaltar la iniciativa de l'Ibatur «Un hivern a Mallorca», els festivals, els concerts fets a les fundacions de La Caixa i Sa Nostra, les produccions de les discogràfiques i la Fira del Disc.

5.3.1. ELS FESTIVALS

En aquest apartat farem menció d'alguns dels festivals musicals més importants que s'organitzen al llarg de l'any a les Balears.

Cal esmentar, per la qualitat musical que ofereixen, els festivals d'estiu que cada any es fan a Mallorca, començant pels de Pollença i els dos festivals de música del Castell de Bellver de Palma. Així, el festival de Pollença arribà a la 47a edició, i hi varen actuar Roger Hodgson, l'Orquestra de Cambra de Berlín i la Voice of New Orleans, entre altres artistes de renom internacional. També hi varen intervenir l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears i la Coral de la Universitat de les Illes Balears.

Igualment, com cada estiu, un dels festivals més importants que es duen a terme és el Festival Internacional de Jazz de sa Pobla. El 2008 se'n va fer la catorzena edició amb un cartell d'actuacions que incloïa John Zorn Acustic Masada amb artistes convidats (Uri Caine i Cyro

Baptista), Nicholas Payton Trio, Big Yuyu Hot Band i Jimmy Weinstein's Travelling School Band, que tanca el festival el 26 d'agost.

S'ha de destacar també la cinquena edició del Jazz Voyeur Festival amb les actuacions de Ron Carter, Kenny Barron, Portaña Jazz Band, Larry Carlton, Bebo i Chucho Valdés.

La vuitena edició del Festival Waiting for Waits destaca per les actuacions de música acústica d'arrels americanes. Es fa durant el mes de juliol. Steve Wynn, Mary Lee's Corvette i The Arlenes configuren la part destacada del cartell d'aquest festival.

Cal esmentar el Festival Internacional de Música «Serenates d'Estiu», que va tenir lloc durant al mes d'agost amb cinc àrees temàtiques: grans trios amb piano, el barroc italià, un concert de piano (amb música de Beethoven), serenates per a infants i, per tancar, un concert homenatge al centenari de Pablo Sarasate.

Bunyola, a pesar dels problemes pel canvi en la direcció artística, finalment durant els mesos de novembre i desembre va tenir lloc la XXIV edició, amb onze actuacions, tres de les quals estaven dedicades als intèrprets més joves. Entre aquestes hi havia el Duo Bleuse, vingut de França, amb el septímet de l'Orquestra Simfònica de Balears; Noemí Dalmau i Jenny Borgatti, amb un repertori divers format per Txaikovski, Ravel i Gershwin; Neus Estarrelles, del Trio Vermeer, i el manacorí Andreu Riera.

5.3.2. «UN HIVERN A MALLORCA»

La Conselleria de Turisme del Govern dels Illes Balears organitza i patrocina des de 1982 una sèrie d'activitats per a l'esplai de residents i visitants. El programa «Un hivern a Mallorca» comença al mes de gener i dura fins al mes d'abril. Després del parèntesi estival, continua des del mes d'octubre fins al desembre. En total, set mesos de nombroses activitats, totes gratuïtes, de les quals el turista pot gaudir mentre passa les seves vacances a l'illa. Mensualment, es publica un fullet que conté aquest programa juntament amb altres propostes i que es pot obtenir en oficines de turisme o bé es pot baixar des del web de l'Ibatur. Entre tots els actes que s'organitzen, subratllam el cicle de música d'òrgans històrics durant els mesos d'octubre i novembre, amb músics procedents de diversos països que interpreten, en ocasions acompanyats de cantants o altres instruments, obres de diferents compositors en esglésies de l'illa. A més d'aquests actes, «Un hivern a Mallorca» patrocina i col·labora amb altres cicles culturals.

Durant el 2008 es va col·laborar en 50 activitats a diferents llocs d'arreu del món, com Nova York, Barcelona, Hamburg, Randa, Deià, Pollença, etc. Es va col·laborar en el XXX Festival Internacional de Deià, el XX Festival de Música Clàssica Antoni Lliteras (Artà), el IX Festival Internacional d'Orgue a la Seu de Mallorca o en el Festival Chopin de Valldemossa i el Festival d'Orgue Antoni Martorell, entre d'altres.

5.3.3. LA FUNDACIÓ SA NOSTRA

En l'apartat de programació musical de l'Àrea de Cultura de la Fundació Sa Nostra, cal destacar l'activitat de la Camerata Sa Nostra, formació musical estable d'instrumentistes nascuda fa més de quinze anys. Durant l'any 2008, la Camerata ha fet concerts amb solistes i directors de prestigi internacional, i ha programat obres del repertori de música de cambra en els cicles musicals illencs.

Així mateix, cal destacar la XLV edició del concert al torrent de Pareis, un esdeveniment singular de l'estiu mallorquí.

Fent un resum general per illes, cal dir que en total s'han fet 100 concerts. Al Centre de Cultura de Palma el 2008 hi varen tenir lloc un total de 29 concerts, amb 24.145 espectadors, als quals en podem sumar altres vuit fets en altres espais mallorquins, amb 5.050 espectadors. Al total de les sales de cultura de Menorca es feren 59 concerts musicals, amb 5.550 espectadors, repartits pels diferents espais de l'illa. Pel que fa a les Pitiüses, es varen dur a terme dotze concerts, set a Eivissa (474 espectadors) i cinc a Formentera. ([Vegeu el quadre A III-18.](#))

5.3.4. LA FUNDACIÓ LA CAIXA

La Fundació La Caixa va organitzar el 2008 una sèrie d'activitats relacionades amb la música com el Cicle de Música Barroca o «L'art de la veu», el curs «Redescobrim les obres mestres V» o espectacles com *l'Spaisonor* o el *Diversons*.

5.3.5. DISCOGRÀFIQUES

Pel que fa a les edicions musicals, Produccions Blau va igualar la quantitat de discs compactes editats durant el 2007, amb 32. Ona Digital els superà amb dos més, 23, després de triplicar la seva edició el 2007. I ACA va reduir la seva edició a la meitat, només en va publicar 2. ([Vegeu el quadre A III-19.](#))

5.3.6. LA FIRA DEL DISC

La Fira del Disc arriba ja, amb la del 2008, a la IX edició. Aquest any s'ha repetit la bona experiència de l'edició anterior al Palma Arena. Va tenir lloc del 24 al 26 d'octubre. A part dels estands dedicats exclusivament a la venda de productes musicals diversos, la fira presenta en el programa un total de 22 actuacions. Destaquen Malesta, el DJ Jesús Ordovás, Marlovers, Men, Jaume Anglada, The Quatermass o After Chabon, entre d'altres.

5.3.7. LA MÚSICA AL TEATRE PRINCIPAL DE PALMA

Durant el 2008 ja hi podem trobar unes quantes activitats, entre les quals destaquen les de caire musical. Cal esmentar la XXII Temporada d'Òpera i el segon Cicle Musical de Cambra. En total, s'han dut a terme 50 actuacions al llarg de l'any dedicades a l'activitat musical, amb 22.015 espectadors i una mitjana de 440 espectadors per actuació, molt superior a l'activitat teatral, que només aconsegueix una mitjana de 173 espectadors, tot i que l'oferta d'actuacions sigui superior (135).

5.3.8. ENTITATS VINCULADES A LA MÚSICA

En aquest apartat farem referència a diverses fundacions i entitats de l'àmbit cultural balear, i concretament a les tasques dutes a terme per aquestes en el camp musical.

Pel que fa a la Direcció General de Cultura, l'any 2008 va participar en 23 activitats musicals, tant a les Illes Balears com fora de l'àmbit insular. Destaca la seva presència a les ciutats de Vic, Manresa i Cannes.

Començant per les Joventuts Musicals de Ciutadella, aquesta organització menorquina ha fet un total de 13 concerts del cicle «Dilluns de Música», amb molt bona assistència de públic. La majoria dels seus concerts són programats per mitjà del Pla de Concerts de Joventuts Musicals d'Espanya i són patrocinats pel Ministeri de Cultura. A més d'aquests, però, també ha organitzat el 2008 un total de 8 concerts escolars i familiars (quatre d'escolars i quatre de familiars), quatre concerts de l'Orquestra de Cambra Illa de Menorca, vuit de corresponents al Festival de Música d'Estiu i dos concerts al carrer, aquests a càrrec de joves estudiants de l'Escola Municipal. Juntament amb altres activitats, han fet un total de 100 activitats diferents, com la projecció de pel·lícules al cine club i de documentals.

Les Joventuts Musicals de Maó, per la seva part, han dut a terme tres grans blocs de concerts: els de temporada (9 en total), els del XXXV Festival de Música de Maó (7 concerts) i els de l'Orquestra de Cambra

Illa de Menorca (5 concerts més els mateixos a Ciutadella, cinc més a Maó, un a Pollença i un a Fornells, que sumen un total de 12 actuacions de l'OCIM).

La Fundació Amics de l'Òpera de Maó també destaca com una important organització en aquest àmbit musical de Menorca. Ha aconseguit una assistència de 3.420 espectadors sobre un total de 3.870 localitats en les activitats organitzades el 2008. Aquestes activitats, separades en dues temporades (primavera i tardor-hivern), s'han fet al Teatre Principal de Maó. Les obres interpretades han estat *I Puritani*, de John Osborn, i *La Bohème*, produïda per Miguel Massip i sota la direcció musical de Machael Güttler, ambdues interpretades per l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears i la coral Els Amics de l'Òpera.

Jazz Obert és una associació sense afany de lucre que des de Menorca vetlla per oferir un bon repertori de música de jazz als amants d'aquest estil. El 2008 han aconseguit fer el Festival Internacional de Jazz de Menorca, una cita ineludible en el calendari cultural gràcies a una oferta musical de qualitat. Han organitzat un total de sis concerts, més el cicle III Trobada de Dixieland, que va incloure concerts i altres activitats. També han fet audicions per a escolars i un parell de exposicions.

També cal esmentar la restauració de l'orgue històric de Sant Francesc gràcies a la col·laboració del Govern, el Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament de Palma. La inauguració va coincidir amb la celebració del Festival Antoni Martorell.

5.4.

L'EDICIÓ

Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), el nombre de títols editats el 2008 a les Illes Balears s'ha reduït, mentre que el d'exemplars ha augmentat. El nombre de títols de llibres publicats només representa un 1,16% sobre el total espanyol, de manera que minva aquest percentatge respecte a l'any anterior, en què va suposar un 1,37%. Pel que fa als fullets editats, representen un 1,55% de l'Estat, percentatge que també implica un descens. [\(Vegeu el quadre A III-20.\)](#)

Les dades corresponents als dipòsits legals dels consells insulars ens indiquen que hi ha hagut un petit descens d'edició de llibres, fulls i fullets.

L'any 2008 el nombre de llibres incorporats en el dipòsit legal del Consell de Mallorca va ser de 727, un total de 10 exemplars més que l'any anterior. Pel que fa als llibres en català, es passà de 401 a 339, una baixada important, mentre que en castellà han augmentat molt, ja que han passat de 158 a 257. Cal comentar que es produeix la diferència més elevada des del 2002. Quant al nombre de fulls i fullets, el 2008 podem dir que s'ha mantingut certa estabilitat, encara que ha variat en 63 unitats, perquè ha passat de 1.086 a 1.023.

A Menorca, el nombre de llibres editats ha passat de 57 l'any 2007 a 53 durant el 2008; per tant, ha baixat en 4 unitats. L'edició de fulls i fullets suma un total de 232, menys que el 2007 (281 títols), xifres semblants a les del 2006.

A les Pitiüses el 2008 es varen editar un total de 25 llibres, tres més que el 2007. En català se n'editaren 13, de manera que s'igualà la quantitat del 2007. En castellà es passa de 7 a 8 exemplars; per tant, es manté la quantitat en valors similars al 2006. El nombre de fulls i fullets va ser de 96, de manera que es recupera la caiguda de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre AIII-21.\)](#)

Referent als lectors de llibres, s'ha de dir que les Balears es troben per primera vegada des del 2005 per sota de la mitja espanyola. La mitjana estatal ha perdut dos punts, mentre que les Illes Balears han perdut quatre punts percentuals: de 57 a 53,5%. Madrid manté el seu lideratge amb un índex de lectura de 67,5%, i Navarra se situa en la segona posició amb el 59,2%, amb una important pujada, quan la tendència general és a la baixa. [\(Vegeu el quadre AIII-22.\)](#)

5.5.

EL TEATRE

En aquest punt es fa referència a dos aspectes: d'una banda, les activitats pròpies que han dut a terme els teatres de les Illes i, d'altra banda, la projecció a l'exterior.

5.5.1. L'ACTIVITAT ALS TEATRES I ALS AUDITORIS

L'anàlisi de les dades dels teatres i dels auditoris s'ha tractat conjuntament per la dificultat que implica fer una separació acurada dels actes musicals i dels teatrals.

Pel que fa a l'activitat dels teatres de Palma, a l'Auditori, el 2008, va haver-hi un total de 88 espectacles, 12 més que l'any 2007, amb un total de 321 funcions, 55 més que l'any anterior. El Teatre del Mar va fer el 2008 un total de 116 funcions, deu funcions més que el 2007, de manera que canvia la tendència a la baixa dels darrers anys. El 2008 el Teatre Municipal de Palma (compost pel Teatre Xesc Forteza i el Teatre del Passeig Mallorca) va fer 235 funcions, dotze menys que el 2007, i el nombre d'espectadors baixà en un 6,88%. Pel que fa al Teatre Sans, organitzà 91 funcions, amb una considerable baixada tant en funcions com en espectadors d'un 20% i 30% respectivament. El nombre d'espectadors va ser de 6.140. Al Teatre Principal de Palma, reinaugurat el 2008, hi va haver 199 actuacions i 52.600 espectadors, i es posa al capdavant dels teatres de Palma.

Per analitzar l'activitat dels teatres a la part forana de Mallorca, s'han tingut en compte les funcions fetes a l'Auditori Sa Mònica (65), l'Auditori d'Alcúdia (104), el Teatre Municipal de Manacor (293), el Teatre Municipal d'Artà (148) i el Teatre Municipal d'Alaró (14). Hi ha un increment general a tots els teatres de la part forana, excepte al d'Alcúdia, que baixa només un 1,6%. Cal destacar el nou Teatre Municipal d'Alaró, obert el maig de 2008. En el nombre d'espectadors, el 2008 l'Auditori Sa Mònica va tenir 14.173 espectadors, un 53,4% més que durant el 2007 i el rècord d'espectadors dels darrers cinc anys. A l'Auditori d'Alcúdia el nombre d'espectadors del 2007 ha estat de 20.629, quantitat que reflecteix l'augment de la seva oferta de

funcions i suposa un 2,15% més d'espectadors que l'any anterior. El Teatre Municipal de Manacor continua la bona tasca feta i manté si fa no fa el nombre de funcions i el d'espectadors, tot i que hi hagi petits descensos per comparació al 2007. El nou Teatre Municipal d'Alaró ha iniciat la seva oferta el 2008 i ha registrat uns 1.255 espectadors. Finalment, al Teatre Municipal d'Artà el total d'espectadors ha estat de 26.659.

A Menorca, el 2008, al Teatre Principal de Maó es varen dur a terme 108 funcions, un poc per sota de les 114 del 2007, i hi ha hagut 42.608 espectadors, un 1,37% més que l'any anterior. Pel que fa a Can Ventosa, l'augment ha estat molt important, ja que s'hi han fet 178 funcions, un increment de l'oferta del 36,92% i suma una participació d'espectadors d'entorn dels 33.500. A l'Auditori de Cas Serres, el nombre de funcions durant el 2008 va ser de 118, que doblen les 51 del passat exercici, amb uns 12.980 espectadors. [\(Vegeu el quadre A III-23.\)](#)

5.5.2. LA PROJECCIÓ A L'EXTERIOR

La Direcció General de Cultura de les Illes Balears participà el 2008 als actes següents:

- XVIII Mostra de Teatre Infantil i Juvenil d'Igualada «La Mostra», feta entre el 14 i el 18 de maig, a la programació de la qual hi havia Elàstic Nou (amb l'espectacle *El bosc dels ferrerets*), i Estudi Zero de Mallorca (amb el muntatge *La mar d'aventures*), a més de la presència institucional amb un estand dins l'espai de la mostra.

- XVIII Mostra de Teatre Valencià d'Alcoi, feta entre el 12 i el 14 de juny. La presència balear aquí es basà en dos punts. A més de l'espectacle *Tape*, de La Fornal, el Govern de les Illes Balears ha tingut presència activa a la mostra amb un estand propi de la Conselleria d'Educació i Cultura a la Llotja de Sant Jordi, on varen tenir lloc les trobades entre programadors i les ofertes escèniques dels grups balears, a més de la presentació del llibre CD *Material Acústic Antiaïllant*.
- Fira de Teatre al Sud, feta a Còrdova del 30 de juny al 4 de juliol. En aquesta ocasió la nostra comunitat va presentar l'estrena de la versió en castellà de l'obra *Estima'm una mica*, a més de la presentació del CD promocional.
- Trobades a Magàlia, a Àvila, del 9 al 12 de juliol, amb l'assistència a la trobada del delegat d'Arts Escèniques, Josep R. Cerdà, i els autors Marta Barceló i Vicent Ferrer. S'hi va fer una lectura dramatitzada de la peça *Control de passaports*, de Marta Barceló.
- Fira de Teatre al Carrer de Tàrraga, feta entre l'11 i el 14 de setembre, on el Govern de les Illes Balears va instal·lar un estand promocional a la Llotja i va conferir la participació de tres companyies a més de la presentació del llibre CD de promoció dels autors teatrals balears *Material Acústic Antiaïllant*.
- Fira Internacional de Teatre i Dansa d'Osca, feta entre el 29 de setembre i el 3 d'octubre, en què el Govern de les Illes Balears participà amb la inclusió d'un estand promocional institucional i la representació dels espectacles *Petita Lula*, de la companyia de dansa Maria Antònia Oliver; el muntatge *La tanca*, del dramaturg pollencí Josep Pere Peyr, i *Setembre*, de la companyia de teatre Res de Res.
- Tercera edició de Mercartes, Sevilla, del 19 al 21 de novembre, en què ha participat amb un estand promocional. Cal destacar la projecció audiovisual dels espectacles *TV or not TV*, de la companyia Te a Tres, i *Rosa mutabile*, d'Elàstica Nou.

5.6.

CINEMA

Pel que fa a la temàtica cinematogràfica, és important veure quina ha estat l'evolució en cinema comercial i cultural.

5.6.1. EL CINEMA COMERCIAL

El nombre de pantalles de cinema es manté en 98. Aquest fet deixa les Balears en relació amb la resta de províncies espanyoles en el lloc onxè. Pel que fa al nombre d'espectadors, aquests mostren un descens del 3,53%,³⁰ la vuitena província, molt a prop de Múrcia, que té quasi 50 pantalles més, però per primera vegada des del 2002 per sota dels tres milions

30. Fet que no és independent de la competència creixent del cinema a casa.

d'espectadors. Les recaptacions podem dir que en general es mantenen (mostren un augment del 0,24%). Així doncs, aquestes dues variables donen a entendre que han augmentat els preus durant el 2008: d'una mitjana de 5,41 euros per espectador el 2007 a 5,61 euros el 2008. (Vegeu el quadre [A III-24](#) i [A III-25](#).)

L'hàbit d'assistència al cinema de la població de les Illes Balears el 2008 reflecteix que són els joves (entre 14 i 24 anys) els que van més al cinema i els que ho fan amb més freqüència. Una vegada al mes és l'assistència més habitual. El col·lectiu que menys hi va és el de 64 anys i més, seguit del grup d'edat anterior. Per tant, pel que fa a les Illes Balears, podem dir que com més grans menys van al cinema. També és interessant destacar que quasi la meitat de la població no va mai al cinema (42,7% dels homes i 52,7% en el cas de les dones), una qüestió especialment notable en el grup de persones de més edat, en què el 80,9% afirma no anar mai a consumir cinema. Per comparació a les dades del 2007, l'assistència al cinema ha baixat considerablement en els grups més joves i ha pujat en els grups de més edat, a causa de la competència del cinema a casa. (Vegeu el quadre [A III-26](#).)

5.6.2. EL CINEMA DE FILMOTECA

El Centre de Cultura de Sa Nostra de Palma tornà a oferir un any més un programa de cinema ben complet que confirma l'Obra Social Sa Nostra com l'agent que desenvolupa l'activitat de cinema de filmoteca més important de les Illes. Al

Centre de Palma, doncs, hi ha haver un total de 124 projeccions de cinema i audiovisuals diversos,³¹ als quals hauríem de sumar els 60 de la part forana, que varen reunir un total de 30.683 espectadors. A les sales de cultura de Menorca es varen projectar un total de 78 pel·lícules amb 2.332 usuaris, mentre que a Eivissa foren 11 amb 133 usuaris. Com a complement de la seva programació de cinema, es publica la revista especialitzada *Temps Moderns*, amb 10 números anuals.

5.7.

ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

En aquest apartat s'intenta fer una breu anàlisi dels principals mitjans de comunicació: la premsa escrita, la ràdio i la televisió.

5.7.1. ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ ESCRITS

El percentatge de població lectora de premsa diària a les Illes Balears és del 48,6%, 6,5 punts per sobre respecte a la mitjana de l'Estat. (Vegeu el quadre [A III-27](#).)

Última Hora, *Diario de Mallorca* i *El Mundo - El Día de Baleares* es consoliden al capdavant dels diaris regionals, amb unes mitjanes de tiratge el 2008 de 43.031, 26.418 i 60.000³² respectivament. S'ha de dir que els dos primers es mantenen en números similars als de l'any passat. (Vegeu el quadre [A III-28](#).)

31. Durant el tancament per reformes de l'1 de maig al 14 de desembre es feren les projeccions a la Sala Augusta.

32. Segons *El Mundo*.

L'índex de difusió va ser el 2008 de 36.260 exemplars per a *Última Hora*, 26.418 per a *Diario de Mallorca* i 17.605 per a *El Mundo - El Día de Baleares*. Aquestes xifres suposen sobre el total un 37,46%, un 23,40% i un 18,18% respectivament.

L'any 2008 els cinc diaris amb un nombre més elevat de lectors, segons l'estudi general de mitjans (EGM), per ordre d'importància, varen ser *Última Hora* (202.000), *Diario de Mallorca* (141.000), *Marca* (49.000), *El Mundo* (44.000) i el diari gratuït *Qué* (46.000). A Menorca es manté el diari *Menorca* (32.000) respecte a la classificació de l'any 2007.

Si comparam les dades del 2008 amb les obtingudes el 2007, podem afirmar que la tònica general dels diaris és que baixi el nombre de lectors, llevat dels dos més importants que han augmentat, *Última Hora* i *Diario de Mallorca*, amb un 3,59 i un 13,7 respectivament. En canvi, els que estan per darrere a la llista dels més venuts han baixat entre un 3% i 35%. Cal destacar la baixada general dels diaris esportius *Marca* i *Sport*. Com a aspecte positiu, hi ha només el *Diari de Balears* i *El País* amb un destacats 28% i 18%. [\(Vegeu el quadre A III-29.\)](#)

Els lectors de diaris de les Illes Balears, segons l'EGM, en bona part són homes, ja que aquests suposen gairebé el 60% (57,7%) del total de lectors, encara que la presència de la dona ha augmentat dues dècimes respecte al 2007. Per edats, cal esmentar que és la població d'entre 45 i 64 anys la que llegeix més el diari (el 30,8% dels lectors), mentre que el 55,3%

dels lectors tenen entre 14 i 44 anys, i només el 13,7% dels lectors són més grans de 65 anys. Pel que fa a la mitjana d'edat dels lectors, és de 43,9 anys. Si l'anàlisi es fa per nivells d'instrucció, cal dir que la majoria dels lectors (el 66,1%) tenen un nivell elemental (educació general bàsica o batxillerat elemental), en primer lloc, i mitjà (BUP, COU o formació professional), en segon lloc; també cal tenir en compte que representen el major percentatge de població total (un 63,7%). [\(Vegeu el quadre A III-30.\)](#)

D'entre les publicacions periòdiques, cal diferenciar, a l'hora de fer l'anàlisi, els suplementes, les revistes setmanals i les revistes mensuals.

Segons l'EGM, els tres suplementes més llegits el 2008 a les Illes Balears varen ser *Brisas* (98.000 lectors), *Mujer de Hoy* (57.000) i el *Magazine de La Vanguardia* i altres diaris (59.000). En general, podem dir que són les dones les qui més llegeixen aquests suplementes, mantenint una proporció molt propera al 60% respecte al 40% restant que representarien els homes. La mitjana d'edat dels lectors és de 46,2 anys. [\(Vegeu el quadre A III-31.\)](#)

La revista setmanal més llegida a les Illes el 2008, amb molta diferència respecte a la resta, és *Pronto* (197.000 lectors). Pel que fa als percentatges de lectors per gènere, aquí encara s'incrementa més la diferència, ja que són les dones la majoria que el llegeixen, amb un 66%, enfront del 34% dels homes. La mitjana d'edat dels lectors és de 45,2 anys.

Les dues programacions mensuals més llegides durant el 2008 varen ser *Digital+*, amb 83.000, i *Muy Interesante*, amb 70.000 lectors. El 51,5% dels lectors eren homes, enfront d'un 48,4% de dones. La mitjana d'edat dels lectors va ser de 38,8 anys.

5.7.2. LA RÀDIO

Les cinc emissores radiofòniques més escoltades a les Balears durant el 2008 segons FUNDACC, que ens dona més dades per emissores de les Illes, varen ser, en primer lloc, Mallorca FM C40 (18%); en segon lloc, Mallorca FM CDIA (9,8%), i, en tercera posició, Mallorca FM COPE (6,62%), tot i que no gaire lluny quedà KISS FM (6,43%). Pel que fa a les dades d'IB3 Ràdio, cal diferenciar-les per onades. Així, durant la primera onada del 2007 s'estimen uns 2 mil oients, tant en la programació setmanal com en la dels dies laborables. La segona onada registra un augment: 3 mil oients en les estimacions de dilluns a diumenge. Finalment, la tercera onada manté el registre, amb els 3 mil oients en les estimacions setmanals. El 2008, segons FUNDACC, els oients es troben al voltant dels 13.000. En aquest apartat, cal destacar que entorn del 58,9% dels oients de les Illes va optar per les ràdios de caire temàtic, enfront del 42% aproximadament d'oients que va optar per les ràdios de tipus generalista. [\(Vegeu el quadre A III-32.\)](#)

Si s'analitzen les dades per franges horàries, en general, el màxim d'audiència és al matí (de les 8.00 a les 14.00 hores), amb un 50,3% dels oients. En les ràdios

de tipus generalista, hi ha una punta horària molt marcada al matí, amb un 47,5% del total d'oients d'aquestes emissores. Aquesta tendència també es compleix pel que fa a les ràdios de tipus temàtic, ja que també es donen els màxims d'audiència en la franja de les 8.00 a les 14.00 hores, amb un 51,9% dels oients. [\(Vegeu el quadre A III-33.\)](#)

En analitzar l'audiència de la ràdio per dades sociodemogràfiques, a les Illes s'obté un perfil força ajustat dels oients. El percentatge d'homes que escolten la ràdio és d'un 54,2%, i el de dones, d'un 45,8%. Si s'analitza per tipus d'emissions, cal esmentar que la major part dels oients de la ràdio generalista són homes (62,7%) d'entre 45 i 64 anys (35,6%). La mitjana d'edat en la ràdio generalista és de 47,5 anys. En la ràdio temàtica, també hi ha una presència més elevada d'homes (53%). Respecte a l'edat, la majoria són oients amb edats compreses entre 25 i fins a 44 anys, que formen el gruix més important d'oients. La mitjana d'edat en la ràdio de tipus temàtic és de 37,1 anys.

La ràdio de tipus musical repeteix les mateixes pautes. És escoltada majoritàriament per homes, tot i que de manera ajustada, ja que suposen un 53'1%, i per persones amb una edat compresa, novament, entre 25 i 34 anys, encara que podem dir que és especialment el grup de 25 i a 44 anys. El nivell d'instrucció de la majoria dels oients és d'educació general bàsica o batxillerat elemental i de BUP, COU o formació professional, grups que suposen un 67,3% del total d'oients. [\(Vegeu el quadre A III-34.\)](#)

5.7.3. LA TELEVISIÓ

El 2008 el consum televisiu a les Illes Balears va ser de 231 minuts de mitjana diària, dada que es redueix a un minut respecte a l'any anterior. Les tres cadenes de televisió més vistes, per ordre d'importància, varen ser Tele 5 (23,7%), TVE1 (21,6%) i Antena 3 (15,9%). Amb menys audiència, les varen seguir La Sexta (6,1%), Cuatro (5,1%), IB3 (3,8%) i la televisió autonòmica de Catalunya, TV3 (2,8%). Finalment, en els darrers llocs, es varen situar l'altre canal català, Canal 33 (0,4%), i Canal 9 (0,9%). Cal remarcar les altres no locals que tenen una participació conjunta del 15,4% i es troben just per darrere les tres grans. [\(Vegeu el quadre A III-35.\)](#)

5.8.

EL PATRIMONI

Aquest apartat fa referència a les iniciatives dutes a terme en el camp del patrimoni tant per part dels tres consells insulars com per altres entitats. Així, primer farem esment a les més destacades dels consells insulars durant el 2008.

En el cas de Mallorca i pel que fa a béns immobles declarats bé d'interès cultural (BIC), el Consell Insular en va declarar un total de set: dos conjunts històrics, un monument amb tipologia d'edificis religiosos, un lloc etnològic, un llogaret, un lloc etnològic, un delimitació de monument d'arquitectura defensiva i una construcció etnològica. Com a béns mobles

declarats BIC, en trobam tres: les embarcacions *Alzina*, *Hispania* i *Port Blau*. Dins els béns immobles declarats bé catalogat, en podem trobar dos: els llogarets de sa Talaïassa i Cas Senyor de Santanyí. [\(Vegeu el quadre A III-36.\)](#)

El Consell de Mallorca du a terme diverses actuacions de promoció i conservació del patrimoni: accions encaminades a la restauració, la conservació i la difusió del patrimoni etnològic del molins de Mallorca per mitjà del programa FODES-MA i amb col·laboració de la Conselleria de Medi Ambient; elaboració d'una guia de rutes culturals com la ruta de l'art, la ruta de les artesanies o la ruta dels talaiots, amb un total de vuit de diferents; el Fons d'Art Contemporani del Consell, amb més de 300 peces; el Centre d'Arqueologia i Restauració de Son Rossinyol; la conservació de les possessions de Mallorca, i diferents imatges de promoció de Mallorca.

El Consell Insular de Menorca en temes de gestió va tirar endavant diverses iniciatives. Destaquen, per exemple, l'inici de la incorporació de bé catalogat insular de la Farmàcia Llabrés de Ciutadella. S'ha acabat l'excavació, la restauració i l'adequació de la casa prehistòrica Cartailhac de Torre d'en Galmés (Alaior), amb fons del Ministeri de Cultura. També s'ha adquirit, netejat i adequat per a la visita el poblat de Montefí (Ciutadella), amb fons europeus. S'ha donat suport a les investigacions arqueològiques amb els treballs que es duen a terme a la cova des Pas (Ferreries), Curnia (Maó), Torre d'en Galmés (Alaior), basílica paleocristiana de l'illa del Rei (Maó) i Torrepetxina (Ciutadella), i també s'han

fet prospeccions i sondeigs al port antic de Ciutadella, promoguts per Ports de les Illes Balears.

Al Consell Insular d'Eivissa, durant el 2008, es varen acordar quatre declaracions de bé catalogat. D'altra banda, la Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Historicoartístic (CIOTUPHA) va iniciar dos expedients per declara dos BIC. Quant a les accions més rellevants en el camp del patrimoni, destaquen, per exemple, els nous convenis, amb un import total de 158.724,65 euros; les subvencions per a la restauració de tretze cases pageses (104.355,19 euros), vuit subvencions més per a la restauració de patrimoni etnològic marítim (25.868,65 euros); nou subvencions per a apadrinaments de patrimoni, amb un pressupost de 39.015,75 euros, i dues beques d'investigació d'un total de 4.500 euros.

Seguint en l'àmbit del patrimoni, s'han de fer ressaltar també les iniciatives d'organitzacions diverses que treballen en aquest camp. Aquest és el cas d'ARCA (Associació per a la Revitalització dels Centres Antics), que treballa des del 1987 per protegir el patrimoni històric de les Illes Balears, particularment a Mallorca. Aquesta entitat ha fet un total de 46 intervencions (34 a Palma i 12 a la part forana de Mallorca) de defensa del patrimoni, ha tirat endavant fins a vuit iniciatives o programes culturals, com els 41 recorreguts d'«embARCA't» per commemorar el 500è aniversari de Palladio, tretze conferències i un total de dues presentacions de llibres relacionats directament amb el seu camp d'acció.

Així mateix, a Eivissa hi ha l'Institut d'Estudis Eivissencs (IEE), una entitat fundada l'any 1949 que nasqué amb la finalitat de protegir el patrimoni natural i cultural de les Pitiüses. En l'actualitat, l'IEE ha estat declarat entitat d'utilitat pública pel Ministeri de l'Interior. Durant el 2008, l'IEE ha tirat endavant diverses publicacions, dues de periòdiques i dos llibres. A més, també ha organitzat activitats diverses, com exposicions, escoles d'estiu, conferències, concerts, cursos de català per a adults, sortides, etc.

5.9.

L'APRENTATGE DEL CATALÀ

En aquest subapartat analitzam la situació de la llengua catalana en el sistema escolar i l'ensenyament del català per a adults.

5.9.1. LA LLENGUA CATALANA EN EL SISTEMA ESCOLAR

A partir dels anys setanta la capacitat per a l'ús de la llengua catalana entre els ciutadans de les Illes Balears deixa de ser exclusivament a través de la transmissió familiar i del contacte social amb parlants habituals de català i comença a ser possible també mitjançant l'assistència a classes. Inicialment, eren algunes classes per a adults o per a escolars, però fora del sistema educatiu. A partir del curs 1979-1980 s'incorpora com a matèria obligatòria en el sistema escolar de les Balears, encara que l'Estatut d'autonomia, que reconeix legalment el caràcter de llengua pròpia al català i la seva oficialitat, no es

va aprovar fins a l'any 1983. Des d'aquest curs es generalitza progressivament l'aprenentatge de la llengua pròpia de les Illes Balears, inicialment només com a assignatura, entre tots els infants escolaritzats. Amb el pas del català a llengua vehicular de l'ensenyament s'ha anat reforçant la qualitat de l'adquisició lingüística per part dels escolars balears i, d'alguna manera, ha contrarestat parcialment la pèrdua de posicions en presència social causada per l'afebliment de les fronteres de les comunitats lingüístiques i l'increment de població d'origen lingüístic al·lòcton.

La incidència de l'escolarització en les capacitats lingüístiques dels ciutadans que viuen a les Illes Balears es manifesta de moltes maneres. Les enquestes mostren una ampliació del grau de capacitat en les habilitats més directament acadèmiques (llegir i escriure), que s'incrementen de manera molt evident entre els sectors joves, que han estat escolaritzats en una etapa en què el català era present als centres. Però també és evident en els coneixements orals, encara que no es manifesti en els percentatges, ja que la capacitat de parlar en català assoleix els nivells més alts entre els sectors d'edat extrems: els més vells i els més joves. L'explicació és que entre la població major el component autòcton és més elevat que entre la resta de grups d'edat; entre la població més jove, l'escolarització contraresta, des del punt de vista de capacitat de parlar, el fet que la proporció de població familiarment no catalanoparlant sigui més elevada. [\(Vegeu el quadre A III-37.\)](#)

En la situació actual, la llengua catalana té una forta implantació en la majoria dels centres escolars de les Balears. La major presència com a llengua vehicular del català afavoreix que els infants n'adquireixin un domini superior alhora que no redueix el coneixement de castellà, amb relació al dels alumnes dels centres en què aquesta presència és inferior o pràcticament nul·la. Aquest fet reforça l'evidència que les llengües no s'adquireixen exclusivament en l'àmbit escolar, sinó que l'entorn social és el principal medi d'adquisició lingüística, i l'entorn social de les Balears (la presència ambiental i les constriccions d'ús més habituals) afavoreix clarament l'adquisició del castellà per sobre del català.

El major aprenentatge del català en el medi escolar facilita la preparació dels escolars en un coneixement lingüístic que els permeti utilitzar-lo amb més fluïdesa quan en tinguin necessitat, però no actua de manera directa sobre l'increment de l'ús, excepte que aquest està directament vinculat a l'activitat acadèmica. Així, els efectes de l'escola es fan evidents també en l'evolució de l'ús del català a l'hora de contestar els exàmens de selectivitat. Des del primer curs en què es varen recollir dades sobre aquest ús (91-92) fins a l'actualitat, se n'ha incrementat l'ús. [\(Vegeu el quadre A III-38.\)](#)

A més, les diferències d'ús entre els alumnes dels diferents tipus de centre (localització i titularitat) han disminuït al llarg dels anys. [\(Vegeu el quadre A III-39.\)](#)

Tots aquests valors es corresponen amb el percentatge d'exàmens contestats en llengua catalana, referits només a les matèries

que no són específicament de llengua,³³ que per a la majoria d'alumnes són quatre exàmens.

Si s'analitza l'ús amb relació als alumnes, les dades ens mostren que els alumnes que fan tots els exàmens en català són el 43,7% i els que no n'hi fan cap són l'11,2%. (Vegeu el quadre A III-40.)

A l'hora de valorar aquestes dades, cal tenir en compte que les proves de Selectivitat constitueixen un entorn en què, sense que arribi a ser obligatori ni recomanat contestar en català, les condicions n'afavoreixen l'ús: els qüestionaris estan en català, la universitat és un entorn tradicionalment marcat com a d'alta presència del català i haver estudiat en català les matèries facilita la resposta d'aquestes matèries en aquesta llengua. Així i tot, aquestes condicions són les mateixes que a principi dels anys noranta, per tant l'increment d'ús mostra que al llarg d'aquests anys hi ha hagut una millora en la capacitat per usar el català en una situació en què és important controlar bé les respostes, ja que pot condicionar la tria de carrera o el lloc en què la podran cursar. (Vegeu els gràfics A III-45 i A III-46.)

5.9.2. ENSENYAMENT DE CATALÀ PER A ADULTS

A part de la via escolar, l'aprenentatge de la llengua es pot fer mitjançant l'oferta de formació en llengua catalana per a adults.

En aquest cas no ens referirem als que fan ensenyament escolar general per a adults, sinó als que segueixen ofertes específiques de llengua catalana.

Els destinataris d'aquesta formació són sobretot les persones que mentre estaven escolaritzades no varen tenir l'oportunitat d'estudiar llengua catalana, ja sigui perquè procedeixen de fora del territori lingüístic català, o perquè, per la seva edat, durant el seu període d'escolarització el català no formava part del currículum escolar; també n'hi pot haver que cerquen assolir uns coneixements superiors dels que tenen o, sovint, un certificat que n'acrediti el nivell.

Els factors que impulsen els adults a iniciar un procés d'aprenentatge de català també poden ser diversos. En un estudi fet l'any 2006 dels alumnes que estaven matriculats a cursos de Mallorca per a no catalanoparlants,³⁴ les raons que donaven eren diverses:³⁵ d'integració lingüística i cultural (76%), de feina o d'estudis (74%), d'adquisició de coneixements per poder ajudar els fills petits en les tasques acadèmiques (entre els que tenen fills en edat escolar, aquesta motivació se situa en el 71,4%), etc. Sens dubte, amb valors proporcionals diferents, aquestes motivacions deuen coincidir amb les motivacions generals del col·lectiu que aprèn català, ja sigui de procedència autòctona com de procedència al·lòctona.

33. És a dir, sense computar els exàmens de llengua i literatura catalana, llengua i literatura castellana i de l'idioma estranger.

34. Melià, J.; Mestre, L. «Els alumnes dels cursos per a no catalanoparlants adults». CURS 2008. <http://www.uib.es/depart/dfc/gresib/curs/2007/meliamestre/index.html>.

35. Els enquestats podien donar més d'una resposta a aquesta pregunta.

5.9.2.1. Ofertes de formació

Quant a activitats d'aprenentatge més convencional i adreçades a persones catalanoparlants d'origen o a persones no catalanoparlants, podem parlar d'una oferta variada: formació en línia, centres d'autoaprenentatge i classes presencials.

La major part dels cursos destinats a tots els ciutadans s'ofereixen mitjançant el COFUC, ja sigui de forma exclusiva o en col·laboració amb institucions (sobretot ajuntaments), centres escolars, sindicats, institucions públiques, etc.

La tipologia dels cursos que ofereix el COFUC és àmplia; comprèn cursos adreçats a col·lectius específics (estrangers, pares i mares no catalanoparlants que tenen els seus fills en l'ensenyament infantil o primari, per exemple), cursos de nivell estàndard (A1 i A2, B, C i D), cursos presencials, semipresencials i, únicament per als nivells B, C i D, a distància. Els cursos presencials s'ofereixen a diversos municipis de Mallorca, Menorca i Eivissa. [\(Vegeu el quadre A III-41.\)](#)

Paraula també organitza cursos per a treballadors d'entitats públiques o privades i cursos adreçats a tots els ciutadans. El nombre de persones adultes inscrites en aquests cursos durant l'any 2008 és de 1.155. [\(Vegeu el quadre A III-42.\)](#)

A part d'aquestes entitats també ofereixen cursos de català als centres d'ensenyament de persones adultes (CEPA), les escoles oficials d'idiomes (EOI), la UIB, l'Escola Balear d'Administració Pública (EBAP) i l'Institut de Ciències de l'Educació de la UIB.

5.9.2.2. Certificats de coneixements de català

Des del curs 2000 els alumnes que superaven la prova de català dels exàmens de Selectivitat tenien reconegut el nivell B de coneixements de llengua catalana. Posteriorment, a partir del curs 2005, els alumnes que acaben l'ensenyament obligatori tenen reconegut el nivell B i els que acaben batxillerat el nivell C, en ambdós casos han de complir una sèrie de requisits.

A part d'aquest procediment per tenir un certificat oficial de coneixements de llengua catalana, hi ha la possibilitat d'aconseguir-lo mitjançant un examen. La principal institució encarregada d'avaluar els coneixements de català de persones adultes és la Direcció General de Política Lingüística, que va assumir les funcions que amb anterioritat corresponien a la Junta Avaluadora de Català. [\(Vegeu el quadre A III-43.\)](#)

D'ençà que es va crear, com a Junta Avaluadora de Català (1989), la Direcció General de Política Lingüística ha expedit més de 47 mil certificats, la majoria dels quals corresponen al nivell B (43,7%); a més distància els de nivells C (27,3%) i A (26,0%), i, amb proporcions molt més baixes, els de nivells D (2,1%) i E (0,9%).

L'ICE, l'EBAP i les EOI examinen els seus alumnes i expedeixen certificats de coneixements homologables entre si i amb els certificats de la Direcció General de Política Lingüística. [\(Vegeu els quadres A III-44 a A III-47.\)](#)

A les EOI de les Balears, el nombre d'alumnes que durant el curs 2007-2008 varen superar les proves dels diversos nivells de llengua catalana que ofereixen són 199.

L'ICE, a més de proves de llengua per als alumnes que assisteixen als cursos presencials o semipresencials, també n'organitza per a alumnes que s'hi inscriuen en la modalitat lliure. En aquesta modalitat, a més d'examinar-se dels tres nivells esmenats, també poden fer-ho de Llengua III, nivell que no s'ofereix en la modalitat presencial. Els alumnes poden combinar la inscripció en les proves per a alumnes presencials i en les proves per a alumnes lliures.

A tall de resum, podem dir que hi ha un ventall ampli d'oferta de formació per a l'aprenentatge del català, però, tenint en compte el dèficit que hi havia d'aquesta formació entre els autòctons i el fort increment de població d'origen immigrant, des del punt de vista lingüístic encara és insuficient per donar cobertura a les necessitats establertes per les polítiques de normalització lingüística.

Cal dir també que unes actituds més o menys favorables a la llengua catalana per part del Govern autonòmic i les convocatòries d'oposicions a l'Administració pública influeixen en les proporcions de persones que assisteixen a cursos i que s'inscriuen a proves de llengua catalana. Sens dubte, l'oficialitat de la llengua, la incorporació al sistema escolar i la consideració de mèrit o requisit per accedir a determinats llocs de feina ha estat determinant en l'expansió del coneixement de la llengua catalana, tant des del punt de vista de coneixements acadèmics, com des del punt de vista d'adquisició per part de persones que no la tenen com a llengua primera.

5.10.

EL DICTAMEN DEL CES SOBRE L'ESPORT A LES ILLES BALEARS³⁶

El Dictamen 14/2009 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears sobre l'esport a les Illes Balears ha fet una sèrie d'observacions de tipus general i de tipus més concret. Des del punt de vista general, destaca la consideració prioritària de la formació per a l'especialització en la gestió professional de les instal·lacions, els equipaments i les activitats esportives, i també el paper positiu de la iniciativa privada en l'increment de la pràctica d'activitat física de la població, la promoció de l'R+D+I en el camp de les ciències de l'activitat física i l'esport i l'esforç de les entitats públiques (sobretot els ajuntaments) per oferir serveis esportius.

El Dictamen s'ha pronunciat sobre el concepte i la definició de *esport*, la relació entre esport i salut, l'esport i l'educació, l'esport en edat escolar, les federacions esportives i l'esport federat, l'esport i la gent gran, l'esport i la discapacitat, l'esport i els mitjans de comunicació, les instal·lacions esportives, l'esport d'alt rendiment i l'esport i el turisme. En relació amb aquest darrer punt, es considera essencial que la construcció de noves instal·lacions esportives es dugui a terme respectant absolutament el medi ambient i que l'esport constitueixi una eina que es tingui en compte per desestacionalitzar l'oferta turística.

36. Vegeu: *L'esport a les Illes Balears*. Dictamen 14/2009 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears. Palma, 2009.

6

HABITATGE

RESUM

L'any 2008 s'avança amb pas ferm cap a una recessió agreujada del sector de la construcció, que ja el 2009 serà intensa, i els precedents més pròxims de la qual es troben en la del període 1990-1993. Hi ha similituds causals i elements comuns entre totes dues, si bé en la recessió de principi dels anys noranta l'ajust va ser menys intens que ara.

Es registra un profund desequilibri entre la demanda i l'oferta residencial. La demanda es contreu amb gran rapidesa per la correcció cíclica del mercat residencial, però, sobretot, per l'impacte de la crisi financera internacional, primer sobre el sistema bancari i després sobretot en el teixit productiu, la renda i l'ocupació. Les restriccions creditícies s'aguditzen i el mercat hipotecari s'endureix. L'oferta s'ajusta més lentament al nou escenari. La nova oferta residencial iniciada (-53,6%) i, més encara, la projectada (-66,3%) es desplomen, però encara és molt elevada l'oferta d'habitatges acabats que surten al mercat (12.066 habitatges, -3,8%).

Les tipologies d'edificació no residencial col·lectiva lliure es mostren més resistents al cicle recessiu, en part com a resultat de les mesures contracíclics impulsades per les administracions, en particular els equipaments públics, la rehabilitació urbana, l'habitatge protegit o el Pla Renove turístic, els efectes inicials del qual cal esperar després de la campanya turística del 2009. També aguanten millor la recessió l'edificació residencial unifamiliar i les obres de reforma i d'ampliació.

El 2008 continua augmentant la proporció dels habitants nascuts fora de les Illes Balears. La demanda d'habitatges per a turisme residencial continua reduint-se, cosa que reflecteix l'entrada ràpida en dificultats de les economies alemanya i britànica.

La baixada, tardana, dels tipus d'interès a partir de la tardor a penes va tenir efectes menors en l'impuls del mercat residencial, enfront del fort impacte que varen representar durant tot l'any les severes restriccions creditícies i l'enduriment del mercat hipotecari.

Encara que l'estoc d'habitatges continua augmentant, els preus mostren rigidesa a la baixa, i el 2008 encara no són un factor d'ajust rellevant. A les Illes Balears baixen menys que la mitjana dels preus espanyols. En el quart trimestre es registra per primera vegada una taxa negativa (-1,2%), mentre que els preus espanyols baixen a partir del primer trimestre, cada vegada a més velocitat. L'ajust a la baixa dels preus de l'habitatge usat és més intens que en el cas de l'habitatge de nova construcció. L'augment dels lloguers s'està moderant.

El deteriorament de l'índex d'accessibilitat a l'habitatge ha estat més acusat a les Balears, on l'esforç financer de moltes famílies s'ha situat més enllà del límit de la seva capacitat de compra.

6.1.

LA SITUACIÓ DE L'HABITATGE A LES ILLES BALEARS

El 2008 a les Illes Balears es registra un desequilibri profund entre la demanda i l'oferta residencial. La demanda es contreu amb gran rapidesa a causa del avanç del procés de correcció cíclica del sector de la construcció, el canvi de la qual es va manifestar amb claredat el 2007, però, sobretot, com a resultat de l'impacte de la crisi financera internacional sobre el sistema bancari, que s'estén amb rapidesa per tot el teixit econòmic i deteriora l'ocupació i les expectatives de les empreses i les famílies. Les restriccions creditícies s'aguditzen i el mercat hipotecari s'endureix. L'oferta, per la seva inèrcia productiva i la caiguda des de màxims, s'ajusta de manera més lenta al nou escenari. La nova oferta residencial iniciada i, més encara, la projectada certament es desplomen, però alhora continua essent molt elevada l'oferta d'habitatges acabats que surten al mercat. Encara que l'estoc d'habitatges continua augmentant, els preus mostren rigidesa a la baixa i el 2008 encara no són un factor d'ajust rellevant.

6.1.2. INVERSIÓ RESIDENCIAL: EVOLUCIÓ I EXPECTATIVES

El nombre d'habitatges visats, que constitueix un bon indicador avançat de les

expectatives d'inversió i de la futura activitat del sector, es va desplomar. Es varen visar 5.292 habitatges enfront dels 15.694 de l'any anterior, la qual cosa suposa una disminució del 66,3%. El 2007, a causa de l'embranchada del primer semestre, i a pesar de la desacceleració que es produeix a partir de l'estiu, encara augmenta un 1% i s'acosta als màxims registrats des del 1990. El 2008, la caiguda és tan brusca que en un sol any es retrocedeix fins als valors dels anys centrals de la recessió de principi de la dècada dels noranta. A Mallorca, pel fet que hi ha més inèrcia, la baixada és del 62,2%, però a Eivissa-Formentera i a Menorca es produeixen disminucions encara més violentes, del 81,6% i del 72,8% respectivament. La mitjana d'habitatges projectats per obra descendeix a 1, i és, amb diferència, el valor més baix dels darrers quaranta anys. El 2007, aquesta mitjana va ser de 2,4. La superfície dels projectes d'execució visats es redueix menys, un 45,8%.

L'oferta residencial iniciada es frena intensament, en particular les edificacions plurifamiliar més grans. El nombre d'habitatges iniciats passa de 13.892 a 6.444, un 53,6% menys. Això no obstant, l'activitat en execució continua essent encara elevada, perquè es ve des de màxims, encara que es desaccelera amb rapidesa segons s'acaben les obres. El cicle habitatges iniciats-habitatges acabats ja no es realimenta com abans. A mesura que s'aguditzen les restriccions creditícies a promotors i compradors i cau la demanda, es detenen obres iniciades, o es construeix per fases o ja no es comencen les obres, i, en general, es

redueix el ritme de producció. El 2007 es varen acabar 12.547 habitatges, un 18,6% més que durant l'any anterior. El 2008 s'acaben 12.066, un 3,8% menys.

6.1.3. LA DEMANDA

La demanda d'habitatges per motius d'inversió i especulatiu es va afeblir amb rapidesa, a mesura que hi havia més dificultat per accedir al crèdit, els interessos pujaven i el creixement dels preus de l'habitatge es moderava, de manera que el marge esperat de la inversió es va estrènyer o va desaparèixer, tot això en un escenari de correcció del mercat immobiliari.

La pujada dels tipus d'interès hipotecari que s'inicia a final del 2005, la desacceleració de la pujada del preu de l'habitatge i l'enduriment de les condicions del mercat hipotecari, especialment sever a partir de l'estiu del 2007, suposen el trencament simultani dels tres pilars financers que, juntament amb els factors econòmics i demogràfics, havien sustentat la demanda d'habitatge tant per motius residencials, com per motius d'inversió i d'especulació a llarg de la darrera dècada.

L'any 2007 va representar, doncs, un any en el qual es produeix un procés de canvi de cicle en el sector de la construcció, canvi que s'accelera amb una rapidesa sorprenent i inesperada pels poders públics i pels agents econòmics i socials, que preveïen un escenari de suau desacceleració. El 2007, i més concretament en el darrer quadrimestre, el sector va entrar en un procés d'ajust cíclic amplifi-

cat per les turbulències externes, financeres i econòmiques a escala global que varen afectar, en concret, les principals economies occidentals. És a dir, el sector va entrar en un doble procés d'ajust: primer, un ajust intern, motivat per la correcció des de màxims del mercat immobiliari i pel nou escenari financer, i, segon, un ajust motivat per la irrupció en escena de diverses causes exògenes, d'abast internacional, que varen provocar la deterioració ràpida de les economies, en particular de les que més depenien de l'activitat del sector de la construcció.

Les dades de l'INE relatives al volum d'hipoteques immobiliàries constituïdes a les Balears durant el 2008, corresponents a habitatges, ja expressen amb claredat la magnitud del reajustament que travessa el sector. El 2008, el nombre d'operacions, en mitjana anual, va disminuir un 40,7% (un 7,8% l'any anterior). L'import total dels préstecs hipotecaris constituïts va baixar un 43,6%, enfront de l'increment del 2,9% registrat el 2007. La reducció es va fer més intensa a mesura que avançava l'any: en el darrer trimestre la reducció del nombre d'operacions i de l'import amb relació al mateix període de l'any anterior va ser del 47,2% i del 57,5% respectivament. [\(Vegeu el quadre A III-48.\)](#)

En resum, l'any 2008 la contracció del sector de la construcció a les Illes Balears s'agreuja i acaba obrint pas a una recessió, que ja el 2009 serà intensa, i els precedents de la qual més pròxims es troben en la del període 1990-1993.

6.1.4. LA RECESSIÓ DE 1990-1993 ENFRONT DE L'ACTUAL

Hi ha interessants similituds causals i elements comuns entre la recessió actual del sector a les Balears i la de començament dels anys noranta quant a la gestació i l'evolució. En totes dues conflueixen aquests dos grups de factors: (Vegeu el gràfic III-1 i el [quadre A III-49.](#))

- a) Incidència decisiva dels factors exògens de caràcter econòmic i financer, i una o unes quantes fites que intervenen a manera de detonants o catalitzadors.
- b) Correcció cíclica del sector partint de nivells molt elevats d'activitat, amb característiques de sobreoferta.

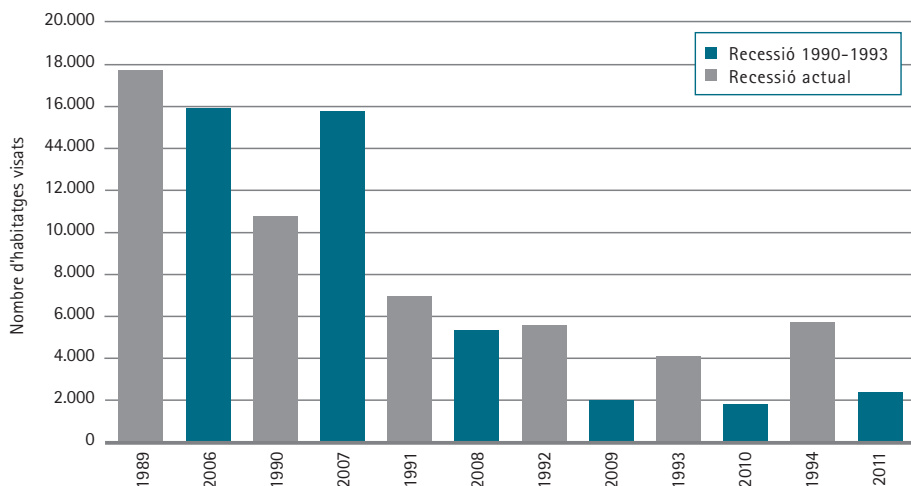
Els elements causants de la recessió actual es descriuen al llarg d'aquest treball. Els relatius a la recessió de començament dels anys noranta són, en síntesi, els següents:

Primer, la invasió de Kuwait per part de l'Iraq l'agost de 1990 va provocar una pujada vertiginosa del preu del petroli fins a nivells insospitats i va desencadenar un conflicte que desembocaria en l'inici de la guerra del Golf sis mesos després. L'empitjorament de la situació geopolítica a l'Orient Mitjà i l'impacte que té sobre els costos de l'energia i el transport va generar perturbacions internacionals i la deterioració de les economies occidentals. A Europa, a més, la pèrdua de confiança en el marc i en el sistema monetari europeu varen provocar taxes elevades d'interès.

Segon, en els darrers anys de la dècada dels vuitanta, a les Balears el sector havia

Gràfic III-1

Recessió actual del sector de la construcció enfrent de la recessió de 1990-1993

Font: Elaboració pròpia.

arribat a màxims d'activitat per una conjunció de factors econòmics expansius i d'altres de caràcter normatiu (Llei de costes i Decret Cladera II, entre d'altres) que varen impulsar amb molta força l'edificació d'apartaments turístics, allotjaments d'ús turístic i habitatges lliures, i varen provocar una augment intens dels preus del sòl i de l'habitatge, a més de les expectatives de pujades futures.

Alguns dels elements diferenciadors entre totes dues recessions podrien, fins i tot, tenir algun grau de compensació amb uns altres de signe contrari, amb el resultat de pal·liar les diferències aparents. Aquest seria el cas de la taxa d'interès nominal i les restriccions creditícies.

En el gràfic III-1 representam l'evolució registrada pels habitatges visats durant el

període 1989-1994 i la comparam amb la del període 2006-2011. La xifra atribuïda al 2009 es basa en l'extrapolació ajustada de l'evolució mensual d'aquest any. Les xifres assignades al 2010 i al 2011 es basen en la hipòtesi, que comptem amb un consens ampli, i que compartim, que la recessió actual del sector, especialment la que afecta el segment residencial, serà més profunda i més llarga que les anteriors.

Es pot observar com en la recessió de 1990-1993 l'ajust va ser menys intens que ara. En la recessió actual, que s'inicia el 2008, en un sol any els habitatges visats han caigut per sota del nivell a què es va arribar després de dos anys d'ajust en la primera. El 2009, la disminució dels habitatges visats podria situar-se entorn del 62%, una caiguda inferior a la de l'any 2008. El 2010 es podria frenar cla-

rament la taxa de reducció i el 2011 es podria iniciar una recuperació des d'un mínim històric.

Les tipologies d'edificació no residencial col·lectiva lliure es mostren i es mostraran més resistents al cicle recessiu, com ja posa de manifest l'evolució de la superfície visada, en part com a resultat de les mesures contracíclics impulsades per les administracions, en particular els equipaments públics, la rehabilitació urbana, l'habitatge protegit o el Pla Renove turístic, els efectes inicials del qual es poden esperar per a després de la campanya turística del 2008. També l'edificació residencial unifamiliar i les obres de reforma i d'ampliació residencial, aquestes com un efecte de substitució de l'obra nova, tendeixen a aguantar millor la recessió.

6.1.5. ELS FACTORS DE LA DEMANDA RESIDENCIAL

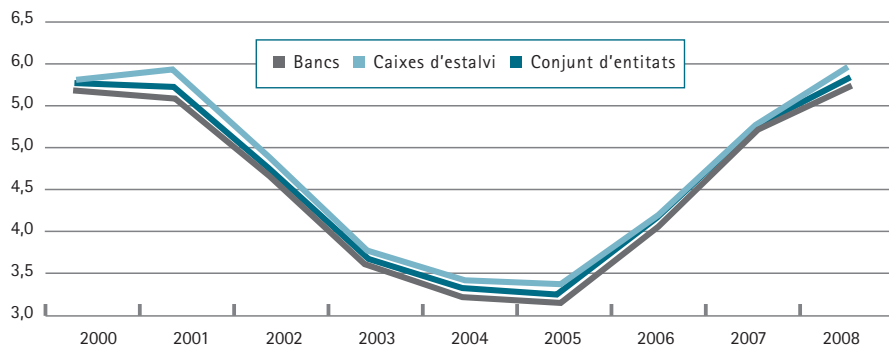
A banda de factors conjunturals, i dels relacionats amb l'escassetat del sòl, l'encaïment progressiu d'aquest i les expectatives sobre l'evolució a l'alça dels preus, la intensa demanda d'habitatge que es registrava des de final dels anys noranta havia estat fins ara el resultat de la conjunció de tres tipus de factors: demogràfics (immigració, turisme residencial i segones residències, i canvis socials), financers (descens continuat dels tipus d'interès, allargament dels terminis dels préstecs, expectatives d'augment de preus i demanda d'habitatge per motius d'inversió i d'especulació com a actiu alternatiu) i econòmics (augment de l'ocupació i de la renda de les famílies).

El factor demogràfic

Pel que fa al factor demogràfic, és oportú recordar que entre el 2003 i el 2008 la població de les Balears ha augmentat en 125.483 habitants, la qual cosa representa un augment del 13,2%. Segons la revisió del padró municipal del 2008, hi havia 1.072.844 habitants. El 2002, el 40% de la població resident no havia nascut a les Illes Balears. El 2008 ha arribat al 46%. La població nascuda a l'estranger, que el 2002 suposava el 13%, ja arriba al 23,1% el 2008. El 2008 continua augmentant la proporció dels habitants nascuts fora de les Illes Balears. En conseqüència, la intensitat del procés immigratori, en particular el que procedeix de països estrangers, s'ha convertit en un dels factors més actius dels que configuren l'evolució de la demanda d'habitatge. Però també ho és la ràpida transformació de la societat, amb diversos processos que han impulsat la formació de llars, com ara: formació de noves unitats pels darrers *baby boomers*, més llars unifamiliars per l'emancipació de joves, envelliment de la població, més freqüència de separacions matrimonials, índex creixent de dones que són cap de família... Tot això, a part que en aquesta conjuntura molta de la demanda d'habitatge existent, generada per aquests processos, no pugui satisfer-se.

El 2008, la demanda d'habitatges per a turisme residencial continua reduint-se, sobretot en el segment mitjà, cosa que reflecteix l'entrada ràpida en dificultats de les economies alemanya i britànica. En aquest segon cas, la depreciació de la lliura enfront de l'euro també contribueix a la contracció. En els darrers anys, el gran

Gràfic III-2

Evolució dels tipus d'interès

Font: Elaboració pròpia.

creixement dels preus interns dels béns immobles havia reduït el diferencial respecte als països compradors, i el 2008 l'ajust dels preus és encara insuficient per estimular aquesta demanda.

El factor financer

• Tipus d'interès i mercat hipotecari

L'agost de 2005, els tipus d'interès hipotecari, expressats com a valor mitjà corresponent al conjunt de les entitats financeres, varen arribar al valor més baix des de l'any 2000, amb una taxa del 3,19%. El cicle de reduccions contínues havia acabat. Des de llavors, varen iniciar una lenta però sostinguda pujada que va situar la taxa de desembre d'aquest any en el 3,40%. Els tipus d'interès dels préstecs amb garantia hipotecària, contractats majoritàriament a interès variable segons indicadors del mercat financer, anticipaven un enduriment esperat de la política monetària. El Banc Central Europeu obria al desembre un nou

cicle alcista dels tipus oficials, situats fins a aquest moment en el 2%, per contrarestar possibles tensions inflacionistes derivades de l'increment del preu del petroli, del creixement monetari i de la tèbia recuperació de l'activitat econòmica a la UE. En tot cas, el valor mitjà anual dels tipus encara va continuar descendant el 2005 i es va situar en el 3,28%. (Vegeu el gràfic III-2 i el [quadre A III-50](#).)

Al llarg del 2006, a mesura que es consolidava la recuperació econòmica europea i es moderaven els riscos en l'escenari internacional, el BCE va augmentar escalonadament els tipus d'interès per plantar cara a les previsible tensions inflacionistes i controlar la forta expansió de la liquiditat i el crèdit a la zona euro. Al desembre, el BCE va fixar el tipus oficial en el 3,5%. El tipus mitjà hipotecari espanyol corresponent a aquest mes havia arribat al 4,75%, 135 punts bàsics per sobre del desembre de l'any anterior. En aquest nou escenari alcista, el tipus mitjà de l'any 2006, més

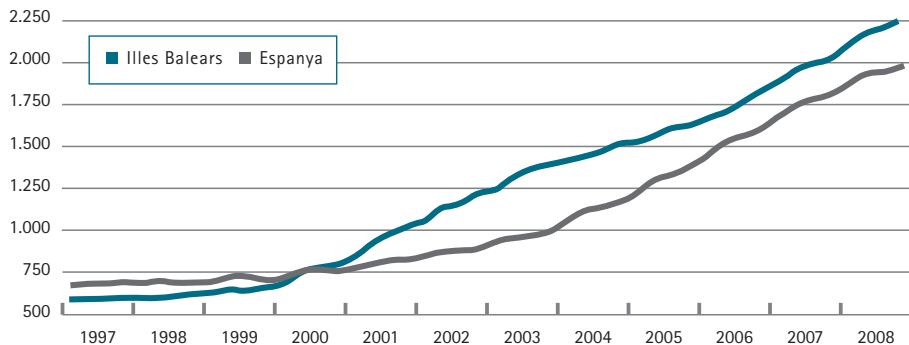
endarrerit, va créixer fins al 4,17%, 0,9 punts percentuals més elevat que el 2005. L'enduriment de les condicions creditícies, reflectit, sobretot, per l'augment dels tipus d'interès, però també pel relatiu esgotament del mecanisme d'extensió dels terminis d'amortització dels préstecs, juntament amb processos més selectius i exigents seguits per les entitats financeres per a les concessions dels nous préstecs, va contribuir a la deterioració del nivell d'accessibilitat a l'habitatge, va afectar la capacitat d'endeutament, va minar les expectatives i, en suma, va afeblir la demanda residencial. Tot això suposa que el 2006 es produeix un canvi en el model que, quant al seu component financer, havia impulsat la demanda residencial en el quinquenni anterior, i que, en essència, consistia que els descensos continus del tipus d'interès hipotecari i l'allargament dels terminis d'amortització dels préstecs esmorteïen l'impacte de l'intens procés d'alces de preus de l'habitatge i feien possible ampliar l'endeutament i alleujar el pes de la seva càrrega financera. Per tant, el model, quant al seu component financer, el 2006 va començar a allunyar-se del patró seguit en els anys anteriors, en el qual els preus penalitzaven l'accessibilitat a l'habitatge i les condicions financeres la facilitaven. El 2006, els dos mecanismes passen a treballar junts per dificultar l'accés a l'habitatge.

El 2007, el BCE, compromès amb el seu objectiu principal de control de la inflació dels països de la zona euro, va dur a terme dues pujades del tipus d'interès oficial, que va quedar fixat en el 4% al juny. D'altra banda, els problemes de liquiditat i de confiança del sistema financer de les economies occidentals després del conta-

gi a escala global, l'estiu de 2007, de l'anomenada crisi de les hipoteques subprime als Estats Units, varen provocar l'escalada de l'EURIBOR i l'ampliació del diferencial entre aquest i els tipus oficials. L'EURIBOR a 12 mesos, l'indicador de referència del mercat hipotecari, es va situar en una mitjana del 4,45% el 2007, i va arribar al 4,78% al desembre. En conseqüència, el tipus d'interès hipotecari va continuar pujant amb rapidesa i de forma sostinguda i va arribar al 5,56% al desembre. El tipus mitjà anual arriba al 5,24%, fet que suposa un augment d'1,07 punts percentuals respecte al 2006.

El 2008, les dificultats del sistema financer internacional s'agreugen i s'estenen amb rapidesa. Es produeix una contracció extrema del mercat interbancari per la crisi de confiança entre les entitats de crèdit que posa en escac el sistema. Les tensions de liquiditat, l'aversion al risc i les dificultats de refinançament de les entitats financeres provoquen l'estrenyiment dels canals de crèdit a les empreses i a les famílies. La restricció del crèdit en el sector de la construcció és especialment severa a Espanya. En aquest escenari, l'EURIBOR a un any continua augmentant fins al 5,39%, màxim al qual s'arriba al juliol. El tipus d'interès hipotecari continua aquesta senda i se situa en el 6,26% al setembre. Davant l'empitjorament de la crisi, els governs i els bancs centrals intervenen cada vegada més per injectar liquiditat i adoptar un ventall ampli de mesures per intentar restablir el funcionament normal dels mercats financers. A la tardor, la situació s'ha agreujat tant que els governs i els principals bancs centrals adopten mesures de forma coordinada i amb caràcter mas-

Gràfic III-3

Evolució dels preus mitjans de l'habitatge lliure

Font: Elaboració pròpia.

siu. El 8 d'octubre baixen, tots alhora, els tipus de referència. En concret, el BCE baixa 1,5 punts i situa el tipus en 3,75%. A partir d'aquest moment, el BCE inicia una sèrie de descensos que duen el tipus de referència al 2,5% el desembre de 2008 i fins a l'1,25% el maig de 2009. A mesura que aquestes intervencions produeixen els seus efectes i els mercats financers deixen enrere les fases més agudes de la crisi, l'EURIBOR retrocedeix i, amb aquest, l'interès hipotecari. Al desembre, l'EURIBOR ja havia baixat fins al 3,45% i l'hipotecari fins al 5,89%. L'abril de 2009, tots dos havien descendit fins a l'1,77% i el 3,57% respectivament.

En tot cas, la baixada, tardana, dels tipus d'interès a partir de la tardor només va tenir efectes menors a l'hora d'impulsar el mercat residencial, enfront del fort impacte que varen representar durant tot l'any les severes restriccions creditícies i l'enduriment del mercat hipotecari, derivats de la crisi esmentada dels mercats financers,

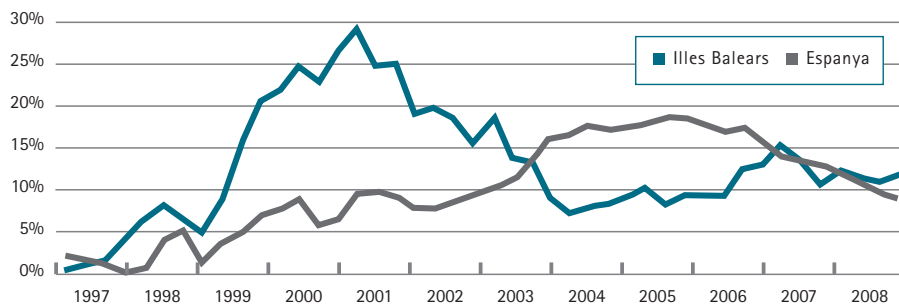
sobre l'oferta de noves promocions residencials i les vendes d'habitatges.

Els preus

Els preus mitjans de l'habitatge lliure es varen mantenir per sota de la mitjana estatal fins al 1998. A partir de llavors es va iniciar una escalada alçista que va fer que les Balears se situassin en el grup de les comunitats autònomes amb els preus de l'habitatge més elevats i amb més ritme d'augment. Entre el 1996 i el 2006 els preus varen augmentar un 264,5%, molt més que la mitjana espanyola (180,8%), pujada que es va accelerar de manera especialment intensa entre el 1998 i el 2001. Això no obstant, a partir del 2002, els preus de les Balears han crescut a menys velocitat que aquesta mitjana. (Vegeu el gràfic III-3.)

Segons les dades del Ministeri d'Habitatge (amb una nova base del 2005), l'habitatge lliure va arribar a les Balears, en el quart trimestre del 2008, a un preu mitjà de 2.409,5 euros per metre quadrat, un

Gràfic III-4
Taxes de variació trimestral dels preus per metre quadrat d'habitatge

Font: Elaboració pròpia.

16,3% més elevat que la mitjana espanyola, que va ser de 2.071,1 euros. A les Illes Balears, la pujada anual de preus, sobre la base de preus trimestrals, va continuar moderant-se: va créixer un 1,8%, enfront del 7,6% de l'any anterior. En el quart trimestre es registra per primera vegada una taxa negativa (-1,2%). Els preus a les Illes Balears mostren més rigidesa a l'ajust a la baixa que la mitjana dels preus espanyols. Aquests baixen a partir del primer trimestre, cada vegada a més velocitat. La mitjana anual és -9,8%, però en el quart trimestre els preus havien baixat un 16,6%. (Vegeu el gràfic III-4.)

Es refermen les expectatives que les baixades de preus continuaran i seran més intenses, la qual cosa contribueix a contreure, encara més, la demanda, i retreu la nova inversió.

L'ajust a la baixa dels preus de l'habitatge usat és més intens que en el cas de l'habitatge de nova construcció. El preu mitjà de l'habitatge lliure usat amb més de dos anys d'antiguitat, segons dades del Ministeri d'Habitatge referides al darrer tri-

mestre de cada any, en el segment de menys de 150.000 euros ha baixat un 10,7% (enfront de l'augment de l'1,6% de l'any 2007), i se situa en 1.796,8 euros per metre quadrat. En aquest mateix segment, la mitjana estatal ha estat de 1.209,2 euros per metre quadrat i s'ha reduït un 2,5%. El preu de les Balears és un 48,6% més elevat que la mitjana espanyola. El preu dels habitatges entre 150.000 i 300.000 euros també ha baixat, encara que a un ritme menys intens, i es troba en 2.107,8 euros per metre quadrat, amb una disminució del 7,2%. La mitjana espanyola és de 1.913,2 euros per metre quadrat i ha baixat un 2,1%. En aquest segment, els preus de les Balears són un 10,2% més elevats que la mitjana estatal.

6.1.6. ACCESSIBILITAT A LA PROPIETAT DE L'HABITATGE

Hi ha diferents indicadors de l'accessibilitat a l'habitatge. El Servei d'Estudis Econòmics del BBVA elabora un indicador de síntesi que mesura l'esforç sobre ingressos ponderats ajustats per la fiscalitat, el qual rela-

ciona la renda familiar mitjana amb el preu d'un habitatge mitjà de mercat i expressa el percentatge de la renda familiar que ha de destinar-se a pagar l'adquisició de l'habitatge. L'accessibilitat depèn de tres factors: tipus d'interès hipotecaris, preus reals de l'habitatge i renda disponible. Amb dades referides al conjunt estatal, en el període 1999-2008, l'accessibilitat es deteriora, sobretot pel factor preus. Encara que la capacitat d'endeutament havia augmentat en els darrers anys com a resultat d'aspectes econòmics i financers, va ser insuficient per contrarestar el creixement intens dels preus de l'habitatge, de manera que es va erosionar, any rere any, el fet d'accedir-hi.

A partir del 2006, l'augment ràpid del tipus d'interès accelera la deterioració de l'accessibilitat i s'arriba a un màxim del 38% el 2008. No disposam de dades relatives a l'accessibilitat desagregades per comunitats autònomes des del 2004. Però, basant-se en la situació de partida i en una evolució dels preus de més creixement a les Balears que en el conjunt estatal, diferència que creix el 2008 a causa de l'augment moderat dels preus a les Balears (+1,8%) enfront de la baixada que registra la mitjana estatal (-9,8%), podem estimar que l'indicador d'accessibilitat de les Balears s'ha situat el 2008 més d'un 20% per sobre de l'estatal.

Això suposa que el procés de deterioració de l'índex d'accessibilitat, descrit anteriorment, ha estat més acusat a les Balears i ha dut a una situació en la qual en algunes comunitats, entre les quals hi ha les Illes Balears, l'esforç financer de moltes famílies vagi més enllà del límit de la seva capacitat de compra. Tractant-se d'indica-

dors mitjans, això significa que per a un segment creixent de la població resident a les Balears la possibilitat d'accedir a la propietat d'un habitatge lliure de preu mitjà ha continuat allunyant-se cada vegada més, especialment per a les famílies que disposen d'un sol salari o es troben en certes situacions de fragilitat. Això no obstant, el 2009 s'ha iniciat un procés de clara millora de l'accessibilitat, que deriva del procés d'ajust a la baixa dels preus de l'habitatge i, sobretot, de la intensa caiguda dels tipus d'interès hipotecari. El BBVA xifra l'indicador d'accessibilitat per al 2009 i el 2010 en un 25% i un 20%, respectivament.

6.1.7. LLOGUER D'HABITATGE

Segons l'enquesta de demanda d'habitatge i lloguers publicada pel Ministeri d'Habitatge d'acord amb les dades d'octubre del 2006, a les Illes Balears hi havia 56.861 els habitatges de lloguer. Segons els nostres càlculs, considerant el parc d'habitatges en aquesta data, els habitatges de lloguer representen un 10% del total. A Espanya se situaria entorn del 8%. En els darrers anys, s'havien sumat els efectes de diversos factors que pressionaven la demanda d'habitatge de lloguer i havien provocat un augment ràpid dels preus d'arrendament. El preu mitjà del lloguer mensual, considerant els lloguers amb mobles i sense mobles, era de 5,13 euros per metre quadrat. A Espanya, la mitjana era de 5,36 euros per metre quadrat. Entre aquests factors hi ha l'augment de la població immigrant de baixa renda i per motius laborals, la tradicional escassetat de l'oferta d'habitatges oferts en règim de lloguer, la insuficiència d'o-

ferta d'habitatge social en propietat i el progressiu empitjorament de l'accessibilitat a l'habitatge lliure per part de capes creixents de la població.

Això no obstant, el cicle recessiu actual de la construcció introdueix nous elements en aquest mercat. D'una banda, l'enduriment del mercat hipotecari i la deterioració addicional durant el 2008 de l'accessibilitat a l'habitatge en propietat han ampliat la demanda insatisfeta d'adquisició d'habitatge i han afavorit el desplaçament de part de la demanda d'habitatges de compra cap al lloguer. Però, de l'altra banda, el nou cicle ha provocat l'ampliació de l'oferta d'habitatges de lloguer, com a alternativa al desplomament de les vendes i també per rendibilitzar actius abans ociosos. És freqüent que ofereixin habitatges per llogar propietaris que, en el seu moment, els varen adquirir per motius d'inversió o amb fins especulatius mitjançant préstecs hipotecaris, i que ara es troben atrapats entre un mercat immobiliari de vendes gairebé sense pols i la necessitat de plantar cara a la càrrega financera de l'endeutament. La reducció de la taxa d'inflació, a la qual estan indexades moltes rendes, contribueix a contenir els preus del lloguer.

El resultat de tot això és que, amb dades estatals, l'augment dels preus de lloguer s'està moderant. El març del 2007 creixien a una taxa anual superior al 2% i en el mateix mes del 2009 augmenten a una taxa lleugerament per sobre del 0%. En tot cas, hi continua havent greus problemes d'habitatge per a alguns col·lectius i el fet de sotsarrendar s'ha estès, la qual cosa propicia situacions de precarietat i d'amuntegament associades a llars plurifamiliars.

6.1.8. PLANS D'ACCÉS A L'HABITATGE I REHABILITACIÓ

En els darrers anys hi ha hagut iniciatives de les administracions públiques que tendeixen a facilitar que els ciutadans accedeixin a un habitatge o bé que el rehabilitin i a potenciar el lloguer enfront de l'adquisició. Segons dades del Ministeri d'Habitatge, el Pla Estatal d'Habitatge 2005-2008 ha tingut a les Illes Balears un grau d'execució del 80% i ha beneficiat un total de 10.376 famílies, la qual cosa suposa un increment del 21,7% en relació amb les actuacions finançades pel pla anterior. Les línies més demanades varen ser els ajuts a inquilins i per a la rehabilitació d'habitatges. En el primer cas, s'han concedit 1.646 ajuts, inclosos també els prevists en el Pla de Xoc de 2004. Els ajuts per a rehabilitar habitatges han beneficiat 7.424 famílies, fet que suposa un 107% dels objectius convinguts amb el Govern de les Illes Balears. Si hi incloem les actuacions del Pla de Xoc, s'han rehabilitat 9.743 habitatges.

A mitjan desembre de 2008, el Govern de l'Estat ha aprovat el nou Pla Estatal d'Habitatge i Rehabilitació (PEHR) 2009-2012. Entre les línies estratègiques del nou pla destaquen l'aposta pel lloguer; l'impuls a la rehabilitació, incorporant el Programa Renove de millora de l'eficiència energètica i l'accessibilitat; l'ampliació dels col·lectius amb protecció preferent en l'accés a habitatges de protecció oficial (HPO) i l'extensió d'ajuts a les rendes mitjanes, i la reconversió de l'estoc d'habitatges en HPO. En relació amb el foment del lloguer, el nou PEHR es proposa arribar a l'objectiu que el 40% de la nova construcció d'HPO, inclosos els que procedeixen de la rehabili-

tació, es destinin al lloguer. Entre altres mesures, s'estableixen subvencions al promotor de fins a 410 euros per metre quadrat útil, i la mateixa subvenció per a la requalificació com a HPO en lloguer d'habitatges no venuts en el mercat lliure, el reforç de la figura del lloguer amb opció de compra, la creació de noves figures d'habitatge protegit de règim especial per a rendes baixes, i d'altres.

El conveni subscrit entre el Govern de l'Estat i el de les Illes Balears per desenvolupar el nou PEHR 2009-2012 estableix un total de 190 milions d'euros, que suposen un 65% més que el Pla anterior. Un 54% de les actuacions es destinaran a la reforma d'immobles i a la renovació urbana. A aquesta inversió s'hi sumen les mesures adoptades pel Govern, com la Llei de barris, els ajuts per a la rehabilitació, l'adquisició de reserves estratègiques de sòl per poder construir 2.764 HPO o l'adquisició de 426 habitatges en estoc per convertir a HPO.

6.1.9. EL DIÀLEG SOCIAL AUTONÒMIC A L'ÀMBIT DE L'HABITATGE

Precisament fruit d'aquestes iniciatives de les administracions públiques i de la preocupació expressada pels agents socials de les Illes Balears, el mes de maig de 2008 s'acordà el *Pacte per un habitatge adequat i assequible*. És la concreció a l'àmbit de l'habitatge de les *Bases per el Pacte per la Competitivitat, l'Ocupació i la Cohesió Social a les Illes Balears* que s'havia signat al mes de novembre de l'any anterior.

El gran valor d'aquest pacte rau en l'existència d'un consens sobre la diagnosi, l'acord de catorze línees generals d'actuació i fins a 63 accions concretes a desenvolupar amb un diàleg social permanent a través d'una Comissió de Seguiment.

El CES, independentment de la consideració dels continguts que s'hi puguin fer, valorar molt positivament la existència d'acords d'aquesta naturalesa. (Vegeu: http://www.caeb.es/media/pacte_habitatge.pdf).

JUSTÍCIA I ARBITRATGE

RESUM

L'activitat de l'Audiència Provincial ha experimentat, l'any 2008, un cert augment dels assumptes registrats i un descens lleuger de les resolucions dictades. El Partit Judicial de Palma s'organitza en jutjats de primera instància, els quals tots augmenten llevat dels jutjats de família; jutjats contenciosos administratius, que han tingut un increment d'assumpes, cosa que planteja la necessitat de crear un nou jutjat; jutjats de violència contra les dones, als quals s'han presentat 3.064 denúncies, 883 renúncies, s'han imposat 456 ordres de protecció i s'han dictat 650 mesures de protecció a les víctimes; jutjats de menors, que han romput la tendència alcista per experimentar una reducció d'assumpes; jutjats d'instrucció, en què s'aprecia un increment d'assumpes, i jutjats penals de l'1 al 7, en què hi ha un increment de certa rellevància en el nombre d'assumpes. Al Jutjat Penal núm. 8 destaca l'increment del nombre d'executòries registrades, si bé s'ha reduït el nombre d'assumpes a tràmit. Un any més, cal reiterar la necessitat de crear un segon jutjat penal d'executòries. El Jutjat de Vigilància Penitenciària no presenta cap problemàtica especial, encara que hi ha hagut un increment lleuger en el nombre d'assumpes. El Jutjat Degà ha experimentat un descens en el nombre d'expedients de consignació de renda. El Servei Comú ha viscut un increment assumible, i en el Registre Civil persisteix la tònica d'increment de feina, si bé la situació ha millorat amb la creació del Registre Civil núm. 2.

Pel que fa a la Fiscalia, les denúncies en casos de delictes contra la vida i els relatius a lesions genèriques i contra la llibertat han experimentat un increment lleuger. Quant als delictes contra la llibertat sexual, els augments més notables han estat els relatius a agressió sexual i a abús sexual i han disminuït els de prostitució. Els delictes contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic han sofert increments generalitzats. El nombre total de delictes contra els drets dels treballadors s'ha reduït. A més, es manté el nombre de denúncies per delictes contra l'ordenació del territori, llevat de les relatives a medi ambient, que han disminuït. D'altra banda, els delictes contra la seguretat col·lectiva han experimentat un increment de les denúncies per incendis amb perill per a la vida, tràfic de drogues, conducció alcohòlica i negativa a passar la prova d'alcoholèmia. S'ha produït un augment generalitzat de les denúncies per falsificacions, amb un notable increment de les relatives a la falsedat de documents privats, que el 2007 varen experimentar un descens destacable.

7.1.

INTRODUCCIÓ

Segons un estudi del Govern de les Illes Balears, seria necessari invertir 121 milions d'euros en l'Administració de justícia de les Illes Balears per deixar-la en una situació òptima.

Aquest estudi ha posat de manifest que molts d'edificis ni tan sols compleixen la normativa en matèria de seguretat, i si abans la percepció que se'n tenia no era gaire positiva, després els resultats han superat les males expectatives.

D'acord amb això, les inversions que es preveuen són les següents: un edifici per a l'Audiència Provincial i un altre per als jutjats penals a Palma, una nova seu a Inca, una nova seu a Manacor, una nova seu a Ciutadella, una altra a Maó i la rehabilitació de l'edifici que hi ha, i una nova seu a Eivissa. Tal vegada sigui la seu del Partit Judicial d'Eivissa el paradigma del que no hauria de ser un edifici judicial.

En aquests moments, a les Illes hi ha 26 immobles judicials que constitueixen la seu de 131 òrgans judicials. El que preveu l'estudi esmentat és reduir el nombre d'immobles però augmentar-ne la superfície, que pràcticament es duplicaria. Un altre aspecte que cal destacar és la previsió que gairebé tots els immobles serien

en propietat, enfront dels 15 edificis que a hores d'ara s'ocupen en règim de lloguer.

És igualment evident que una inversió d'aquesta importància no es pot materialitzar de cop, sinó que s'ha de desplegar al llarg de 15 o 20 anys. Malgrat això, l'estudi d'inversions té un significat purament teòric, perquè els plantejaments del Ministeri de Justícia a l'hora de concretar el cost efectiu de les transferències en matèria de justícia són molt lluny d'una xifra que pugui permetre un procés viable d'adequació d'infraestructures a la nostra Comunitat Autònoma. De fet, aquest capítol és l'entrebanc més important, per no dir l'únic, del procés de transferència. Si es fan les transferències en aquestes condicions, segons han expressat veus autoritzades, "es transferirien els problemes de la justícia, però no les eines per resoldre'ls".

Sens perjudici del que s'ha manifestat fins ara, no es pot caure en l'error d'entendre que la solució dels problemes de la justícia passa exclusivament per una dotació adequada d'immobles en particular, i de mitjans materials en general. En efecte, hi ha moltes altres mancances, com ara oficines d'atenció al ciutadà, un servei de registre i repartiment d'assumptes dels jutjats d'ins-trucció, més dotació de perits i traductors, i també de personal informàtic per resoldre àgilment els problemes que sorgeixen amb els sistemes informàtics d'enregistrament i videoconferència.

En efecte, el nombre de jutges a Espanya no arriba a la meitat de la mitjana europea. Però és cert que la dignitat de la funció d'un dels tres poders de l'Estat reclama

que la justícia s'imparteixi en llocs mínimament dignes, i a hores d'ara aquest objectiu no es pot entendre aconseguit, més encara si comparam la situació amb els mitjans amb què funcionen els altres dos poders.

Tampoc no podem perdre de vista que les Balears és una comunitat que constitueix una destinació eminentment turística, i que de vegades, dissortadament, els edificis judicials donen la imatge de la nostra comunitat a milions de turistes. Precisament per això aquesta degradació no és una bona carta de presentació si volem evitar impressions inapropiades que perjudiquen la imatge de les Illes.

7.2.

ELS JUTJATS I ELS TRIBUNALS

Els quadres estadístics i els gràfics que s'exposen a continuació s'han confeccionat amb les dades que contenen les memòries anuals del president del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears i els butlletins estadístics del Consell General del Poder Judicial.

7.2.1. EL TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTÍCIA DE LES ILLES BALEARS

L'activitat del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears s'articula per mitjà de la Sala Civil i Penal, la Sala Contenciosa Administrativa i la Sala Social. Les dues darreres són les que concentren més activitat, amb diferència respecte a la primera. [\(Vegeu el quadre A III- 51.\)](#)

7.2.2. L'AUDIÈNCIA PROVINCIAL

L'activitat de l'Audiència Provincial ha experimentat, l'any 2008, un augment lleuger dels assumptes registrats, i un cert descens de les resolucions dictades. [\(Vegeu el quadre A III- 52.\)](#)

7.2.3. EL PARTIT JUDICIAL DE PALMA

El Partit Judicial de Palma s'organitza en jutjats de primera instància, jutjats contenciosos administratius, jutjats de violència contra les dones, jutjats de menors, jutjats d'instrucció, jutjats penals de l'1 al 7, el Jutjat Penal núm. 8, el Jutjat de Vigilància Penitenciària, el Jutjat Degà, el Servei Comú i el Registre Civil.

7.2.3.1. Els jutjats de primera instància

Dins els jutjats de primera instància, podem fer una subdivisió en jutjats ordinaris, Jutjat Mercantil, jutjats de família i jutjats socials.

7.2.3.1.1. Els jutjats ordinaris

Els assumptes registrats han experimentat un ascens notable (de 16.541 el 2007, a 21.025 el 2008), motiu pel qual és imperatiu crear nous òrgans judicials d'acord amb el nombre d'assumpes i els mòduls establerts pel Consell General del Poder Judicial. [\(Vegeu el quadre A III-53.\)](#)

Pel que fa a les executòries, els jutjats han d'assumir unes 370 demandes d'execució anuals, si bé la infradotació de personal en el Deganat no permet registrar de manera centralitzada les demandes executives.

La important càrrega d'assumpes que pateix aquest ordre jurisdiccional s'ha posat recentment de manifest als vocals del Consell General del Poder Judicial (CGPJ) assignats territorialment a aquesta comunitat amb motiu d'una visita. D'aquest informe s'infereix, vist el nombre total d'assumpes que s'han d'atendre i el mòdul ideal d'entrada fixat pel CGPJ, que serien necessaris 14 o 15 magistrats més per situar-se en la proporció ideal d'assumpes per magistrat.

7.2.3.1.2. Els jutjats de família

S'observa un descens en l'entrada d'assumpes, la qual cosa situa la càrrega de feina dins la normalitat. D'altra banda, cal destacar que aquests jutjats han d'assumir aproximadament 300 demandes d'execució anuals. [\(Vegeu el quadre A III-54.\)](#)

7.2.3.1.3. El Jutjat Mercantil

Es manté la tendència d'increment d'assumpes, encara que la creació del Jutjat Mercantil número 2 ha pal·liat la càrrega de feina que fins al 2007 havia de ser assumida per un sol jutjat. [\(Vegeu el quadre A III-55.\)](#)

Cal destacar el considerable augment en el nombre de concursos tant necessaris com voluntaris, fet que es preveu que continuï per la situació de crisi econòmica. Aquest increment pot provocar la saturació dels jutjats malgrat les mesures de suport posades en pràctica (adscripció d'un jutge de reforç al Jutjat Mercantil núm. 1).

Fixat el mòdul d'entrada pel CGPJ en 350 assumpes, la tendència alcista exigeix la creació d'un tercer jutjat.

7.2.3.1.4. Els jutjats socials

Hi ha un increment notable en el nombre d'assumpes, entre els quals destaquen els d'acomiadament i de reclamació de quantia. Es preveu que aquesta tendència continuï per la situació econòmica actual. Es considera necessari crear, almenys, un nou jutjat. El nombre d'assumpes registrats en relació amb el mòdul d'entrada establert pel CGPJ (850) permet concloure que serien més convenients dos nous jutjats. [\(Vegeu el quadre A III-56.\)](#)

7.2.3.1.5. Els jutjats contenciosos administratius

El nombre d'assumpes en aquesta jurisdicció ha experimentat un ascens notable que, juntament amb la problemàtica dels assumpes que atenen, fa que calgui crear un nou òrgan.

Aquests jutjats es traslladaren, al mes de desembre, a una nova seu perquè hi havia la necessitat que l'edifici de la Gerreria albergàs els nous jutjats de primera instància 22 i 23 i el Registre Civil núm. 2, amb els problemes que això implica, vist que el Servei de Registre i Repartiment i d'Actes de Comunicació es troba a l'edifici de la Gerreria. [\(Vegeu el quadre A III-57.\)](#)

7.2.3.1.6. El Servei Comú

Les càrregues de feina, si bé han experimentat un ascens lleuger, són assumibles. S'hauria d'estendre la prestació d'aquest servei a la jurisdicció penal, amb la necessària dotació de personal. [\(Vegeu el quadre A III-58.\)](#)

7.2.3.1.7. El Registre Civil

La delicada situació dels darrers anys, en especial pel que fa als expedients de nacionalitat, s'ha vist pal·liada amb la creació del Registre Civil Exclusiu 2, que va entrar en funcionament a final del 2008. S'espera que així es recuperi la normalitat en el servei.

Hi ha una iniciativa, encara no concretada, de digitalitzar els llibres del Registre Civil, cosa que agilitaria els tràmits d'inscripció i de certificació de fets concernents a l'estat civil de les persones. [\(Vegeu el gràfic A III-47.\)](#)

7.2.3.1.8. Jutjats d'instrucció

Hi ha un descens lleuger en el nombre d'assumpes penals, si bé es mantenen els civils, cosa que ens fa reiterar la necessitat que es creï, almenys, un nou òrgan segons el mòdul fixat pel CGPJ. [\(Vegeu el quadre A III-59.\)](#)

7.2.3.1.9. Jutjat de Violència contra la Dona

L'any 2008 s'han presentat 3.064 denúncies, 883 renúncies, s'han imposat 456 ordres de protecció i s'han dictat 650 mesures de protecció a les víctimes. [\(Vegeu els quadres A III-60a i A III-60b.\)](#)

7.2.3.1.10. Jutjats de menors

Durant l'any 2008 s'ha experimentat un lleuger descens d'assumpes, cosa que implica que la càrrega de feina pot ser assumida normalment pels òrgans que hi ha. [\(Vegeu el quadre A III-61.\)](#)

7.2.3.1.11. Jutjats penals de l'1 al 7

L'any 2008 hi ha un increment de certa rellevància en el nombre d'assumpes, de 5.223 l'any 2007 a 5.720 l'any 2008, si bé, d'acord amb el mòdul d'entrada fixat pel CGPJ (450), s'hauria de crear un nou jutjat. [\(Vegeu el quadre A III-62.\)](#)

7.2.3.1.12. Jutjat Penal núm. 8

Continua l'increment del nombre d'executòries registrades, si bé s'ha de destacar que el nombre d'executòries en tràmit ha experimentat un descens notable per les mesures de reforç adoptades. Això no obstant, continua essent urgent crear un nou jutjat penal d'executòries, atès que el mòdul establert pel CGPJ és de 2.655 assumpte anuals. [\(Vegeu el quadre A III-63.\)](#)

7.2.3.1.13. Jutjat de Vigilància Penitenciària

Hi ha hagut un notable increment d'assumpes en aquest jutjat, sense que es pugui destacar cap circumstància en el funcionament adequat que s'hi desenvolupa. En qualsevol cas, com que el mòdul del CGPJ es fixa per a 1.000 interns, i la població reclusa és de 2.000 interns, aquesta proporció suposaria, en un pla teòric, que fos procedent crear un segon jutjat de vigilància penitenciària. [\(Vegeu el quadre A III-64.\)](#)

7.2.3.1.14. Jutjat Degà

Hi ha un descens en el nombre d'expedients de consignació de renda i un increment en el nombre de queixes. També hi ha un increment en el nombre de deman-

des presentades. A més és necessari adequar la dotació de personal a la càrrega de feina. [\(Vegeu el quadre A III-65.\)](#)

7.2.4. PARTIT JUDICIAL D'INCA

Pel que fa a la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), s'han registrat un total de 5.407 assumpes, enfront dels 4.233 del 2007. [\(Vegeu el quadre A III-66.\)](#)

Amb relació a la jurisdicció penal, s'han registrat 17.303 assumpes, davant els 15.835 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre A III-67.\)](#)

I, pel que fa als assumpes de violència domèstica, s'han presentat 3 denúncies (enfront de les 108 del 2007) i s'han imposat 2 mesures de protecció. [\(Vegeu el quadre A III-68.\)](#)

7.2.5. PARTIT JUDICIAL DE MANACOR

Pel que fa a la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), s'han registrat un total de 4.813 assumpes, enfront dels 4.221 del 2007. [\(Vegeu el quadre A III-69.\)](#)

En relació amb la jurisdicció penal, s'han registrat 20.291 assumpes, enfront dels 19.556 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre A III-70.\)](#)

I, pel que fa als assumpes de violència domèstica, s'han presentat 79 denúncies, se n'han retirat 5 i s'han imposat 2 mesures de protecció. [\(Vegeu el quadre A III-71.\)](#)

7.2.6. PARTIT JUDICIAL D'EIVISSA

Quant a la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària), s'ha ocupat de 5.093 assumptes, enfront dels 4.437 de l'any 2007. [\(Vegeu el quadre A III-72.\)](#)

Pel que fa a la jurisdicció penal, l'any 2008 s'han registrat un total de 27.586 assumptes, enfront dels 27.920 del 2007. [\(Vegeu el quadre A III-73.\)](#)

Amb relació als assumptes de violència domèstica, s'han presentat 73 denúncies, 1 renúncia i s'han imposat 36 mesures de protecció. [\(Vegeu el quadre A III-74.\)](#)

Pel que fa als jutjats penals, s'ha registrat un increment, atès que, enfront dels 1.079 assumptes registrats l'any 2007, enguany se n'han registrat 1.378. [\(Vegeu el quadre A III-75.\)](#)

I als jutjats socials hi ha hagut 1.459 assumptes, enfront dels 790 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre A III-76.\)](#)

7.2.7. PARTIT JUDICIAL DE MAÓ

En la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària) s'han registrat 2.136 assumptes, enfront dels 1.692 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre A III-77.\)](#)

En la jurisdicció penal, s'han registrat 7.134 assumptes, enfront dels 6.745 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre A III-78.\)](#)

D'altra banda, els jutjats penals han registrat 446 assumptes, enfront dels 507 de l'any 2007. [\(Vegeu el quadre A III-79.\)](#)

I en relació amb els assumptes de violència domèstica, s'han presentat 16 denúncies, se n'han retirat 5 i s'han imposat 2 mesures de protecció. [\(Vegeu el quadre A III-80.\)](#)

7.2.8. PARTIT JUDICIAL DE CIUTADELLA

En la jurisdicció civil (ordinària, de família i voluntària) s'han registrat un total de 1.277 assumptes, enfront dels 1.090 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre A III-81.\)](#)

En la jurisdicció penal s'han registrat 5.142 assumptes, enfront dels 5.882 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre A III-82.\)](#)

Amb relació als assumptes de violència domèstica, s'han presentat 15 denúncies, no se n'ha retirada cap i s'han imposat 2 mesures de protecció. [\(Vegeu el quadre A III-83.\)](#)

Finalment, en la jurisdicció social s'han registrat 483 assumptes, enfront dels 309 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre A III-84.\)](#)

7.2.9. OFICINA D'INVESTIGACIÓ PATRIMONIAL

L'any 2008 s'ha produït un descens lleuger en el nombre de sol·licituds tramitades (10 assumptes). [\(Vegeu el gràfic A III-48.\)](#)

7.2.10. Oficina d'ajuda a les víctimes del delictes

S'ha incrementat el nombre d'actuacions. L'augment més destacat ha estat el de les actuacions en cas de violència domèstica, que han passat de 308 a 544. El nombre de consultes generals s'ha reduït de 770 a 659. [\(Vegeu el gràfic A III-49.\)](#)

7.3.

LA FISCALIA

Aquest apartat es divideix en els subapartats següents: l'àmbit penal, la vigilància penitenciària, la jurisdicció de menors, la Comissió d'Assistència Gratuïta i l'activitat de la Fiscalia.

7.3.1. L'ÀMBIT PENAL

La informació estadística que es presenta prové de la memòria elaborada pel fiscal en cap de les Balears sobre l'actuació de la Fiscalia l'any 2008. Cal destacar que les xifres no es refereixen a delictes comesos, sinó a delictes denunciats o descoberts d'ofici, de manera que part d'aquests delictes poden desaparèixer al llarg de la tramitació del procediment judicial corresponent perquè el jutjat instructor els arxivi o perquè els tribunals que hagin de jutjar el fet dictin una absolució. D'altra banda, s'indica l'activitat delictiva denunciada a les Illes Balears amb relació als delictes comesos més habitualment o que tenen més incidència o gravetat social.

7.3.1.1. Delictes contra la vida

Per primera vegada s'inclouen els delictes d'homicidi per accident de trànsit separats dels d'homicidi imprudent. Això es deu a la incidència de la problemàtica dels accidents de trànsit i de la seguretat viària, que ha provocat que s'hagin d'assignar fiscals especialitzats als casos per coordinar i incidir en aquesta matèria delictiva. Destaca l'increment d'homicidis

(42 enfront dels 25 del 2007) i d'assassinats, que passen a 6 quan el 2007 només n'hi va haver un. [\(Vegeu el quadre A III-85.\)](#)

7.3.1.2. Delictes de lesions

L'any 2008 es manté l'activitat de l'any anterior, amb una lleugera tendència a l'increment en la majoria dels delictes. Les denúncies per lesions derivades del maltractament familiar continuen estabilitzades, encara que mantenen un nombre particularment elevat de procediments incoats. Es manté l'assignació de tres fiscals de Palma amb dedicació exclusiva a aquest jutjat. Així mateix, s'inclouen entre les lesions imprudents les derivades d'accidents de trànsit (que són la majoria) i les que són conseqüència d'una mala actuació professional. [\(Vegeu el quadre A III-86.\)](#)

7.3.1.3. Delictes contra la llibertat

L'any 2008 s'ha produït un augment generalitzat de les denúncies per aquests delictes. [\(Vegeu el quadre A III-87.\)](#)

7.3.1.4. Delictes contra la llibertat sexual

Els índexs es mantenen, en general, amb relació a l'any anterior, tot i que amb una tendència generalitzada a incrementar. [\(Vegeu el quadre A III-88.\)](#)

7.3.1.5. Omissió del deure d'auxili

L'any 2008 s'han produït 11 denúncies, enfront de les 17 de l'any anterior. [\(Vegeu el quadre A III-89.\)](#)

7.3.1.6. Violació de domicili

L'any 2008 s'ha produït un increment notable de casos, 71, enfront dels 29 del 2007. ([Vegeu el quadre A III-90.](#))

7.3.1.7. Delictes contra l'honor

Les denúncies per aquest tipus de delictes han augmentat l'any 2008 respecte a l'any anterior (de 104 a 133), si bé han disminuït pel que fa als de calúmnies (de 43 a 23). ([Vegeu el quadre A III-91.](#))

7.3.1.8. Delictes contra les relacions familiars

Es manté, en general, el nombre de denúncies respecte a l'any 2008, tot i que ha augmentat de manera significativa pel que fa als casos d'abandó de família, si bé les relacionades amb l'impagament de pensions són les més nombroses. Pel que fa als delictes de sostracció de menors, fan referència als supòsits de pares o mares divorciats que es queden o se'n duen els fills menors malgrat que la guarda i custòdia havia estat assignada a l'altre progenitor. ([Vegeu el quadre A III-92.](#))

7.3.1.9. Delictes contra el patrimoni i contra l'ordre socioeconòmic

Els increments més destacables són els relatius a furt, robatori amb violència o intimidació, robatori o furt d'ús de vehicle, estafa, apropiació indeguda, delictes contra la propietat intel·lectual i receptació. Disminueixen les denúncies per robatori amb força en casa habitada o local obert al públic, extorsió, delictes societaris i danys. ([Vegeu el quadre A III-93.](#))

7.3.1.10. Delictes contra la hisenda pública i la Seguretat Social

L'any 2008 han augmentat notablement (de 6 a 19) les denúncies per defraudació tributària amb relació a l'any anterior A l'igual que el 2007, no hi ha hagut cap cas de frau comunitari. Pel que fa al delictes comptable, s'ha presentat una denúncia més que l'any anterior, ja que s'ha passat de 6 a 7. ([Vegeu el quadre A III-94.](#))

7.3.1.11. Delictes contra els drets dels treballadors³⁷

L'any 2008 s'ha produït un descens (de 692 a 462) en les denúncies contra els drets laborals o de la Seguretat Social; han incrementat les denúncies contra la seguretat i higiene en el treball, i se n'han produït dos per trànsit de mà d'obra, quan el 2007 no n'hi va haver cap. ([Vegeu el quadre A III- 95.](#))

7.3.1.12. Delictes contra l'ordenació del territori

L'any 2008 augmenten significativament el nombre de denúncies per delictes contra l'ordenació del territori, torna a disminuir el relatiu a denúncies per delictes contra el medi ambient i augmenten les denúncies per delictes contra el patrimoni històric. ([Vegeu el quadre A III-96.](#))

La protecció del patrimoni històric i el medi ambient ha estat un dels centres sobre els quals ha volgut desplegar-se l'activitat de la Fiscalia amb l'assignació d'un segon fiscal especialista en aquesta matèria. Els resultats estadístics són l'efecte d'aquest esforç.

37. Vegeu l'apartat 1.4 del capítol II sobre la resolució extrajudicial dels conflictes laborals.

7.3.1.13. Delictes contra la seguretat col·lectiva

L'any 2008 s'ha produït un increment de les denúncies per incendis amb perill per a la vida, per tràfic de drogues, per negativa a passar la prova d'alcoholèmia i per conducció alcohòlica (de 943 a 2.573). [\(Vegeu el quadre A III-97.\)](#)

7.3.1.14. Falsificacions

L'any 2008 s'ha produït un augment generalitzat de les denúncies per aquest tipus de delictes, especialment pel que fa a la falsedat de documents privats, que han passat de 7 a 113. Han disminuït de manera notable els d'intrusisme (de 55 a 5). [\(Vegeu el quadre A III-98.\)](#)

7.3.1.15. Delictes contra l'Administració pública

En general, hi ha una tendència a l'augment respecte als nivells de l'any 2007. Destaca el fet que s'ha potenciat la lluita contra la corrupció en aquesta comunitat autònoma amb la dotació, encara que insuficient, de dos fiscals amb dedicació exclusiva, i amb l'increment d'elements personals i materials i els graus de coordinació amb la Fiscalia de les forces i cossos de seguretat i els òrgans de la hisenda pública. [\(Vegeu el quadre A III-99.\)](#)

7.3.1.16. Delictes contra l'Administració de justícia

L'any 2008 hi ha hagut un increment generalitzat de les denúncies per aquests delictes, en què destaca l'augment de les denúncies per trencament de condemna, que passen de 714 a 1.147. En aquest

apartat s'inclouen les condemnes de privació del permís de circulació, les condemnes dictades en l'àmbit de la violència domèstica i d'allunyament i de comunicació amb l'exparella. Aquestes darreres són la causa principal de l'increment del nombre de denúncies. [\(Vegeu el quadre A III-100.\)](#)

7.3.1.17. Delictes contra la Constitució

Es mantenen els baixos nivells dels anys anteriors. [\(Vegeu el quadre A III-101.\)](#)

7.3.1.18. Delictes contra l'ordre públic

L'any 2008 han augmentat significativament, en la línia de l'any anterior, les denúncies per aquest tipus de delictes. [\(Vegeu el quadre A III-102.\)](#)

7.3.2. ELS JUDICIS RÀPIDS

A l'igual que l'any anterior, la Fiscalia General de l'Estat no n'ha demanat a les diferents fiscalies una estadística detallada, la qual cosa demostra la plena incorporació a la normalitat d'aquest tipus de procediments, que han passat de ser una de les grans novetats del nostre sistema judicial a ser considerat un procediment més que mereix el mateix tractament que la resta de processos penals.

7.3.3. LA VIGILÀNCIA PENITENCIÀRIA

L'any 2008, en general, hi ha hagut un increment del nombre de tots els expedients, llevat de refoses de condemnes, que han experimentat un descens lleuger. [\(Vegeu el quadre A III-103.\)](#)

7.3.4. LA JURISDICCIO DE MENORS

Aquest epígraf es divideix en els subapartats següents: diligències preliminars, nombre de menors als quals s'ha aplicat aquesta jurisdicció, delictes jutjats en aquesta jurisdicció i mesures imposades als menors condemnats.

7.3.4.1. Diligències preliminars

L'any 2008 s'han iniciat 3.523 diligències, se n'han arxivat 1.322 i s'ha desistit en 137 casos. [\(Vegeu el quadre A III-104.\)](#)

7.3.4.2. Nombre de menors als quals s'ha aplicat aquesta jurisdicció

L'any 2008 s'ha aplicat, en línia amb l'any anterior, a 3.821 menors, 1.610 dels quals tenien menys de 15 anys, i la resta (2.211), entre 16 i 18. [\(Vegeu el quadre A III-105.\)](#)

7.3.4.3. Delictes jutjats en aquesta jurisdicció

L'any 2008 s'ha jutjat un nombre superior de delictes que el 2007, si bé l'increment més destacable es troba en els delictes contra la seguretat en el trànsit, que, de 15 causes el 2007, s'ha passat a 225 el 2008. [\(Vegeu el quadre A III-106.\)](#)

7.3.4.4. Mesures imposades als menors condemnats

L'any 2008 s'han imposat mesures d'inter-nament, llibertat vigilada i prestacions en benefici de la comunitat, i s'han aplicat solucions extrajudicials. A l'igual que el 2007, no s'ha aplicat cap amonestació. [\(Vegeu el quadre A III-107.\)](#)

7.3.5. LA COMISSIÓ D'ASSISTÈNCIA JURÍ-DICA GRATUÏTA

Es desglossen a continuació aquestes dades per illes.

7.3.5.1. Mallorca

Les dades es detallen en el [quadre A III-108.](#)

7.3.5.2. Eivissa

Les dades es detallen en el [quadre A III-109.](#)

7.3.5.3. Menorca

Les dades es detallen en el [quadre A III-110.](#)

7.3.6. L'ACTIVITAT DE LA FISCALIA

L'any 2008 la plantilla de fiscals (amb un total de 53), es distribueix de la manera següent: 1 fiscal en cap, 1 tinent fiscal, 34 fiscals a Mallorca (Palma), 5 fiscals adscrits a la Jurisdicció de Menors (Palma), 2 fiscals adscrits a la Fiscalia Anticorrupció, 3 fiscals adscrits a la Jurisdicció de Violència Domèstica (Palma), 4 fiscals a Manacor, 8 a Eivissa, 4 a Menorca (Maó) i 1 fiscal de suport. [\(Vegeu el quadre A III-111.\)](#)

L'aposta per l'especialització, és a dir, assignar a determinats fiscals matèries específiques amb especial incidència social, ha comportat l'increment de l'activitat de cada fiscal, atès que no s'ha incrementat la plantilla, sinó que s'han afegit feines a la plantilla que ja hi havia. D'altra banda, constitueix un gran repte l'assumpció de l'activitat investigadora de la Fiscalia, tradicionalment assumida

pels jutjats d'instrucció, per mitjà de les diligències informatives.

7.4.

L'ARBITRATGE

Aquest subapartat, dedicat a l'arbitratge, l'hem desglossat en tres parts, segons si el fa la Direcció General de Consum, la Direcció General de Transports o la Cambra de Comerç de Mallorca.

7.4.1. LA DIRECCIÓ GENERAL DE CONSUM

La Junta Arbitral de Consum de les Balears va començar a funcionar efectivament a partir del 1995, i es constatà, des del primer moment, una gran acceptació d'aquest sistema, tant entre els consumidors com entre el sector empresarial, i una bona part d'aquests mostrà des del començament del sistema una voluntat inequívoca de col·laboració en la difusió i en la progressiva implantació d'aquest mecanisme de resolució de conflictes. També és destacable la col·laboració en la difusió del sistema que han dut a terme les associacions de consumidors.

L'any 2008 ha augmentat el nombre de les empreses adherides, de manera que s'arriba a 968, amb 1.366 sol·licituds presentades. De les 860 sol·licituds resoltes, 298 han estat per mediació, i 423, per laude. [\(Vegeu el quadre A III-112.\)](#)

7.4.2. LA DIRECCIÓ GENERAL DE TRANSPORTS

Segons les dades que ha aportat la Direcció General de Transports, el nombre de demandes de contractes de transport ha augmentat. Hi ha un total de 38 demandes de contractes en el transport de mercaderies, de manera que es redueix en dues les de l'any anterior. Els impagaments d'imports s'han mantingut en 11. Els retards en el lliurament s'han mantingut en els de l'any 2007, i els danys o les pèrdues han baixat molt, d'11 demandes a 7. Els laudes dictats varien en només una unitat, ja que l'any anterior varen ser 28 mentre que el 2008 han estat 27. [\(Vegeu el quadre A III-113.\)](#)

7.4.3. SERVEIS D'ARBITRATGE DE LA CAMBRA DE COMERÇ

Durant l'any 2008 la Cambra de Comerç de Mallorca ha administrat, en col·laboració amb l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de les Illes Balears, un total de 38 arbitratges.

L'esquema de l'estat procedimental dels arbitratges administrats l'any 2008 és el següent:

Sol·licituds	38
Resolts/laude	12
En tràmit	19
No admesos	0
Transigits	5

Els assumptes objecte de litigi principalment són les resolucions contractuals i les reclamacions de quantitat. [\(Vegeu el quadre A III-114.\)](#)

8

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

RESUM

Recentment, el Cirioc España (Centre International de Recherches et d'Informations sur l'Economie Publique, Sociale et Cooperative) ha publicat, per encàrrec del CESE (Comitè Econòmic i Social Europeu),³⁸ l'informe sobre l'economia social europea del 2007. Tot i les dificultats que implica la informació estadística disponible, comenta que «la principal conclusió que s'extreu és que l'economia social europea constitueix una realitat humana i econòmica molt significativa: més d'11 milions de llocs de feina remunerats, equivalents aproximadament al 6% de la població ocupada a la Unió Europea». A l'Estat espanyol els llocs de feina que genera l'economia social suposen el 5,4% de l'ocupació total.³⁹

L'impuls de l'economia social i solidària de les Balears, en aquest any de crisi, està resultant notable. Les 480 empreses, organitzacions i iniciatives han ocupat 8.961 treballadors, 409 més que l'any 2007, per tant, hi ha hagut un increment del 4,8%. En conjunt, representa l'1,8% de la població ocupada de les Illes. Cal destacar, també, el nombre de voluntaris i socis que col·laboren en les iniciatives de l'economia solidària: 21.564 persones, 1.641 més que l'any anterior (el 8,3%).

8.1.

PRODUCTORS DE MERCAT

Les cooperatives i les societats laborals són les empreses de l'economia social, totes de caràcter privat, que actuen en competència en els mercats, a l'igual que la resta d'agents econòmics, però amb una aproximació destacada cap a la idea de la responsabilitat social corporativa.

8.1.1. COOPERATIVES

Les cooperatives són societats mercantils personalistes basades en valors i que es regeixen per un codi ètic. Les decisions són preses democràticament, i els resultats es distribueixen d'acord amb l'activitat desenvolupada pels socis. Aquestes empreses constitueixen la figura de més implantació de l'economia social.

Durant l'any 2008, en el qual els mercats han sofert una situació convulsa a causa de l'inici de la crisi mundial, a les nostres illes s'han creat 11 cooperatives; han augmentat en 158 el nombre de socis. Cal destacar que el 34,5% d'aquests socis han aprofitat la capitalització de prestacions que ofereix el Ministeri de Treball i Immigració per iniciar activitats econòmiques. (Vegeu el quadre III-62.)

38. CESE-COMM/05/2005

39. Taula 6.2 sobre feines remunerades. Eurostat 2002.

QUADRE III-62. COOPERATIVES I SOCIS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL

Illes Balears	2007	2008
Nre. cooperatives	201	212
Nre. socis treballadors	2.828	2.986
% inc. cooperatives	8,6	5,5
% inc. socis	10,4	5,6
Conjunt de l'estat	2007	2008
Nre. de cooperatives	25.714	24.779
Nre. de socis treballadors	317.542	311.922
Nre. de socis per cooperativa	12,3	12,6
% inc. cooperatives	0,6	-3,6
% inc. de socis	-0,1	-1,8
% Balears s/ Espanya	2007	2008
Cooperatives	0,78	0,86
Socis treballadors	0,89	0,96

Font: Ministeri de Treball. Direcció General d'Ocupació. Elaboració pròpia.

L'evolució dels darrers deu anys, pel que fa tant a les cooperatives com als socis, és d'una tendència continuada de creixement, que es manifesta en l'indicador que compara la participació de les Illes dins el conjunt de cooperatives i els seus socis d'Espanya, que no ha deixat d'incrementar-se any rere any. (Vegeu els gràfics III-5 i III-6.)

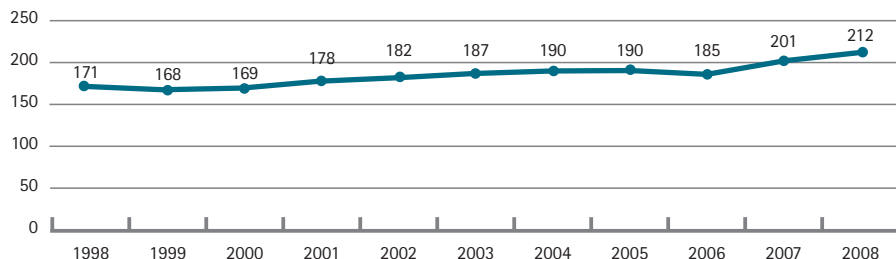
A l'Estat espanyol, tant el nombre de cooperatives com el de socis experimenta una disminució lleugera. [\(Vegeu el quadre A III-115.\)](#)

Quant a l'activitat econòmica a què es dediquen les cooperatives i segons la classificació sectorial (CNAE-93), gairebé el 40% es dediquen a ensenyament i serveis

socials; el 30%, a comerç i hotelaria; el 16%, a activitats agràries, i la resta, el 14%, a serveis per a empreses, construcció i transports. En aquest exercici s'observa un increment de cooperatives de treball d'ensenyament.

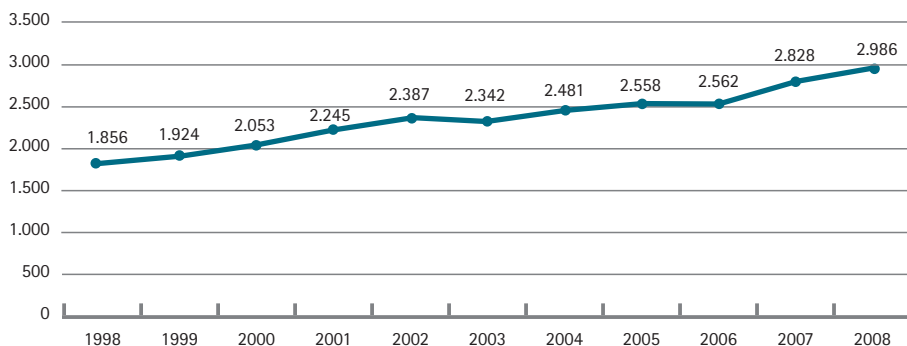
Les unions cooperatives de les Illes, durant l'any 2008, tenen un increment destacat en el nombre de cooperatives associades: el 13% la Unió de Cooperatives Agràries i la Unió Cooperatives de Treball i el 37% Aelib- Menorca. Els socis de les unions s'han incrementat respecte a l'any anterior (1,2%). En conjunt, el 49% de totes les cooperatives de les Balears estan associades a les unions cooperatives, i els seus socis representen el 70% del total. [\(Vegeu el quadre A III-116.\)](#)

Gràfic III-5
Nombre de cooperatives. Illes Balears (1998-2008)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic III-6
Socis treballadors de les cooperatives. Illes Balears (1998-2008)

Font: Elaboració pròpia.

UCABAL (Unió de Cooperatives Agràries de les Balears) agrupa 35 cooperatives distribuïdes geogràficament de la manera següent: 25 a Mallorca, 7 a Menorca i 3 a Eivissa. També hi figuren associades 3 cooperatives de segon grau (cooperatives de cooperatives): 2 a Mallorca i 1 a Menorca. I també 3 societats agràries de transformació (SAT), totes a Mallorca. Aquestes societats tenen finalitats socials de millora del medi rural i promoció del desenvolupament agrari.

La Unió de Cooperatives de Treball Associat de les Illes agrupa 52 cooperatives, 6 més que l'any 2007, distribuïdes de la manera següent: 48 a Mallorca i 4 a Eivissa. D'altra banda, la Unió té una secció sectorial de cooperatives d'ensenyament que agrupa 9 cooperatives, amb un pes destacat en el sector de l'ensenyament privat de les Illes.

L'Associació d'Empreses Laborals de les Illes (AELIB) té associades 11 cooperatives de treball a Menorca, que aquest any

2008 s'ha incrementat en 3 cooperatives més, que són escoles infantils.

En conjunt, les unions de les Illes agrupen 104 cooperatives, 5.401 socis cooperatius i 691 treballadors no socis.

8.1.2. SOCIETATS LABORALS

Les societats laborals són empreses mercantils en què la propietat és majoritària dels seus treballadors, els quals no poden posseir de forma individual més de la tercera part del capital, així es facilita el control i la gestió de l'empresa per part dels treballadors.

Tal com s'observa en el quadre III-63, els decreixements interanuals són destacats. L'entrada en vigor de l'Estatut del treball autònom (Llei 20/2007) ha influït en les

societats laborals. El fet de poder capitalitzar el pagament de la prestació d'atur per constituir-se en treballadors autònoms ha fomentat que nous emprenedors s'adhereixin al nou estatut i també treballadors d'algunes d'aquestes empreses, la qual cosa ha provocat una disminució de les societats laborals. Aquest fet ja s'observà l'any anterior i s'ha incrementat en aquest exercici. Tot i això, s'ha de fer ressaltar que 20 nous socis d'aquestes societats s'han beneficiat de la capitalització de prestacions que autoritza el Ministeri de Treball per iniciar activitats.

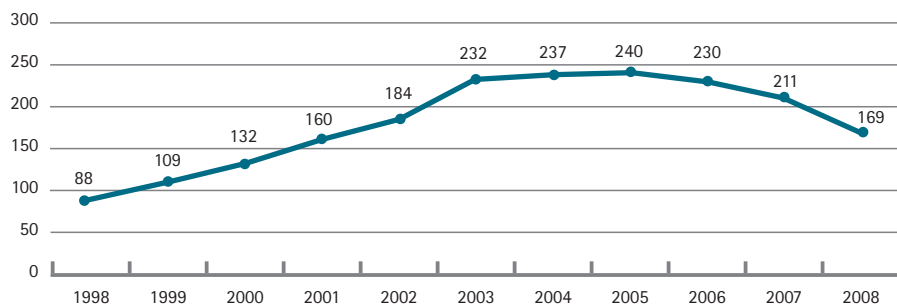
Pel que fa a la distribució sectorial d'aquestes societats, el 32% du a terme activitats de comerç i hotelaria, el 23% són empreses relacionades amb la construcció, mentre que el 21% són empreses que

QUADRE III-63. SOCIETAT LABORALS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL

Illes Balears	2007	2008
Total societat	211	169
Total socis treballadors	1.100	972
% inc. interanual societats laborals	-8,3	-19,9
% inc. interanual socis	-2,7	-11,6
Conjunt de l'estat	2007	2008
Total societat	19.737	17.650
Total socis treballadors	124.784	101.331
% inc. interanual societats laborals	-2,6	-10,6
% inc. interanual socis	-4,2	-18,8
% Balears s/ Espanya	2007	2008
Total societats laborals	1,07	0,96
Total socis treballadors	0,88	0,96

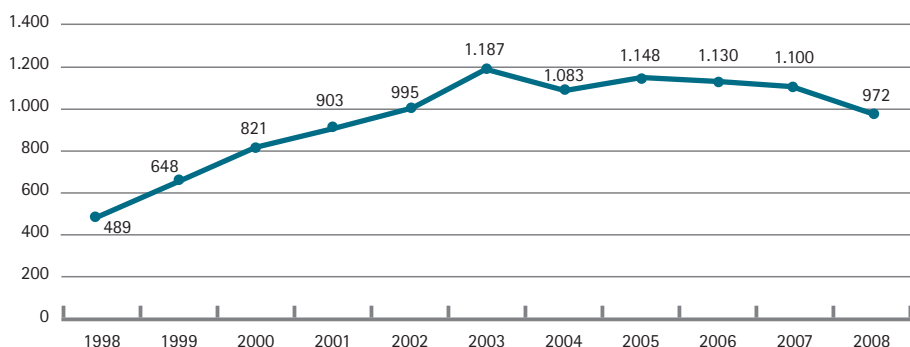
Font: Ministeri de Treball. Direcció General d'Ocupació. Elaboració pròpia.

Gràfic III-7
Societats laborals (1998-2008)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic III-8
Socis treballadors en les Societats laborals (1998-2008)

Font: Elaboració pròpia.

es dediquen a serveis empresarials i assegurances. La resta, el 24%, es reparteix entre serveis socials i d'ensenyament, activitats agràries i transports.

Els gràfics III-7 i III-8 mostren l'evolució del període 1998-2008, i en els darrers anys s'observa un comportament recessiu. [\(Vegeu el quadre A III-117.\)](#)

Aquest exercici del 2008, pel que fa al nivell d'associació de les empreses laborals, manté un comportament semblant al

conjunt del sector, tal com s'ha explicat abans. AELIB (Associació d'Empreses Laborals de les Illes Balears), que agrupa part d'aquest sector d'empreses, té una disminució continuada, tot i que en menor escala que el conjunt. El nivell d'associació, en relació amb el total d'aquestes societats, se situà en el 30%, quatre punts més que l'any anterior, en què va ser del 26%. Malgrat tot, el nombre de societats associades disminuï un 9%. [\(Vegeu el quadre A III-118.\)](#)

8.1.3. CONFRARIES DE PESCADORS

Les confraries de pescadors són institucions de participació democràtica sense afany de lucre i que vertebreren el sector pesquer. Amb la concurrència conjunta d'armadors i pescadors se cerca satisfer els interessos de tots.

Durant l'any 2008, la Federació Nacional de Confraries de Pescadors ha passat a formar part de la Confederació Empresarial Espanyola de l'Economia Social (CEPES).

El sector pesquer de les Balears majoritàriament està format per 16 confraries de pescadors, distribuïdes geogràficament de la manera següent: 10 a Mallorca, 3 a Menorca, 2 a Eivissa i 1 a Formentera. En conjunt, han ocupat 818 persones, 5,4% més que l'any 2007. També el volum de vendes ha tingut un creixement del 2,8%. El procés d'adequació i de renovació de la flota, iniciat fa uns anys, continua encara. S'observa una reducció del nombre de vaixells d'arts menors, que ha passat de 314 el 2007 a 305 el 2008. [\(Vegeu el quadre A III-119.\)](#)

8.1.4. OCUPACIÓ REGISTRADA

Tot i l'escenari econòmic advers, l'ocupació generada per l'economia social, 3.958 persones en l'exercici del 2008, manté un creixement minso de gairebé l'1% a causa del bon comportament de les cooperatives, que aconsegueixen cobrir la disminució de les societats laborals. En el conjunt d'Espanya, l'economia social presenta una disminució del -6,7%. En el marc del con-

junt de l'economia i segons la informació de l'EPA a les Illes, l'ocupació pràcticament es mantenia, mentre que a Espanya la reducció fou del -3%. La participació en el total de les Balears registrà el 8 per mil, molt per sota de la mitjana d'Espanya, que, en el cas de les cooperatives i les societats laborals, suposà el 20,8 per mil. [\(Vegeu el quadre A III-120.\)](#)

L'evolució en el període 1997-2008 dels productors de mercat de l'economia social ha mantingut una tendència creixent i constant que gairebé s'ha multiplicat per 1,8. [\(Vegeu el gràfic A III-50.\)](#)

8.2.

INSTITUCIONS FINANCERES SOCIALS

Dins les institucions financeres socials hi figuren entitats amb un objectiu social definit i una vocació de contribuir al benestar dels ciutadans més desvalguts. En aquest sentit, també s'inclou a la memòria l'obra social de les caixes.

8.2.1. ESTALVI ÈTIC

L'experiència de banca ètica, que mitjançant l'estalvi ètic du a terme Caixa Colonya de Pollença, arriba al novè any d'implantació, i mostra, en tot aquest període, una evolució creixent i sostinguda. [\(Vegeu el quadre A III-121.\)](#)

En aquest exercici del 2008, el saldo de dipòsits ha tingut un creixement de

l'1,9%, amb 14.198 milers d'euros. Alhora, també ha augmentat el nombre de llibretes (10,5%) i de comptes corrents (22,7%); en xifres absolutes, 461 més. En canvi, el dipòsit mitjà, 4.052 euros, experimenta una reducció del (-11,5%).

En consonància amb la situació actual, disminueixen els finançaments formalitzats un -47,5%. El nombre de préstecs i crèdits augmenta: de 18 l'any 2007 a 23 l'any 2008, la qual cosa suposa imports menors per operació. Durant l'exercici no s'ha concedit cap microcrèdit. L'índex de morositat s'ha situat en el 0,7%, enfront de l'1,26% de l'any 2007.

El Comitè Ètic ha concedit a 42 entitats subvencions per un import de 99,9 milers d'euros, un 37% més que l'any anterior. Aquests recursos procedeixen de la donació que fan els impositors del 50% dels seus interessos. D'altra banda, el fons de solidaritat per a ajudes i emergències disposa d'un saldo de 41,9 milers d'euros.

8.2.2. MONT DE PIETAT DE LES BALEARS

L'activitat del Mont de Pietat, durant l'exercici del 2008, s'ha incrementat notablement com a conseqüència de la situació financera actual. Així, la concessió de préstecs pignoratius a persones amb pocs recursos que acudeixen aquesta institució ha crescut el 22%. Hi ha hagut 14.192 préstecs a final d'any enfront dels 11.628 del 2007. També la inversió creditora s'ha situat als 5.597,3 milers d'euros, xifra que suposa un increment del 25,4% respecte a l'any anterior. L'import mitjà per préstec és de 394,4 euros.

La institució del Mont de Pietat que du a terme aquesta tasca social depèn de la Fundació Sa Nostra de la Caixa de Balears. ([Vegeu el quadre A III-122.](#))

8.2.3. CAIXA RURAL

A Espanya, les caixes rurals, les caixes populars i professionals i totes les cooperatives de crèdit s'integren en la Unió Nacional de Cooperatives de Crèdit (UNACC), que té 81 cooperatives associades. A les Illes, la Caixa Rural de Balears és l'única cooperativa de crèdit que hi ha i ajuda a finançar el sector agrari i ramader. Durant l'any 2008 el nombre de socis ha tingut un moderat increment d'un 1%; els socis beneficiaris de crèdits, 2.413, s'ha reduït un (-4%); els crèdits concedits han disminuït el (-39,5%), i la mitjana, milers d'euros per operació, s'ha situat en 36,7 enfront dels 48 l'any passat. L'evolució dels darrers nou anys mostra un creixement continuat, i en l'exercici del 2008 s'observen les reduccions comentades, molt en la línia de la situació actual. ([Vegeu el quadre A III-123.](#))

8.2.4. L'OBRA SOCIAL DE LES CAIXES D'ESTALVI

L'acció social, cultural i mediambiental que duen a terme les caixes d'estalvi procedeix dels beneficis anuals obtinguts, una vegada que s'han dotat les reserves obligatòries i les voluntàries. Enguany, s'han incorporat en aquest informe dues entitats més; per tant, ja es coneix el fons social que la majoria de caixes destinen a

les Balears. En conjunt, en aquest exercici 2008 els recursos invertits es calculen en 32.260 milers d'euros, un 11% més que l'any 2007. Tot i que si observam l'evolució dels increments interanuals, és el menor dels darrers quatre anys i molt semblant el registrat l'any 2003 (10,2%). [\(Vegeu el quadre A III-124.\)](#)

8.3.

ASSEGURADORS D'ECONOMIA SOCIAL

Les empreses asseguradores de l'economia social, les mútues i les mutualitats no integrades dins els sistemes de la Seguretat Social constitueixen l'apartat d'asseguradors de l'economia social. [\(Vegeu el quadre A III-125.\)](#)

8.3.1. EMPRESSES ASSEGURADORES

Les xifres del 2008 mostren un increment en el nombre de clients (39%) a causa, principalment, dels col·lectius incorporats, tot i que l'import total de les primes manté els valors de l'any anterior amb una reducció del (-1%). El nombre de pòlisses creix el 32%.

8.3.2. MÚTUES I MUTUALITATS

La publicació del manual europeu, els comptes satèl·lit de l'economia social al 2007, ha unificat el marc de referència per a les entitats i empreses de l'economia social a Europa. Les mútues i mutualitats,

constitueixen el segon gran agent empresarial, després de les cooperatives, encara que caldrà excloure les mútues integrades en els sistemes de la seguretat social, les d'afiliació obligatòria i les que són controlades per empreses que no pertanyin a l'economia social. Aquesta informació no figura elaborada per a les Illes, segons diverses fons consultades.

8.4.

RESPONSABILITAT SOCIAL CORPORATIVA EN L'ÀMBIT DE L'ECONOMIA SOCIAL

La Direcció General de Responsabilitat Social Corporativa i Economia Social de la Conselleria de Treball del Govern Balear, ha anat desenvolupant l'objectiu d'impulsar els continguts de la responsabilitat social corporativa. Així durant el present exercici 2008, s'ha enllestit, des de l'esmentada Direcció General, l'estudi "La Responsabilitat Social i Empresarial a les Illes Balears" en el que s'analitza el coneixement i la valoració que en tenen i fan els ciutadans, empresaris i sindicats de la nostra comunitat.

Els resultats indiquen que només el 10% dels ciutadans tenen coneixement dels seus continguts, mentre que els empresaris aquest nivell es situa al voltant del 30% i els comitès d'empresa, al 64%. Alhora és valora, de manera potencialment important, el fet de l'adopció de mesures per les empreses. Aquestes mesures, que s'haurien d'assumir, es concreten en:

- participació dels treballadors en la presa de decisions.
- conciliació de la vida familiar i laboral.
- formació personal.
- igualtat de gèneres.
- no discriminació de sexe, origen i discapacitats.
- promoció de la salut.
- accions socials, mediambientals i culturals.
- accions contra la violència de gènere.

L'any 2008, la Direcció General de RSC, ha destinat 61'53 milers d'euros pel programa de subvencions a 13 entitats públiques i organitzacions sense ànim de lucre, per dur a terme projectes en àmbits d'actuació diversos de la RSC.

Des de l'any 2001, la Unió Europea impulsa els continguts del Llibre Blanc de la responsabilitat social corporativa i que es basen en l'acció social, la protecció del medi ambient i el respecte als drets humans en les actuacions empresarials.

Un any més, en aquest apartat, s'inclouen les iniciatives d'empreses i d'entitats a les Illes que ja han començat a preveure, en el seu àmbit d'actuació, preocupacions socials i mediambientals en les operacions comercials i també en les relacions amb els seus interlocutors. L'associació Eticentre, que compta amb el suport de REAS, té com a finalitat incorporar en les seves empreses i entitats criteris ètics i de responsabilitat social empresarial. Té associades 30 empreses i entitats de caràcter privat i disposa d'una facturació que durant el 2008 s'ha calcular en 66.628 milers d'euros, un 13,6% més que l'any passat. En conjunt,

tenen 792 empleats, enfront dels 756 de l'any anterior. El nombre de socis és de 63.

Eticentre està integrat per 5 societats anònimes, 20 societats limitades, 1 fundació, 1 caixa d'estalvi, 1 associació i 2 autònoms. També està associada a Eticentre una entitat pública.

L'altra iniciativa de responsabilitat social corporativa és Forética, constituïda com a associació sense afany de lucre d'àmbit estatal i que es dedica a fomentar polítiques de gestió ètica i socialment responsables, a més de promoure sistemes de gestió verificables. L'any 2008 té a Espanya 212 entitats i empreses adherides, de les quals quatre són de les Illes. Ha certificat 54 empreses en el conjunt de l'Estat, entre les quals n'hi ha una de les Balears que pertany al sector de la construcció. El certificat atorgat és la norma Empresa SGE-21 (Sistema de Gestió Ètica i Socialment Responsable). ([Vegeu el quadre A III-126.](#))

8.5.

FUNDACIONS

A final de l'any 2008, el Registre de Fundacions de les Illes Balears en té 250 d'alta. L'any anterior n'hi havia 204 de registrades; per tant, durant aquest exercici s'hi han inscrit 46 noves fundacions. La Direcció General de Relacions i d'Entitats Jurídiques de la Conselleria de Presidència és la que té a càrrec seu el registre de fundacions. La informació que es pot consultar és: la data d'inscripció de la fundació, si està d'alta, el caràcter de pública o privada i si figura adaptada a la

QUADRE III-64. INICIATIVES PRODUCTIVES DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

	2007	2008	% inc. 08/07
Ingressos totals en milers d'euros	117.609	123.652	5,1
Ingressos propis (milers €)	101.870	105.373	3,4
% ingressos propis / ingressos totals	86,6	85,2	
Nre. treballadors	2.473	2.759	11,6
Nre. voluntaris i socis	2.090	2.086	-0,2
Nre. beneficiaris	17.910	21.481	19,9

Font: Ministeri de Treball. Direcció General d'Ocupació. Elaboració pròpia.

darrera Llei de fundacions. Tot i que les fundacions estan obligades a presentar al registre els comptes anuals, actualment encara no està disponible cap informació econòmica relativa a les fundacions de les Illes. ([Vegeu el quadre AIII-127.](#))

L'Associació Espanyola de Fundacions té com a objectius defensar i representar les fundacions, prestar-los serveis i estimular la col·laboració entre si. Actualment, aquesta associació agrupa 1.029 fundacions espanyoles. De les Balears, n'hi figuren inscrites 23.

8.6.

PRODUCTORS DE NO MERCAT

Com a productores de no mercat, hi ha les iniciatives i les organitzacions amb finalitats no lucratives i que prioritzen objectius socials sense pretensions de competència. D'altra banda, aconseguir beneficis és una condició imprescindible per assegurar-ne la viabilitat i la continuïtat, tot i que, per la funció de

suplència de les administracions públiques i pel valor afegit social que incorporen als seus serveis i productes, marquen la diferència amb la resta de productors de mercat.

El quadre III-64 recull les activitats de producció de l'economia solidària: comerç just, mediambientals i d'inserció sociolaboral i de persones amb discapacitats. En conjunt, agrupen 51 entitats, que durant l'any 2008 ocuparen 2.759 treballadors; han rebut la col·laboració de 2.086 voluntaris i socis, i han prestat servei a 21.481 persones.

La comparació amb l'any anterior mostra un increment destacat del 20% en el nombre de beneficiaris, fet que està en consonància amb la realitat de crisi econòmica de l'any 2008. També el nombre de treballadors ha augmentat, gairebé el 12%; probablement aquest increment està en correlació amb el nombre més elevat de persones ateses. Els ingressos totals experimenten un increment del 5%, i els ingressos propis, un 3%. L'indicador d'autonomia financera (ingressos propis sobre ingressos totals) se situa en el 85%.

Aquest indicador presenta una forta dispersió que provoquen els destacats ingressos propis d'algunes entitats. Si es calcula corregint aquest fet, es mostra una situació més real per a la majoria d'entitats, tot i la variabilitat de les polítiques de subvencions que apliquen les administracions públiques. Així, amb aquesta comparativa del conjunt d'entitats, l'autonomia financera es xifra en el 66%.

8.6.1. INICIATIVES DE COMERÇ JUST

Aquestes iniciatives, desglossades per illes, tenen l'objectiu d'establir una plataforma que permeti als productors del país del Sud accedir als mercats del Nord mitjançant la importació de productes que es du a terme al marge de les cadenes de distribució, i incorporant als productes un valor afegit de qualitat, de tecnologies no perjudicials per al medi ambient i de sous justs. Estan integrades en la coordinadora estatal d'organitzacions de Comerç Just. [\(Vegeu el quadre A III-128.\)](#)

8.6.2. INICIATIVES MEDIAMBIENTALS I D'INSERCIÓ SOCI LABORAL

En el [quadre A III-130](#) es mostren, per illes, les iniciatives d'inserció laboral per a persones en situació de risc d'exclusió social que són dutes a terme per institucions i també societats mercantils que porten endavant projectes de caire productiu amb un seguit d'activitats com ara: recuperació de roba de segona mà, fabricació de mobles amb fusta recuperada, restauració de joguines, emmarcat de quadres, treballs de neteja, jardineria,

impremta, recollida i tractament de residus sòlids, preparació de menjars, cuina, treballs ecològics, centres de dia, etc., activitats que permeten crear ocupació i dur a terme als tallers processos d'inserció laboral per a persones en risc de marginació social.

8.6.3. INICIATIVES LABORALS D'INTEGRACIÓ DE PERSONES AMB DISCAPACITATS

Les organitzacions i empreses d'aquest àmbit tenen com a objectiu la integració en el món laboral de persones amb discapacitats mentals, físiques i sensorials mitjançant activitats productives remunerades. L'ONCE és l'organització de caràcter estatal, amb implantació a les Illes, més destacada tant pel que fa al volum de generació d'ingressos com per la quantitat de persones a les quals dona treball. Els 29 centres especials d'ocupació (CCE), als quals dona suport la Conselleria de Treball mitjançant subvencions i projectes per generar ocupació, permeten la integració laboral de les persones amb discapacitats. La forma jurídica d'aquestes entitats és diversa, des de societats limitades i societats unipersonals fins a fundacions, i abasten diversos sectors. [\(Vegeu el quadre A III-131.\)](#)

8.6.4. INICIATIVES DE CARÀCTER HUMANITARI

La Creu Roja Espanyola de les Illes Balears fa arribar la seva ajuda a persones amb necessitats de diversos àmbits, manté una xarxa de centres a les Illes i col·labora alhora en projectes al Tercer Món. L'any

2008, els ingressos totals varen ser 20.583 milers d'euros, el 6% més que l'exercici anterior. La plantilla, de 630 persones, es va incrementar un 2,4%. Els voluntaris i els socis també van augmentar de manera destacada, el 14% i 16% respectivament. Finalment, cal indicar que el nombre de beneficiaris van ser 253.285, un 5,1% més. [\(Vegeu el quadre A III-132.\)](#)

8.6.5. XARXA D'ECONOMIA ALTERNATIVA I SOLIDÀRIA (REAS)

La xarxa Reas (Red de Economía Alternativa y Solidaria) és una associació sense afany de lucre, de caràcter nacional, que és present en deu comunitats autònomes i que a la vegada inclou altres entitats: AERESS, que es dedica a recuperar residus sòlids urbans; RUFAS, que es dedica a útils financers alternatius, i FIARE, sobre la banca ètica. REAS-Balears a la vegada agrupa a les Illes deu entitats de l'economia solidària que ocupen 1.056 treballadors i 1.018 voluntaris; en conjunt, representa aproximadament el 20% d'aquestes entitats.

REAS-Balears, l'any 2008, va tenir quatre persones ocupades i disposà d'un pressu-

post de 183,4 milers d'euros (el 50% aproximadament procedent de subvencions), amb el qual impulsa diversos programes de caire social: a) assessorament d'emprenedors, b) inserció laboral (Incorpora), c) empreses d'inserció (Impulsa) i d) RSE, món empresarial responsable (petites i mitjanes empreses), entre d'altres.

8.6.6. FONS DE COOPERACIÓ I SOLIDARITAT

L'any 2008, els tres fons de les Illes gestionaren en conjunt 4.922 milers euros, el 7,3% més que l'any anterior. Els Fons de Cooperació són entitats sense afany de lucre constituïdes per promoure la cooperació i el desenvolupament dels països del Sud, i canalitzar les aportacions dels seus socis, ajuntaments i consells insulars i altres institucions i socis privats. Els projectes duts a terme són per crear infraestructures: habitatges, centres sanitaris, etc., i per oferir capacitat i formació. També s'orienta a fomentar iniciatives de petits negocis mitjançant microcrèdits.

Els tres fons de les Balears suposen el 26% dels recursos gestionats per la totalitat d'aquestes entitats a l'Estat, que són nou. [\(Vegeu el quadre A III-133.\)](#)

9

RESUM

L'activitat dels serveis socials, durant l'any 2008, ha arribat a un total de 55.702 persones, amb 39.459 expedients familiars. Els serveis més sol·licitats corresponen a demandes d'informació i d'orientació, que a les Balears han suposat un 52% del total de demandes rebudes als serveis socials. Després, ja a molta distància —un 16,96% del total de demandes rebudes—, s'han fet demandes vinculades a la prevenció i la inserció social, i en un 11,51% aquestes han fet referència a sol·licituds de prestacions econòmiques.

Les competències en matèria de protecció de menors, des de l'any 1998, estan transferides als consells insulars, per la qual cosa les dades d'activitat s'ofereixen desagregades per illes. Cal tenir en compte que les necessitats de cada illa difereixen en certa manera, per la qual cosa factors com ara la tipologia dels centres i la dels menors també difereixen segons la realitat de cada illa.

Pel que fa al sector de serveis a gent gran, el sector privat ofereix quasi un 21% més de places residencials que el sector públic, això també passa amb els centres d'estades diürnes.

En el cas de les persones amb discapacitat a les Balears, podem observar com la població afectada per algun tipus de discapacitat comprèn un conjunt de 68.536 persones a les Balears. Aquest nombre suposa un 6,38% sobre el total de persones empadronades a les Balears l'any 2008.

El 2008 varen ser beneficiàries dels diferents programes per a minories culturals i immigrants nous un total de 83.233 persones. D'aquest total, 15.370, el 18,46%, eren menors, i 42.799, dones, el 51,42% del total de beneficiaris. Aquesta quantitat implica un elevat nombre de persones en situació de necessitat a les quals, en total, es va dedicar una despesa de 6.352.532 euros; la mitjana per usuari de tots els programes és de 629,76 euros.

Així com l'any 2007 es va produir una reducció del nombre de perceptors de prestacions en relació amb el 2006, aquesta tendència s'ha romput en relació amb l'any 2008, en què s'ha produït un increment de perceptors. Tot i aquest increment de perceptors, podem apreciar que del 2007 al 2008, en termes generals, els valors dels perceptors d'RMI s'han mantingut relativament estables al llarg de la sèrie presentada en aquest apartat. Cal destacar, en qualsevol cas, la diferència que hi ha entre els perceptors d'Eivissa i els de Menorca.

SERVEIS SOCIALS

9.1.

SERVEIS SOCIALS: INDICADORS DE RECURSOS I NECESSITATS

En aquest apartat analitzam els serveis d'atenció primària, d'atenció a la infància i adolescència, els serveis socials a la gent gran, a persones amb discapacitat, a dones, i a minories culturals i immigrants.

9.1.1. SERVEIS SOCIALS D'ATENCIÓ PRIMÀRIA

Els serveis socials d'atenció primària concentren i atenen el conjunt de les necessitats dels ciutadans des de dos grans eixos que orienten la seva intervenció. Aquests són els que guarden relació amb el factor proximitat i el que ho fa amb el factor atenció a la família, com a eix que articula les estratègies d'atenció a les necessitats. Totes les actuacions dels serveis socials d'atenció primària intenten donar resposta a les necessitats dels ciutadans en el context més pròxim al ciutadà (el municipi), i complementen les estratègies de les famílies per tal de donar resposta a les necessitats dels seus membres.

La tasca d'aquests serveis socials és diversa i àmplia. Pel que fa a l'oferta de prestacions, l'únic factor harmonitzador de la

seva activitat, fins a la recent promulgació de la nova Llei de serveis socials aprovada pel Parlament el 2 de juny de 2009, ha estat el Pla Concertat de Prestacions Bàsiques (PPB). Aquest articula les actuacions dels serveis socials d'atenció primària en l'àmbit municipal. Tot i que aquest fa més de vint anys que és vigent, ha constituït (i constitueix encara) una important font de finançament dels serveis socials d'atenció primària.

Es pot observar el nombre de demandes per municipis de les Illes Balears a les quals, durant l'any 2008, han donat resposta els serveis socials d'atenció primària, a partir de la tipologia de prestacions que defineix el PPB. [\(Vegeu el quadre AIII-134.\)](#)

També podem observar el nombre de persones usuàries i el total d'expedients tramitats en l'àmbit municipal. [\(Vegeu el quadre AIII-135.\)](#)

L'activitat dels serveis socials, durant l'any 2008, ha arribat a un total de 55.702 persones, amb 39.459 expedients familiars. Els serveis més sol·licitats corresponen a demandes d'informació i orientació, que a les Balears han suposat un 52% del total de demandes rebudes als serveis socials. Després, ja a molta distància —un 16,96% del total de demandes rebudes—, s'han fet demandes vinculades a la prevenció i la inserció social, i en un 11,51% aquestes han fet referència a sol·licituds de prestacions econòmiques.

Consideram notori el volum de demandes de prestacions econòmiques rebu-

des a Eivissa. Aquestes han estat 1.919, un 12,7% del total de les Illes, quantitat que per comparació als valors assolits a Menorca (608 peticions, un 4,02% respecte al total de les Illes) podem qualificar com a elevada. [\(Vegeu el quadre AIII-136.\)](#)

Des d'un punt de vista econòmic, el PPB gestiona 31.876.168,77 euros, aportats a les corporacions locals, principals gestores de les prestacions que se'n deriven.

9.1.2. ATENCIÓ A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA

Les competències en matèria de protecció de menors estan transferides des de l'any 1998 als consells insulars, per la qual cosa les dades d'aquesta activitat s'ofereixen desagregades per illes. Cal tenir en compte que les necessitats de cada illa difereixen en certa manera, per la qual cosa factors com ara la tipologia dels centres i els menors mateixos també difereixen segons la realitat de cada illa.

En el cas de Mallorca, les mesures jurídiques aplicades han estat les següents: menors en declaració jurídica de situació de risc: 166; menors amb assumptió de guarda: 77, i menors amb declaració jurídica de desemparament (assumpció de la tutela): 140.

A Menorca, els menors en declaració jurídica de situació de risc han estat 3; els menors amb assumptió de guarda, 2, i els menors amb declaració jurídica de desemparament (assumpció de la tutela), 2.

A Eivissa s'han aplicat les mesures jurídiques de protecció següents: 18 menors en declaració jurídica de situació de risc,⁴⁰ 12 menors amb assumptió de guarda i 18 menors amb declaració jurídica de desemparament (assumptió de la tutela).

9.1.2.1. Centres i places per illa i per tipus

Els centres que, a final del 2008, actuaven en matèria de menors són els que es descriuen en el [quadre AIII-137](#).

El total de places d'acolliment és de 466, de les quals 412 són a Mallorca i 27 a Menorca i a les Pitiüses. ([Vegeu el quadre AIII-138](#).)

En termes generals, l'activitat del sistema d'acolliment residencial de menors es manté en valors elevats, atès que s'ha produït un increment del nombre total de places residencials en relació amb anys anteriors. Cal destacar la tasca de modernització que el Consell de Menorca ha dut a terme en relació amb l'únic centre residencial que hi ha a l'illa. Aquestes taxes altes, com veurem més endavant, coincideixen amb una notable activitat d'altres recursos de protecció de menors, com ara els acolliments familiars. Aquestes dades pareixen assenyalar l'increment del nombre de menors que es troben en situacions de desprotecció o bé un increment en la vulnerabilitat dels menors. Durant una anys es va pensar que la figura de l'acolliment familiar i l'increment que s'hi produïa

implicaria una reducció de la quantitat de menors acollits en centres de menors. Aquest fet, a hores d'ara, encara no s'ha produït, i s'ha incrementat globalment tota l'activitat del sistema de protecció a la infància.

Podem observar com la mesura més utilitzada és la que correspon a la llibertat vigilada, juntament amb la que correspon a la prestació de serveis en benefici de la comunitat. Cal tenir en compte que, habitualment, aquesta segona mesura es resol com a mesura complementària a la primera, per la qual cosa l'aplicació de la mesura de llibertat vigilada és, amb diferència, la més aplicada (38,04%). Després d'aquestes dues mesures, les més aplicades han estat les corresponents a la conciliació (6,61%), realització de tasques socioeducatives (4,82%) i tractament ambulatori (3,96%). ([Vegeu el quadre AIII-139](#).)

9.1.2.2. Acolliments i adopcions

A Mallorca el total d'acolliments formalitzats és de 58; el total acolliments permanents actius és de 322, i el total acolliments actius en família extensa és de 49. Podem qualificar les dades sobre els acolliments familiars a Mallorca d'elevades, especialment els 58 acolliments formalitzats. ([Vegeu el quadre AIII-140](#).)

Quant a adopcions nacionals, els menors adoptats o en acolliment preadoptiu han estat 24, i quant a l'adopció internacional, els menors adoptats han estat 28. ([Vegeu el quadre AIII-141](#).)

40. Fa referència a comunicacions de risc rebudes.

A Menorca el total d'acolliments formalitzats és d'11, tots referits a adopció internacional. [\(Vegeu el quadre AIII-142.\)](#)

A Eivissa el total d'acolliments formalitzats és de 13, tots referits a adopció internacional. [\(Vegeu el quadre AIII-143.\)](#)

9.1.3. SERVEIS SOCIALS A LA GENT GRAN

Observam com la iniciativa privada (amb afany de lucre i sense) ofereix un major nombre de places residencials. Concretament, la disponibilitat de places a favor del sector privat se situa en un 60,4%. [\(Vegeu el quadre AIII-144.\)](#)

Pel que fa als centres d'estades diürnes, la quantitat de l'oferta disponible és a favor dels centres de titularitat pública. Tot i això, cal esmentar el fet que, tot i que el nombre de centres públics supera en un 23% els de titularitat privada, aquests ofereixen un 3,5% menys de places. Sembla que aquesta paradoxa aparent es pot explicar, entre altres factors, per mor de la tipologia dels residents que atenen els centres públics, que són persones amb elevat grau de dependència, factor que genera que les ràtios assistencials siguin menors.

També és notori el desenvolupament escàs que han tingut els habitatges tutelats a la nostra comunitat.

Quant als centres d'oci i socioculturals, l'oferta es decanta massivament a favor del sector privat, fet que sembla lògic

ateses les particularitats d'aquests tipus de centres, que en moltes ocasions són gestionats per associacions de persones majors.

9.1.4. SERVEIS SOCIALS A PERSONES AMB DISCAPACITAT⁴¹

La població afectada per algun tipus de discapacitat comprèn un conjunt de 68.536 persones a les Balears. Aquest nombre suposa un 6,38% sobre el total de persones empadronades a les Balears l'any 2008. [\(Vegeu els quadres AIII-145 i AIII-146.\)](#)

És un fet prou conegut que tradicionalment l'oferta residencial (en les diferents modalitats) en el sector de les persones amb discapacitat ha estat desenvolupada per la iniciativa privada.

Històricament, quan la iniciativa pública va generar un marc de drets que havien de donar cobertura a aquest col·lectiu de població es va trobar que la iniciativa privada ja havia estructurat una oferta important de recursos, generalment gestionats per associacions de pares i mares de persones afectades per diferents discapacitats.

Observam diferències importants en el desplegament dels recursos segons el tipus de discapacitat de què es tracti. El sector de persones amb discapacitat que més recursos aglutina és el que afecta els discapacitats psíquics i, a continuació, els discapacitats físics.

41. Vegeu l'apartat 10 d'aquest capítol.

9.1.5. SERVEIS SOCIALS A DONES

Els serveis socials d'atenció primària i els jutjats són els recursos que més quantitat d'actuacions han portat a terme. També cal destacar com amb molta freqüència són molts els serveis implicats en les diferents actuacions que han de donar atenció a les dones víctimes de violència de gènere. La complexitat d'aquestes actuacions queda prou reflectida en el [quadre AIII-147](#).

9.1.6. SERVEIS PER A MINORIES CULTURALS I IMMIGRANTS NOUINGUTS

En el [quadre AIII-148](#) es recullen els principals programes d'atenció a minories culturals i immigrants nouvinguts a la CAIB. S'hi inclou el cost del programa, així com el nombre i la tipologia de beneficiaris i la mitjana de la despesa per beneficiari del programa.

L'any 2008 varen ser beneficiaris dels diferents programes esmentats un total de 83.233 persones.⁴² D'aquest total, 15.370 (18,46%) eren menors i 42.799, dones (51,42% del total de beneficiaris). Aquesta quantitat implica un elevat nombre de persones en situació de necessitat a les quals, en total, es va dedicar una despesa de 6.352.532 euros; la mitjana per usuari de tots els programes va ser de 629,76 euros. ([Vegeu el quadre AIII-149](#).)

Pel que fa al tipus d'atenció, cal esmentar la important tasca que fan les entitats socials mitjançant actes socioculturals i de participació. Aquests actes, més enllà del tipisme, es converteixen en un important factor integrador i de cohesió social.

També és destacable el volum d'intervencions realitzades per l'OFIM. Quant a la distribució de beneficiaris per illa, consideram molt sorprenent la quantitat elevada de menors que han rebut atenció a la part forana de Mallorca (60,93% sobre el total dels menors atesos) i a Eivissa-Formentera (16,21% sobre el total dels menors atesos), que assoleixen unes dimensions gairebé equiparables a les del municipi de Palma.

9.2.

PRESTACIONS ECONÒMIQUES DELS SERVEIS SOCIALS

Podem observar com l'any 2008 els perceptors d'RMI eren 1.181 persones, un 0,13% del conjunt de la població major de 18 anys. ([Vegeu el quadre AIII-150](#).)

Així com l'any 2007 es va produir una reducció del nombre de perceptors amb referència al període 2006, aquesta tendència s'ha romput en relació amb l'any 2008, en què s'ha produït un increment de perceptors. Tot i aquest increment de perceptors, podem veure que del 2007 al 2008, en termes generals, els valors dels perceptors d'RMI s'han mantingut relativament estables al llarg de la sèrie presentada en aquest apartat. Cal destacar, en qualsevol cas, la diferència que hi ha entre els perceptors d'Eivissa i els de Menorca. ([Vegeu el quadre AIII-151](#).)

Els quadres [AIII-152](#), [AIII-153](#), [AIII-154](#), [AIII-155](#) informació sobre les prestacions econòmiques no periòdiques: subsidis a persones

42. Aquesta quantitat pot ser inferior, atès que una mateixa persona pot ser usuari de diferents recursos.

amb discapacitat per mesos, ajudes al lloguer, targeta bàsica i bons d'infància.

9.3.

DOTACIONS PRESSUPOSTÀRIES

Els quadres [AIII-156](#) i [AIII-157](#) donen informació sobre les dotacions pressu-

postàries de les àrees d'affers socials a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i a les diferents conselleries. En el quadre [AIII-158](#) s'informa de les transferències a les famílies. El quadre [AIII-159](#) es refereix a les dotacions pressupostàries que destinen els consells insulars a benestar social.⁴³ Finalment, el quadre [AIII-160](#) indica les aportacions fetes per les corporacions locals.

43. Cal prendre en consideració que en els pressuposts dels consells figuren transferències provinents del Govern de les Illes Balears.

10

EL SISTEMA DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL I D'ATEN- CIÓ A LA DEPENDÈNCIA (SAAD)

RESUM

Segons l'enquesta de discapacitat, autonomia i dependència (EDAD 2008), la taxa de discapacitat a Espanya és del 8,5%, la qual cosa representa un descens de mig punt percentual en relació amb l'enquesta anterior (EDDES) del 1999. A les Illes Balears la taxa és lleugerament inferior a la taxa espanyola i se situa en el 7,10%. En xifres absolutes, parlem de 3.847.900 persones amb discapacitat en el conjunt de l'Estat espanyol i de 76.172 per a les Illes Balears.

El col·lectiu amb discapacitat més nombrós és el format per les persones més grans de 65 anys, que a les Illes Balears són un total de 39.829. En pràcticament deu anys el nombre de persones grans amb discapacitat a les Illes Balears ha augmentat un 34%. Això no obstant, convé tenir en compte que no totes les persones grans amb discapacitat es troben en situació de dependència. A les Illes Balears, la població de persones més grans de 65 anys amb dependència arribaria el 2008 a les 23.994.

En resum, cal reconèixer la millora important en la gestió en benefici de les persones dependents. En aquest sentit, pot veure's que la diferència en la quantitat de dictàmens entre el 2007 i el 2008 es quadruplica. Això no obstant, cal mantenir l'esforç, ja que les xifres de les Illes Balears se situen alguns punts per sota de la mitjana entre comunitats autònomes pel que fa a beneficiaris amb drets reconeguts (74,80%). La fase en què s'hauria de millorar l'eficàcia de la gestió és en la de dictàmens. Les Illes Balears tenen un percentatge del 68,63% respecte a les sol·licituds presentades; la mitjana estatal és de 82,13%.

10.1.

INTRODUCCIÓ

En aquest primer subapartat fem un breu resum dels criteris metodològics que s'han seguit per elaborar aquest apartat.

A) Criteris marc

El progressiu reconeixement social de les situacions derivades dels problemes de dependència i de la manca d'autonomia personal va desembocar en l'aprovació de la Llei 39/2006, de 14 de desembre, anomenada de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència (LAPAD).

La principal característica de la LAPAD és que reconeix el dret subjectiu de les persones en situació de dependència a rebre les prestacions necessàries per a la promoció de la seva autonomia personal o a ser ateses de la seva dependència. Rebre determinats serveis socials o sociosanitaris ja no és ni arbitrari ni graciabla.

La segona característica bàsica és la creació d'un nou sistema que ha de coordinar i regular les prestacions i la cooperació entre administracions i entre els serveis sanitaris i

socials. Es tracta del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència (SAAD).

La Llei, que regula les condicions bàsiques que han de garantir la igualtat en l'exercici d'aquest dret a tot el territori espanyol, preveu sis estats de dependència, de més deteriorament funcional a manco, que es divideixen en tres graus i cada grau en dos nivells.

Així mateix, s'aprova un calendari durant el qual es durà a terme el desenvolupament gradual de la Llei, que començarà l'any 2007 per atendre els casos més greus (grau III nivells 2 i 1) i que arribarà fins al 2014 en què s'atendran els més lleugers (grau I nivells 2 i 1).

A continuació, s'exposen les dades que permeten iniciar una anàlisi quantitativa i qualitativa de la implantació de la Llei i que, metodològicament, procuren crear indicadors que, si es mantenen en el futur en allò bàsic, han de permetre crear sèries de dades i, en conseqüència, disposar d'una millor perspectiva d'anàlisi i valoració.

Com es veurà, el col·lectiu dependent més nombrós és el de la gent gran. Sense menystenir els altres dos que preveu la Llei, les persones amb discapacitat i els menors de tres anys, presentarem una feina més intensa en les dades i els indicadors d'aquest col·lectiu. Elaboracions posteriors hauran de completar el panorama de tots els col·lectius afectats.

Les dades de la població beneficiària s'han recollit a partir de les informacions pro-

porcionades pel sistema informàtic del SAAD (SISAAD),⁴⁴ el qual es crea mitjançant l'Ordre TAS 1459/2007, de 25 de maig, amb l'objectiu de proporcionar la infraestructura necessària a les institucions involucrades en la gestió i la prestació del SAAD perquè gestionin la informació relativa als beneficiaris, als centres i serveis i als professionals del SAAD. Val a dir que no totes les comunitats autònomes el tenen com a instrument de gestió, encara que sí que han de proporcionar la informació disponible.

Pel que fa a les dades de les poblacions, hem fet les aproximacions que ens calien quan no hem tingut a l'abast dades reals. En aquest cas hem procurat actualitzar les estimacions i hem treballat amb el padró municipal d'habitants del 2008. En el text presentam dades de les Illes Balears i desagregades per illes.

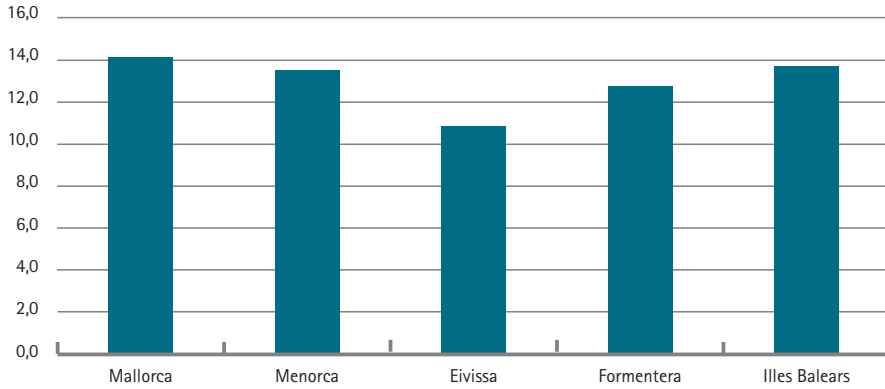
B) poblacions de referència per al 2008

L'any 2008 la població total d'Espanya és de 46.157.822 habitants, i la de persones més grans de 65 anys, de 7.632.925. La taxa d'envelliment se situa en el 16,54%. Pel que fa a les Illes Balears, les xifres arriben a 1.072.844 habitants quant a població total, amb una taxa d'envelliment del 13,58% (145.680 persones grans). (Vegeu del quadre [AIII-161](#), [AIII-162](#), [AIII-163](#) i del gràfic III-9 al gràfic III-11.)

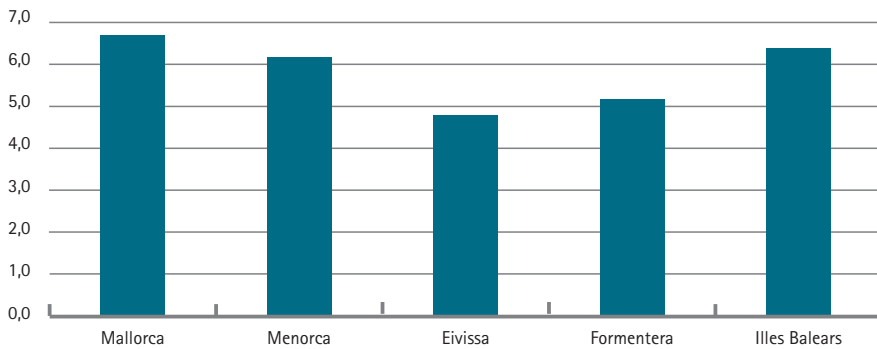
Cal remarcar la taxa de sobreenvelliment per l'impacte que té sobre la discapacitat i, especialment, sobre la dependència de la població d'edat superior als 75 anys.

44. Són valors provisionals i pendents de depuració i revisió per part dels responsables del sistema.

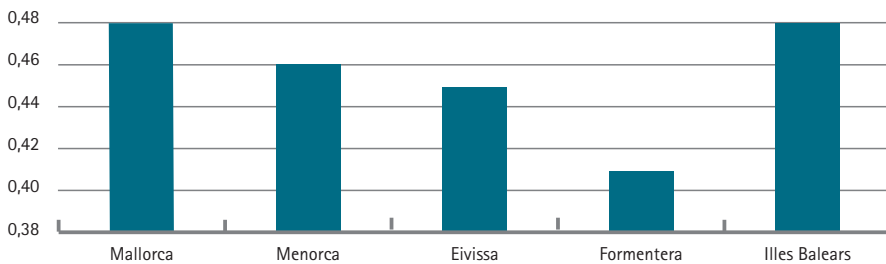
Gràfic III-9
Taxa d'envelliment per illes

Gràfic III-10
Taxa de sobreenvelliment per illes

Gràfic III-11
Índex d'envelliment per illes

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró municipal d'Habitants 2008, l'enquesta de discapacitat, autonomia personal i situacions de dependència (EDAD 2008) i enquesta sobre discapacitats, deficiències i estat de salut (EDDES 1999).

Aquest indicador a les Illes Balears arriba al 6,46% del total de la població, la qual cosa significa un descens lleuger en relació amb el 2006 (6,52%).

Una altra dada d'interès per fer l'anàlisi es refereix a la variable sexe relacionada amb la discapacitat i la dependència. És coneguda la diferència en l'esperança de vida entre homes i dones. L'Informe del 2007 del Govern balear assenyala, segons les dades del padró del 2006, una esperança de vida ponderada entre homes i dones en néixer de 80,45 anys. El 2005 la Conselleria de Sanitat i Consum calcula aquesta esperança de vida en 77,39 anys per als homes i en 83,53 anys per a les dones. Aquesta diferència per sexes influirà en les dades que més endavant s'exposaran relatives als beneficiaris del SAAD. Per aquest motiu, hem calculat la taxa d'envelliment per a les Illes Balears considerant la variable gènere. Per a les dones, és de 7,66%, i per als homes, de 5,92%, una diferència en xifres absolutes de 82.213 dones més grans de 65 anys i de 63.467 en el cas dels homes.

10.2.

LA POBLACIÓ BENEFICIÀRIA DEL SAAD

L'entrada en vigor de la LAPAD l'1 de gener de 2007 va generar un gran conjunt d'iniciatives tant administratives com tècniques, així com actuacions de la ciutadania.

Per tal d'introduir mecanismes i sistemes de seguiment del desplegament dels nous drets que preveu la Llei 39/2006, és bàsic identificar amb dades reals o, quan això no és possible, mitjançant aproximacions, quins són els col·lectius beneficiaris i determinar els indicadors quantitatius i qualitatius que els caracteritzen. Els elements de planificació són essencials per garantir l'accés i la cobertura dels serveis i les prestacions als quals tenen dret les persones afectades.

10.2.1. LA GENT GRAN

Segons l'enquesta de discapacitat, autonomia i dependència (EDAD 2008), la taxa de discapacitat a Espanya és del 8,5%, la qual cosa representa un descens de mig punt percentual en relació amb l'enquesta (EDDES) del 1999. A les Illes Balears la taxa és lleugerament inferior a la taxa espanyola i se situa en el 7,10%. En xifres absolutes estem parlant de 3.847.900 persones amb discapacitat a l'Estat espanyol i de 76.172⁴⁵ per a les Illes Balears.

Si comparem aquesta taxa amb la de la resta de comunitats autònomes, observem que les Illes Balears es troben per sota de la taxa per 100 habitants d'Espanya, que l'EDAD situa en el 8,97. Amb una taxa inferior de discapacitat a la de les Illes Balears només hi ha Cantàbria, amb una taxa de 7, i La Rioja, amb 6,16. La taxa més alta correspon a Melilla (11,86), Ceuta (11,32), Galícia (11,29) i Extremadura (10,99).

45. Xifra que resulta d'aplicar la taxa que assenyala l'EDAD (7,10 per 100 habitants) sobre el padró municipal d'habitants de 2008. El resum de l'EDAD no informa de la xifra que usa com a població total a Espanya per calcular la taxa. A nosaltres, amb el PMH 2008, ens resulta del 8,34%.

El col·lectiu amb discapacitat més nombros és el format per les persones més grans de 65 anys, que representen a Espanya el 57,89% del total (2.227.500), percentatge que manté les proporcions detectades el 1999 (58,75%), si bé amb una lleugera tendència a la baixa.

Si prenem en consideració les dades del padró municipal d'habitants del 2008 i extrapolam els percentatges anteriors, a les Illes Balears⁴⁶ podríem parlar d'un total de 39.829 persones amb discapacitat amb més de 65 anys. Aquesta xifra representa una diferència substancial si la comparem amb el conjunt d'Espanya. Efectivament, l'Informe del 2007 recull les dades de l'INE/EDDES de l'any 1999 segons les quals la població total discapacitada a les Illes Balears era de 56.949 persones. D'aquestes, un 52,12% (29.684) eren més grans de 65 anys. Així doncs, en pràcticament deu anys el nombre de gent gran amb discapacitat a les Illes Balears ha augmentat un 34%. Si a Espanya hagués augmentat la població de gent gran discapacitada en aquest percentatge, estaríem parlant de 2.781.088 persones, 553.588 casos més que els que s'indiquen a l'EDAD 2008.

Això no obstant, convé tenir en compte que no totes les persones grans amb discapacitat es troben en situació de depen-

dència. Atès que la LAPAD es refereix a aquest darrer col·lectiu, també convé parar-hi esment.

A l'EDAD, tot i que s'esmenta el concepte, no hi trobam dades que ens assenyalin quantes persones grans són dependents. En tot cas, és possible arribar a una xifra a partir de diverses consideracions.

Així, l'enquesta comenta que el 74% del total de persones amb discapacitat tenen dificultats per fer les activitats bàsiques de la vida diària, percentatge que representa 2.847.446 persones en xifres absolutes. D'aquestes, l'enquesta assenyal que les que necessiten ajuda per a fer-les són el 50%. En conseqüència, el nombre de persones en total que presenten dependència a Espanya s'eleva a 1.423.723 persones. Percentualment, doncs, el 37% del total de persones amb discapacitat són dependents. Finalment, considerant que el 57,89% de les persones amb discapacitat són més grans de 65 anys, el nombre de gent gran dependent seria a Espanya de 824.193.

A les Illes Balears, la xifres de dependència, seguint els càlculs anteriors, arribaria a les 28.184 persones, de les quals 16.316 serien més grans de 65 anys. Aquesta aproximació no ens sembla consistent.⁴⁷ Per això, hem aplicat l'índex de depen-

46. L'EDAD no s'ha publicat encara íntegrament, per la qual cosa no disposam de dades per comunitats autònomes, tan sols els primers resums de dades. Elaboram les nostres a partir de les dades de l'EDDES (1999) i de l'Informe del 2007 del Govern de les Illes Balears.

47. Entre altres motius, perquè significaria una disminució de 4.077 persones grans amb dependència, és a dir, que de les que es comptabilitzaven el 1999 una de cada quatre haurien mort sense que hi hagués hagut recanvi de població gran dependent per la incorporació de nous casos. Passa el mateix amb la població total dependent. Seguint els càlculs de l'EDAD, que situa la ràtio dependència i discapacitat en el 37%, el total de persones dependents a les Illes Balears seria de 28.184. Nosaltres el consideram un càlcul a la baixa. A la taula 10.2 hem aplicat la ràtio dependència i discapacitat de l'EDDES 1999, que és del 62,79. Així, la nostra aproximació de població dependent a les Illes Balears el 2008 seria de 47.828 persones.

dència del 16,45% que usa l'Informe del 2007 del Govern de les Illes Balears, atès que treballa amb dades per comunitats autònomes de discapacitat i dependència de l'EDDES.

La població de persones més grans de 65 anys amb dependència arribaria el 2008 a les 23.994, la qual cosa significa un augment del 17,66% en xifres absolutes en

relació amb el 1999. Es constata que l'augment de la població total és molt superior al de la població de persones més grans de 65 anys, per la qual cosa també es produeix un augment considerable i de magnitud semblant en el cas de la discapacitat de tota la població, ja que la taxa de discapacitat ha variat mig punt percentual entre el 1999 i el 2008. (Vegeu el quadre III-65.)

QUADRE III-65. COMPARACIÓ DELS INDICADORS DE POBLACIÓ DE 1999 I 2008

	Illes Balears	Edad 1999		Edad 2008	
		Valors absoluts	Indicadors	Valors absoluts	Indicadors
Indicador 2: Taxa de discapacitat	Població total	821.820	100,00	1.072.844	100,00
Indicador 3: Ràtio dependència/discapacitat	Població total discapacitats	56.949	6,93	76.172	7,10
Indicador 4: Taxa d'envelliment	Població total dependents	35.758	62,79	47.828	62,79
Indicador 5: Índex de discapacitat	població total > 65	124.005	15,09	145.680	13,58
Indicador 6: Taxa de discapacitat majors de 65 anys	Població total discapacitats > 65	29.684	52,12	39.829	52,29
Indicador 7: Índex de discapacitat majors de 65 anys	Població total discapacitats > 65	29.684	3,61	39.829	3,71
Indicador 8: Taxa de dependència majors de 65 anys	Població total discapacitats > 65	29.684	23,94	39.829	27,34
Indicador 9: Índex de dependència majors de 65 anys	Població total dependents > 65	20.393	2,48	23.994	2,24
Indicador 10: Ràtio de dependència/discapacitat majors de 65 anys	Població total dependents > 65	20.393	16,45	23.994	16,47
10	població total dependents >65	20.393	68,70	23.994	60,24

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del PMH 2008, EDAD 2008 i EDDDES 1999.

Del que acabam d'assenyalar es desprèn una tendència a l'alentiment en el percentatge de dependència entre la població de persones més grans de 65 anys. Les causes hauríem de cercar-les en:

- a) L'augment de la població total (la taxa de dependència ha passat de 2,48 a 2,24 en pràcticament 10 anys).
- b) L'augment de la població de persones grans es mou en unes xifres consolidades, ja que la taxa d'envelliment segueix un creixement constant però sostingut perquè no es veu influït per una alta mortalitat ni per la immigració, factors aquests que, com és sabut, juntament amb la taxa de fecunditat, determinen l'envelliment o el rejuveniment d'una població.
- c) L'increment del nombre de persones grans dependents és del 17,66% en relació amb el 1999; es pot parlar que no hi ha un augment gaire significatiu de la necessitat d'ajuda en les activitats per a la vida diària, i això tot i haver-hi més persones més grans de 65 anys. En conseqüència, s'observa un retard en l'aparició de la dependència.

10.2.2. ELS FAMILIARS CURADORS

Segons l'Informe del 2007, la xifra global de familiars curadors de persones grans a partir d'alguns indicadors internacionals i d'altres d'elaborats per a aquest informe no és preocupant pel que fa al potencial d'ajuda familiar: hi ha prou familiars per tenir cura de la gent gran.

La dificultat pot venir perquè cada vegada és menys nombrosa la població de dones curadores més grans de 65 anys i perquè hi ha més poca disponibilitat familiar per atendre les persones grans a causa de les noves tipologies familiars, de les exigències del mercat de treball, de la dispersió geogràfica dels familiars propers, dels costos econòmics associats a l'atenció a la dependència severa i absoluta tant funcional com per deteriorament cognitiu, etc.

Precisament, una part dels curadors familiars poden associar-se en entitats que defensen els interessos dels malalts i les seves famílies. Es tracta, però, d'associacions dedicades a gent gran amb una determinada patologia (malaltia d'Alzheimer, de Parkinson, etc.). Cal tenir present que, en el sector de les persones grans, una altra part important de la dependència es produeix a causa del deteriorament funcional generalitzat, no específic, la qual cosa fa que una part molt considerable dels curadors familiars no rebin ajuda perquè la via associativa que els podria acollir encara no està articulada.

Per això, és important plantejar tres camins de suport als familiars curadors mitjançant:

- Serveis de proximitat vinculats a la comunitat, com l'ajuda a domicili i, sobretot, els centres de dia.
- Programes de suport psicosocial amb línies de formació, suport emocional i seguiment comunitari dels casos en els quals l'atenció familiar presenta més risc.

- Les prestacions econòmiques per cures en l'entorn familiar, amb la derivada de la possibilitat d'alta a la Seguretat Social mitjançant un conveni especial per a curadors no professionals.

A mesura que la implantació de la Llei arribi als graus i als nivells de menor dependència, serà ineludible concertar i potenciar les accions que actualment duen a terme el govern, els consells insulars, els ajuntaments i les associacions. Al llarg del 2008, el focus ha estat dirigit als casos més delicats, els dels graus II i, sobretot, III.

10.3.

DESPLÉGAMENT DEL SAAD A LES ILLES BALEARS

En aquest subapartat analitzam la implantació i el calendari del desplegament de la Llei, el desenvolupament normatiu, les característiques específiques del desplegament d'aquesta a les Illes Balears i les principals dades econòmiques que se'n deriven, i la població beneficiària.

10.3.1. IMPLANTACIÓ I CALENDARI DE DESPLÉGAMENT DE LA LLEI

La LAPAD es desenvoluparà progressivament fins a l'any 2014 seguint un ordre descendent de grau i nivell, que s'inicia amb l'atenció dels casos més greus (GIII i N2) i acabarà amb l'assistència dels casos més lleugers (GI N1). Durant el 2007, any d'implantació de la Llei, s'atengueren els casos de gran dependència de grau III nivells 2 i 1. Al llarg dels anys 2008 i 2009, s'incorporen

les dependències severes, que corresponen als graus II nivells 2, i durant els anys 2009 i 2010, el mateix grau II però nivell 1. En la darrera fase, correspondrà atendre la dependència moderada. Així, el grau I nivell 2 serà atès els anys 2011 i 2012, i el nivell 1, els anys 2013 i 2014. Es preveu avaluar l'aplicació de la Llei l'any 2010.

10.3.2. DESENVOLUPAMENT NORMATIU

La normativa bàsica associada a la Llei i promulgada pel Govern central durant el 2008 ha estat la següent:

Reial decret llei 9/2008, de 28 de novembre, que crea un Fons Estatal d'Inversió Local i un Fons Especial de l'Estat per a la Dinamització de l'Economia i l'Ocupació, i s'aproven crèdits extraordinaris per atendre'n el finançament.

Reial decret 179/2008, de 8 de febrer, que modifica el Reial decret 6/2008, d'11 de gener, sobre determinació del nivell mínim de protecció garantit als beneficiaris del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència en l'exercici del 2008.

Reial decret 7/2008, d'11 de gener, sobre les prestacions econòmiques de la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència per a l'exercici del 2008.

Reial decret 6/2008, d'11 de gener, sobre la determinació del nivell mínim de protecció garantit als beneficiaris del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència en l'exercici del 2008.

Ordre EHA/3566/2008, de 9 de desembre, que fa públic l'Acord del Consell de Ministres de 5 de desembre de 2008, mitjançant el qual s'aprova la destinació del Fons Especial de l'Estat per a l'estímul de l'economia i l'ocupació, dotat pel Reial decret llei 9/2008, de 28 de novembre, i la distribució d'aquest per departaments ministerials.

Ordre ESD/1984/2008, de 4 de juliol, per la qual es crea la Comissió Especial per a la Millora de la Qualitat del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència.

Resolució de 2 de desembre de 2008, de la Secretaria d'Estat de Política Social, Famílies i Atenció a la Dependència i a la Discapacitat, per la qual se publica l'Acord del Consell Territorial del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència sobre criteris comuns acreditatius per garantir la qualitat dels centres i els serveis del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència.

Resolució de 2 de desembre de 2008, de la Secretaria d'Estat de Política Social, Famílies i Atenció a la Dependència i a la Discapacitat, per la qual es publica l'Acord del Consell Territorial del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència sobre la determinació de la capacitat econòmica del beneficiari i sobre els criteris de participació d'aquest en les prestacions del Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència.

Resolució de 8 d'agost de 2008, de l'Institut de Majors i Serveis Socials, per la qual se publica l'Acord del Consell de Ministres de dia 1 d'agost de 2008, pel

qual s'aprova el marc de cooperació entre administracions i criteris de repartiment de crèdits de l'Administració general de l'Estat per al finançament durant 2008 del nivell acordat, previst en la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.

Pel que fa a la normativa de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, durant el 2008 recollim la Resolució de la Consellera d'Afers Socials, Promoció i Immigració, de 14 de febrer de 2008, que regula l'habilitació de les persones que han de dur a terme les funcions establertes en els procediments d'execució de la Llei 39/2008, de 14 de desembre, i la normativa de desenvolupament en l'àmbit de les Illes Balears.

10.3.3. CARACTERÍSTIQUES ESPECÍFIQUES DE LES ILLES BALEARS: TERRITORI I ORGANITZACIÓ INSTITUCIONAL. ACORDS ENTRE INSTITUCIONS

Les característiques d'insularitat i de capitalitat creen una legislació a les Illes Balears que ha de procurar distribuir la titularitat de les competències i de les transferències de gestió entre els distints ens institucionals: govern autonòmic, consells insulars, mancomunitats i ajuntaments.

Aquesta especificitat fa que el seguiment de les competències respectives, la gestió de les dades produïdes i el traspàs d'informació, aspecte fonamental per a les transferències de recursos públics, sigui una tasca delicada i sotmesa a un equilibri de forces no sempre estable.

Durant l'any 2008, el desplegament de la Llei s'ha dut a terme bàsicament des de la Direcció General de Dependència de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració del Govern balear.

Hi ha hagut converses i reunions multilaterals amb el Govern central i amb els consells insulars i els municipis, tant per temes de finançament i gestió com per ordenar el traspàs de competències als consells insulars i als ajuntaments, associat aquest traspàs a diversos moments del procés d'execució dels serveis i les prestacions per a la dependència.

Durant l'any 2008, no s'ha transferit cap paquet important de competències o de personal als ens municipals o supramunicipals. Igualment, l'equip de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració ha treballat per presentar l'any 2009 al Parlament de les Illes Balears el Projecte de Llei de serveis socials, que ha de renovar la legislació marc autonòmica i derogar la Llei del 1987, ja desfasada, per integrant-hi els components que marca la Llei 39/2006 (LAPAD), considerant els aspectes de relacions, obligacions i competències respectives de les diverses institucions implicades en el desplegament de la Llei 39/2006 a tot el territori.

10.3.4. DADES ECONÒMIQUES

Les despeses totals vinculades al desplegament de la Llei 39/2006 al llarg del 2008 arriben als 77.471.829,10 euros. Si hi sumam les despeses generals, la xifra arriba als 80.790.829 euros. Pel que fa als ingressos, la quantitat és de 17.507.484,30 euros. El balanç és de 63.283.344,80 euros.

Amb més detall, els conceptes imputables a despeses tenen quatre capítols: prestacions de la Llei, ajudes econòmiques per facilitar l'autonomia personal (tal com recull la disposició addicional tercera per a les comunitats autònomes), despeses generals i altres despeses. L'apartat més elevat fa referència a les despeses derivades de les prestacions de la Llei de dependència, que arriba als 68.257.288,64 euros i significa percentualment el 88,11% de les despeses de dependència, excloses les generals; aquestes, amb 3.319.000 euros, són el 4,11% del total de despeses. Dins l'apartat d'altres despeses s'hi inclouen les relatives al suport a la valoració i a la gestió, així com les despeses d'inversió. És important considerar l'esforç fet en temes de gestió i de suport perquè, com recull el seguiment mensual de les sol·licituds i les valoracions, s'ha aconseguit invertir la tendència del 2007, que mostrava un volum de sol·licituds més elevat que el de valoracions, per la qual cosa la cadena administrativa per obtenir la prestació sempre havia de dur retard perquè el sistema no absorbia les sol·licituds que entraven.

La despesa de més quantia (un 68,88%) és la referida a les prestacions per a centres residencials, amb 2.366 places. La xifra en euros arriba als 47.020.590,56, amb una relació gairebé d'1 a 2 entre la despesa per a gent gran i la despesa per a discapacitats. El quocient de cost per plaça se situa, en aquest darrer col·lectiu, en els 23.810 euros a l'any, mentre que en el cas de les places residencials per a gent gran el cost any és de 18.230 euros.

Pel que fa als centres de dia, destaca l'esforç pressupostari important, si bé cal reconèixer-lo encara insuficient. La despe-

sa arriba als 8.160.985,25 euros, pràcticament el 12%. La plaça té un cost de 7.563 euros a l'any, atesos els 1.079 usuaris.

Aquesta dedicació a l'actuació més propera a l'entorn creix també per l'assignació de la partida de prestació econòmica per a cures dins l'entorn familiar, amb un total d'11.335.059,57 euros, que arriben al 16,61% del total de despesa en prestacions.

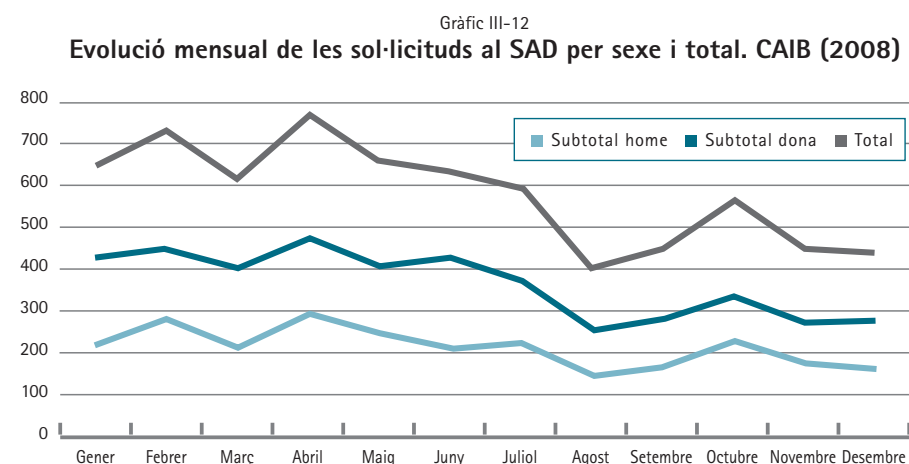
Les dades anteriors confirmen una modificació de la tendència dominant, pràcticament fins al 2007, i observam una tendència incipient a canviar el model d'atenció a les persones dependents per fer-lo més sostenible econòmicament i socialment. Segurament caldrà insistir-hi en propers informes per observar si es manté la tendència: es tracta d'un element fonamental no tan sols per fer sostenible el sistema d'atenció a la dependència, sinó per promoure l'autonomia i, per tant, l'acció de donar suport a les famílies. En aquest sentit, cal considerar amb certa preocupa-

ció, i per això encara convé treballar-hi molt més, l'escassetat de centres de dia i nit, i la presència gairebé testimonial, o residual segons es miri, de les despeses per a programes de prevenció i autonomia personal. És necessari treballar més entre les institucions i les entitats del tercer sector. En concret, només l'Institut Mallorquí d'Afers Socials, els ajuntaments que hi col·laboren i algunes de les associacions d'afectats implanten programes preventius al territori; en el cas de l'IMAS, des de fa quinze anys, d'ençà el 1994.

10.3.5. POBLACIÓ BENEFICIÀRIA DEL SAAD

a) Sol·licituds del 2008

El nombre total de sol·licituds és de 6.936. Per sexes, 4.369 (62,99%) corresponen a dones, i 2.563 (36,95%), a homes. (Vegeu el gràfic III-12 i els gràfics [AIII-51](#), [AIII-52](#), [AIII-53](#)

Font: Direcció General d'Atenció a la Dependència. Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració. Govern de les Illes Balears.

Per intervals d'edat, les persones més grans de 65 anys han presentat 5.643 sol·licituds, que representen el 81,35% del total. Els homes més grans de 65 anys representen el 72,88% de les sol·licituds i les dones més grans de 65 anys el 86,40%.

Cal destacar l'increment del nombre de sol·licituds que presenten les persones de 80 anys i més. Aquest interval arriba fins a les 3.899 sol·licituds (56,21%). D'aquestes, el 70,76% són dones, la qual cosa assenyala de nou la repercussió de la dependència sobre les dones grans.

Es presenta a continuació la tendència entre el nombre de sol·licituds del 2007 i del 2008. (Vegeu el quadre III-66.)

Per territoris, al llarg del 2007 a Mallorca hi va haver 7.780 sol·licituds (84,52%), 727 a Menorca (7,90%), 668 a Eivissa (7,26%) i 30 a Formentera (0,31%). Pel que fa al 2008, hi ha petites variacions: Mallorca, amb 5.651, registra el 81,45% de les sol·licituds; Menorca, amb 687, el 9,90; Eivissa, amb 559, el 8,06%, i Formentera, amb 41, el 0,59%.

El total acumulat entre el 2007 i el 2008 és de 16.147 sol·licituds. A la taula 10.7 també pot observar-se la distribució de les tendències percentuals esmentades.

És interessant comparar aquestes xifres amb la població de gent gran de les Illes i amb les estimacions de persones grans amb dependència. Així, les 16.147 sol·licituds tramitades fins al 31 de desembre de 2008 representen el 33,76% del total aproximat de persones dependents a les Illes.⁴⁸ D'altra banda, si aplicam el percentatge del 81,35% de sol·licituds de persones més grans de 65 anys del 2008 al total acumulat el 2007 i el 2008, resulta que 13.136 sol·licituds poden correspondre a persones més grans de 65 anys. Considerant que el 2008 a les Illes l'estimació de persones grans dependents és de 23.994, el 31 de desembre s'haurien tramitat el 54,75% de les situacions de dependència de les persones grans de les Illes Balears.

S'ha començat, doncs, a recuperar la capacitat de gestió de les prestacions del SAAD,

QUADRE III-66. SOL·LICITUD ACUMULAT DE 2007 I 2008

	No consta	%	2007	%	2008	%	Acumulat	%
Mallorca	4	0,03	7.780	84,52	5.651	81,45	13.435	83,20
Menorca	0	0,00	727	7,90	687	9,90	1.414	8,76
Eivissa	0	0,00	668	7,26	559	8,06	1.227	7,60
Formentera	0	0,00	30	0,33	41	0,59	71	0,44
Illes Balears	4	0,02	9.205	100,00	6.938	100,00	16.147	100,00

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General d'Atenció a la Dependència.

48. Usam l'aproximació de 47.828 persones dependents (quadre III-65). Si empram les xifres derivades de l'EDAD, que s'aproximarien a les 28.184, parlariem del 57,29%.

cosa que, per a una millor eficàcia, caldrà mantenir al llarg del 2009 i del 2010.

b) Valoracions del 2007 i del 2008 i dictàmens

Les valoracions del 2008 arriben a les 13.246, xifra que deixa la del 2007 (642) a molta distància. El 2008 és l'any en què s'inicia l'esforç sobre la capacitat de valorar per part del SAAD. En el [quadre AIII-164](#) se'n pot veure la distribució per illes. (Vegeu del quadre [AIII-164](#), [AIII-166](#), [AIII-166](#) i el gràfic [AIII-54](#).)

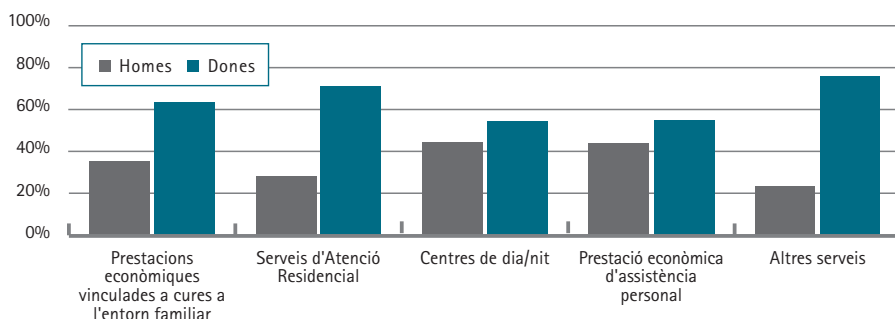
Els dictàmens emesos, vinculats a les valoracions fetes, han estat 8.997, que representen un augment molt important, el 431%, en relació amb els emesos durant el 2007 (2.084). La resolució administrativa a partir del dictamen incorpora el grau i el nivell de dependència de la persona beneficiària del dret. També es pot observar el pes relatiu i absolut dels dictàmens emesos per totals, per graus i nivells i per territori.

c) Programes individuals d'atenció del 2007 i del 2008. Prestacions reconegudes

Durant el 2008 s'han resolt un total de 6.795 programes individuals, 2.341 (34%) per als homes i 4.444 (65%) per a les dones. El tipus de servei acordat amb més freqüència és el de prestacions econòmiques vinculades a cures en l'entorn familiar, amb 5.107 programes, que representen el 75% (36% per als homes i 64% per a les dones). El servei en residències afecta 1.105 programes individuals, un 16%, i en un percentatge semblant els centres de dia i les prestacions econòmiques vinculades a serveis (4%). (Vegeu els gràfics III-13 i III-14.)

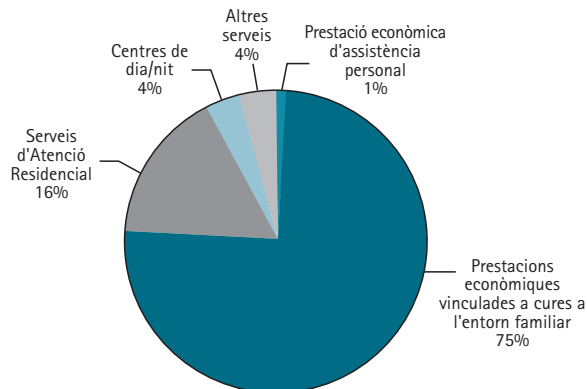
La traducció econòmica per al 2008 de les prestacions concedides en termes generals, és a dir, les nòmines sense especificar grau i nivell, arriba als 3.425.594,96 euros. El nombre de persones beneficiàries és de 8.658, i la mitjana de les nòmines del 2008 se situa en els 395,66 euros.

Gràfic III-13
Serveis PIA per sexe

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General d'Atenció a la Dependència.

Gràfic III-14

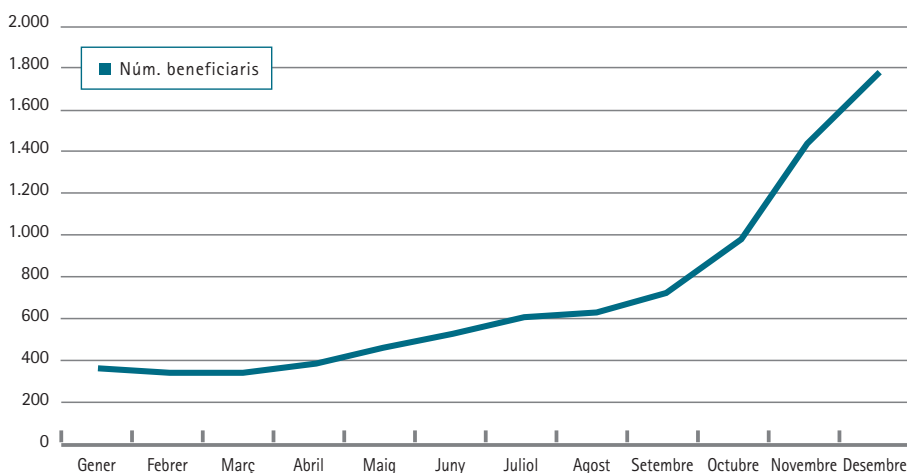
Distribució percentual dels serveis PIA

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General d'Atenció a la Dependència.

En el gràfic III-15 s'observa la progressió al llarg de l'any de beneficiaris que reben la prestació, la qual cosa indica que hi ha més eficàcia en la resolució de cada una de les fases de la cadena administrativa per aconseguir el dret a l'atenció a la

dependència. La mitjana de beneficiaris amb prestació al llarg del 2008 ha estat de 721 al mes; això no obstant, tan sols en dos mesos, novembre i desembre, s'atengueren 3.183 beneficiaris, els mateixos que durant els primers set mesos, de

Gràfic III-15

Seguiment mensual de nòmnes per beneficiaris, import i mitjana

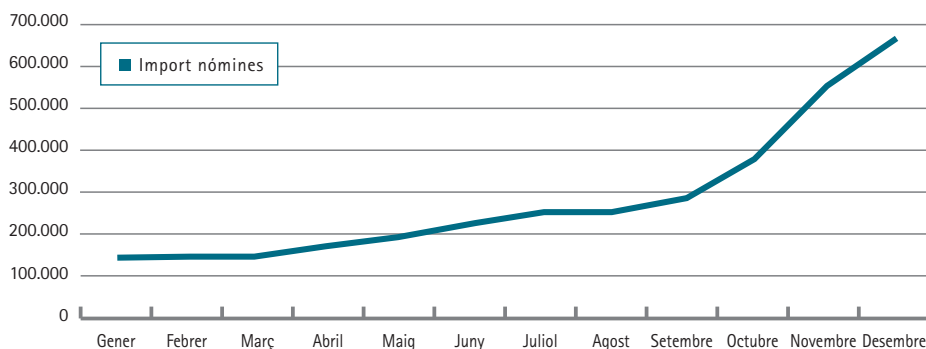
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General d'Atenció a la Dependència.

gener a juliol. La conseqüència d'aquesta normalització en la velocitat de tramitació fa baixar la quantia de la nòmina al mes, que començava en els 402,51 euros i acaba el desembre en 386,02 euros. La mitjana de l'import total mensual de les nòmines és de 285.466,25 euros. (Vegeu del gràfic III-15 al gràfic III-17.)

d) Distribució per graus i nivells

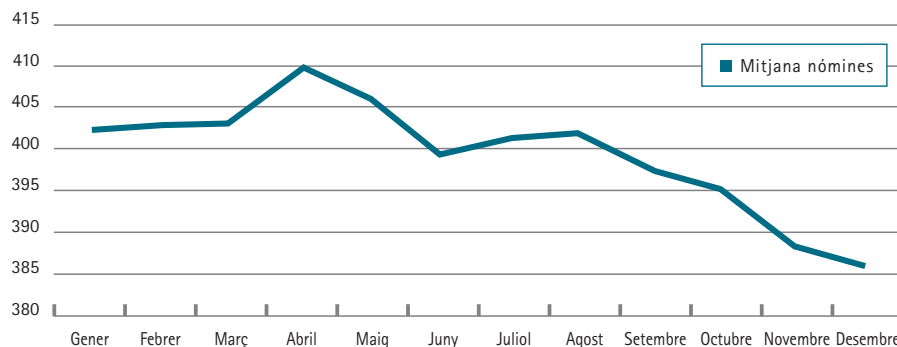
La Llei 39/2006, i el desenvolupament normatiu posterior, preveu diverses fases en el procés per resoldre favorablement sobre la prestació que correspon als beneficiaris que presenten un grau i un nivell de dependència establert per la Llei.

Gràfic III-16
Evolució mensual de l'import total de les nòmines en euros

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General d'Atenció a la Dependència.

Gràfic III-17
Evolució mensual de la mitjana de les nòmines en euros

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General d'Atenció a la Dependència.

En aquest procés de reconeixement de la dependència es poden considerar quatre grans fases amb característiques pròpies i de les quals es poden quantificar els efectius. La seqüència per a l'Administració comença amb el registre de les sol·licituds de dependència, continua amb la valoració tècnica, es resol aquesta amb el dictamen de grau i nivell de dependència i acaba amb la signatura amb els beneficiaris o representants legals del programa individual d'atenció (PIA). A partir d'aquí els beneficiaris reben la comunicació oficial del servei que els correspon amb l'especificació de la quantia econòmica mensual si n'és el cas. Aquesta acció comporta rebre la nòmina mensual amb caràcter retroactiu des de la data en què es va registrar la sol·licitud.

Quantificar els efectius de cada fase és de gran importància per conèixer l'eficàcia i l'eficiència en la gestió del desplegament de la llei i, per tant, en l'acompliment per part de l'Administració de l'accés dels beneficiaris al dret que els correspon.

Tot i que la Llei s'aprova el desembre de 2006, no es disposa d'un acord estatal en els barems fins al mes d'abril, la qual cosa, juntament amb el canvi polític en les institucions autonòmiques que es deriva de les eleccions del 27 de maig de 2007, fa que no tan sols els primers mesos, sinó la resta de l'any 2007, siguin d'incertesa i s'observi un baix nivell en el procés d'execució de la Llei. A més a més, cal afegir-hi l'efecte de crida que qualsevol llei té entre la població quan estableix nous drets i també, com en aquest cas, planteja l'accés a prestacions, ja de serveis ja econòmiques. Això fa que els possibles beneficiaris

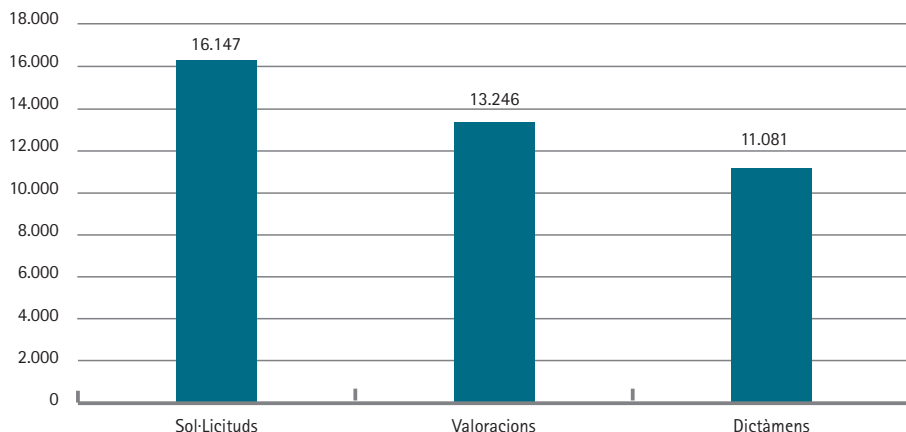
i d'altres que no en tenen el perfil presentin sol·licituds sense que la resta de fases ni hagin pogut entrar en funcionament ni disposin, a més, de l'experiència suficient per agilitar la tramitació. La conseqüència que es detecta és un retard molt considerable, que ha pogut arribar fins als nou mesos, en la resolució del procés, la qual cosa fa que, considerant que la gran majoria de sol·licitants són persones d'edat avançada o que la seva situació funcional és molt delicada, la fase de dictamen pugui arribar massa tard.

Conscient d'aquesta realitat, l'Administració autonòmica aconsegueix al llarg del 2008 canviar la tendència que s'arrossegava des del 2007: que la quantitat de valoracions superi la quantitat de sol·licituds durant els mesos d'abril, maig i juny. A partir d'aquests mesos, la xifra de valoracions es manté sempre per sobre de la de sol·licituds, per la qual cosa les fases posteriors, dictàmens i programes, comencen a executar-se. En aquests moments s'aconsegueix reduir considerablement el temps de tramitació, que pot estar entre els quatre i els sis mesos.

Les xifres que avalen el que hem assenyalat poden consultar-se a la taula de cadena de procediment que diferencia cada territori insular. (Vegeu els gràfics III-18 i III-19.)

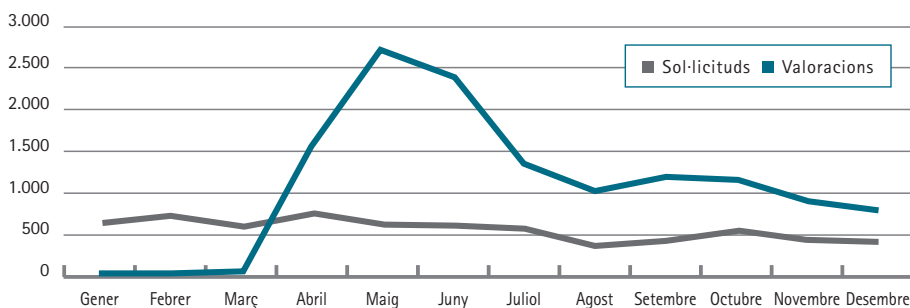
Els totals, en xifres acumulades del 2007 i del 2008, mostren que, de les 16.147 sol·licituds, el 82,03% tenia la valoració feta (13.246) i amb dictamen n'hi havia el 68,63% (11.081). Eivissa ha estat l'illa amb un percentatge de valoracions més alt, pràcticament el 90% (1.104 valora-

Gràfic III-18
Efectius per fases de la prestació a les Illes Balears

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General d'Atenció a la Dependència.

Gràfic III-19
Evolució mensual de sol·licituds i valoracions (2008)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General d'Atenció a la Dependència.

cions). Quant a dictàmens, en canvi, Eivissa es manté per sota de la resta d'illes, que estan en un percentatge del 69%.

Per graus i nivells, les xifres de conjunt mostren un 94,86% de beneficiaris amb dret a la prestació amb grau i nivell, percentatge que en xifres absolutes signifiquen 10.511 persones amb el dret reco-

negut. Comparada la xifra amb el total de sol·licituds, resulta que el 2008 s'aconsegueix que un 65,10% dels sol·licitants disposi del dret reconegut i executat. (Vegeu el quadre III-67.)

En resum, cal reconèixer la millora important en la gestió en benefici de les persones dependents. En aquest sentit, pot veu-

QUADRE III-67. EFECTIUS I PERCENTATGE PER FASES, GRAU I NIVELL A LES ILLES BALEARS

	Sol·licituds		Valoracions		Dictàmens		Grau III/2		Grau III/1	
	Nombre	%	Nombre	% sol·licituds	Nombre	% sol·licituds	Nombre	% dictàmens	Nombre	% dictàmens
Illes Balears	16.147	100,00	13.246	82,03	11.081	68,63	2.876	25,95	3.200	28,88
	Grau II/2		Grau II/1		Grau I/2		Grau I/1		Dret a prestació	
	Nombre	% dictàmens	Nombre	% dictàmens	Nombre	% dictàmens	Nombre	% dictàmens	Nombre	% dictàmens
Illes Balears	1.239	11,18	1.863	16,81	654	5,90	679	6,13	10.511	94,86
Sense grau									570	5,14

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Direcció General d'Atenció a la Dependència.

re's que la diferència en dictàmens entre l'any 2007 i 2008, com hem assenyalat més amunt, es quadruplica. Això no obstant, cal continuar l'esforç, ja que les xifres de les Illes Balears se situen alguns punts per sota de la mitjana entre comunitats autònomes pel que fa a beneficiaris amb drets reconeguts (74,80%). La fase en què s'hauria de millorar l'eficàcia de la gestió és en la de dictàmens. Les Illes Balears tenen un percentatge de dictàmens del 68,63% respecte a les sol·licituds presentades; la mitjana estatal és del 82,13%.

Pel que fa als graus i nivells (quadre III-67), les xifres es corresponen amb l'aplicació progressiva del calendari previst a la Llei, per la qual cosa el grau III nivells 2 i 1 són els que més dictàmens aglutinen; en concret, 6.076, que representen un 54,83%. El grau I representa un 28%, amb 3.099 beneficiaris. Els graus inferiors, per als quals encara no s'executa el servei, arriben a les 1.333 persones, un 12,03%. Sense grau, hi ha 570 casos (5,14%). Respecte al total de l'Estat per comunitats autònomes, el grau III representa el

62,01% del total de dictàmens; el grau II, el 22,82%; el grau I, el 10,95%, i sense grau, el 4,22%.

e) Nombre d'altres a la Seguretat Social segons conveni especial

Els articles 14.4, 18.3 i la disposició addicional quarta regulen l'alta a la Seguretat Social dels curadors no professionals. El Decret 15/2007 la regula per mitjà del conveni especial previst a l'article 125.2 del Text refós de la Llei general de la Seguretat Social. Segons informa la Tresoreria General de la Seguretat Social el gener del 2009, a l'Estat espanyol s'han resolt un total de 44.088 convenis especials obligatoris, dels quals 413 (0,94) corresponen a les Illes Balears. Aquesta xifra representa que, dels 5.107 plans individuals d'atenció (PIA) resolts durant el 2008, el 8,1% incorpora l'alta a la Seguretat Social dels curadors no professionals.

Segons l'Imsero, a tot l'Estat s'han comptabilitzat 129.151 prestacions catalogades en les prestacions econòmiques per aten-

ció en l'entorn familiar, i també 44.088 convenis especials, ja esmentats. La relació percentual és del 34,14%. Val a dir que el 49,93% (22.012) dels convenis es formalitzen a Andalusia, que dictamina 42.552 prestacions econòmiques per a atenció a l'entorn familiar (el 32,95% de tot l'Estat espanyol).

10.4.

PLACES DEL CATÀLEG DELS SERVEIS DE DEPENDÈNCIA I PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA

El desenvolupament de la Llei 39/2006, especialment de l'article 14 i següents, implica que les administracions públiques tinguin a disposició dels ciutadans als quals s'hagi reconegut la situació de dependència les prestacions necessàries per atendre tant la promoció de l'autonomia com l'atenció a la dependència. La naturalesa de les prestacions pot tenir caràcter de serveis o econòmiques. Així mateix, la Llei en planteja de prioritàries i explicita que «es prestaran mitjançant l'oferta pública de la xarxa de serveis socials de les comunitats autònomes respectives en centres i serveis públics o privats concertats i degudament acreditats».

El Govern de les Illes Balears disposà durant el 2008 de 1.964 places transferides amb conveni segons la Llei 14/2001 o mitjançant conveni de places. Aquestes places permeten derivar les persones beneficiàries de les prestacions de dependència quan el PIA així ho estableixi.

Es tracta de places els titulars de les quals són les entitats municipals, els consells de Mallorca i Eivissa, les entitats associatives de l'anomenat tercer sector i la Fundació Balear de la Dependència / Direcció General d'Atenció a la Dependència (FBD/DGAD). En total gestionen 55 serveis, bàsicament residències i centres de dia.

La distribució territorial de les 1.964 places és del 83,50% (1.640) a Mallorca i del 8,25% a Menorca i a Eivissa (162 cada illa). Els titulars de 5 serveis són els municipis, tots a Menorca. Els consells insulars són titulars de 7 serveis (cinc a Mallorca i dos a Eivissa). Les entitats són les titulars de 22 serveis a Mallorca i 4 a Menorca. L'FBD/DGAD és titular de 17 serveis: 15 a Mallorca i 2 a Eivissa.

Pel que fa a la tipologia de recursos, 33 són residències i 22 són centres de dia. La quantitat de places és, respectivament, de 1.514 (77,09%) i de 450 (22,91%).

La distribució territorial de places per tipus de recurs mostra que 1.263 (83,42%) són places de residències a Mallorca, 117 a Menorca (7,73%) i 134 a Eivissa (8,85%). Les places de centre de dia es distribueixen de la manera següent: 377 a Mallorca (83,78%), 45 a Menorca (10%) i 28 a Eivissa (6,22%). Si a Mallorca considerem la divisió territorial entre Palma i part forana, la situació està equilibrada pel que fa a les places de residència (632 i 631 respectivament). De places en centres de dia, n'hi ha 162 a Palma (42,97%) i 215 a la part forana (57,03%).

Pel que fa a les places segons qui en sigui el titular, 104 pertanyen als ajuntaments,

xifra que representa el 5,30%. Els consells en tenen 493 (25,10%), les entitats 552 (28,72%) i l'FBD/DGAD 803 (40,88%).

Si consideram les places segons el titular i la tipologia de recursos, l'FBD/DGAD té la majoria de les places en residències, en total 688 (45,44%); els consells, 440 (29,06%); les entitats, 282 (18,63%), i els ajuntaments, 104 (6,87%). Pel que fa als centres de dia, les entitats aporten

282 places, que representen el 62,67% del total; de la resta, 53 (11,78%) pertanyen als consells i 115 a l'FBD/DGAD (25,55%).

Finalment, de les 1.640 places a Mallorca, 445 (27,13%) tenen la titularitat del Consell de Mallorca, 506 (30,86%) de les entitats i 689 (42,01%) de l'FBD/DGAD. A la part forana n'hi corresponen 846 (51,59%) i a Palma 794 (48,41%).

ÍNDEX DE QUADRES I GRÀFICS

QUADRES

CAPÍTOL I. PANORAMA ECONÒMIC

PANORAMA INTERNACIONAL

Vegeu l'annex estadístic

UNIÓ EUROPEA

Vegeu l'annex estadístic

ECONOMIA ESPANYOLA

Vegeu l'annex estadístic

LES BALEARS: ANÀLISI REGIONAL I PER ILLES

Quadre I-1.	Variació interanual del VAB per sectors econòmics en euros corrents (2005-2008)	48
Quadre I-2.	Variació interanual del VAB per sectors econòmics en euros constants del 2004 (2005-2008)	48
Quadre I-3.	Evolució i perspectives de les Illes Balears (2004-2008)	49
Quadre I-4.	Taxes de variació interanual del PIB a preus constants per sectors productius (en %) (2005-2008)	50
Quadre I-5.	Creixement regional a 9 sectors. Taxes de variació real	51
Quadre I-6.	Variació interanual del VAB per illes (en euros corrents) (2005-2008)	52
Quadre I-7.	Variació interanual del VAB per illes (en euros constants del 2004) (2004-2008)	52
Quadre I-8.	Agricultura i pesca: producte interior brut a preus de mercat per CA (2007-2008)	57
Quadre I-9.	Indústria i energia: producte interior brut a preus de mercat per CA (2007-2008)	58
Quadre I-10.	Construcció: producte interior brut a preus de mercat per CA (2007-2008)	58
Quadre I-11.	Serveis: producte interior brut a preus de mercat per CA (2007-2008)	59
Quadre I-12.	Total: producte interior brut a preus de mercat per CA (2007-2008)	60

Quadre I-13.	Nombre d'empreses per activitat principal (2004-2008). CNAE93....	62
Quadre I-14.	Variables explicatives del superàvit comercial a les Balears (2000-2007)	66
Quadre I-15.	Estructura de la demanda final per CA (2007)	68
Quadre I-16.	Comerç exterior per seccions aranzelàries (2007-2008). Milers d'euros	69
Quadre I-17.	Inversió estrangera per comunitats autònomes (sense ETVES) (2007-2008)	73
Quadre I-18.	IPC Balears i Espanya. Base 2006 (desembre 2008)	76
Quadre I-19.	Rànquing de les autonomies espanyoles el 2008. Índex per habitant (mitjana espanyola = 100)	78
Quadre I-20.	Rànquing de les comunitats autònomes, 2008. Índex per habitant (mitjana espanyola=100)	79
Quadre I-21.	Taxa de creixement anual del VAB per càpita i dels seus components a les Illes Balears i Espanya (2007)	80
Quadre I-22.	Producte interior brut a preus bàsics per ocupat. PIB per ocupat, mitjana Espanya = 100 (2007)	81
Quadre I-23.	Balanç econòmic per sectors institucionals privats i públics a les Illes Balears (2000-2007)	83
Quadre I-24.	Quota de l'estalvi regional en percentatge del PIB i de la inversió en percentatge de la renda interior bruta (2007)	85
Quadre I-25.	Variacions de les taxes d'excedent	86

SECTOR PRIMARI

Quadre I-26.	Macromagnituds econòmiques de les activitats primàries de les Illes Balears (2008)	90
Quadre I-27.	Afiliació dels treballadors del sector primari als diferents règims laborals de la Seguretat Social (2008)	91
Quadre I-28.	Valoració econòmica de la producció agrària de les Illes Balears. 2008	93
Quadre I-29.	Valoració econòmica de la producció ramadera de les Illes Balears (2008)	95
Quadre I-30.	Producció forestal de les Illes Balears (2008)	96
Quadre I-31.	Valoració econòmica de la producció pesquera de les Illes Balears (2008)	98

SECTOR INDUSTRIAL

Quadre I-32.	Illes balears: principals magnituds per grup d'activitat 2007 (milers d'euros)	104
Quadre I-33.	Illes Balears: ocupats per grup d'activitat	105
Quadre I-34.	Illes Balears. Productivitat aparent del treball	106
Quadre I-35.	Illes Balears. Ebe per ocupat	107
Quadre I-36.	Illes Balears. Salari per ocupat	108

CONSTRUCCIÓ

Vegeu l'annex estadístic

ELS SERVEIS PRIVATS

Quadre I-37.	Principals macromagnituds de serveis per sectors (2006)	125
Quadre I-38.	Principals coeficients en serveis per sectors (2006)	126
Quadre I-39.	Ocupació serveis per sectors (2006)	128
Quadre I-40.	Ocupació per trimestres i per sectors (2006)	130

TURISME

Quadre I-41.	Ingressos i turistes de les principals destinacions competidores de les Balears ordenades per la seva potencialitat competitiva (2006-2008)	133
Quadre I-42.	Evolució de les Balears en relació amb les CA espanyoles compe- tidores de les Balears en turisme nacional (2005-2008)	135
Quadre I-43.	Evolució de les Balears en relació amb les CA espanyoles compe- tidores de les Balears en turisme internacional (2005-2008)	137
Quadre I-44.	Arribades turístiques a les Balears per illes, mitjà de transport i agregats nacionals (2008)	139
Quadre I-45.	El <i>hub</i> a l'aeroport de Palma (2004-2008)	142
Quadre I-46.	Entrada de passatgers amb companyies aèries de baix cost	143
Quadre I-47.	Arribades turístiques a les Balears per illes, mitjà de transport i nacionalitats (2007-2008)	144
Quadre I-48.	Estades mitjanes dels turistes a les Balears per illes i nacionalitats (2005-2008)	146
Quadre I-49.	L'evolució de les estades a les Balears i per illes, per temporades i per nacionalitats (Variació absoluta 2007-2008)	148
Quadre I-50.	Estacionalitat de les estades turístiques per temporades i nacionalitats a les Balears, 2008	149
Quadre I-51.	Estades totals dels turistes a les Illes Balears, per nacionalitats i tipologia d'allotjaments (2007-2008)	150

Quadre I-52.	Estades totals dels turistes a Mallorca, per nacionalitats i tipologia d'allotjaments (2007-2008)	151
Quadre I-53.	Estades totals dels turistes a Menorca per nacionalitats i tipologia d'allotjaments (2007-2008)	152
Quadre I-54.	Estades totals dels turistes a les Illes Pitiüses, per nacionalitats i tipologia d'allotjaments (2007-2008)	154
Quadre I-55.	Despesa total dels turistes segons Comunitat Autònoma de destí principal (milers d'euros)	155
Quadre I-56.	Dades resum per les Illes Balears	156
Quadre I-57.	Dades resum de Mallorca	157
Quadre I-58.	Dades resum de Menorà	158
Quadre I-59.	Dades resum de les Illes Pitiüses	159
Quadre I-60.	Índex de Gini: nombre de turistes (2007-2008)	160
Quadre I-61.	Estacionalitat de les arribades turístiques per temporades i nacionalitats a les Balears (2008)	162
Quadre I-62.	Evolució mensual del turisme arribat per via aèria i marítima (2008)	163
Quadre I-63.	Total d'usuaris del Pla Oci 60 distribuïts per zones i origen. Temporada 2008-2009	164
Quadre I-64.	Places de l'IMSESO contractades per destinacions turístiques	165
Quadre I-65.	Perfil del turista (2007-2008)	167
Quadre I-66.	Grau de repetició dels turistes 2007-2008	169
Quadre I-67.	Grau de satisfacció dels turistes a les Illes Balears (2007-2008)	170
Quadre I-68.	Capacitat d'allotjament turístic reglat de les Balears (2008)	172
Quadre I-69.	Tipus i categories de l'oferta hotelera (sentit ampli) de Balears (2008)	174
Quadre I-70.	Taxa de l'ocupació de la planta oberta (2007-2008)	176
Quadre I-71.	Taxa d'ocupació de les places obertes sobre la planta total (2007-2008)	177
Quadre I-72.	Taxa efectiva d'ocupació (2007-2008)	178
Quadre I-73.	Tot inclòs a Mallorca (Establiments exclusius de tot inclòs)	179
Quadre I-74.	Nombre i capacitat dels establiments a les Illes Balears (2008)	179
Quadre I-75.	Productes turístics a les Illes Balears (2008)	180
Quadre I-76.	Ocupats a l'hostalatge i restauració (2007-2008)	182

COMERÇ

Quadre I-77.	Principals indicadors del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat Espanyol (2006)	188
Quadre I-78.	Principals macromagnituds del sector comercial segons el tipus d'activitat (2006)	190
Quadre I-79.	Persones ocupades del sector del comerç segons el tipus d'activitat (2006)	191
Quadre I-80.	Dades d'ocupació del sector comerç (2006)	191
Quadre I-81.	Principals coeficients del sector del comerç segons el tipus d'activitat (2006)	192

TRANSPORT I COMUNICACIONS

Quadre I-82.	Principals macromagnituds del sector del transport segons el tipus d'activitat (2006)	196
Quadre I-83.	Coeficients de les principals macromagnituds del sector del transport (2006) (en %)	197
Quadre I-84.	Coeficients del sector del transport relacionats amb el factor treball (2006)	198
Quadre I-85.	Coeficients del sector del transport relacionats amb el treball en % (2006)	199
Quadre I-86.	Mercat de treball (2006)	200
Quadre I-87.	Coeficients del mercat de treball en % (2006)	201
Quadre I-88.	Treballadors ocupats per trimestres en el sector del transport (2006)	202
Quadre I-89.	Ocupats per trimestre en el sector del transport en % (2006)	202
Quadre I-90.	Coeficients d'ocupació en el sector del transport relacionats amb la mitjana anual (2006) (en %)	203

INSTITUCIONS FINANCERES

Quadre I-91.	Nombre d'oficines a les Illes Balears i a Espanya (2007-2008)	209
Quadre I-92.	Estadística d'efectes de comerç vençuts i impagats a les Illes Balears (2008)	214
Quadre I-93.	Constitució de garanties hipotecàries sobre béns immobles (2007-2008)	215

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I FINANÇAMENT AUTONÒMIC

Quadre I-94.	Pressupost d'ingressos de la comunitat autònoma de les Illes Balears: distribució econòmica. (2007-2008)	225
Quadre I-95.	Evolució del pressupost de despeses a la comunitat autònoma (2000-2008)	226

Quadre I-96.	Pressupost de despeses de la comunitat autònoma de les Illes Balears: distribució econòmica (2007-2008)	227
Quadre I-97.	Territorialització de la inversió (2007-2008)	229
Quadre I-98.	Pressupost dels bens públics i societats públiques 2008: distribució econòmica	230
Quadre I-99.	Deute de les CA 2001-08: valors absoluts i ràtio deute/PIB	231
Quadre I-100.	Ingressos de la delagació especial d'Hisenda de les Illes Balears (2007-2008)	238
Quadre I-101.	Càrrega fiscal per habitant (exercici 2008)	241
Quadre I-102.	Distribució de la càrrega fiscal per administracions, 2008	243
Quadre I-103.	Distribució de la càrrega tributaria per tipus de tribut, 2008	244
Quadre I-104A.	Càrrega fiscal per habitant 2008 a Menorca, Eivissa i Formentera	247
Quadre I-104B.	Càrrega fiscal per habitant 2008 a Mallorca per municipis	247

MEDI AMBIENT

Vegeu l'annex estadístic

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

Quadre I-105.	Principals magnituds d'activitats en R+D i innovació l'any 2007	291
Quadre I-106.	Despesa en activitats innovadores (en milers d'euros)	293
Quadre I-107.	Empreses innovadores. Període 2005-2007	293
Quadre I-108.	Principals indicadors d'R+D en els sectors d'alta tecnologia.....	295

CAPÍTOL II. MERCAT DE TREBALL I SEGURETAT SOCIAL I POLÍTIQUES D'Ocupació

MERCAT DE TREBALL I RELACIONS LABORALS

Quadre II-1.	Treballadors en alta laboral segons el gènere, Illes Balears (2002-2008)	310
Quadre II-2.	Evolució del pes de la població ocupada femenina sobre el total de població ocupada. Espanya - Illes Balears (2000-2008)	311
Quadre II-3.	Creixement de l'ocupació per sectors d'activitat, Illes Balears (2007-2008)	311
Quadre II-4.	Treballadors assalariats, autònoms i empreses per activitat econòmica (CNAE 93) a les Illes Balears (2007-2008)	312
Quadre II-5.	Treballadors en alta laboral segons el règim, Illes Balears (2002-2008)	316
Quadre II-6.	Evolució de les afiliacions per tipus de contracte. Illes Balears (2007-2008)	317

Quadre II-7.	Treballadors afiliats per illes (2007-2008)	319
Quadre II-8.	Total d'afiliats estrangers a la Seguretat Social, Illes Balears (2008)	320
Quadre II-9A.	Total d'afiliats estrangers a la Seguretat Social per nacionalitats i per règims (UE) a les Illes Balears (2008)	321
Quadre II-9B.	Total d'afiliats estrangers a la Seguretat Social per nacionalitats i per règims (fora de la UE) a les Illes Balears (2008)	322
Quadre II-10.	Total d'afiliats per sectors d'activitat a les Illes Balears (Règim general, mitjana 2008)	322
Quadre II-11.	Evolució de l'ocupació a les Illes Balears (1996-2008)	324
Quadre II-12.	Evolució de la població ocupada per sectors d'activitat a les Illes Balears (2004-2008)	324
Quadre II-13.	Taxa d'activitat per comunitats autònomes (2007-2008)	326
Quadre II-14.	Taxes d'ocupació per comunitats autònomes (2007-2008)	328
Quadre II-15.	Taxa d'activitat, d'ocupació i d'atur per sexes i per grups d'edat a les Illes Balears (2007-2008)	329
Quadre II-16.	Taxes d'atur per comunitats autònomes (2007-2008)	331
Quadre II-17.	Taxa d'ocupació dels joves menors de 30 anys per comunitats autònomes (2008)	333
Quadre II-18.	Població d'entre 18 i 24 anys que no ha completat el nivell d'educació secundària per Comunitats Autònomes (2007)	334
Quadre II-19.	Indicadors de qualitat del treball proposats per a l'any 2006	335
Quadre II-20.	Ponderacions establertes en els diversos escenaris	337
Quadre II-21.	Rànquing dels indicadors de qualitat del treball de les Comunitats Autònomes segons les ponderacions establertes (2006).....	339
Quadre II-22.	Indicadors d'avaluació per a l'estratègia europea de l'ocupació (2007-2008)	340
Quadre II-23.	Treballadors ocupats per situació laboral, Illes Balears (2007-2008)....	341
Quadre II-24.	Índex d'estacionalitat per illa. Illes Balears (2008)	342
Quadre II-25.	Assalariats per tipus de contracte i comunitat autònoma (2007-2008)	343
Quadre II-26.	Taxes de temporalitat dels assalariats per gènere, Illes Balears (2007-2008)	344
Quadre II-27.	Taxes de temporalitat dels assalariats per tipus de jornada, Illes Balears (2007-2008)	344
Quadre II-28.	Ocupats i assalariats per tipus de jornada i per gènere (2006-2008)	346

Quadre II-29.	Ocupats i assalariats per sectors econòmics i per sexe, Illes Balears (2007-2008)	347
Quadre II-30.	Evolució de l'atur registrat per sexe, Illes Balears (1996-2008)	348
Quadre II-31.	Atur de llarga durada per comunitats autònomes (2008)	349
Quadre II-32.	Perfil dels aturats de llarga durada. Illes Balears (2006-2008)	349
Quadre II-33.	Contractes registrats per modalitat de contractació: Illes Balears (2004-2008)	351
Addenda II-1.	Contractació de durada determinada registrada. Illes Balears (2008)	353
Quadre II-34.	Les 10 ocupacions més contractades per sexe, Illes Balears (2008)	354
Quadre II-35.	Nombre de contractes registrats a treballadors estrangers a les Balears i a Espanya per zones de procedència (2008)	355
Quadre II-36.	Accions formatives a les Illes Balears (2008)	357
Quadre II-37.	Treballadors ocupats segons el grup professional a les Illes Balears (2008)	359
Quadre II-37A.	Treballadors ocupats en la direcció d'empreses i l'administració pública segons la situació professional a les Illes Balears (2008)	361
Quadre II-37B.	Treballadors ocupats en la direcció d'empreses i l'administració pública per gènere i per situació professional a les Illes Balears (2008)	361
Quadre II-38.	Convenis, treballadors afectats i augment salarial pactat segons l'àmbit funcional per Comunitat Autònoma (2008)	364
Quadre II-39.	Convenis col·lectius d'àmbit superior a l'empresa, treballadors i empreses afectades, vigència, jornada i augment salarial pactat. Illes Balears (2008)	366
Quadre II-40.	Convenis col·lectius d'àmbit empresarial, Illes Balears (2008)	368
Quadre II-41.	Costs salarials per comunitat autònoma (2007-2008)	371
Quadre II-42.	Activitat de la Inspecció de Treball i Seguretat Social en matèria de seguretat i salut laboral (2008)	378
Quadre II-43.	Activitat com a servei de prevenció de riscos laborals de les MATEPSS: disciplines de seguretat en el treball, higiene industrial, ergonomia i psicologia aplicada. Resum d'activitats (2008)	380
Quadre II-44.	Accidents en jornada de treball, amb baixa, segons el grau de lesió. Illes Balears (2003-2008)	382
Quadre II-45.	Sinistralitat laboral per comunitats autònomes (2004-2008)	384
Quadre II-46.	Accidents en jornada de treball, amb baixa, segons el grau de lesió. Illes Balears (2007-2008)	386

SEGURETAT SOCIAL

Vegeu l'annex estadístic

CAPÍTOL III. QUALITAT DE VIDA I PROTECCIÓ SOCIAL**BENESTAR ECONÓMIC I DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA**

Quadre III-1.	Ingressos mitjans per adult i indicadors de desigualtat de rendes per CA (2008)	409
Quadre III-2.	Distribució per quantils i percentil cinquè dels ingressos a les Balears i Espanya	410
Quadre III-3.	Percentatge de llars en règim de lloguer per quantils de renda a Balears i Espanya (2007)	412
Quadre III-4.	Condicions de l'habitatge de les llars balears segons quantils de renda i règim de tinença (2008)	412
Quadre III-5.	Estat de salut per quantils de renda de les llars balears (2008)	413
Quadre III-6.	Nivell educatiu dels individus entre 16 i 30 anys de les llars Balears per quantils de renda de les llars a les quals pertanyen	414
Quadre III-7.	Taxa de llars en risc de pobresa per CA (2008)	415

DEMOGRAFIA I LLAR

Quadre III-8.	Població segons comunitat autònoma de residència	418
Quadre III-9.	Indicadors rev. del padró 1-1-2008	420
Quadre III-10.	Indicadors bàsics de natalitat i fecunditat a Espanya i a les Illes Balears	423
Quadre III-11.	Nascuts de mare estrangera segons Comunitat Autònoma de la residència de la mare	424
Quadre III-12.	Nascuts vius segons ordre de naixement i lloc de naixement de la mare (2007)	425
Quadre III-13.	Nascuts vius segons la nacionalitat de la mare. Illes Balears	426
Quadre III-14.	Evolució de les taxes de nupcialitat segons Comunitat Autònoma ...	428
Quadre III-15.	Matrimonis heterosexuels segons composició de les nacionalitats contraents	430
Quadre III-16.	Nacionalitats més freqüents dels estrangers casats amb espanyols...	430
Quadre III-17.	Dissolucions del matrimoni 1996-2007	431
Quadre III-18.	Matrimonis homosexuals. Illes Balears (2005-2008)	432
Quadre III-19.	Evolució de les taxes estandarditzades de defunció. Espanya i Illes Balears	433
Quadre III-20.	Anys potencials de vida perduts. Espanya i Illes Balears (2007)	434
Quadre III-21.	Taxes estandarditzades d'APV per Comunitat Autònoma. Defuncions per causes externes (2007)	435
Quadre III-22.	Defuncions segons grups d'edat i sexe. Illes Balears (2007)	436

SALUT, QUALITAT DE VIDA I SERVEIS SANITARIS

Quadre III-23.	Cinc grups diagnòstics més freqüents als hospitals de les Balears (públics i privats) (2007)	447
Quadre III-24.	Estades mitjanes hospitalàries per sexe dels cinc grups diagnòstics més freqüents	448
Quadre III-25.	CMBD dels hospitals públics per capítols CIE-9 (2003-2008)	449
Quadre III-26.	CMBD dels hospitals públics per diagnòstics CIE-9 a 3 dígit (2007-2008)	452
Quadre III-27.	Casos importants de malalties de declaració obligatòria, any 2008. Distribució per malaltia. Comparació amb el període 2003-2007... ..	455
Quadre III-28.	Interrupcions voluntàries de l'embaràs a les Illes Balears. Distribució per grups d'edat (1998-2007)	458
Quadre III-29.	Nombre de morts, taxa ajustada de mortalitat i mortalitat proporcional a les Illes Balears (2007)	460
Quadre III-30.	Pressupost executat Secció 60 - Servei de Salut (per capítols)	463
Quadre III-31.	Recursos de l'Atenció Primària (2008)	464
Quadre III-32.	Sistema hospitalari a les Illes Balears	466
Quadre III-33.	Atenció primària a les Illes Balears (2008)	469
Quadre III-34.	Hospitals públics d'aguts	471
Quadre III-35.	Llistes d'espera quirúrgica (LEQ)	472
Quadre III-36.	Hospitals de mitjana i llarga estada (2008)	473
Quadre III-37.	Activitat global de donació de teixits	475
Quadre III-38.	Evolució dels assaigs clínics presentats al Comitè Ètic d'Investigació de les Illes Balears	476

EDUCACIÓ

Quadre III-39.	Evolució de l'alumnat per nivells educatius i per titularitat. Curs 2005/06 i 2008/09	484
Quadre III-40.	Alumnat matriculat per nivells educatius i per illes. Curs 2007-08 i 2008-09	485
Quadre III-41.	Distribució percentual de l'alumnat matriculat per titularitat de centre. Curs 2007-2008 i 2008-09	486
Quadre III-42.	Taxa bruta d'escolaritat per nivell d'ensenyament (estatal i de la CAIB). Curs 2007-2008 i 2008-2009	487
Quadre III-43.	Nombre i distribució de centres a les Balears per tipologia i titularitat. Curs 2008-09	487
Quadre III-44.	Professorat per tipus de centre i gènere. Curs 2008-09	488
Quadre III-45.	Nombre de grups per etapa o ensenyament. Curs 07-08 i 08-09... ..	488

Quadre III-46	Nombre mitjà d'alumnes per unitat/grup i per ensenyament (estatal i de la CAIB). Curs 2007-2008 i 2008-2009	489
Quadre III-47.	Nombre de centres que ofereixen serveis complementaris. Curs 2008-09	490
Quadre III-48.	Nombre de línies de connexió a internet i nombre d'ordinadors per tipologia de centres. Curs 2004-05, 2005-06, 2006-07, 2007-08, 2008-09	491
Quadre III-49.	Alumnat de programes de qualificació professional inicial. Curs 2008-09 (comparació PGS 2007-08)	492
Quadre III-50.	Alumnat de cicles formatius per especialitat i gènere. Curs 2008-09	493
Quadre III-51.	Promoció de l'alumnat d'ensenyaments obligatoris i batxillerat. Curs 2004-05, 2005-06, 2006-07 i 2007-08	495
Quadre III-52.	Matriculació i promoció de l'alumnat d'ensenyaments obligatoris i no obligatoris, per gènere i titularitat dels centres. Curs 2007-2008	496
Quadre III-53.	Distribució percentual de la població major de 16 anys per nivell formatiu i gènere. Anys 2005-2008. Estatal i autonòmic	497
Quadre III-54.	Percentatge d'alumnat estranger per Comunitat Autònoma. (07-08) ..	499
Quadre III-55.	Alumnat total i estranger per nivells educatius (2004-2005 a 2008-2009)	500
Quadre III-56.	Alumnat estranger a les Balears (2008-2009)	502
Quadre III-57.	Alumnat estranger per nivells educatius i titularitat del centre. Curs 2008-2009	503
Quadre III-58a.	Nombre d'alumnes estrangers per 1.000 alumnes matriculats a educació infantil, educació primària i ESO (2007-2008)	504
Quadre III-58b.	Nombre d'alumnes estrangers per 1.000 alumnes matriculats a educació infantil, educació primària i ESO (2008-2009)	504
Quadre III-59a.	Distribució percentual de l'alumnat estranger per àrees geogràfiques de procedència (2007-2008)	505
Quadre III-59b.	Distribució percentual de l'alumnat estranger per àrees geogràfiques de procedència (2008-2009)	505
Quadre III-60a.	Distribució de l'alumnat estranger per àrea geogràfica de procedència i per titularitat del centre (2007-2008)	506
Quadre III-60b.	Distribució de l'alumnat estranger per àrea geogràfica de procedència i per titularitat del centre (2008-2009)	506
Quadre III-61a.	Alumnat estranger per país/àrea geogràfica de nacionalitat (2007-2008)	507
Quadre III-61b.	Alumnat estranger per país/àrea geogràfica de nacionalitat (2008-2009)	507

CULTURA, LLENGUA I ESPORT

Vegeu l'annex estadístic

HABITATGE

Vegeu l'annex estadístic

JUSTÍCIA I ARBITRATGE

Vegeu l'annex estadístic

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

Quadre III-62. Cooperatives i socis d'alta a la Seguretat Social	572
Quadre III-63. Societat laborals d'alta a la Seguretat Social	574
Quadre III-64. Iniciatives productives de l'economia solidària	580

SERVEIS SOCIALS

Vegeu l'annex estadístic

EL SISTEMA DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL I D'ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA (SAAD)

Quadre III-65. Comparació dels indicadors de població de 1999 i 2008	594
Quadre III-66. Sol·licitud acumulat de 2007 i 2008	600
Quadre III-67. Efectius i percentatge per fases, grau i nivell a les Illes Balears	606

GRÀFICS**CAPÍTOL I. PANORAMA ECONÒMIC****PANORAMA INTERNACIONAL**

Vegeu l'annex estadístic

UNIÓ EUROPEA

Vegeu l'annex estadístic

ECONOMIA ESPANYOLA

Vegeu l'annex estadístic

LES BALEARS: ANÀLISI REGIONAL I PER ILLES

Gràfic I-1.	Estimació del creixement del PIB (1998-2008)	49
Gràfic I-2.	Estimació del PIB de l'any 2008 a les Illes Balears	50
Gràfic I-3.	Taxa de creixement del PIB (2007-2008) en termes reals	53
Gràfic I-4a	Taxa de creixement mitjana del PIB (2000-2008) en termes reals	55
Gràfic I-4b	Taxa de creixement del PIB. Índex de volum encadenat, referència de l'any 2000 = 100	56
Gràfic I-5.	Diferencial de les taxes de creixement a preus de mercat (base 2006) de les Illes Balears/Espanya, per sectors econòmics, període 07/08.....	61
Gràfic I-6.	Comparació d'exportacions i importacions de les Illes Balears amb Espanya, 2008	70
Gràfic I-7.	IPC per comunitats autònomes. Taxes de variació anual	75
Gràfic I-8.	IPC per comunitats autònomes, 2008	76
Gràfic I-9.	Índex de preus implícits en el PIB a preus bàsics. Base 2006	77
Gràfic I-10.	Renda per càpita real de les Balears i Espanya. Any 2000-2007 (any 2000 base 100)	80
Gràfic I-11.	Variació de la productivitat a Espanya - Illes Balears, 2000-2007	81
Gràfic I-12.	Distribució excedent / Inversió privada. Promig del 2000-2007 (distància a la mitjana espanyola).....	87
Gràfic I-13.	Comportament excedents / inversió Illes Balears, 2000-2007.....	88

SECTOR PRIMARI

Vegeu l'annex estadístic

SECTOR INDUSTRIAL

Vegeu l'annex estadístic

CONSTRUCCIÓ

Gràfic I-14.	Indicador global d'activitat (1986-2008)	112
Gràfic I-15.	Evolució de la taxa d'atur.....	114
Gràfic I-16.	Licitació oficial	116
Gràfic I-17.	Habitatges protegits (1998-2008)	117
Gràfic I-18.	Habitatges lliures (1998-2008)	117
Gràfic I-19.	Taxa de variació interanual de projectes visats (2000-2008)	119
Gràfic I-20.	Ràtio: habitatges/obra (1999-2007)	120
Gràfic I-21.	Tipologia de projectes visats a les Illes Balears, 2008	121

ELS SERVEIS PRIVATS

Vegeu l'annex estadístic

TURISME

Gràfic I-22.	L'indicador de posició competitiva turística (IPCT) de les Balears en preus	134
Gràfic I-23.	Turistes arribats (2004-2008)	138
Gràfic I-24.	Estada mitjana (2004-2008).....	138
Gràfic I-25.	Estades (2005-2008)	139
Gràfic I-26.	Distribució de les arribades per temporades 2007 i 2008 per illes ...	160

COMERÇ

Vegeu l'annex estadístic

TRANSPORTS I COMUNICACIONS

Vegeu l'annex estadístic

INSTITUCIONS FINANCERES

Vegeu l'annex estadístic

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I FINANÇAMENT AUTONÒMIC

Gràfic I-27.	Càrrega fiscal per administracions a les Illes Balears el 2008	241
Gràfic I-28.	Excés de desviació de la Càrrega Fiscal en relació amb la desviació del PIB s/mitjana 2007 de les comunitats autònomes de Règim Comú	242
Gràfic I-29.	Distribució de la Càrrega Tributaria en 2008 per tipus de tribut a les Illes Balears	245

MEDI AMBIENT

Gràfic I-30.	Habitatges 2005-2008 (Mallorca)	264
Gràfic I-31.	Variació interanual de les reserves hídriques	266

Gràfic I-32.	Evolució de les energies renovables el 2008	268
Gràfic I-33.	Evolució de la recollida selectiva a Mallorca (Tones)	269
Gràfic I-34.	Evolució de la recollida selectiva a Menorca (2004-2008)	270
Gràfic I-35.	Evolució interanual de la recollida selectiva a les Pitiüses	271
Gràfic I-36.	Evolució del cabal total depurat (Hm³)	272
Gràfic I-37.	Recollides per temporades en cada illa	273
Gràfic I-38.	Evolució mensual dels incendis en el conjunt de les Illes Balears	275
Gràfic I-39.	L'AL21 als municipis de les Illes Balears (2007-2008)	288

SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ

Vegeu l'annex estadístic

CAPÍTOL II. MERCAT DE TREBALL, SEGURETAT SOCIAL I POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

MERCAT DE TREBALL I RELACIONS LABORALS

Gràfic II-1.	Estructura del mercat de treball, Illes Balears (mitjanes anuals 2008) (variació interanual)	332
Gràfic II-2.	Procediments de mediació segons el resultat: Mallorca (2000-2008)...	373
Gràfic II-3.	Procediments de mediació segons el resultat: Menorca (2002-2008)...	374
Gràfic II-4.	Procediments de mediació segons el resultat: Eivissa (2002-2008)	374
Addenda II-2.	Evolució dels treballadors en alta laboral al règim general i dels accidents en jornada a Mallorca (1999-2008)	386
Addenda II-3.	Evolució dels treballadors en alta laboral al règim general i dels accidents en jornada a Menorca (1999-2008)	387
Addenda II-4.	Evolució dels treballadors en alta laboral al règim general i dels accidents en jornada a Eivissa-Formentera (1999-2008)	387

MERCAT DE TREBALL

Vegeu l'annex estadístic

CAPÍTOL III. QUALITAT DE VIDA I PROTECCIÓ SOCIAL

BENESTAR ECONÒMIC I DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA

Vegeu l'annex estadístic

DEMOGRAFIA I LLAR

Vegeu l'annex estadístic

SALUT, QUALITAT DE VIDA I SERVEIS SANITARIS

Vegeu l'annex estadístic

EDUCACIÓ

Vegeu l'annex estadístic

CULTURA, LLENGUA I ESPORT

Vegeu l'annex estadístic

HABITATGE

Gràfic III-1.	Recessió actual del sector de la construcció enfront de la recessió de 1990-1993	550
Gràfic III-2.	Evolució dels tipus d'interès	552
Gràfic III-3.	Evolució dels preus mitjans de l'habitatge lliure	555
Gràfic III-4.	Taxes de variació trimestral dels preus per metre quadrat d'habitatge	555

JUSTÍCIA I ARBITRATGE

Vegeu l'annex estadístic

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

Gràfic III-5.	Nombre de cooperatives. Illes Balears (1998-2008)	573
Gràfic III-6.	Socis treballadors de les cooperatives. Illes Balears (1998-2008)	573
Gràfic III-7.	Societats laborals (1998-2008)	575
Gràfic III-8.	Socis treballadors en les Societats laborals (1998-2008)	575

SERVEIS SOCIALS

Vegeu l'annex estadístic

EL SISTEMA DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL I D'ATENCIÓ A LA DEPENDÈNCIA (SAAD)

Gràfic III-9.	Taxa d'envelliment per illes	591
Gràfic III-10.	Taxa de sobreenvelliment per illes	591
Gràfic III-11.	Índex d'envelliment per illes	591
Gràfic III-12.	Evolució mensual de les sol·licituds al SAD per sexe i total. CAIB (2008)	599
Gràfic III-13.	Serveis PIA per sexe	601
Gràfic III-14.	Distribució percentual dels serveis PIA	602
Gràfic III-15.	Seguiment mensual de nòmines per beneficiaris, import i mitjana... ..	602
Gràfic III-16.	Evolució mensual de l'import total de les nòmines en euros.....	603
Gràfic III-17.	Evolució mensual de la mitjana de les nòmines en euros	603
Gràfic III-18.	Efectius per fases de la prestació a les Illes Balears	605
Gràfic III-19.	Evolució mensual de sol·licituds i valoracions (2008)	605

* Els índexs de quadres i gràfics de l'annex estadístic es poden consultar al CD-card i a la web: ces.caib.es